

URU

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

วารสาร

วิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563 | Vol. 10 No.2 July - December 2020

JOURNAL

OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES
UTTARADIT **RAJABHAT UNIVERSITY**

ISSN 2651-1363

Graduate School
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินบทความ

Peer Review

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสนอ ตรีวิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ขาตรูประชีวิน

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญพรรณ วังวอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

รองศาสตราจารย์ ดร.เพชร บุตสีทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์ ผลประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก นัยเจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์กึ่งแก้ว เพ็ชรราช

ข้าราชการบำนาญ

รองศาสตราจารย์สมพิศ สุขแสน

ข้าราชการบำนาญ

รองศาสตราจารย์บุญมัน ธนาสุวัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิรวัดน์ ขมระกา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิ ปัญญาใส

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี แสงอุทัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ตันติจริยาพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ โชคทวีพานิชย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อาจารย์ ดร.สุริยา คำกุนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อาจารย์ ดร.วทันญญา ขลิบเงิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อาจารย์ ดร.ชลายุทธ์ คุรุเมือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อาจารย์ ดร.สุภัคกาญจน์ จิวลักษณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อาจารย์ ดร.รติ ธนารักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

อาจารย์ ดร.ธัญญา จันทรตรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ได้พัฒนาให้เป็นวารสารที่รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งเป็นผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มีความหลากหลาย และเกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทดลอง สังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่สนใจจนเกิดเป็นองค์ความรู้หรือแนวปฏิบัติใหม่ที่ทันสมัย สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดคุณค่าต่อการพัฒนาคน พัฒนางาน ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมต่อไป

กองบรรณาธิการวารสารของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ได้ดำเนินงานและทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมองค์ความรู้จากทุกศาสตร์สาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีนี้เป็นปีที่ 10 เรายังคงยึดมั่นในแนวนโยบายที่จะรักษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในทุก ๆ กระบวนการของการดำเนินงาน เพื่อให้วารสารของเราได้รับการยอมรับและยกระดับการพัฒนาให้สูงขึ้นต่อไป สำหรับวารสารปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2563 นี้ มีผลงานที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ประเมินอิสระหรือพิชญพิจารณ์ (Peer Review) จำนวนทั้งสิ้น 12 ผลงาน

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพและสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้ที่สนใจ ขอขอบพระคุณผู้ประเมินผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบคุณภาพและให้แนวทางการพัฒนาผลงานเรื่องให้สมบูรณ์พร้อมเผยแพร่สู่สาธารณะ หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะประการใดที่จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาวารสารวิชาการฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โปรดให้ข้อเสนอแนะมายังกองบรรณาธิการ เพื่อจะได้นำไปพัฒนาต่อไป

สารบัญ

- การวิจัยและพัฒนาแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ที่คิดสรรเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ 1
ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และ รมย์รัมภา ญัฐธัญติรุจ
- การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช 15
พัชรินทร์ รอดสิน
- พฤติกรรมการบริโภค ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่าย
ผ่านช่องทางออนไลน์ 29
พิชญาพรรณ วงศ์สุวรรณ
- กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก.... 45
เพชร บุดสีทา และ วรรณพรรณ รักษณ
- ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัล ของชมัยกร
แสงกระจ่าง 61
ไพลิน อินคำ
- ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพบริการ ความพึงพอใจ ความไว้วางใจที่มีต่อ
การกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร 73
วัชรภรณ์ อาริรัตน์ศักดิ์ , บุญพวรรณ วิงวอน และ อมรรัตน์ ศรีวิโรจน์

CONTENTS

- การได้กลับมาทบทวนการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม1 87
วัชรินทร์ แก่นจันทร์
- การเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่นในบริบทสังคมไทย 97
วินิจ ผาเจริญ
- การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่าน
อย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย105
สกุลการ สังข์ทอง
- ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการ
ด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ119
อภิษฐา ฐานโชติ
- การวิเคราะห์ภูมิบ้านนามเมืองที่สัมพันธ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษานิทานพื้นบ้านเรื่อง
สังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์137
อลิศรา แก้วชนะเนตร, ปาริชาติ กัณหาทรัพย์, สุริยา คำกุนะ, และ รัตนาภรณ์ สวຍกลาง
- ผลของการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลด
พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 147
อุสมาน สะอิด

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

การวิจัยและพัฒนาแบบจำลองกระบวนการ ทางการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่คัดสรร เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางการนิเทศ การศึกษาในทศวรรษใหม่

RESEARCH AND DEVELOPMENT ON A PARADIGM MODEL OF EDUCATIONAL
SUPERVISION IN SELECTED PRIMARY SCHOOLS FOR EFFICIENCY
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SUPERVISION IN NEW DECADE

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์*

Choomsak Intarak

รมย์รุมภา ณัฐธัญจิรา**

Rhoamrumpha Natthunatiruj

บทคัดย่อ

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาที่ต้องการให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน การปฏิบัติงานโดยเพิ่มสมรรถนะที่เหมาะสมกับสภาพและบริบทของนักเรียน โรงเรียน ชั้นเรียน ขนาดของโรงเรียน รวมทั้งสภาพของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นิเทศและใช้เทคนิคหรือกลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อ บรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการการศึกษา สำหรับการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลการทดลองใช้นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรเพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพทางการนิเทศการศึกษา กลุ่มโรงเรียนทดลองจำนวน 5 โรงเรียน ผู้บริหารและครูที่ร่วมโครงการและเป็นผู้ ให้ข้อมูล จำนวน 45 คน วิธีการวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (mixed-methods) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าแบบจำลองกระบวนการทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรร ประกอบด้วย หกขั้นตอน คือ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis) 2. การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy and plan) 3. การจัดดำเนินการนิเทศ (Operation) 4. การจัดการความรู้ (Knowledge management) 5. การ ประเมินผล (Evaluation) 6. การพัฒนาปรับปรุงการนิเทศการศึกษาเพื่อวางแผนดำเนินงานต่อไป (Development) ประสิทธิภาพของแบบจำลองกระบวนการทางการนิเทศการศึกษามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากโดยมีความถูกต้อง มี ความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติในโรงเรียนได้ ผลการทดลองใช้นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการทางการนิเทศ

* รองศาสตราจารย์ ดร. , หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** อาจารย์ ดร. , หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ การปฏิบัติทุกขั้นตอนและทุกรายการมีการวางแผนการปฏิบัติตามแผนงานนิเทศของโรงเรียน ผู้บริหารและครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะสามรายการคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การนำระบบการประกันคุณภาพมาใช้ควบคู่กับการนิเทศการศึกษาและการนำผลการประเมินมาพิจารณาวางแผนดำเนินการต่อไป ครูที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ ได้จัดทำเป็นคู่มือประกอบการนิเทศการศึกษา เป็นประโยชน์แก่ทั้งทำโรงเรียนและขยายผลในโรงเรียนเครือข่ายต่อไป

คำสำคัญ : กระบวนการนิเทศการศึกษา, การพัฒนาประสิทธิภาพทางการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่

ABSTRACT

Educational supervision is the process for the quality development that implied to the improvement of teacher performance and teaching by increasing their competencies in suitable circumstances and school contexts, classroom, school sizes, including the community. The process is based on the administrator roles to be the supervisor and the implementation of strategies to attain the educational goals. For this study, it was focused on the research and development in a paradigm model of educational supervision in selected primary schools for efficiency development of educational supervision in new decade. The aims were to examine the effects of the proposed model and to imply the model in five selected schools with 5 administrators and 40 teachers. The mixed-method research, both quantitative and qualitative were employed. The data analysis was frequency, arithmetic mean, standard deviation, and content analysis.

The research results were found that a paradigm model of educational supervision in selected primary schools for efficiency development of educational supervision in new decade composed of six steps : 1. the situational analysis, 2. the policy and plan, 3. the operation, 4. the knowledge management, 5. the evaluation, and 6. the development. The efficiency of the model was high accepted, suitable, and applicable for school supervision. The model could be implemented with practicable and high level of satisfaction by the teachers. The most satisfactions were the defining of vision, mission, goal, the implementation of quality assurance which collaborated with educational supervision, and the implementation for the results of the evaluation in further planning. The model was published in the manual for practicing in the schools and extend to the network schools in the primary schools as well.

Keywords: Paradigm Model of Educational Supervision, Efficiency Development of Educational Supervision in New Decade

บทนำ

กฎหมายการศึกษาได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวดที่ 7 ว่าด้วยเรื่อง ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในมาตรา 52 กำหนดไว้ดังนี้ “กระทรวงต้องส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง”(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ต้องอาศัยหลักวิชา และมีความเป็นระบบตามลักษณะงานที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพที่แท้จริงในปัจจุบัน ซึ่งต่างจากการนิเทศในยุคที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงมากมาย เช่นการปรับปรุงหลักสูตร การปฏิรูปการเรียนการสอน การปรับปรุงการวัดและการประเมินผล รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาตามนโยบายของรัฐเพื่อเตรียมการเข้าสู่สังคมไร้พรมแดนหรือสังคมออนไลน์ สังคมอาเซียนและความเป็นพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาทางเทคโนโลยีการศึกษาที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงต้องเป็นไปตามปรัชญาและทิศทางการศึกษาสมัยใหม่ กระบวนการนิเทศการศึกษาที่จำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์ใหม่มีความน่าเชื่อถือได้ ตรวจสอบได้และเป็นที่ยอมรับของผู้รับการนิเทศ การนิเทศการศึกษาต้องมีความริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นนวัตกรรมทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการคือ 1.เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น

พลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4. เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง และได้กำหนดเป้าหมายไว้ 2 ด้านคือ เป้าหมายด้านผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving skill) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative and innovation skill) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural understanding skill) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork, and Leadership skills) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information and Media literacy skills) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT literacy skills) ทักษะอาชีพ และการเรียนรู้ (Career and learning skills) และ ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) สำหรับเป้าหมายการจัดการศึกษา มี 5 ประการคือ 1. ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Access) 2. ผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาอย่างเท่าเทียม (Equity) 3. ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) 4. ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) 5. ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวหน้า

การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตรและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) และได้กำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนไว้ 6 ยุทธศาสตร์คือ 1. การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2. การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3. การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4. การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) กิตติศักดิ์ อังคะนาวัน และ อภิสรร์ ภาชนะวรรณ (2563, น. 193 – 206) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ที่ถือว่าเป็นหลักของการนิเทศเพื่อจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้อง และนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของผู้อำนวยการโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้คือ 1.ช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง 2. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร 3. ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น 4. เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่อยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครู 5. ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน 6. ช่วยเหลือครูเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กให้ดีขึ้น 7. ช่วยเหลือครูในการประเมินผลนักเรียน 8. ส่งเสริมกระตุ้นให้รู้จักประเมินผลโครงการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของตน 9. ช่วยให้ครูประสบผลสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่างานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนจำเป็นต้องอาศัยการประเมินบริบทของโรงเรียน ประเมินความต้องการของครู ต้องมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียน และสถานการณ์แวดล้อมเพื่อนำไปวางแผนการนิเทศ และที่สำคัญคือการกำหนดนโยบายด้านการนิเทศเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมทำให้การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งซึ่งต้อง

อาศัยความร่วมมือของครู การยอมรับในบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ หลังจากนั้นการนำผลการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและสุดท้ายมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมหรือโครงการทางการนิเทศเพื่อนำผลไปปรับปรุงเป็นการปฏิบัติที่ดี (Good practice/Best practice) สำหรับวิธีการนิเทศหรือแบบของการนิเทศการศึกษามีหลายวิธีการตั้งแต่เริ่มมีการนิเทศในการศึกษาเป็นต้นมาของแต่ละวิธีที่มีการเผยแพร่ในแต่ละยุคแต่ละสมัยก็จะมีแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการศึกษาในแต่ละยุค ซึ่งมีหลายวิธีที่น่าสนใจ แต่ก็ยังคงมีแนวคิดพื้นฐานของบางวิธีในอดีตนั้นยังคงมีให้เห็นในการนิเทศการสอนที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน เช่นวิธีนิเทศแบบมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Supervision) วิธีนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Supervision) วิธีนิเทศแบบมนุษยนิยม (Human Resource Supervision) วิธีนิเทศแบบสนับสนุน (Supportive Supervision) วิธีนิเทศแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Supervision) วิธีนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ (Differentiated Supervision) วิธีนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) วิธีนิเทศแบบพัฒนาการ (Development Supervision) โดยเฉพาะในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันจะใช้คำว่างานนิเทศการสอน (Instructional Supervision) หรือการนิเทศในโรงเรียน (Supervision in School) มากกว่าคำว่างานนิเทศการศึกษา (Education Supervision) ซึ่งจะเป็นการให้ความสำคัญการนิเทศการสอนในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น และการปฏิบัติงานด้านการบริหารหรือการนิเทศจะขึ้นอยู่กับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เสมอซึ่งจะเห็นได้จากการบริหารองค์กร การบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอนโดยจะมีหลักการและทฤษฎีเป็นพื้นฐานและแนวปฏิบัติ เพื่อสามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จได้ แต่แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการปฏิบัติในการนิเทศนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการ

มาโดยตลอด โดยอาศัยแนวปฏิบัติเดิมที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เท่าที่ควร และนำมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้งานที่ปฏิบัติในแต่ละยุคบรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น และวิธีการนิเทศในหลาย ๆ แบบจะมีการบูรณาการหลาย ๆ ทฤษฎีการบริหารจัดการเป็นสำคัญ โดยปกติแล้วทฤษฎีที่จะนำมาเกี่ยวกับการนิเทศนั้นจะประยุกต์หรือปรับใช้ทฤษฎีการบริหารจัดการเป็นสำคัญ โดยปกติจะนำเสนอสาระสำคัญของวิธีการนิเทศแต่ละวิธีในอดีตแต่พอเข้าใจและจะเน้นสาระสำคัญแนวทางปฏิบัติที่ละเอียดชัดเจนมากขึ้นที่เกี่ยวกับวิธีการนิเทศการสอนในชั้นเรียนและการนิเทศในโรงเรียนที่สามารถเป็นแนวทางในการนำไปใช้ได้จริงในปัจจุบันให้มากขึ้น วิธีการนิเทศแบบต่าง ๆ หรือแบบของการนิเทศนั้นขึ้นอยู่กับแนวคิด ความเชื่อแต่ละสมัย ซึ่งจะแตกต่างกันไป และตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าแนวทางในการนิเทศนั้นมักจะคล้อยตามพัฒนาการของการบริหารการศึกษา ดังเช่นเมื่อมีการบริหารการศึกษาแบบดั้งเดิม แนวโน้มในการนิเทศจะเป็นลักษณะการบังคับ ตรวจสอบดูแลสั่งให้ทำมากกว่าจะเป็นการนิเทศแบบประชาธิปไตย (Oliva, DF, and Pawlas GE, 1997, pp.66-90) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ปันดดา หมอยา และธรินธร นามวรรณ (2561, น.53) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูมีบทบาทหน้าที่หลักสำคัญในระบบโรงเรียน นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนจุดเน้นที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยการปรับเปลี่ยนนั้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกันก็คือ การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีมาตรฐานและยกระดับคุณภาพมากขึ้น และเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจ เนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นการกระตุ้นความคิดให้เกิดกับครู ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความต้องการจำเป็นที่ได้รับ การนิเทศเพื่อพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่สูงขึ้น จึงทำให้ครูผู้สอนเป็นครูผู้มีความรู้และมีสมรรถนะ ซึ่ง มีงานวิจัยจำนวนมากที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนหรือสถานศึกษา ที่สามารถชี้ให้เห็นว่า ครูมีการปรับปรุงการ

จัดการเรียนรู้อยู่เสมอมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนกระบวนการพัฒนาสมรรถนะการนิเทศการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาจนเกิดการพัฒนางานวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและส่งผลถึงความเป็นมืออาชีพในที่สุด ซึ่งการนิเทศจะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้นไม่ใช่เพียงให้คนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา กอปรกับในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนไปความรู้และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นใหม่ ๆ ตลอดเวลา การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องทันต่อสภาพบริบทของสังคมโลกด้วย รวมทั้งการนิเทศจากผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ จึงจะช่วยให้แก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้สำเร็จลุล่วง และ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, น.2) ได้กล่าวถึง การนิเทศการศึกษา ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ตลอดทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการเป็นผู้นำและทักษะการนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานการนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ แฮร์ริส (Harris, 1985) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนิเทศ

การศึกษาไว้ดังนี้ 1. ขั้นวางแผน (Planning) ได้แก่ การคิด การตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ล่วงหน้าการกำหนด ตารางงาน การค้นหาวิธีปฏิบัติงาน และการวางแผนงาน 2. ขั้นการจัดโครงการ (Organizing) ได้แก่ การตั้ง เกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและ วัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละชั้น การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจตามหน้าที่ โครงสร้าง ขององค์การ และการพัฒนานโยบาย 3. ขั้นการนำเข้าสู่ การปฏิบัติ (Leading) ได้แก่ การตัดสินใจ การเลือกสรร บุคคล การเร้าใจให้มีกำลังใจคิดริเริ่มอะไรใหม่ ๆ การ สาธิต การจูงใจ และให้คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้น ส่งเสริมกำลังใจ การแนะนำนวัตกรรมใหม่ ๆ และให้ความ สดวกในการทำงาน 4. ขั้นการควบคุม (Controlling) ได้แก่ การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้ออกาส การตำหนิ การปล่อยออก และการบังคับให้กระทำตาม 5. ขั้นประเมินผล (Appraising) ได้แก่ การตัดสินใจ การปฏิบัติ งาน การวิจัย และการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่ สำคัญ คือพิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าได้ผลมากน้อย เพียงใด และวัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรจะมีการวิจัยด้วย

ดังนั้น กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการทำงาน อย่างมีแบบแผน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์งานการเรียน การสอนของครู เพื่อจะได้ทราบปัญหา ระบุปัญหาที่จะต้อง รับแก้ไขปรับปรุงก่อนแล้วจึงวางแผนที่จะดำเนินการ โดยหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ต่อจากนั้นก็ดำเนินการ ตามแนวขั้นตอนตามลำดับจนถึงขั้นการประเมินผลการ ปฏิบัติงานแล้วจึงนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ผู้วิจัยเห็นความเปลี่ยนแปลงและความสำคัญ ดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ากระบวนการนิเทศการ ศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการ ศึกษาในทศวรรษใหม่ ควรเป็นเช่นไร มีองค์ประกอบใน เชิงทฤษฎีอะไรบ้างที่สอดคล้องกับสภาพทางการศึกษาใน ทศวรรษใหม่ สามารถพัฒนาแบบจำลองได้อย่างไร มีผล ต่อการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาแบบจำลองกระบวนการนิเทศ การนิเทศการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการจัดการ ศึกษาในทศวรรษใหม่
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแบบจำลองกระบวนการนิเทศ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรค เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้นวัตกรรมแบบจำลอง กระบวนการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่
4. เพื่อเผยแพร่ผลการใช้นวัตกรรมแบบจำลอง กระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถม ศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาใน ทศวรรษใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เน้นองค์ประกอบด้าน กระบวนการนิเทศในสถานศึกษาที่ผู้วิจัย สังเคราะห์เชิงหลักการและทฤษฎี รวมทั้งการปฏิบัติการ นิเทศในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรมา เป็นกลุ่มทดลอง
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย ศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 5 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 9 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการหรือรอง ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 คน รวมทั้งสิ้น 45 คนเป็นผู้ร่วมในโครงการ เกณฑ์ในการ คัดเลือกโรงเรียน ดังนี้ 1. เป็นโรงเรียนขนาดกลางหรือ ขนาดใหญ่ 2. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินการประกัน คุณภาพ 3. เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน 4. เป็นโรงเรียนที่ มีโครงการและกิจกรรมการนิเทศภายใน 5. เป็นโรงเรียน ที่มีความสมัครใจและยินดีเข้าร่วมโครงการ

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรพื้นฐาน ประกอบด้วยเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การบริหาร หรือการสอน รายวิชาที่สอน จำนวนครั้งที่ได้รับการนิเทศ ต่อภาคเรียน สำหรับตัวแปรต้น คือ แบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาที่ผู้วิจัยร่วมกับคณะครูเป็นผู้ออกแบบและสร้างขึ้น ส่วนตัวแปรตาม คือ ผลของการใช้แบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษา และผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

แบบจำลองทางการนิเทศการศึกษา หมายถึง รูปแบบกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อม (Situational Analysis) การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy and plan) การจัดดำเนินการ (Organize) การเสริมแรงและการให้ขวัญกำลังใจ (Reinforcement) และการประเมินผล (Evaluation)

การวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อม (Situational Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ส่งผลต่อการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน เช่น ความพร้อมของผู้บริหารและครู ความพร้อมของสื่อและเทคโนโลยี ความพร้อมด้านงบประมาณและเวลา รวมถึงสภาพชุมชนกับโรงเรียนที่เฝ้าต่อการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งโรงเรียนแต่ละโรงจัดทำการวิเคราะห์ตนเอง (SWOT Analysis) และดำเนินการจัดทำ การประเมินความต้องการจำเป็น (Need assessment) ของครู เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy and plan) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำหรือปฏิบัติโดยกำหนดเป็นทิศทาง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน และนำไปสู่การวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ทางการณ์เทศ รวมทั้งการวางแผนด้านบุคลากร งบประมาณ และการใช้สื่ออุปกรณ์หรือเทคโนโลยี โดยกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ด้านการนิเทศการศึกษา

การจัดดำเนินการ (Organize) หมายถึง กระบวนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติโดยอาศัยการทำงานเป็นทีม ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการดำเนินงานของครูแต่ละคนโดยจัดทำแผนรายบุคคล ID plan

การเสริมแรงและการให้ขวัญกำลังใจ (Reinforcement) หมายถึง การกระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติมีแรงจูงใจ ซึ่งอาจเป็นการเสริมแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือทั้งที่เป็นคำพูดและไม่ใช้คำพูด

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การติดตามตรวจสอบการจัดกิจกรรมทางการนิเทศว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ควรปรับปรุงอะไรบ้าง ผ่านเกณฑ์หรือไม่ มีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง

โรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรร หมายถึง สถานศึกษาที่ผู้บริหารมีความประสงค์เข้าร่วม พัฒนาคุณภาพทางการศึกษา และมีความพร้อมตามเกณฑ์ที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้นคือ 1. เป็นโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ 2. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินการประกันคุณภาพ 3. เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน 4. เป็นโรงเรียนที่มีโครงการและกิจกรรมการนิเทศภายใน 5. เป็นโรงเรียนที่มีความสนใจและยินดีเข้าร่วมโครงการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มหาวิทยาลัยศิลปากรได้บูรณาการงานวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้กับหน่วยงานหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาและผู้บริหารในการบริหารงานทางการนิเทศการศึกษาโดยอาศัยการวิจัยเป็นฐาน (Research based management) ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เน้นองค์ประกอบด้านกระบวนการขั้นตอนทางเทคนิคในสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสังเคราะห์เชิงหลักการและทฤษฎี แล้วสรุปเป็นหลักการและวิธีการสู่การปฏิบัติการในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรมาเป็นกลุ่มทดลอง

แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 5 โรงเรียนกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 9 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มๆละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 45 คนเป็นผู้ร่วมในโครงการ

เกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียน ดังนี้ 1. เป็นโรงเรียนขนาดกลาง 2. เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินการประกันคุณภาพ 3. เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน 4. เป็นโรงเรียนที่มีโครงการและกิจกรรมการนิเทศภายใน 5. เป็นโรงเรียนที่มีความสนใจและยินดีเข้าร่วมโครงการในการศึกษาค้นคว้านี้ผู้วิจัยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการศึกษา (Unit of the study) โดยวิธีการบอกต่อ (Snowball method) ได้โรงเรียนดังนี้ 1. โรงเรียนวัดลานตากฟ้า 2. โรงเรียนวัดกลางบางแก้ว 3. โรงเรียนวัดตุ๊กตา 4. โรงเรียนวัดใหม่สุคนธาราม และ 5. โรงเรียนวัดละมุด

ตัวแปรพื้นฐาน ประกอบด้วยเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การบริหารหรือการสอน รายวิชาที่สอน จำนวนครั้งที่ได้รับการนิเทศต่อภาคเรียน สำหรับตัวแปรต้นคือ แบบจำลองกระบวนการนิเทศการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษา ส่วนตัวแปรตาม คือ ผลการนิเทศตามแบบจำลองที่สร้างขึ้น ได้แก่ การประเมินความคิดเห็นของผู้บริหาร ความคิดเห็นของครู ผลของการใช้แบบจำลองที่สร้างขึ้น และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีดำเนินการแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 (Phase I) เป็นการศึกษาสภาพการปฏิบัติการนิเทศในโรงเรียนที่คัดเลือกจำนวน 5 โรงเรียนตามเกณฑ์ที่คัดเลือก เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศตามสภาพที่เป็นจริง โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบหรือแบบจำลองทางการนิเทศการศึกษา

2. สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อยกับผู้บริหารและครูของโรงเรียน จำนวน 5 โรงเรียน ๆ ละ 9 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 1 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ 8 กลุ่มๆละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 45 คนเป็นผู้ร่วมในโครงการ

3. สรุปผลการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม กำหนดตัวแบบจำลองกระบวนการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษา

4. พัฒนาแบบจำลองโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พิจารณาประสิทธิภาพ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ ใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. สรุปผลการพัฒนาแบบจำลองกระบวนการนิเทศทางการนิเทศที่เหมาะสมในทศวรรษใหม่เพื่อนำไปใช้ทดลองดำเนินงานต่อไป

ระยะที่ 2 (Phase II) เป็นปฏิบัติการทดลองใช้แบบจำลองกระบวนการนิเทศทางการนิเทศที่คณะผู้วิจัยและสถานศึกษาสร้างขึ้น เน้นการตามลำดับดังนี้

1. จัดทำคู่มือการนิเทศการศึกษาตามกระบวนการใหม่ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบจำลอง

2. จัดประชุมชี้แจงผู้บริหารและครูของโรงเรียนที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 โรงเรียน ๆ ละ 9 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน

3. จัดทำแผนปฏิบัติการนิเทศ และแผนการติดตามประเมินผลเป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ ก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ โดยใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน

ระยะที่ 3 (Phase III) เป็นการศึกษาผลการปฏิบัติงานตามรูปแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ และการเผยแพร่งานวิจัยตามลำดับดังนี้

1. จัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการปฏิบัติการตามแบบจำลองการนิเทศการศึกษา
 2. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คนซึ่งเป็นผู้นำแบบจำลองไปใช้
 3. วิเคราะห์ผล สรุปผล จัดทำรายงานผลการวิจัย
 4. เผยแพร่งานวิจัย และหาแนวทางพัฒนางานนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการทางการนิเทศการศึกษาจำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงเพื่อพิจารณาประสิทธิภาพ ความเหมาะสม ความถูกต้องและความเป็นไปได้ของแบบจำลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการนิเทศการศึกษา แบบสอบถามความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาที่สร้างขึ้น แบบสอบถามผลการใช้นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศ
2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนที่ร่วมวิจัย
3. คู่มือการนิเทศเพื่อใช้ในการประชุมชี้แจงและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนิเทศในโรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่เข้าร่วมการวิจัยเป็นช่วงระยะเวลาตามแผนปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาและกำหนดแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาในทศวรรษใหม่ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถาม ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

2. วิเคราะห์ประสิทธิภาพแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรแล้ว เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence)

3. วิเคราะห์ผลการใช้นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ และการประเมินความพึงพอใจของครูผู้ร่วมโครงการ โดยใช้แบบสอบถาม ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาในทศวรรษใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้คู่มือการนิเทศการศึกษาที่คณะผู้วิจัยและคณะผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำขึ้น แล้วนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการนิเทศในโรงเรียนโดยใช้เวลา 2 ภาคการศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผลการปฏิบัติงาน โดยใช้แบบสอบถามและการจัดประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละโรงเรียน รวบรวมเป็นผลการวิจัย ผลการวิจัยและพัฒนาแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาในทศวรรษใหม่ สรุปผลได้ดังนี้

1. แบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยหกขั้นตอน คือ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis) 2. การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy and plan) 3. การจัดดำเนินการนิเทศ (Operation) 4. การจัดการความรู้ (Knowledge management) 5. การประเมินผล (Evaluation) 6. การพัฒนาปรับปรุงการนิเทศการศึกษาเพื่อวางแผนดำเนินงานต่อไป (Development)

2. ประสิทธิภาพแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรคเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากโดยมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้

3. ผลการทดลองใช้วัตรกรรมแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ การปฏิบัติทุกขั้นตอนและทุกรายการมีการปฏิบัติ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ยกเว้นสามรายการคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การนำระบบการประกันคุณภาพมาใช้ควบคู่กับการนิเทศการศึกษา และการนำผลการประเมินมาพิจารณาวางแผนดำเนินการต่อไป อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการเผยแพร่วัตรกรรมแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ โดยจัดทำเป็นคู่มือประกอบการนิเทศการศึกษา เป็นที่พึงพอใจมาก

อภิปรายผล

1.แบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยหกขั้นตอน คือ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis) 2. การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy and plan) 3. การจัดดำเนินการนิเทศ (Operation) 4. การจัดการความรู้ (Knowledge management) 5. การประเมินผล (Evaluation) 6. การพัฒนาปรับปรุงการนิเทศการศึกษาเพื่อวางแผนดำเนินงานต่อไป (Development) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis-S) เป็นกระบวนการศึกษาสภาพต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นการกำหนดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีกระบวนการย่อย ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจะศึกษาธรรมชาติและความสัมพันธ์ของเรื่องต่าง ๆ การสังเกต

เป็นการมองสิ่งรอบข้างด้วยความละเอียดถี่ถ้วน การทบทวนเป็นการตรวจสอบสิ่งรอบตัวด้วยความตั้งใจ การวัดพฤติกรรมการทำงาน และการเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน ในการนิเทศครั้งนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน การวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของครู การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาส เป็นต้น

1.2 การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy formulation and plan – P เป็นกระบวนการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมตามลำดับ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ การกำหนดทางเลือก การจัดลำดับความสำคัญของงาน

1.3 การปฏิบัติกิจกรรมทางการนิเทศ (Operation -O) เป็นกระบวนการปฏิบัติงานตามโครงการ และกิจกรรมที่วางไว้ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๆ คือ การแต่งตั้งบุคลากร ผู้รับผิดชอบโครงการ การมอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละโครงการหรือแต่ละกิจกรรม การแนะนำการปฏิบัติงาน การตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน การกำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตรงกับความต้องการของโครงการและกิจกรรม การจัดสรรทรัพยากรไปให้โครงการและกิจกรรมอย่างเหมาะสม การกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ตามความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง การประสานการปฏิบัติงานให้ทีมงานดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความพร้อมเพรียงกันให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด การกำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วงเวลา หรืออัตราเร่งในการทำงาน เป็นต้น

1.4 การจัดการความรู้ (Knowledge management - K) เป็นกระบวนการที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลง ร่วมรับฟังความเห็นและผลของการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและครูทุกคนใน

สถานศึกษา การหาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือหลักการไปสู่ การปฏิบัติ การจัดระบบการเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาการ นิเทศและการตัดสินใจ การจัดระบบสารสนเทศเพื่อ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ

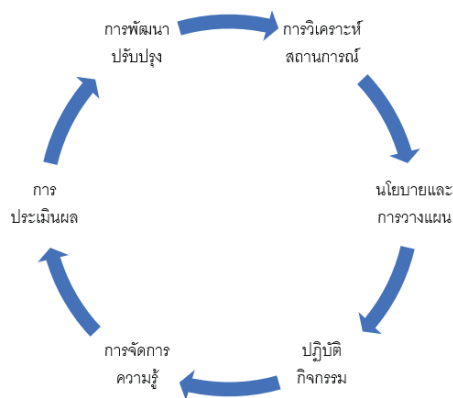
1.5 การประเมินผลโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ (Evaluation - E) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ผล การประเมินโครงการและกิจกรรมต่าง ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการย่อย ๆ คือ การจัดการประเมินโครงการ การ ประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติ ว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด การจัดให้มีการวิจัยที่เกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานเพื่อปรุ้งงานในโรงเรียน การยกย่อง ชมเชย ให้ รางวัลแก่ครูผู้มีความดีเด่นหรือเป็นตัวอย่าง

1.6 การพัฒนาและปรับปรุง (Development - D) เป็นกระบวนการที่นำผลการประเมินมาวิเคราะห์หา แนวทางพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมสามารถบรรลุผลแห่ง การเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด ซึ่งมีกระบวนการย่อย ๆ คือ การใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการสื่อสารเพื่อการนิเทศ การ เปิดโอกาสให้ครูนำเสนอผลงานทางวิชาการ การนำระบบ การประกันคุณภาพมาใช้ควบคู่กับการนิเทศการศึกษา การพัฒนางานให้เป็นการปฏิบัติที่ดี (Good practice) หรือ การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) การนำผลการ ประเมินมาพิจารณาวางแผนดำเนินการต่อไป

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากกระบวนการดังกล่าว เป็นกลยุทธ์ทางการนิเทศเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาโดย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การวางแผน กำหนดเป็นกลยุทธ์นำไปสู่การปฏิบัติ และมีการควบคุม และประเมินผลการปฏิบัติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การนำระบบการประกัน คุณภาพมาใช้ควบคู่กับการนิเทศการศึกษา และการนำ ผลการประเมินมาพิจารณาวางแผนดำเนินการต่อไป อยู่ ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิง กลยุทธ์ของสุพานิ สุญญวานิช (2553, น.60-78) ให้ความสำคัญ กับ การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดวัตถุประสงค์ หลัก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินกลยุทธ์ และการควบคุม

และประเมินกลยุทธ์ ในขณะที่เดียวกันทำให้เห็นว่า แบบจำลองที่กำหนดขึ้นเป็นการเพิ่มสมรรถนะในการ จัดการเรียนการสอนของครู มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำ ผลการวิจัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการจัดทำ KM (knowledge management) ทำให้สมรรถนะของครูมี การพัฒนาสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดสมรรถนะ หลักห้าสมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และ การเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น.25) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยมนพร เอกปัทมา (2557) พบว่ารูปแบบการนิเทศแบบ เสริมพลังเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูปฐมวัยมีความต้องการใน ระดับมากซึ่งประกอบด้วย การกำหนดหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาการนิเทศ วิธีการนิเทศ ระยะเวลาการ นิเทศ ทำให้ครูมีพลัง มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน สูงขึ้น มีความพึงพอใจที่แตกต่างกว่าก่อนการพัฒนาอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยยังสอดคล้อง กับแนวคิดในการพัฒนาองค์กรในทศวรรษใหม่ของ Werner and De Simone (2012, pp.26-28) กล่าวถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การสามระดับ คือ 1. ระดับองค์การ ต้องวิเคราะห์เงื่อนไขต่าง ๆ ที่อยู่ภาย ใต้สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่ การ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระบบการปฏิบัติ ตามแผนงาน โครงการ ระบบการควบคุมกำกับและติดตาม ระบบผลตอบแทน และระบบการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น 2. ระดับพันธกิจ ต้องคำนึงถึงลักษณะงาน กลุ่มงาน มาตรฐานการปฏิบัติงาน เช่น ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ของบุคลากร วิธีการปฏิบัติงาน การประชุม การวิเคราะห์ ปัญหาและการปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น และ 3. ระดับบุคคล ต้องวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาด้านตนเองของแต่ละบุคคล การประเมินตนเองในการปฏิบัติงาน ผลของการปฏิบัติ งานที่ประสบความสำเร็จ เพื่อหาแนวทางพัฒนาเป็นการ ปฏิบัติงานที่ดีต่อไป (Best practice)

ดังนั้นผลการวิจัยกระบวนการทัศน์ใหม่ทั้งหกขั้นตอน ซึ่งคณะผู้วิจัยกำหนดเรียกชื่อย่อตามองค์ประกอบว่า “SPOKED” ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis) การกำหนดนโยบายและการวางแผน (Policy and plan) การจัดดำเนินการนิเทศ (Operation) การจัดการความรู้ (Knowledge management) การประเมินผล (Evaluation) และการพัฒนาปรับปรุงการนิเทศการศึกษาเพื่อวางแผนดำเนินงานต่อไป (Development) โดยจัดทำเป็นคู่มือการนิเทศการศึกษา สังเคราะห์เป็นกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาได้ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 แบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษา “SPOKED”

2. ประสิทธิภาพแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่คัดสรรเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากโดยมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนได้มีการประชุมชี้แจงแนวคิด หลักการ วิธีการและขั้นตอนการดำเนินงาน จนทำให้เข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนดำเนินการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งนำเสนอเป็นนวัตกรรม (Innovation) ของการนิเทศในโรงเรียน ทั้งผู้บริหารและครูเห็นด้วยกับรูปแบบดังกล่าวว่ามีความถูกต้องตามหลัก

การนิเทศ มีความเหมาะสมสำหรับการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งมีผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ผ่านการฝึกอบรมทางการบริหารการศึกษามาแล้ว จึงสามารถนำไปใช้ได้อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ การปฏิบัติทุกขั้นตอนและทุกรายการมีการปฏิบัติ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ยกเว้นสามรายการคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การนำระบบการประกันคุณภาพมาใช้ควบคู่กับการนิเทศการศึกษา และการนำผลการประเมินมาพิจารณาวางแผนดำเนินการต่อไป อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการเผยแพร่ใช้นวัตกรรมแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาในทศวรรษใหม่ โดยจัดทำเป็นคู่มือประกอบการนิเทศการศึกษา เป็นที่พึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศไปใช้ในโรงเรียน คณะผู้วิจัยเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายให้มีการนิเทศการศึกษา โดยให้โรงเรียนสร้างรูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีศึกษานิเทศก์คอยให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ มีการติดตามประเมินผล ร่วมปฏิบัติงานไปพร้อม ๆ กับครูและผู้บริหารโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติในโรงเรียน ผู้บริหารและครูควรดำเนินการปฏิบัติการนิเทศตามแบบจำลองกระบวนการทัศน์ทางการนิเทศการศึกษา “SPOKED” ซึ่งเป็นผลการวิจัยเป็นรอบที่สองและสามต่อไปอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นการปฏิบัติการที่ดี (Good Practice) และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของโรงเรียนและของครูต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จากผลการวิจัยที่พบว่าการจัดการความรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการพัฒนาใหม่ซึ่งมีความสำคัญต่อการนิเทศจึงควรศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนิเทศการศึกษา และควรดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา (Best practice) และพัฒนารูปแบบใหม่เป็นนวัตกรรมการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ และ อภิสรร์ ภาชนะวรรณ. “การนิเทศการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0” *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 4(1), 193 – 206.

ปนัดดา หมอยา และ ชรินทร์ นามวรรณ. (2561). การพัฒนาระบบการนิเทศแบบสอนแนะในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 15(69), 52-61.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116* (ตอนที่ 74 ก), หน้า 18.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. *แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2560-2579*. (2560). กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

สุพานี สฤญวานิช. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและทฤษฎี*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น.

ยมนพร เอกปัสชา. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูปฐมวัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). “2562 ปีทองแห่งการนิเทศภายในห้องเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน”. *แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ.

Harris, Ben M. (1985). *Supervisory Behavior in Education*. Prentice- Hall, Englewood Cliffs, Newjersy.

Oliva, DF, and Pawlas GE. (1997). *Supervision for Today's School*. (6.th ed). (NY: John Wiley & Sons, Inc., 66-90.

Werner Jon M. and DeSimone Randy L. (2012), *"Human Resource Development"*, (6.th ed). Cengage Learning products are represented in Canada by Nelson Education, Ltd, 26-28.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคognition ร่วมกับการโค้ช

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR SECONDARY SCHOOL THAI LANGUAGE TEACHER TO ENHANCE ANALYTICAL READING THINKING SKILLS BY USING METACOGNITION STRATEGIES WITH COACHING

พัชรินทร์ รอดสิน*

Patcharin Rodsin

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา

Associate Professor Meechai iemjinda, Ph.D.

อาจารย์ ดร.นงนุช ไรจนเลิศ

Nongnueh otjanalert, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคognition ร่วมกับการโค้ช 2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคognition ร่วมกับการโค้ช ดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูภาษาไทยโรงเรียนเบญจมเทพูทิศจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 6 คน และ นักเรียนจำนวน 240 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. แบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคognition ร่วมกับการโค้ช 2. คู่มือการใช้ แผนการจัดการเรียนรู้ 3. แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย 4. แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 5. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อแบบการจัดการเรียนรู้ 6. แบบบันทึก และ 7. แบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (Dependent t-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช (3P Model) ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียม (Prepare: P) 2. ขั้นปฏิบัติการ (Process : P) และ 3. ขั้นผลผลิต (Product: P) การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ (3P) ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ

2. ประสิทธิภาพการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช พบว่า

2.1 คะแนนความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย จากการประเมินครั้งที่ 1-3 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2.4 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

คำสำคัญ: กลวิธีเมตาคอกนิชัน, การโค้ช, ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์

Abstract

The purposes of this research were to: 1. develop a learning management model for secondary school Thai language teacher to enhance analytical reading thinking skill 2. study the effectiveness of the learning management model for secondary school Thai language teachers to enhance analytical reading thinking skill by using metacognition strategies with coaching. The research mixed method research through pre-experimental designed with one-group pretest-posttest designed. The subjects were selected through purposive random sampling of 6 teachers and 240 secondary school students at Benchamatheputhit Phetchaburi School in second semester of the 2017 academic year. The research instruments were 1. the 3P Model 2. handbook for Learning Management 3. lesson plan 4. knowledge test 5. assessment test 6. feedback questionnaire 7. record form 8. observation form. The data was analyzed by using presented, mean, standard deviation, Dependent t-test and content analysis.

The findings of the study were as following;

1. The development learning Management Model for secondary school Thai language teacher to Enhance Analytical Reading Thinking Skill called “3P Model” comprised principles, objective, learning activities (consisting of 5 steps, which are: 1. Prepare; P, 2. Process; P and 3. Product; P), evaluation, and condition.

2. The effectiveness of the learning management model for secondary school Thai language teacher to enhance analytical reading thinking skill by using metacognition strategies with Coaching indicated that; 2.1 The average post-test score of teachers' instructional knowledge to enhance analytical reading thinking skills were significantly higher than of the pre-test score at .05 level. 2.2 The Thai language teachers' instructional competency to enhance analytical reading thinking skills were at the highest level. 2.3 The Thai language teachers' opinions toward the development of a learning management model to enhance analytical reading thinking skills by using metacognition strategies with coaching were at the high level. 2.4 The students' opinions toward the development of a learning management model to enhance analytical reading thinking skills by using metacognition strategies with coaching were at the highest level.

Keyword: Metacognitive strategies, Coaching, Analytical reading thinking skill

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญและเป็นยอมรับกันว่าเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพ การนำไปใช้ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะการอ่านคิดวิเคราะห์เป็นการอ่านที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจเจตนาและแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการสื่อมายังผู้อ่าน ซึ่งจะเป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2547, น. 9) นอกจากนี้การอ่านคิดวิเคราะห์ยังช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผล สามารถคาดเดาสิ่งที่เกิดขึ้น และไม่ด่วนสรุปสิ่งใดโดยขาดการไตร่ตรอง ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถทางภาษาที่เด็กทุกคนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งประกอบด้วยปัญญาสองด้านคือ ด้านภาษาและเหตุผล อันเป็นคุณลักษณะเด่นของสติปัญญาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และมีโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เด็กจึงควรได้รับการฝึกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546, น.62-63 ; วิชา เล่าเรียนดี, 2552, น.2)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียน พบว่า ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ของเด็กอยู่ระดับพอใช้เป็นส่วนใหญ่ และยังพบว่านักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านเกินร้อยละ 25 มีสถานศึกษาเพียงร้อยละ 11.1 เท่านั้น ที่มีผลการประเมิน อยู่ในระดับดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2554, น.9) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสิทธิพล อาจอินทร์ (2554, น.2) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ทักษะการค้นคว้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ผลจากการจัดการศึกษาที่ปรากฏจึงควรได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน จะเห็นได้ว่าในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพครูอย่างเร่งด่วน มีการจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อการพัฒนาครูทั้งระบบ สำหรับกระบวนการสอนอ่านคิดวิเคราะห์ของครู ต้องสอนอ่านอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและสอดคล้องกับกระบวนการคิด

และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักในการอ่าน คือ โครงสร้างบทอ่าน กระบวนการสอนการอ่าน ความสามารถทางการเรียนและกลวิธีที่เหมาะสมในการอ่าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพการอ่านที่ดี วิธีที่เหมาะสมในการพัฒนาการอ่านวิธีหนึ่งคือ กลวิธีเมตาคอกนิชัน (metacognitive strategies) ซึ่งเป็นวิธีการนำความรู้และกระบวนการทางความคิดมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ผ่านการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม แล้วเลือกวิธีการอ่านอย่างเหมาะสม มีการวางแผนการอ่าน กำหนดจุดมุ่งหมายของการอ่าน ตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านของตน และประเมินผลการอ่านเพื่อนำไปใช้ในการอ่านครั้งต่อไป (คุรุสภา ทองโพธิ์ 2550, น.3) มีผลการวิจัยเป็นจำนวนมากที่สอดคล้องกัน โดยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันจะมีความเข้าใจในการอ่านที่สูงขึ้น และมีการควบคุมตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองต้องอ่านและเรียนรู้ได้ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการอ่านของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมตาคอกนิชันมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร (learn how to learn) และมีความสำคัญต่อครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การวางแผนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ความเข้าใจในการตรวจสอบและประเมินตนเอง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของงาน ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า กลวิธีเมตาคอกนิชันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้เกี่ยวกับการรู้คิดของตน ซึ่งถ้าผู้เรียนรู้จักใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันจะสามารถพัฒนาการอ่านของตนได้ (Anderson 2002, p.8; ธูปทอง กว้างสวาสดี 2554, น. 335; พาสนา จุลรัตน์ 2556, น.2)

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูคือ การร่วมมือกันในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการโค้ช เพื่อเป็นการช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุน และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงพัฒนางานในวิชาชีพของตนเองได้และประสบความสำเร็จ (วิชรา เล่าเรียนดี 2556, น.5; Glickman et al.2010, p.8)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การนำวิธีการโค้ชและการใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน (Metacognition) สามารถส่งเสริมความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ด้านการสอนอ่านคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาผล การเรียนรู้ของผู้เรียนและสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช
2. เพื่อศึกษาผลการประเมินประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช 1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ 2. เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช ก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังการใช้รูปแบบ 3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการใช้รูปแบบ และ 4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครู

ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาค่า PNI^{modified}

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D): การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยการพัฒนาร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบและตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และรับรองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการประเมิน (check list) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านภาษาไทย และด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I): การทดลองใช้ เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการอบรมครูกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้โค้ชบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนของเพื่อนครูเพื่อสะท้อนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นระยะ ๆ และทดสอบความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการใช้รูปแบบ และประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ 3 ครั้ง คือ ก่อนการใช้ ระหว่างใช้

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E): การประเมิน และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครู ประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูใน 3 ระยะ และศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนนักเรียน ที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) ที่ไม่อิสระต่อกันและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ 1. ครูภาษาไทย โรงเรียนเบญจมเทวพุทธจังหวัดเพชรบุรี ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 คน และ 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 240 คน

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชัน ร่วมกับการโค้ช

ตัวแปรตาม คือ 1. ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ 3. ความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช และ 4. ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อรูปแบบการจัด การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามประเมินความต้องการจำเป็น ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาค่า PNI^{modified}

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกับการโค้ช โดยการพัฒนาร่าง

รูปแบบ และเขียนคู่มือการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ นำไปประเมินความเหมาะสมเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้แบบประเมินซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.54 แล้วจึงนำไปทดลองใช้ภาคสนามกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.95/82.44

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช จำนวน 4 ฉบับ คือ 1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบไปหาค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ค่าเท่ากับ 0.25-0.63 และค่าความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.25-0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83 2. แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ด้วยการประเมิน (check list) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.58 3. แบบสอบถามความคิดเห็นครูภาษาไทยที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 4. แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามกับพฤติกรรมที่มุ่งวัด (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความสอดคล้องเฉลี่ยเท่ากับ 1.00

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการ เน้นการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นเองอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการอ่าน การปฏิบัติ และการตรวจสอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการชี้แนะจากครูและเพื่อนโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 2. วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้น คือ (1) ขั้นเตรียม (Prepare : P) (2) ขั้นปฏิบัติการ (Process : P) และ (3) ขั้นผลผลิต (Product : P) 3. การวัดและประเมินผล และ 4. เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยผู้เรียนต้องมีความรู้พื้นฐานความสามารถในการคิดเชิงระบบ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการอ่าน มีความรับผิดชอบ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และบทบาทของครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช มีคะแนน E_1/E_2 เท่ากับ 81.95/82.44 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ที่พัฒนาขึ้น มีชื่อว่า 3P Model ซึ่งได้จากการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดและความสัมพันธ์กัน คือ 1. หลักการ 2. วัตถุประสงค์ 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4. การวัดและประเมินผล และ 5. เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้น ดังนี้ (1) ขั้นเตรียม (Prepare : P) (2) ขั้นปฏิบัติการ (Process : P) และ (3) ขั้นผลผลิต (Product : P)

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3P เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช

2. ประสิทธิผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช มีผลสรุปดังนี้

2.1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยก่อนและหลังการใช้

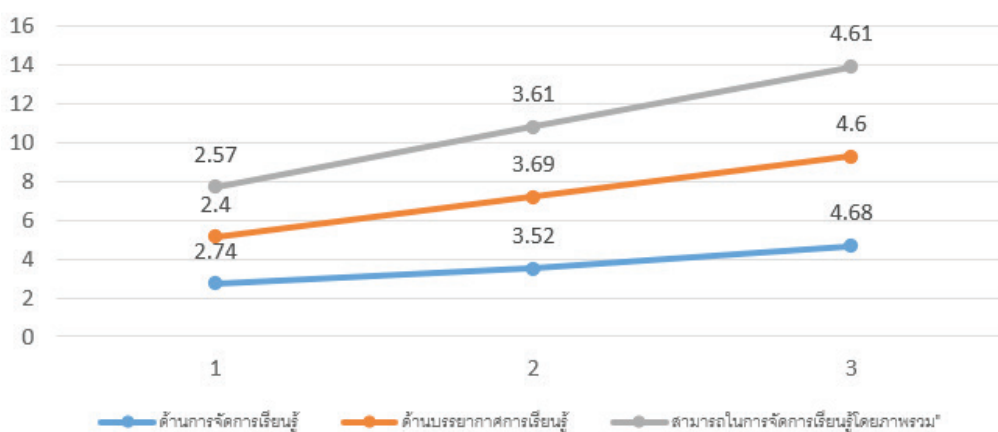
คะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
ก่อนทดลอง	6	30	15.17	2.71	-8.73*	.000
หลังทดลอง	6	30	24.67	1.75		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า คะแนนความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง เมื่อเปรียบเทียบกับ t-test พบว่า คะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์จากการประเมินครั้ง 1-3 คือ ก่อนการใช้รูปแบบ ระหว่างการใช้รูปแบบ และหลังการใช้รูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61 , S.D. = 0.75) และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นตามลำดับ ดังแผนภาพที่ 2

คะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย (3 ระยะ)

ภาพที่ 2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย

2.3 ความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชัน

ร่วมกับการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2.4 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการ

อ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะ การอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ชที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน แล้วพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ เน้นการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นเองอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการอ่าน การปฏิบัติ และการตรวจสอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการชี้แนะจากครูและเพื่อนโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2. วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยในการเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียม (Prepare : P) 2. ขั้นปฏิบัติการ (Process : P) และ 3. ขั้นผลผลิต (Product : P) 4. การวัดและประเมินผล และ 5. เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ (3P) ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยผู้เรียนต้องมีทักษะการตั้งคำถาม มีพื้นฐานความสามารถในการคิดเชิงระบบ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการอ่าน มีความรับผิดชอบ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และบทบาทของครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช มีคะแนน E_1/E_2 เท่ากับ 81.95/82.44 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ชได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ

มีกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอน และได้รับข้อมูลความต้องการจำเป็นที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง เมื่อนำข้อมูลที่มีคุณภาพมาวิเคราะห์ตรวจสอบอย่างเป็นระบบ โดยการหาค่า PNI modified (สุวิมล ว่องวานิช. 2550, น. 275-279) ประกอบการการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร การสัมภาษณ์ครู การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ กลวิธีเมตาคอกนิชัน และการโค้ช โดยสังเคราะห์แนวคิดการโค้ชของ Joyce and Shower (1987, p.260), Garmston (1990, p.38), Shulman (1991, p.9), Gottesman and Jennings (1994, p.270), Tuckman, B. W. (1976, p.8), Becker (2010, p.173) วิชา เล่าเรียนดี (2553, น. 5) และ วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนา (2557, น. 2) แนวคิดเกี่ยวกับเมตาคอกนิชันของ Flawell (1976), Baker 1984 and Brown (1987), Beyer (1987), Jacobowitz (1987), Cross and Paris (1998) และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2545) และแนวคิดเกี่ยวกับการอ่านคิดวิเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) และ Bloom (1956) นำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนารูปแบบตามแนวคิดการออกแบบเชิงระบบตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงโดย Kruse (2007, p.1) จึงเป็นข้อสนับสนุนในการดำเนินงานให้ได้มาซึ่งรูปแบบที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช พบว่า

2.1 คะแนนความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ก่อนการทดลอง เมื่อเปรียบเทียบด้วย t-test พบว่า คะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากการจัดการเรียนรู้ มีการชี้แนะ สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ซึ่ง

กันและกัน โดยผ่านกระบวนการโค้ช สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาของ John P. Kotter (1996) การที่ครูมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล สะท้อนกลับและมีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการปรับปรุง การทำงาน การวางแผนการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้ลด กำแพงที่กั้นระหว่างความคิดและความรู้สึกของบุคคลใน องค์กรและก่อให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างคนในองค์กร เดียวกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นการ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาและการพัฒนาครู นำไปสู่กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจาก เป็นกระบวนการที่มีผลต่อจัดการการเปลี่ยนแปลงช่วยให้ บุคลากรเข้าถึงการสร้างสภาพแวดล้อมและปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ดังนั้นจึงส่งผลให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการ จัดการเรียนรู้มากขึ้น คณะนักหลังการใช้รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิด วิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ชจึงสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2557, น.2) กล่าวคือ การ โค้ชเป็นกระบวนการพัฒนาที่สร้างสรรค์ และกระตุ้นให้ผู้ ได้รับการโค้ชได้นำศักยภาพของตนเองออกมาใช้ได้อย่าง เต็มที่ทั้งชีวิตส่วนตัวและอาชีพ การโค้ชเน้นการลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและการ เปลี่ยนแปลงด้านที่เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับงาน วิจัยของ พนิดา จารย์อุปการะ (255, น.207) ทำการวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการ โค้ชของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัด สังคมชนบทราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ทำหน้าที่โค้ชมี สมรรถนะการโค้ชอยู่ในระดับมาก มีพัฒนาการใน การโค้ช สูงขึ้น ส่วนครูผู้รับการโค้ชมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ อยู่ ในระดับมาก และมีพัฒนาการในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น และผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความคิด เห็นต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้รับการโค้ชอยู่ในระดับมาก

2.2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการเสริมสร้าง

ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ จากการประเมิน 3 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูมีความรู้ ความเข้าใจในการนำรูปแบบ การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ชไปใช้ ประกอบกับการออกแบบการเรียนรู้ตามรูปแบบมีความ เหมาะสม ขั้นตอนมีความชัดเจน และในระหว่างการนำ รูปแบบไปใช้ยังได้รับการชี้แนะ มีการสะท้อนผลการ จัดการเรียนรู้จากการสังเกตของเพื่อนครู เกิดความร่วมมือ ในการจัดการเรียนรู้ ครูจึงมีโอกาสนำข้อค้นพบมาเป็น ข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตน สอดคล้อง กับแนวคิดการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนของ Joyce and Showers (2002) กล่าวถึงแนวคิดการช่วยเหลือกันและ กันระหว่างเพื่อนครู โดยการสังเกตการสอนและให้ข้อมูล ย้อนกลับแก่กันและกัน ช่วยให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงใน ทิศทางบวก มีข้อมูลปรากฏว่า ครูที่ผ่านการอบรมมากกว่า ร้อยละ 80 สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ แนวคิดของ Dalton and Moir (1990) สรุปได้ว่า การโค้ช แบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer coaching) เป็นการพัฒนา วิชาชีพที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการเรียนการสอนและ ความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเพื่อนร่วมงาน และเป็นกระบวนการ ที่สร้างความมั่นใจให้กับครูในการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติซึ่งกันและ กัน รวมทั้งการสนับสนุน ช่วยเหลือ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะ นำเสนอทักษะ การเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ หรือการแก้ไข ปัญหาในห้องเรียน

2.3 ความคิดเห็นของครูภาษาไทยระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชัน ร่วมกับการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบ มีความชัดเจน และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการ

จัดการเรียนรู้ ครูสามารถนำขั้นตอนการเรียนรู้ไปใช้ได้จริง ซึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์ครู ทำให้ได้ข้อมูลสนับสนุนความคิดเห็นเป็นไปในทางเดียวกัน โดยครูมีความคิดเห็นในการใช้รูปแบบว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสามารถพัฒนาทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ ขั้นตอนตามรูปแบบสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ชัดเจน และเป็นกลวิธีที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในระดัพบัณฑิตศึกษาตอนปลาย เนื่องจากนักเรียนมีประสบการณ์ทางการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง และเป็นช่วงวัยที่มีกำลังทางความคิด สามารถต่อยอดทางความคิดได้ อีกทั้งขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้อย่างช่วยให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า และค้นพบองค์ความรู้ พบวิธีการได้มาซึ่งคำตอบของตน มีการตรวจสอบความคิด ตรวจสอบคำตอบที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ความคิดของนักเรียนมีความหลากหลาย การให้นักเรียนได้อ่านข้อความแล้วรู้จักทบทวนวิธีการคิดหาคำตอบ จะทำให้นักเรียนค้นพบวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันช่วยส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความกระตือรือร้น กระตุ้นการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ แมคเกรเกอร์ (McGregor's Theory X and Theory Y) สรุปสาระได้ คือ แรงจูงใจมีส่วนผลักดันให้เกิดความสำเร็จของงาน ประกอบกับเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การได้รับการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนจากกรณีของและสะท้อนผลการเรียนรู้จากเพื่อนครู ส่งเสริมให้บรรยากาศความร่วมมือมีความเป็นมิตร มีการบอกเล่าเรื่องราวของกันและกัน เป็นการแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ เกิดความร่วมมือในวิชาชีพ จึงส่งผลให้ครูมีความคิดเห็นต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2.4 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม มีการวางแผนการอ่าน การทบทวนวิธีการอ่านจากบทอ่านที่กำหนด มีการตรวจสอบคำตอบและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งวิธีการคิดหาคำตอบและตรวจสอบคำตอบกับเพื่อนในชั้นเรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน ซึ่งความสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนคือ ต้องต้องเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะต่าง ๆ ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ โดยมีประเด็นคำถามอยากรู้เป็นตัวกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้อยากเรียน ที่จะนำไปสู่การกระตือรือร้นที่จะสืบค้น รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสรุปให้ได้ความรู้ด้วยตนเอง (วิจารณ์ พานิช 2555, น.15-16) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของ ทิศนา ขัมมณี (2553) คือ การเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริง เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือนักเรียนเห็นประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ เนื่องจากนักเรียนสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปปรับใช้กับการเรียนในวิชาอื่น ๆ ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา จารุอุปการะ (2557, น.207) พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฤทัยรัตน์ ลอยเจริญ (2558, น.151) พบว่า ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนอ่านโดยใช้ทฤษฎีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระดับสูงในการอ่านภาษาไทยของนักเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามรูปแบบการสอนอ่านอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อมูลจากการศึกษา พบว่า การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อเสริมสร้าง ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ชเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ฝึกฝนการอ่านด้วยการกระตุ้นการคิด มีการวางแผนการทำงาน รู้จักการตั้งเป้าหมายในการคิด นักเรียนจึงมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ ครูผู้สอน จึงควรนำรูปแบบการสอนไปใช้ขยายผลในชั้นเรียนอื่น ๆ ต่อไป

1.2 ข้อมูลจากการศึกษา พบว่า ขณะดำเนินการ เรียนการสอน ครูต้องมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือ นักเรียนบางส่วนที่ไม่เข้าใจ ดังนั้นในระหว่างการเรียนการสอน ครูจึงมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ กระตุ้นการคิด มีใช้การ บอกความรู้แก่ผู้เรียน

1.3 ข้อมูลจากการศึกษา พบว่า การใช้การโค้ช แบบเพื่อช่วยเพื่อน โดยเฉพาะระหว่างเพื่อนครูในระดับชั้น เดียวกัน เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอน การแก้ปัญหา และการมองทิศทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อเสริมสร้าง ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยเพื่อ เสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอก นิชันร่วมกับการโค้ชกับกลวิธีอื่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). *กิจกรรม ส่งเสริมการอ่าน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไข เพิ่มเติม พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยาม สปอร์ต ซินดิเค จำกัด
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). *การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking)*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- ทิตนา เขมณัฏฐ์ และคณะ. (2553). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้ เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ แห่งมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- พนิดา จารย์อุปการะ. (2557). *รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2545). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ : แนวคิด วิธีการ เทคนิคการสอน*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- ฤทัยรัตน์ ลอยเจริญ. (2558). *การพัฒนา รูปแบบการสอน อ่านโดยใช้ยุทธวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้าง ความเข้าใจระดับสูงในการอ่านภาษาไทยของ นักเรียนชั้นประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). *การนิเทศการสอนและการ โค้ชการพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่12). (ฉบับปรับปรุงใหม่). นครปฐม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ใน ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2557). *การโค้ชเพื่อการรู้คิด (Cognitive Coaching)*. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรการพัฒนาการคิดขั้นสูง. โครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบภายใต้ ปฏิบัติการไทยเข้มแข็งด้วยระบบ E-training*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). (ร่าง) *กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2554). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์. วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 16(1), 72-82.
- Anderson, T. L. 2002. *Practical Ethics Series: Rawls' Social Contract: Justice as Fairness*. Retrieved November 17, 2007 from <http://www.mnyaforum.org/ethics/Rawls.doc>.
- Beyer, 1987. *Practical Strategies for the Teaching of Thinking*. Boston : Allyn and Bacon, Inc.
- Bloom, 1956. *Taxonomy of Education Objective Handbook I : Cognitive Domain*. New York : David Mc Kay Company.
- Brown, A. L.; Baker, L.; & Armbruster, B. B. (1986). *The Role of Metacognition in Reading and Studying*. In J. Orasan. *Reading Comprehensions : From Research to Practice*. Hillsdale : Erlbaum.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

พฤติกรรมผู้บริโภค ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจ บริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่าน ช่องทางออนไลน์

CONSUMER' BEHAVIOUR INFLUENCES FACTOR THE DECISION MAKING OF VEGAN FOOD AND VEGETARIAN FOOD THAT SOLD THROUGH AN ONLINE CHANNEL

พิชญพรรณ วงศ์สุวรรณ*
Pitchayapan Wongsuwan

อาจารย์ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวนารถ พันธุ์เพ็ง
Associate Professor Yaowanart Panpen, Ph.D.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต 2. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม และ 3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม ประชากร คือ ผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยผู้วิจัยทำการเลือกเฉพาะคือ ผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เก็บกลุ่มตัวอย่างผ่านสื่อออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google docs ในการเก็บกลุ่มตัวอย่างโดยโพสต์แบบสอบถามไปที่ Facebook และ Facebook page ของกลุ่มอาหารเจ และกลุ่มอาหารมังสวิรัต มีดังนี้ กลุ่มอาหารเพื่อคนรักสุขภาพ (เจและมังสวิรัต) กลุ่ม Vegan of Thailand และกลุ่มตลาดนัดอาหารเจ มังสวิรัต ชื่อ-ชาย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบ Chi-Square และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-way ANOVA) F-test

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการสื่อสารการตลาดและองค์กรมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรม การบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่า ลักษณะ ประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติ ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยัง พบว่า พฤติกรรม การบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติ กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติ ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: พฤติกรรมบริโภค, ปัจจัยการตัดสินใจ, อาหารเจ, อาหารมังสวิวัติ, จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

ABSTRACT

The research objectives are; 1. to study different demographic characteristics, including age, occupation, and average monthly income and the behaviours of the vegetarian and vegan diet, which are different, such as buying frequency, applications that purchase ,and important reasons to buy, 2.to study different demographic characteristics, including age, occupation, and average monthly income and the decision to consume vegetarian and vegan foods that are sold online as a whole and 3. To study the behaviour of the vegetarian and vegan diet, which are different, including buying frequency, applications that purchase, and important reasons to buy and the decision to consume vegetarian and vegan foods that are sold online as a whole. In which the sample studied is the people who consume vegan and vegetarian food sold through online channels, 400 samples using purposive sampling methods. Data were analysed by using the SPSS program. The statistics used were frequency, percentage, mean, chi-square test and (One-way ANOVA) F-test

The results of the study show that The demographic characteristics which are different are age, occupation, and average monthly income, and the behaviours of the vegetarian and vegan diet, which are different, which are buying frequency, applications that purchase, and important reasons to buy differences were statistically significant at the level of 0.05. And also found that demographic characteristics are different, including age, occupation, and average monthly income with the decision to consume vegan and vegetarian food sold through online channels as a whole were significantly significant at the level of 0.05. Also, it is found that vegetarian and vegan dietary behaviours are different, which are buying frequency, applications that purchase , and important reasons to buy and making vegetarian and vegan dietary decisions that are sold through online channels as a whole with statistical significance at the level of 0.05.

Keywords: Consumption behavior, Decision factors, Vegan food, Vegetarian food, Available online

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพที่ต้นเป็นสิ่งที่สำคัญต่อร่างกายของคนเรา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2560) จากผลการศึกษาคนเมืองยุคใหม่เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร พบว่า คนเมืองเริ่มปรับความชอบของตัวเองไปบริโภคพืชผักมากขึ้น และลดการบริโภคเนื้อสัตว์ลง โดย ร้อยละ 76.0 จะเลือกรับประทานโปรตีนจากพืช เช่น ผักใบเขียวและถั่ว ในขณะที่ ร้อยละ 55.0 เห็นด้วยว่า โปรตีนจากพืชนั้นมีคุณค่ากว่าโปรตีนจากสัตว์ ทำให้ในอนาคตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ที่นำส่วนผสมจากพืชพรรณธรรมชาติมาทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อาหารตัวใหม่ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2561) การเลือกรับประทานอาหารเจ หรือเลือกอาหารมังสวิรัต จึงเป็นทางเลือกของการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของคนรักสุขภาพ จากเดิมการบริโภคอาหารเจเป็นเพียงการเลือกบริโภคตามเทศกาลกินเจ แต่ปัจจุบันพบว่าคนไทยจำนวนไม่น้อย มีพฤติกรรมรับประทานอาหารเจมากขึ้น ซึ่งการเลือกซื้ออาหารเจนั้น ผู้บริโภคจะเลือกซื้อตามโอกาสที่สะดวก และไม่จำกัดอยู่ในช่วงเทศกาลกินเจ ในขณะที่ผู้คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันเริ่มลดการบริโภคเนื้อสัตว์ลง ซึ่งเกิดจากแนวโน้มของการรักษาสุขภาพ โดยจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มีคนไทยบริโภคอาหารเจเพิ่มสูงขึ้น ประมาณ 7 ล้านคน โดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานครมีจำนวนสูง กว่า 1.2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2561 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561)

ปัจจุบันคนเริ่มตื่นตัวกับกระแสการดูแลสุขภาพมากขึ้น ทำให้กระแสนิยมอาหารเพื่อสุขภาพได้รับความนิยมตามมา หนึ่งในนั้นก็คือน้ำดื่มที่ปราศจากเนื้อสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นอาหารเจหรืออาหารมังสวิรัต จึงทำให้ร้านอาหาร 2 ประเภทนี้เปิดบริการมากขึ้น ดังนั้นร้านอาหารเจหรือร้านอาหารมังสวิรัต จึงจำเป็นต้องมีหน้าร้าน และเสริมบรรยากาศของร้านด้วยการตกแต่งให้ดูดี น่าสนใจมากขึ้น ช่วงแรก ๆ ร้านอาหารเจหรือร้านอาหารมังสวิรัตอาจจะประสบปัญหาในเรื่องของยอดขาย เนื่องจากไม่ใช่เทศกาล

อาหารเจ ลูกค้าที่บริโภคอาหารเจก็จะมัวงจกักแคลง แต่ปัจจุบันมีโลกออนไลน์เป็นช่องทางการขายให้มากขึ้น ดังนั้นถ้าร้านขายอาหารเจหรือร้านอาหารมังสวิรัตที่ยังมีเพียงแคหน้าร้านอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะเข้าถึงลูกค้า ให้เพิ่มช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook , Line , Instagram หรือ Website ของร้านเป็นต้น ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าให้เข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และยังมีอีกหนึ่งทางเลือกนอกจากการตลาดออนไลน์ในการเพิ่มยอดขายอาหารเจหรืออาหารมังสวิรัตแล้วนั้น ยังมีการรับออเดอร์อาหารผ่านช่องทางออนไลน์ Delivery ให้ลูกค้า ยิ่งยุคนี้มีผู้ประกอบการหลายรายที่เข้ามาทำธุรกิจจัดส่งอาหาร Delivery ให้เลือกใช้บริการโดยที่ทางร้านอาหารไม่ต้องส่งเอง เช่น Line man , Food panda, Grab Food เป็นต้น เนื่องจากลูกค้าปัจจุบันมองหาความสะดวกสบายและไม่ต้องเสียเวลา (vkplastic, 2019)

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมในการเลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่เพิ่มขึ้นจากเหตุผลของความเชื่อในเทศกาลกินเจ รวมถึงการเลือกรับประทานในวันสำคัญของสัปดาห์เพื่อสร้างบุญ จากการงดเว้นเนื้อสัตว์ และเหตุผลของการใส่ใจสุขภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้มีร้านอาหารทางเลือกสำหรับผู้ที่ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ เปิดดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งร้านอาหารคลีน ร้านอาหารอาหารเจ และร้านอาหารมังสวิรัต ที่มีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้ประกอบการควรทำให้ผู้บริโภครู้สึกถึงความคุ้มค่าที่จะจ่ายเงินซื้ออาหารเจให้มากที่สุด ภายใต้การวางแผนกลยุทธ์การตลาดเพื่อให้ตรงความต้องการของลูกค้าเป้าหมายในปัจจุบันได้มากที่สุด รวมไปถึงการเลือกบริการส่งอาหารถึงที่เพื่อสร้างความสะดวกและรวดเร็วให้กับผู้บริโภค ผ่านการขายทางออนไลน์ หรือสั่งซื้อทางออนไลน์ ที่บริการส่งถึงบ้าน ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ได้รับคำตอบรับจากลูกค้าอีกช่องทางหนึ่งด้วย (ภัทรานิษฐ์ เอี่ยมศิริ, 2562) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลเชิงบวกต่อผู้ประกอบการธุรกิจอาหารเจและมังสวิรัต ในแง่ของการพัฒนากลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่มีแนวโน้มว่าจะมีคนไทยหันมาบริโภคอาหารเจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

และเป็นโอกาสให้กับผู้ประกอบการที่จะเพิ่มจำนวนฐานลูกค้าให้เติบโตสูงขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561)

จากงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษา พฤติกรรมการบริโภค ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา เพราะในประเทศไทยส่วนใหญ่ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ในธุรกิจประเภทอื่น ไม่ค่อยมีงานวิจัยเกี่ยวกับทางด้านอาหารเพื่อสุขภาพ (วิวิศน์ ใจตาบ, 2557) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จะใช้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรในการวิจัยถึงพฤติกรรมการบริโภค และปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ผลจากการวิจัยที่ได้ ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อพัฒนาและขยายธุรกิจประเภทอาหารและเครื่องดื่มเกี่ยวกับอาหารเจและอาหารมังสวิรัตในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต

2. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต แตกต่างกัน

2. ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน

3. พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษางานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นศึกษา พฤติกรรมการบริโภค ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ 1. ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และศาสนา 2. พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ได้แก่ การเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิรัตให้แก่บุคคล การเปิดรับข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ ความถี่ในการสั่งซื้อ ช่วงเวลาเลือกซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ เหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต และแนวโน้มที่จะสั่งซื้อ 3. การตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านกายภาพ

2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนที่บริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ รวมจำนวน 400 ตัวอย่าง

3. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง วันที่ 10 มกราคม – วันที่ 10 มิถุนายน 2563 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน

การทบทวนวรรณกรรม

ในแง่ของทฤษฎี มีทฤษฎีหลัก 3 ทฤษฎี ที่มีผลจะถูกนำมาใช้อธิบายถึง พฤติกรรมการบริโภค ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการบริโภค และการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550, น.57-59) กล่าวว่า ข้อมูลประชากรศาสตร์ เป็นข้อมูลพื้นฐานหรือข้อมูลเบื้องต้นที่สะท้อนถึงผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่นักการตลาดสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและประมาณการความสามารถในการซื้อ รวมทั้งทำให้ทราบแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคได้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

อายุ เป็นคุณลักษณะทางประชากรอีกลักษณะหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาของการมีชีวิตอยู่หรือตามวัยของบุคคล เป็นลักษณะประจำตัวบุคคลที่สำคัญมากในการศึกษาและวิเคราะห์ทางประชากรศาสตร์ โดยอายุจะแสดงถึงวัยวุฒิของบุคคลและเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถในการทำความเข้าใจในเนื้อหาและข่าวสารรวมถึงการรับรู้ต่าง ๆ ได้มากน้อยต่างกัน การมีประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาแตกต่างกัน

ลักษณะทางเพศ เป็นลักษณะทางประชากรที่บุคคลได้รับมาแต่กำเนิดในประชากรกลุ่มใดๆ ก็ตาม จะประกอบด้วยประชากรเพศชาย (Male) และ ประชากรเพศหญิง (Female) ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีจำนวนที่ใกล้เคียงกันเพราะธรรมชาติได้สร้างความสมดุลทางเพศมาให้กับประชากรทุกกลุ่มเพศ เป็นปัจจัยพื้นฐานด้านร่างกายที่แตกต่างกันของบุคคล เป็นสถานภาพที่มีมาแต่กำเนิดของบุคคล

ระดับการศึกษาในที่นี้หมายถึงระดับการศึกษาที่ได้รับจากสถาบันการศึกษา และที่ได้รับจากประสบการณ์ของชีวิต การศึกษาบ่งบอกถึงความสามารถในการเลือกรับข่าวสาร และอัตราการรู้หนังสือ ระดับการศึกษาจะทำให้คนมีความรู้ ความคิด ตลอดจนความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ กว้างขวางลึกซึ้งแตกต่างกันออกไป

อาชีพและลักษณะการรวมกลุ่มของผู้ฟัง ลักษณะอาชีพหรือลักษณะแห่งการรวมกลุ่ม จะบ่งบอกลักษณะเฉพาะของบุคคล ช่วงเวลาที่เปิดรับข่าวสาร เรื่องที่กลุ่มผู้ฟังสนใจเช่น กลุ่มชาวนาก็จะสนใจเกี่ยวกับเรื่องข้าว ราคาข้าว ปุ๋ย เป็นต้น ในบางกรณีคนที่มีความสนใจอย่างหนึ่งแต่อาจจะไปรวมกลุ่มกับคนที่มีความสนใจหนึ่งก็ได้ ซึ่งก็จะทำให้ความสนใจของเขาขยายวงกว้างออกไป

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ผู้ศึกษาได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง “พฤติกรรมการผู้บริโภค และปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต” เพื่อให้ ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้บริโภค ที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต และทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้บริโภค กับการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภค

Donlaya C. (2019) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึง กระบวนการ หรือ พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อ ใช้ และประเมินผลการใช้สินค้าหรือบริการของผู้ซื้อ ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล อันจะมีความสำคัญต่อการซื้อสินค้าและบริการทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในปัจจุบันมีดังนี้

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม นับเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อการกระบวนการการซื้อ หรือพฤติกรรมการบริโภคของผู้ใช้บริการ โดยปัจจัยด้านวัฒนธรรม ยังรวมถึง ความเชื่อ ความรู้ การศึกษา เป็นต้น

2. ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วยกลุ่มอ้างอิงอย่าง ครอบครัว บทบาท และสถานะของผู้ซื้อ ปัจจุบันโลกยุค 4.0 ทำให้เราเห็นผลกระทบจากปัจจัยด้านสังคมอย่างชัดเจนในการตัดสินใจซื้อหรือบริโภค เนื่องจากข่าวสาร รวมถึงการแสดงบทบาทและสถานะทางสังคม ถูกต่อย้ำ และรับรู้ได้ง่ายผ่านโลกออนไลน์

3. ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยข้อนี้ หมายถึง ผลของการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ มาจากเหตุผล หรือคุณสมบัติส่วนบุคคล ยกตัวอย่างเช่น อายุ อาชีพ ความชอบ สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ ไลฟ์สไตล์ เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านจิตวิทยา คือ อิทธิพลจากปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ที่มีผลต่อตัวผู้บริโภคอันเป็นเหตุให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อและใช้สินค้าและบริการ ยกตัวอย่างเช่น Promotion ทางการตลาด การจูงใจด้วยคำพูดที่ดึงดูด การสร้างความรับรู้ของผู้ขาย ความเชื่อ บุคลิกภาพและแนวความคิด ของผู้บริโภค เป็นต้น

Kuester, S. (2012) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การศึกษาถึงปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์การ และกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้เลือกสรร รักษา และกำจัด สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ บริการ ประสิทธิภาพ หรือแนวคิด เพื่อสนองความต้องการและผลกระทบที่กระบวนการเหล่านี้มีต่อผู้บริโภคและสังคม

ฉัตยากร เสมอใจ (2550) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการหรือพฤติกรรมในการตัดสินใจในการซื้อการใช้ และการประเมินผลการใช้สินค้าหรือบริการของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญต่อการซื้อสินค้าและบริการทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นเพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้สื่อออนไลน์ค้นหาข้อมูลอาหารเจและมังสวิรัต เพื่อทราบว่า ผู้บริโภคใช้พฤติกรรมในการเลือกซื้อผ่านช่องทางของสื่อออนไลน์ ประกอบด้วย ช่วงเวลาที่ซื้อหรือใช้บริการ แคปพิเคชั่น เหตุผลที่เลือกซื้อ และทัศนคติการกลับมาซื้ออาหารเจและมังสวิรัต ผ่านช่องทาง

ออนไลน์

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

ราช ศิริวัฒน์ (2560) การตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะกระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคมักจะตัดสินใจในทางเลือกต่างๆของสินค้าและบริการอยู่เสมอ แม้ผู้บริโภคจะมีความแตกต่างกัน มีความต้องการแตกต่างกัน แต่ผู้บริโภคจะมีรูปแบบการตัดสินใจซื้อที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งกระบวนการตัดสินใจซื้อ ได้นำเอา ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาใช้ร่วมในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด ที่จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Marketing Mix) หรือ 7Ps ที่ต่อยอดมาจาก 4Ps มาใช้กำหนดกลยุทธ์การตลาด ซึ่งประกอบด้วย Product, Price, Place, Promotion, People, Physical Evidence และ Process ซึ่งนำมาวิเคราะห์ธุรกิจต่อไปได้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สำหรับธุรกิจบริการจะอยู่ในประเภทผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งจะต้องตอบสนองความต้องการของมนุษย์ หรือลูกค้าได้ เรียกว่า เป็นการวิเคราะห์จากสิ่งที่ผู้ขายต้องการจะมอบให้ผู้ซื้อนั่นเอง ถือเป็นสิ่งแรกที่ต้องเอามาเป็นตัวกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด

2. ด้านราคา (Price) คุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ที่จะได้กลับมาในรูปแบบของเงิน ลูกค้าจะทำการไตร่ตรองระหว่างประโยชน์ที่จะได้รับ และราคาที่ต้องจ่ายของบริการเสมอ และอาจจะมีการเปรียบเทียบกับบริการของผู้อื่นด้วย ในด้านนี้คุณต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และสำรวจคู่แข่งก่อนที่จะปล่อยการบริการนั้นออกสู่ตลาดเต็มตัว หรือจะมีหลายระดับราคาเพื่อให้ลูกค้าได้เลือก ก็เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่นักการตลาดนำมาใช้กัน ราคาถือว่ามี ความสำคัญมาก เพราะลูกค้า สามารถหาข้อมูล และเปรียบเทียบราคาออนไลน์ได้สะดวก และรวดเร็วมากขึ้น เงื่อนไขการชำระเงินก็เป็นอีกเรื่องที่ต้องบริหารให้ดี เพราะมีเรื่องของการชำระล่วงหน้า การทำสัญญากับเอเยนต์ ที่ทำให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น สิ่งที่จะช่วยให้หลีกเลี่ยงได้ เช่น เรียกชนิดของห้องให้แตกต่างกัน และให้สิ่งอำนวยความสะดวกแตกต่าง

กัน เช่น รวมอาหารเช้าแล้ว, รวมรถรับ-ส่งจากสนามบิน เป็นต้น เพื่อให้ยากต่อการเปรียบเทียบราคาของลูกค้า

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นสื่อกลางในการส่งสินค้า หรือบริการให้ลูกค้า กลยุทธ์ในด้านนี้ก็จะต้องพิจารณาด้านทำเลที่ผู้คนมาใช้บริการ (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels)

4. ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) กลยุทธ์เบสิกที่ไม่มีไม่ได้ แต่การคิดกลยุทธ์ไม่ง่ายเลย เพราะจำเป็นต้องวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค แล้วยังต้องสื่อสารชักจูงเพื่อให้ผู้ที่สนใจมาใช้บริการ ถือเป็นด้านที่จะต้องทำความเข้าใจ และมีความละเอียดอ่อนในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

5. ด้านบุคคล (People) อย่าเพิ่งเข้าใจว่าเป็นเรื่องของลูกค้าอีกแล้วนะ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องภายในที่ต้องให้ความใส่ใจไม่แพ้กัน จึงเป็นเรื่องแรงที่ถูกเพิ่มขึ้นมาจาก 4Ps กลยุทธ์นี้ต้องให้ความสำคัญไปที่การคัดเลือก การฝึกอบรม และให้ผลตอบแทนหรือรางวัลเพื่อจูงใจ สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างดี สามารถแข่งขันทางด้านบริการกับคู่แข่งได้ เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการจะต้องมีทัศนคติ และไหวพริบดีดี ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างทันทั่วทั้งที่

6. ด้านการสร้าง และนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) เป็นการสร้างคุณภาพด้านรูปแบบการให้บริการให้สามารถจับต้องได้ เช่น พนักงานต้องแต่งตัวให้เรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาดสะอ้าน คำพูดต้องสุภาพ การให้บริการรวดเร็ว และคำนึงถึงคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่มีคุณภาพ

7. ด้านกระบวนการ (Process) เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับระเบียบการทำงานด้านบริการ เสนอให้ผู้ใช้บริการ เพื่อมอบความประทับใจให้ลูกค้า

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษา ได้กำหนดเป็นปัจจัยการตัดสินใจการบริโภคอาหารโดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการ

จัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านกายภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่บริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่บริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างและขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่บริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน ดังนั้น จึงได้ใช้สูตรไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (1953, p. 23) ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

p = สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยจะสุ่ม

z = ระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

โดย z มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ระดับ .05)

z มีค่าเท่ากับ 2.58 ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% (ระดับ .01)

p ต้องกำหนดไม่ต่ำกว่า 50% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงจะอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้

e = สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดให้ (สัดส่วนของประชากร) เท่ากับ 50% หรือ 0.50 ต้องการระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และยอมให้มี ความคลาดเคลื่อนได้ 5%

แทนค่าตามสูตรได้ผลการคำนวณ $n = 384.16$ ในที่นี้ผู้ศึกษาจะทำการเก็บตัวอย่างเป็นจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยผู้วิจัยทำการเลือกเฉพาะคือ ผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิรัติจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เก็บกลุ่มตัวอย่างผ่านสื่อออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Google docs ในการเก็บกลุ่มตัวอย่างโดยโพสต์แบบสอบถามไปที่ Facebook และ Facebook page ของกลุ่มอาหารเจ และกลุ่มอาหารมังสวิรัตินี้ กลุ่มอาหารเพื่อคนรักสุขภาพ (เจและมังสวิรัตินี้) กลุ่ม Vegan of Thailand และกลุ่มตลาดนัดอาหารเจ มังสวิรัตินี้ ชื่อ-ชาย จำนวน 400 ตัวอย่างเพื่อที่จะได้เก็บกลุ่มตัวอย่างให้ได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิด โดยแบ่งโครงสร้างของคำถามออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ 5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 6. ศาสนา มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นมาตราแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) และมาตราแบบจัดลำดับ (Ordinal scale) รวมจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตินี้ ได้แก่ 1. การเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิรัตินี้ให้แก่บุคคล 2. การเปิดรับข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ 3. ความถี่ในการสั่งซื้อ 4. ช่วงเวลาเลือกซื้อ 5. แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ 6. เหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตินี้ และ 7. แนวโน้มที่จะสั่งซื้อมีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นมาตราแบบนามบัญญัติ (Nominal scale) และมาตราแบบจัดลำดับ (Ordinal scale) รวมจำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตินี้ ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ 1. ด้านผลิตภัณฑ์ 2. ด้านราคา 3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4. ด้านการส่งเสริมการตลาด 5. ด้านบุคลากร 6. ด้านลักษณะทางกายภาพ และ 7. ด้านกระบวนการเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามรูปแบบของ ลิเคิร์ท (Likert's Scale) รวมจำนวน 27 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ จะมีคะแนนมากที่สุดที่เป็นไปได้ คือ 5 คะแนน และน้อยที่สุดที่เป็นไปได้ คือ 1 เมื่อนำมาแบ่งเป็นช่วงคะแนน 5 ช่วง ตามขั้น (Class Interval) โดยหลักการหาค่าพิสัย ดังนี้ (สุพัตร์ พิบุลย์, 2552, น.54)

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80\end{aligned}$$

ดังนั้นจึงนำไปใช้ในการกำหนดช่วงของการแปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต สามารถกำหนดเกณฑ์ของการแปลความหมาย ตามผลการคำนวณ 0.80 ได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อย

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมาก

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บกลุ่มตัวอย่างผ่านสื่อออนไลน์ โดยใช้โปรแกรม Google docs ในการเก็บกลุ่มตัวอย่างโดยโพสต์

แบบสอบถามไปที่ Facebook และ Facebook page ของกลุ่มอาหารเจ และกลุ่มอาหารมังสวิรัต มีดังนี้ กลุ่มอาหารเพื่อคนรักสุขภาพ (เจ&มังสวิรัต) กลุ่มVegan of Thailand และกลุ่มตลาดนัดอาหารเจ มังสวิรัต ชื้อ-ขาย จำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อที่จะได้เก็บกลุ่มตัวอย่างให้ได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎีหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยแต่ละคำถามจะต้องมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 (Rovinelli&Hambleton, 1997) ซึ่งจากการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านแล้วนั้น ข้อคำถามแต่ละข้อได้ค่า IOC = 1 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ จึงนำเอาแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาทำการปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Try-out) จำนวน 40 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะศึกษาและใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC Windows ในการหาความเชื่อมั่น เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ด้วยการใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา

(Alpha coefficient) ที่ได้นำเสนอไว้ คือ ค่าแอลฟา (α) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 (Nunnally, 1978) ถือได้ว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจากเครื่องมือการวิจัยนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าความเชื่อมั่น $\alpha = 0.967$ ซึ่งเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ จึงนำเอาแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ในการวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และศาสนา ของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ได้แก่ การเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิรัตให้แก่บุคคล การเปิดรับข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ ความถี่ในการสั่งซื้อ ช่วงเวลาเลือกซื้อแอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ เหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต และแนวโน้มที่จะสั่งซื้อ ของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านกายภาพ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอนุमान ได้แก่

4.1 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต แตกต่างกันโดยใช้ การทดสอบ Chi-Square

4.2 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิริติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) F-test

4.3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิริติที่ต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิริติ กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิริติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) F-test

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1. ลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน ที่เป็นผู้บริโภคอาหารเจและมังสวิริติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงจำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 มีอายุระหว่าง 20-30 จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 มีอาชีพเป็นพนักงานในบริษัทเอกชน จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001- 25,000 บาท จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 และนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 377 คน คิดเป็นร้อยละ 94.20

2. พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิริติ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิริติที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ให้แก่ตนเองมากที่สุด จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 70.80 รองลงมาคือ คนในครอบครัวหรือญาติ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 และที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกซื้ออาหารเจและมังสวิริติให้แก่เพื่อน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 นอกจากนี้มีการเปิดรับข้อมูลการขาย

อาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทาง Facebook มากที่สุดจำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 รองลงมาคือ Line จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 และที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับข้อมูลการขายอาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทาง Google จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.20 มีความถี่ในการสั่งซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทางออนไลน์ 2 - 5 ครั้งต่อเดือน มากที่สุด จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.80 รองลงมาคือน้อยกว่า/เท่ากับ 1 ครั้งต่อเดือน จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.80 และที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการสั่งซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทางออนไลน์ 10 ครั้งขึ้นไป ต่อเดือน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 และกลุ่มตัวอย่างมีการเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทางออนไลน์ในช่วงเวลา 8.00 - 12.00 น. มากที่สุด จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 รองลงมาคือ ช่วงเวลา 12.01 - 16.00 น. จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 และที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกช่วงเวลาในการซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทางออนไลน์คือ ช่วงหลังเวลา 20.01 น. จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.20 และเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านแอปพลิเคชัน Food Panda มากที่สุด จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.20 รองลงมาคือ ผ่านแอปพลิเคชัน Grab food จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.20 และที่น้อยที่สุด คือกลุ่มตัวอย่างที่เลือกซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านแอปพลิเคชัน Honest bee จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิริติมากที่สุด เพื่อสุขภาพที่ดี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 รองลงมาคือ เพื่อลดน้ำหนัก จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และที่น้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิริติคือ ความเชื่อทางศาสนา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 และมีแนวโน้มที่จะสั่งซื้ออาหารเจและมังสวิริติผ่านช่องทางออนไลน์โดยการกลับมาสั่งซื้อมากที่สุด จำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 93.20 รองลงมาคือ ไม่แน่ใจจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80

3. การตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านกระบวนการมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.35 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 และที่น้อยที่สุดคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.24

การวิเคราะห์เชิงอนุมาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง “พฤติกรรมการบริโภค ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัต ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจะไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารเจและมังสวิรัตที่มีอายุประมาณ 20-30 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางที่จะเน้นดูแลสุขภาพเป็นพิเศษทั้งเพื่อสุขภาพที่ดีและมีรูปร่างที่ดี และกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นพนักงานในบริษัทเอกชน เพราะการนั่งทำงานในออฟฟิศเป็นระยะเวลาที่นานทำให้สุขภาพเสียได้ จึงเน้นรับประทานอาหารที่มี

ประโยชน์ต่อสุขภาพ อีกทั้งไม่มีเวลาในการออกไปซื้ออาหาร จึงนิยมสั่งอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างไรก็ตามกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยประมาณ 15,001 - 25,000 บาท เพราะส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชนและช่วงอายุ 20-30 ปี รายได้จึงอยู่ประมาณ 15,001 - 25,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนิรุทธิ์ ผ่องแผ้ว (2555) พบว่า อายุ สถานภาพ จำนวนบุตร - ธิดา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550, น.57-59) กล่าวว่า ข้อมูลประชากรศาสตร์ เป็นข้อมูลพื้นฐานหรือข้อมูลเบื้องต้นที่สะท้อนถึงผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่นักการตลาดสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและประมาณการความสามารถในการซื้อ รวมทั้งทำให้ทราบแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคได้

สมมติฐานที่ 2 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้บริโภคมีอายุช่วง 20-30 ปี ซึ่งเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว สามารถตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตได้ด้วยตนเอง เพราะกลุ่มวัยนี้สามารถค้นหาข้อมูลเรื่องอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายด้วยตนเองได้ อีกทั้งกลุ่มคนเหล่านี้มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน อาจจะมีเพื่อนร่วมงานช่วยแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพดีๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นตัวช่วยในการตัดสินใจซื้ออาหารเจและมังสวิรัติจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามการที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้ออาหารเจและมังสวิรัตินั้น จะต้องคำนึงถึงรายได้ของตนเองด้วย ซึ่งรายได้ประมาณ 15,001 - 25,000 บาท สามารถ

ซื้อสินค้ามาบริโภคได้โดยไม่ต้องกังวล เพราะอาหารเจและมังสวิรัตินี้ราคาไม่แพง สามารถซื้อมารับประทานได้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวิศน์ ใจตาบ (2557) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และมีรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เมื่อพิจารณารายปัจจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่มากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่มากในลำดับสุดท้าย และยังสอดคล้องกับวิจัยของ ทวีรัชต์ คงระชต (2558) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ของคนวัยทำงานในจังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ที่แตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้งด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550: 57-59) กล่าวว่า ข้อมูลประชากรศาสตร์ เป็นข้อมูลพื้นฐานหรือข้อมูลเบื้องต้นที่สะท้อนถึงผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่นักการตลาดสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและประมาณการความสามารถในการซื้อ รวมทั้งทำให้ทราบแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคได้

สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติจากแตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัติจากแตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ในการสั่งซื้อ แอปพลิเคชันที่เลือกซื้อ และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เลือก

บริโภคอาหารเจและมังสวิรัตืกับการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตืที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้บริโภคมีการสั่งซื้ออาหารเจและมังสวิรัตืผ่านช่องทางออนไลน์โดยเฉลี่ยเดือนละ 2-5 ครั้ง ซึ่งถือว่ามีคำสั่งซื้อค่อนข้างบ่อย โดยสั่งซื้อผ่านทางแอปพลิเคชัน Food Panda เพราะว่ามีบริการรับส่งอาหารถึงที่โดยไม่ต้องเสียเวลาออกไปซื้อด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามเหตุผลสำคัญในการเลือกบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตืนั้น ส่วนใหญ่จะรับประทานเพื่อสุขภาพที่ดี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวิศน์ ใจตาบ (2557) พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ด้านส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ งานวิจัยของ ทวีรัชต์ คงรชต์ (2558) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาคือปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านสินค้า/ผลิตภัณฑ์เป็นลำดับสุดท้าย และพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ที่แตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้งด้านสินค้า ผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด แตกต่าง งานวิจัยของ ปิยะพร มิตรภานนท์ (2558) ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ เรื่องรสชาติ ด้านราคา เรื่องราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เรื่องหาซื้อง่าย ทุกที่ ทุกเวลา ด้านการส่งเสริมการตลาด เรื่องมารยาทและอัธยาศัยของพนักงาน มีอิทธิพลต่อปัจจัยการตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราภรณ์ เมธิการย์ (2561) พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของธุรกิจการจำหน่ายผ่านเฟซบุ๊ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับแนวคิดของ Kuester

(2012) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การศึกษาถึงปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์การ และกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้เลือกสรร รักษา และกำจัด สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ บริการ ประสบการณ์ หรือแนวคิด เพื่อสนองความต้องการและผลกระทบที่กระบวนการเหล่านี้มีต่อผู้บริโภคและสังคม และแนวคิดของ ฉัตยาภร เสมอใจ (2550) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการหรือพฤติกรรมการตัดสินใจในการซื้อการใช้ และการประเมินผลการใช้สินค้าหรือบริการของบุคคล ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการซื้อสินค้าและบริการทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นเพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริโภคมีการเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิรัตืที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ให้แก่ตนเองมากที่สุด ดังนั้นผู้บริโภคควรให้คำแนะนำกับบุคคลใกล้ชิดด้วย เช่น คนในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น ว่าการทานอาหารเจและมังสวิรัตืมีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างไรบ้าง
2. ผู้บริโภคมีการเปิดรับข้อมูลการขายอาหารเจและมังสวิรัตืผ่านช่องทาง Facebook มากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการเกี่ยวกับร้านอาหารเจและมังสวิรัตื ควรทำโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น Line Instagram หรือ Website ของร้าน เป็นต้น
3. ผู้บริโภคมีการเลือกซื้ออาหารเจและมังสวิรัตืผ่านแอปพลิเคชัน Food Panda มากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการเกี่ยวกับร้านอาหารเจและร้านอาหารมังสวิรัตืควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านแอปพลิเคชันอื่นๆ ด้วย เช่น Grab food , Line man และ Honest bee เป็นต้น
4. ผู้บริโภคมีการตัดสินใจการบริโภคอาหารเจและมังสวิรัตืที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านกระบวนการมากที่สุด ดังนั้นผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในด้านอื่นๆ เช่น ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ซึ่งถือว่า

ด้านนี้มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะอาหารเจและมังสวิรัตินั้นการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษาเฉพาะขอบเขตซึ่งการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างกว้างขึ้น เก็บกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยในครั้งนี และในอนาคตต่อไป
2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภค และปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารประเภทเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์
3. หน่วยงานภาครัฐหรือผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจร้านอาหาร ควรนำข้อมูลที่ไดจากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาและปรับใช้กับร้านอาหารของตนเอง
4. เพื่อเป็นเอกสารค้นคว้าและข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจจะศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภค และปัจจัยการตัดสินใจบริโภคอาหารเจและมังสวิวัติ ที่จำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์. (2561). คนเมืองยุคใหม่บริโภคอาหาร. สืบค้น 25/4/2563, จาก <https://siamrath.co.th/n/83393>.
- ฉัตยากร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทวิรัชต์ คงชต. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ของคนวัยทำงานในจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- ปิยะพร มิตรณานนท์. (2558). พฤติกรรมและปัจจัยการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พัชรภรณ์ เมธีการย์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของธุรกิจการจำหน่ายเครื่องสำอางผ่านเฟซบุ๊ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ภัทรานิษฐ์ เอี่ยมศิริ. (2562). EIC วิเคราะห์อิทธิพลของ Flexitarian (การทานมังสวิวัติเป็นครั้งคราว) ต่อวงการธุรกิจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ราช ศิริวัฒน์. (2560). ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก <https://doctemple.wordpress.com/2017/01/25/>.
- วิวิศน์ ใจตาบ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดกินเจปี'61 เม็ดเงินสะพัดทั่วกรุงฯ 4,650 ล้านบาท. สืบค้น 25 เมษายน 2563, จาก <https://www.thansettakij.com/content/320842>.
- อนิรุทธิ์ ผ่องแผ้ว. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ขนมหวานสำเร็จรูปที่ผลิตจากประเทศสมาชิกสมาคมอาหาร. สืบค้น 25 เมษายน 2563, จาก https://www.thansettakij.com/content/money_market/417692
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York : London.
- Donlaya C. (2019). พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึงอะไร อยากสร้างยอดขายให้ได้กำไร จำเป็นต้องรู้. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก <https://www.moneywecan.com/what-consumer-behavior/>.
- Kuester, S. (2012). *MKT 301: Strategic Marketing & Marketing in Specific Industry Contexts*, University of Mannheim, p. 110.

- Nunnally, C. Jum. (1978). *Psychometric theory*.
New York : McGraw-Hill.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1997). On the
Use of Content Specialists in the Assessment
of Criterion Referenced Test Item Validity.
Dutch Journal of Education Research, 2,
49-60.
- Vkplastic. (2019). เทคนิคขายอาหารเจ ให้ได้กำไรหลัก
ล้าน. สืบค้น 1 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.vkplastic.com/2019/09/30>.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก

THE MARKETING STRATEGIES ON CULTURAL TOURISM OF ETHNIC COMMUNITIES OF THE WORLD HERITAGE CITIES

เพชรรา บุดสีทา*

Petchara Budseeta

วรรณพรรณ รักษ์ชน**

Wannaphon Rakchon

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก 2. ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว 3. พัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ดำเนินการวิจัยและพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ด้วยการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับชนเผ่าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร 6 เผ่าประกอบด้วย ม้ง เหมี่ยน กะเหรี่ยง ลาหู่ ลัวะ ลิซู่ จังหวัดสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย มีชนเผ่า 4 เผ่า ประกอบด้วย ม้ง เยาว์ กระเหรี่ยง และ ลิซู่ กลุ่มชาติพันธุ์ละ 10 คน รวมทั้งหมด 100 คน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว ด้วยการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 จำนวน 323 คน ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเกี่ยวกับการการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการกับชนเผ่าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มมรดกโลก จำนวน 30 คน และจัดทำร่างกลยุทธ์ฯ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยว และชนเผ่าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวฯ จำนวน 17 คน รวมทั้งการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก

* รองศาสตราจารย์ ดร. , สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

** อาจารย์ ดร. , สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการกำหนดกลยุทธ์ จำนวน 19 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์เนื้อหาและการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก พบว่า ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกไม่ได้ดำเนินการบริหารจัดการการตลาดซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการควบคุม รวมทั้งไม่มีหน่วยงานด้านการตลาดในการดำเนินงานการตลาด และผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว มากับครอบครัว เยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ศึกษาวัฒนธรรมชนเผ่า สถาปัตยกรรม จิตรกรรม หัตถกรรมชนเผ่า และแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ และมีความคิดเห็นต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก จำนวน 8 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์พัฒนาระบบการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ กลยุทธ์สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ กลยุทธ์พัฒนาระบบการจัดการด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ กลยุทธ์เจาะตลาด กลยุทธ์พัฒนาตลาด กลยุทธ์ส่งเสริมการรวมกลุ่มรวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยว ผลการประเมินกลยุทธ์ ในด้านความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มาตรการ มีความสอดคล้องกันในระดับมาก มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ มาตรการและตัวชี้วัดมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

คำสำคัญ : กลยุทธ์การตลาด ,การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์, กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

ABSTRACT

The objectives of this research were 1. to investigate the potential of marketing management 2. to study the tourists' behavior 3. and to develop marketing strategies related to cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities. The research methodology employed both research and development techniques, including 1) Studying the potential of marketing management of cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities. A questionnaire form was used to collect the data from 100 informants, 10 informants from each ethnic group that related to ethnic tourism, in the Kamphaeng Phet area comprising the Hmong, Mien, Karen, Lahu, Lua, and Lisu and the Sukhothai-Si Satchanalai area comprising the Hmong, Yao, Karen, and Lisu. 2) Study tourists' behavior of cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities. Data was collected from 323 tourists by questionnaire form. Nevertheless, researchers did not know the exact number

at a confidence level of 95 percent. 3) Marketing strategy development for the cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities included 1. internal and external environmental analysis regarding ethnic tourism by providing workshops with 30 ethnics related to the cultural tourism management of world heritage 2. to establish a draft strategy by providing workshops with 17 experts in developing ethnic tourism marketing strategies 3. Assessed consistency, suitability, feasibility, and usefulness of the cultural tourism marketing strategies developed by 19 educational connoisseurship. Moreover, Data were analyzed using percentage statistical, mean, content analysis techniques and evaluation according to specified criteria.

The results showed that

1. Regarding the study on the marketing management potential of cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities, there was no marketing management proceeding, which comprising customer requirement analysis, planning, implementation, and control. Also, there were no related agency operated marketing activities. The community leaders government agencies that affected physical characteristics and tourism resources of cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities regarding the aspects of overall were at a high level.

2. Tourists' behaviors on cultural tourism of ethnic communities found that they traveled by private cars with their family to visit ethnic communities for studying ethnic culture, architecture, painting, tribal handicrafts, and exchange and transfer experiences. Regarding the opinions towards the physical characteristics and tourism resources on cultural tourism of the ethnic communities to develop into a tourist attraction, the overall opinions were at a high level.

3. There were eight marketing strategies on cultural tourism of the ethnic communities of the world heritage cities comprised 1) Strategies for developing ethnic tourism marketing management system 2) Strategies for developing ethnic tourism activities 3) Strategies for community products' value-adding to promote ethnic tourism 4) Public relations strategies to promote cultural tourism of the ethnic communities through online social network 5) The development strategies for tourism environment management system 6) Market penetration strategies 7) Market development strategies 8) Strategies to encourage the community members' mobilization and strengthening of communities and ethnic network organizations. The strategy evaluation resulted in aspects of the consistency of vision, missions, objectives, strategies, measures, and indicators that were at a high level and suitability. Moreover, the feasibility and usefulness of the strategies, measures, and indicators were at a high to the highest level.

Keywords: Marketing strategies , Cultural tourism of ethnic communities , The world heritage cities

บทนำ

ปัจจุบันเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชรเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานร่องรอยของอารยธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต สะท้อนให้เห็นภาพของอาณาจักรสุโขทัยเมื่อครั้งเริ่มก่อตั้งบ้านเมืองในฐานะรัฐอิสระ จนกลายเป็นรัฐสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระหว่าง พุทธศตวรรษที่ 18-19 เป็นเวลานานกว่า 200 ปี ด้วยความโดดเด่นนี้ ส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์และได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 15 เมื่อปี พ.ศ. 2534 ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย ด้วยคุณค่าและความโดดเด่น คือเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมที่มีความงดงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่ได้รับการสร้างสรรค์จากอัจฉริยภาพด้านศิลปะอย่างแท้จริง เอกลักษณ์ที่แสดงขนบธรรมเนียมประเพณีหรืออารยธรรม โบราณวัตถุและโบราณสถานที่ปรากฏอยู่ รวมทั้งชุมชนชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนที่ควรค่าแก่การศึกษา ซึ่งจำนวนชุมชนชาติพันธุ์อยู่ในพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย มีจำนวน 4 ชนเผ่าประกอบด้วย ม้ง เย้า กระเหรี่ยง และลีซอ ในจังหวัดกำแพงเพชรมีจำนวน 6 ชนเผ่าประกอบด้วย ม้ง เมี่ยน กระเหรี่ยง ลahu ลัวะ ลีซู รวมจำนวนชุมชนชาติพันธุ์ที่อยู่ในกลุ่มจังหวัดมรดกโลกมีจำนวนทั้งสิ้น 10 ชนเผ่า ซึ่งชนเผ่าจะมีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากรุ่นหลัง และปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็ง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร

จากผลการวิจัยของ จิราหนู โสภากและคณะ (2554, น.158-163) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ถือเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระดับโลก ซึ่งภาพรวมในการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก หน่วยงานภาค

รัฐยังคงมีบทบาทมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น ทั้งนี้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีความแตกต่างกันในด้านพื้นที่ตั้ง ทำให้พบปัญหาในด้านการจัดการพื้นที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ในเขตเมืองซึ่งมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาการรุกรานพื้นที่มรดกโลก ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีพื้นที่ตั้งแยกไปจากชุมชนแต่ก็ยังคงประสบปัญหาด้านพื้นที่ทับซ้อนกับที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้ยังไม่เกิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังสุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ส่วนใหญ่มาท่องเที่ยว ณ วัดมหาธาตุใจกลางเมืองเก่าสุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร มีจำนวนน้อยที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว ณ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ซึ่งจากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านกระเหรี่ยงน้ำตก พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นกรุ๊ป ประมาณ ปีละ 1-2 ครั้ง ต่อปี ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาส่วนตัว หรือมาเป็นครอบครัวยังคงมีจำนวนน้อยมาก ทั้งที่กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงมีเอกลักษณ์ที่แสดงขนบธรรมเนียม ประเพณีของชนเผ่าให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม ส่งผลให้รายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกยังคงมีน้อย และการบริหารจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

จากปัญหาข้างต้นของการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดของแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชรที่กล่าวข้างต้น รวมทั้งเพื่อตอบสนองกับแผนแม่บทบูรณาการการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร ภายใต้วิสัยทัศน์ “เมืองมรดกโลกที่สร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คงคุณค่าและยั่งยืน” ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัย

ราชภัฏกำแพงเพชร ซึ่งมีวิสัยทัศน์เป็นที่พึ่งทางวิชาการของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกครั้งนี้ จะช่วยสร้างรายได้ที่เกิดจากการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีรายได้จากการท่องเที่ยว รวมทั้งการเข้าใจและรับรู้ถึงลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว จะทำให้ได้กลยุทธ์ด้านการตลาดที่เหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถรักษามรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขอบเขตเนื้อหา คือ 1. กระบวนการ บริหารการตลาด ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า การวางแผนการตลาด การนำไปปฏิบัติ และการควบคุมการปฏิบัติงานด้านการตลาด 2. การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ ใครคือกลุ่มเป้าหมาย ผู้บริโภคซื้ออะไร ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด ผู้บริโภคซื้อที่ไหนและผู้บริโภคซื้ออย่างไร และความพึงพอใจของผู้บริโภค 3. สภาพแวดล้อมทางการตลาด ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 4. กลยุทธ์การตลาด ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มาตรการและตัวชี้วัด มีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ด้วยการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร 6 ชนเผ่าประกอบด้วย ม้ง เมี่ยน กะเหรี่ยง ลahu ลัวะ ลีซู จังหวัดสุโขทัย-ศรีสัชกาลย์ มี 4 ชนเผ่า ประกอบด้วย ม้ง เย้า กระเหรี่ยง และ ลีซู กลุ่มชาติพันธุ์ละ 10 คนซึ่งเป็นตัวแทนจากครัวเรือนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนหรือเป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวชุมชน รวม 100 คน ทั้งนี้ได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดการท่องเที่ยว ตรวจสอบและนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.86 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว ด้วยการสำรวจด้วยแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนและขนาดตัวอย่างร้อยละ 30 ของนักท่องเที่ยว ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 จำนวน 323 คน (W.G. Cochran, 1953, อ้างจาก ยุทธ ไกยวรรณ, 2548, น.77) ทั้งนี้ได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดการท่องเที่ยว ตรวจสอบ และนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเกี่ยวกับการการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ โดย ประชุมเชิงปฏิบัติการกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และบุคลากร

ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ จำนวน 30 คน และจัดทำร่างกลยุทธ์ฯ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้แทนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากลยุทธ์การตลาด และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ จำนวน 17 คน รวมทั้งการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการกำหนดกลยุทธ์ฯ จำนวน 19 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก พบว่า

1.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ดังนี้

1.1.1 ด้านการวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้ำที่เป็นนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ กลุ่มผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวฯ ไม่ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ดำเนินการเพียงเมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หรือติดต่อของเข้าชมวิถีวัฒนธรรมชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะดำเนินการนัดหมายชุมชนให้เตรียมตัวเพื่อจัดแสดง จัดอาหารให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชม

1.1.2 ด้านการวางแผนการตลาดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ ผู้นำชุมชนและชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ไม่มีหน่วยงานด้านการตลาดโดยตรงที่จะดำเนินการวางแผนการตลาดจากคนในชุมชน

1.1.3 ด้านการนำแผนการตลาดเกี่ยวกับการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ ไปปฏิบัติ เนื่องจากชุมชนหรือผู้นำชุมชนไม่ได้

วางแผนการจัดการการตลาดท่องเที่ยวชุมชนด้วยตนเอง จึงไม่ได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการตลาดการท่องเที่ยว

1.1.4 ด้านการควบคุมการปฏิบัติงานด้านการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ ชุมชน หรือผู้นำชุมชน ไม่ได้ดำเนินการควบคุมการปฏิบัติงานด้านการการตลาดการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการตามกิจกรรมโครงการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการตลาดการท่องเที่ยว

1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก

1.2.1 ผู้นำชุมชน ผู้นำทางวัฒนธรรม ประธานหรือกลุ่มผู้นำการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ผู้ประสานงาน คณะกรรมการ และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์มีความคิดเห็นต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89) และรายการความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวคือ 1. ด้านความปลอดภัยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.00) 2. ด้านโครงสร้างพื้นฐานในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.94) ด้านที่พักและบริการท่องเที่ยว ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) 3. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.91) 4. ด้านบริหารจัดการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.79) และ 5. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.78)

1.2.2 ความต้องการของผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านการจัดการการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนฯ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38) และรายการความต้องการต่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์คือ 1. ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.41) 2. ด้านการจัดการ

การตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.40) และ 3. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33)

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยว ดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก จำแนกตามข้อมูลส่วนตัว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 54.80 รองลงมาเป็นเพศชาย ร้อยละ 45.20 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ต่ำกว่า 21 ปี ร้อยละ 36.84 รองลงมา 21-30 ปี ร้อยละ 31.57 ประกอบอาชีพ นักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 41.49 รองลงมา รับราชการ ร้อยละ 25.70 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 37.46 รองลงมา 5,000 – 10,000 บาท ร้อยละ 20.74

2.2 นักท่องเที่ยวเดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.18 รองลงมา รถจักรยานยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 30.65 จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง (รวมทั้งตัวของนักท่องเที่ยว) 1- 5 คน ร้อยละ 49.23 รองลงมา 6-10 คน ร้อยละ 25.70 ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาแบบครอบครัว ร้อยละ 42.72 รองลงมา มาแบบกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 31.89 มีประสบการณ์ เยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกำแพงเพชรคือ มั่ง ร้อยละ 33.13 รองลงมา กะเหรี่ยง ร้อยละ 28.48 และ เมียนหรือเ้า ร้อยละ 22.91 มีประสบการณ์ เยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุโขทัย-ศรีสัชนาลัยคือ มั่ง กะเหรี่ยง ร้อยละ 33.13 รองลงมา เมียน/เ้า ร้อยละ 19.50 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อศึกษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.82 รองลงมา ศึกษาสถาปัตยกรรม จิตรกรรม หัตถกรรมชนเผ่า 13.93 และแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ ร้อยละ 11.15 ผู้มีส่วนร่วม / ทำให้ตัดสินใจมาท่องเที่ยวเยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ส่วนใหญ่คือ สื่อ/รายการทางโทรทัศน์ ร้อยละ 26.63 รองลงมา สื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 25.08 และ ญาติ พี่น้อง ร้อยละ 19.81 ช่วงเวลา

ที่เข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชม ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.39 รองลงมา ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ร้อยละ 24.77 วิธีเดินทางมาท่องเที่ยว เยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ส่วนใหญ่ เดินทางมาด้วยตนเอง ร้อยละ 79.57 รองลงมา เดินทางผ่านบริษัทนำเที่ยว ร้อยละ 20.43

2.3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) มีความคิดเห็นคือ 1. วัฒนธรรมท้องถิ่นและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20) 2. ความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น โอกาสในการพบเห็น (โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ดนตรี) ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19) 3. สภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ (ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ดนตรี) ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17) 4. ลักษณะเด่นที่น่าสนใจของทรัพยากรการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ เช่น โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ดนตรี ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14) 5. ความงดงามของวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12)

2.4 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.15) สามารถจัดอันดับความพึงพอใจคือ 1. นักท่องเที่ยวพึงพอใจ

เกี่ยวกับการได้รับประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวและวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19) 2. นักท่องเที่ยวพึงพอใจเกี่ยวกับอรรถาธิบายและความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.15) และ 3. นักท่องเที่ยวพึงพอใจเกี่ยวกับทำเลที่พักเหมาะสมตามความต้องการ ขนาดของห้องพักมีความเหมาะสมอยู่ในสภาพดี ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12)

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก จากการประชุมเชิงปฏิบัติการกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ และผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์ คือ การตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก : การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

3.2 พันธกิจ คือ

3.2.1 พัฒนาระบบการบริหารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

3.2.2 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

3.2.3 สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

3.2.4 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

3.2.5 พัฒนาระบบการจัดการด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

3.2.6 การดำเนินการตลาดเพื่อกระตุ้นเชิญชวนนักท่องเที่ยวกลุ่มปัจจุบันและนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ทั้ง ชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

3.2.7 ส่งเสริมการรวมกลุ่มรวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

3.3 เป้าประสงค์ คือ

3.3.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก มีส่วนร่วมในระบบการบริหารการตลาดและการเข้าถึงลูกค้าที่มีประสิทธิภาพด้วยการดำเนินการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์

3.3.2 การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายชัดเจน ปลอดภัย เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว

3.3.3 ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก ได้รับการสร้างมูลค่าเพิ่ม และสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมชุมชน

3.3.4 มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วยกระบวนการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

3.3.5 แหล่งท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกได้รับการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมดั้งเดิมของชุมชนและรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

3.3.6 นักท่องเที่ยวกลุ่มปัจจุบันและนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกเพิ่มมากขึ้น

3.3.7 องค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกมีความเข้มแข็ง

3.4 กลยุทธ์ จัดอยู่ในกลุ่มกลยุทธ์เชิงแก้ไขหรือปรับตัว คือ

กลยุทธ์ที่ 1 กลยุทธ์พัฒนาระบบการบริหารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก ประกอบด้วย 3 มาตรการคือ 1. จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบงานการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ฯ โดยกำหนดภาระงานเพื่อทำการตลาดการท่องเที่ยว 2. จัดโครงสร้างองค์กรด้านการ

ตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ฯ 3. ดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ฯ

กลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 1 มาตรการ คือ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ปลอดภัยและชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกประกอบด้วย 3 มาตรการคือ 1. จัดทำศูนย์หรือร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ 2. การอบรมคนท้องถิ่นหรือบุคลากรด้านการให้บริการการท่องเที่ยวให้มีทัศนคติที่ดีตระหนักถึงคุณค่าและนำเสนออัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ รวมทั้งสามารถจัดการบริการได้อย่างมีคุณภาพ 3. การอบรมบุคลากรด้านการให้บริการการท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์

กลยุทธ์ที่ 4 กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย 3 มาตรการคือ 1. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) 2. สื่อสารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ด้วยระบบโมบายแอปพลิเคชัน 3. จัดให้มีกระบวนการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์

กลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์พัฒนาระบบการจัดการด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว เชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก ประกอบด้วย 1 มาตรการคือ จัดให้มีโครงการจัดการด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก

กลยุทธ์ที่ 6 กลยุทธ์เจาะตลาด (นักท่องเที่ยวกลุ่มปัจจุบัน) ประกอบด้วย 4 มาตรการคือ 1. จัดให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบดำเนินงานในการขายบริการการท่องเที่ยวเข้าสู่ตลาดปัจจุบัน 2. การวิเคราะห์สภาพการตลาดปัจจุบันของการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ตลาดปัจจุบัน 3. จัดรายการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวแบบ

บูรณาการ (หลากหลายรูปแบบ) ให้กับตลาดปัจจุบันเพื่อเพิ่มยอดขาย 4. แสวงหาลูกค้าเป้าหมายจากตลาดปัจจุบัน

กลยุทธ์ที่ 7 กลยุทธ์พัฒนาตลาด (นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่) ประกอบด้วย 2 มาตรการคือ 1. จัดให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบดำเนินงานในการขายบริการ การท่องเที่ยวเข้าสู่ตลาดลูกค้ารายใหม่ทั้งคนไทยและคนต่างประเทศ 2. การแสวงหานักท่องเที่ยวเป้าหมายรายใหม่จากการทำการตลาดเชิงรุก

กลยุทธ์ที่ 8 กลยุทธ์ส่งเสริมการรวมกลุ่มรวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 มาตรการคือ 1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กร หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตลาด องค์กรและกลุ่มคนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ 2. กำหนดขอบเขตหน้าที่ให้กับองค์กร หน่วยงานและกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีหน้าที่ บทบาทและขอบเขตการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ 3. ดำเนินงานร่วมกันขององค์กรและกลุ่มคนทุกฝ่ายในการตัดสินใจการวางแผน และกำหนดเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

3.5 ผลการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของกลยุทธ์โดยผู้บริหาร นักวิชาการที่มีคุณวุฒิด้านการตลาดท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวกำแพงเพชร พบว่ากลยุทธ์ทั้ง 8 กลยุทธ์ในภาพรวมมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63) กลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.62) และกลยุทธ์มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.39) ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ประเมินแสดงว่า กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร ทั้ง 8 กลยุทธ์ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผล

1. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก โดยกลุ่มผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวฯ ไม่ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ดำเนินการเพียงเมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน หรือติดต่อของเข้าชมวิถีวัฒนธรรมชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะดำเนินการนัดหมายชุมชนให้เตรียมตัวเพื่อจัดแสดง จัดอาหารให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมชุมชน หรือผู้นำชุมชนไม่มีหน่วยงานด้านการตลาดโดยตรงที่จะแต่บริหารจัดการงานด้านการตลาดจะดำเนินการกิจกรรมทางด้านการตลาดส่วนใหญ่จะดำเนินการจากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้กำกับดูแล จัดโครงการส่งเสริมกิจกรรมให้กับการท่องเที่ยวชุมชนเท่านั้น ชุมชน หรือผู้นำชุมชน ไม่ได้วางแผน การจัดการการตลาดท่องเที่ยวชุมชนด้วยตนเอง จึงไม่ได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการตลาดการท่องเที่ยว มีแต่เพียงดำเนินการตามที่หน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้กำกับดูแล จัดโครงการส่งเสริมกิจกรรมให้กับการท่องเที่ยวชุมชนเท่านั้น ชุมชน หรือผู้นำชุมชน ไม่ได้ดำเนินการควบคุมการปฏิบัติงานด้านการตลาด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ผู้ดำเนินการตามกิจกรรมโครงการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการตลาดจะดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก มีศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.89) และความคิดเห็นของผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ด้านการจัดการตลาดท่องเที่ยวฯ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐินี ทองดีและกนก บุญศักดิ์ (2560) พบว่า 1. บุคลากรที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการจัดการของชุมชนแต่ละชุมชน มีเพียงประธานกลุ่มท่องเที่ยวกับคณะกรรมการในกลุ่มท่องเที่ยวเพียง 1-2 คนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการ

จัดการตลาดการท่องเที่ยว 2. ด้านการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ชุมชนยังมีความเข้าใจในเรื่องการตลาดอยู่น้อย 3. ด้านการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปยังกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเชื่อมโยงเครือข่ายในระดับน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายเฉพาะในกลุ่มของตนเองหรือเฉพาะกลุ่มท่องเที่ยวหรือโฮมสเตย์ทำให้เกิดข้อจำกัด เพราะส่วนใหญ่มองว่ายังสามารถดำเนินการเอง ภายในกลุ่มของตนเองหรือเฉพาะสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเท่านั้น 4. ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ที่ผ่านมามีความพยายามในการรวมกลุ่มเครือข่าย และมีการเลือกตั้งประธานเครือข่าย แต่มีปัญหาที่กลไกการจัดการเครือข่ายจึงทำให้ยังไม่เกิดกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังขาดแผนการบริหารจัดการเครือข่าย และแผนยุทธศาสตร์การทำงานของเครือข่ายที่มีเป้าหมายชัดเจน ด้านปัจจัยสนับสนุน (Related and supporting industries) พบว่า ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่จะมีหน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาชุมชน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็นผู้สนับสนุนริเริ่มและจัดการ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และสถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานช่วยเหลือในด้านองค์ความรู้ของการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2558, น.126) ที่ได้กล่าวถึง แนวทางการปฏิรูปการท่องเที่ยวไทยในประเด็นสภาพปัญหา คือ การจัดการฐานทรัพยากรและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Supply) ที่ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากอำนาจในการพัฒนาและจัดการ Supply กระจายไปยังหน่วยงานต่างๆ มากมาย อาทิ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงและหน่วยงานต่างๆ ส่งผลให้การจัดการอุปทานทางการท่องเที่ยวไร้ทิศทาง ไม่มีเอกภาพมากนัก รวมทั้งเกิดการกระจายตัวของอำนาจในการบริหารจัดการ ซึ่งสวนทางกับนโยบายการพัฒนาและการตลาดของหน่วยงานทางการท่องเที่ยวหลัก สะท้อนภาพของการพัฒนาและการจัดการ

ที่ "ขาดองค์รวม" (Holistic) และ "ขาดการบูรณาการ" (Integration)

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.18 รองลงมา รถจักรยานยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 30.65 จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง (รวมทั้งตัวของนักท่องเที่ยว) 1- 5 คน ร้อยละ 49.23 รองลงมา 6 -10 คน ร้อยละ 25.70 ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มาจกครอบครัว ร้อยละ 42.72 รองลงมา มาจกกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 31.89 มีประสบการณ์เยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดกำแพงเพชรคือ มัง ร้อยละ 33.13 รองลงมา กะเหรี่ยง ร้อยละ 28.48 และเมียน/เฝ้า ร้อยละ 22.91 มีประสบการณ์ เยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุโขทัย-ศรีสัชนาลัยคือ มัง กะเหรี่ยง ร้อยละ 33.13 รองลงมา เมียน/เฝ้า ร้อยละ 19.50 วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อศึกษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.82 รองลงมา ศึกษาจิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม 13.93 และแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ ร้อยละ 11.15 ผู้มีส่วนร่วมที่ทำให้ท่านตัดสินใจมาท่องเที่ยวเยี่ยมชมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่คือ สื่อรายการทางโทรทัศน์ ร้อยละ 26.63 รองลงมา สื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 25.08 และญาติ พี่น้อง ร้อยละ 19.81 ช่วงเวลาที่เข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชม ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.39 รองลงมา ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ร้อยละ 24.77 วิธีเดินทางมาท่องเที่ยวเยี่ยมชม ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ เดินทางมาด้วยตนเอง ร้อยละ 79.57 รองลงมา เดินทางผ่านบริษัทนำเที่ยว ร้อยละ 20.43 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ในภาพรวมอยู่

ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) วัฒนธรรมท้องถิ่นและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20) ความสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น โอกาสในการพบเห็น โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ดนตรี ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19) สภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ (ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ดนตรี) ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17) ลักษณะเด่นที่น่าสนใจของทรัพยากรการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น โบราณสถาน ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ดนตรี ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14) ความงดงามของวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12) ซึ่งเป็นไปตามผลการวิจัยของ ญัฐินี ทองดีและกนก บุญศักดิ์ (2560) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และเป็นกลุ่มที่เดินทางมาเพื่อศึกษาดูงานกิจกรรมของชุมชนซึ่งจัดโดยหน่วยงาน มีระบบการคมนาคมขนส่งและการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่หลากหลาย แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวทางรถยนต์มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เส้นทางทางการเดินทางจะมีความสะดวก แต่ป้ายบอกทางไปยังชุมชนท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อย นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับการขนส่งหรือการเดินทาง นักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางโดยรถสาธารณะยังมีอยู่ในระดับน้อยมาก ด้านข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวและข้อมูลด้านบริการของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการศึกษาพบว่า ชุมชนยังมีการจัดทำข้อมูลในลักษณะที่จำกัดบางพื้นที่มีการจัดทำข้อมูลผ่านเว็บไซต์ หรือสังคมออนไลน์ แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นลักษณะของการนำเสนอข้อมูลโดยหน่วยงานภาครัฐ

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก พบว่า กลยุทธ์การตลาดที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ 8 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 1. กลยุทธ์พัฒนาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ กลุ่มจังหวัดมรดกโลก 2. กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ 3. กลยุทธ์สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก 4. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ 5. กลยุทธ์พัฒนาระบบการจัดการด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก 6. กลยุทธ์เจาะตลาด (นักท่องเที่ยว กลุ่มปัจจุบัน) 7. กลยุทธ์พัฒนาตลาด (นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่) 8. กลยุทธ์ส่งเสริมการรวมกลุ่มรวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยว และกลยุทธ์ทั้ง 8 กลยุทธ์ ในภาพรวมมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63) กลยุทธ์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.62) และกลยุทธ์มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.39) ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์ ประเมินแสดงว่า กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวจังหวัด กำแพงเพชร ทั้ง 8 กลยุทธ์ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑล ศรีสุข และวราวิชต์ มัธยมบุรุษ (2560, น.101-104) ได้นำ เสนอกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อม โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมรักษาฐานทรัพยากร ทางธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ซึ่งตรงกับการรักษา ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว วัฒนธรรมชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยวชุมชน รวมทั้ง สอดคล้องกับ กองกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562) ที่กล่าวถึง "ท่องเที่ยวไทยในปี 2562" โดยกล่าวว่า เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก หรือ เป็นแม่เหล็กการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดย

การท่องเที่ยวสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อนำบริบทเหล่านี้มาวิเคราะห์ร่วมกับนโยบายของรัฐบาล ปี 2562 ในภาพรวมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะต่อยอดการทำงานบน 3 จุดเน้นเดิมของปี 2561 คือ 1. ใช้วิถีการกินนำไปสู่การสัมผัส Local Experience 2. สร้างมูลค่าเพิ่มด้วย content 3. สร้างกระแสใส่ใจสิ่งแวดล้อม และเพิ่มเรื่องข้ออัตลักษณ์เมืองรองมาเป็นส่วนผสมหลักในการสร้างสรรค์สินค้า สร้างประสบการณ์ ด้านการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งในตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ ซึ่งหัวใจของแผนการตลาดคือ มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มรายได้ทาง การท่องเที่ยวควบคู่กับการสร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว โดยเน้นสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ แล้วจึงเชื่อมต่อเศรษฐกิจไทยเข้ากับเศรษฐกิจโลกอย่างมีประสิทธิภาพด้วย วิถีไทย ผ่านการส่งมอบประสบการณ์เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Local Experience) ที่สามารถเพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าให้กับ การท่องเที่ยวไทย อันจะเป็นฟันเฟืองสำคัญในการสร้างความ เข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึก เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการตลาดมุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วโลก ปรับโครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยว สู่กลุ่มตลาดระดับกลาง-บน และสร้างรายได้ อย่าง ยั่งยืนจากการเติบโตของค่าใช้จ่ายมากกว่าจำนวนของนักท่องเที่ยวด้วยการต่อยอดวิถีไทย โดยใช้ Content Marketing นำเสนอเรื่องราวประสบการณ์วิถีท้องถิ่นไทยสู่เวทีโลกภายใต้แคมเปญ 'Discover Amazing Stories in Amazing Thailand' โดยจะ ดำเนินงานภายใต้ 4 ทิศทางหลัก ประกอบด้วย 1. เจาะตลาดนักท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มตลาดเพื่อปูพื้นฐานลูกค้า กลุ่มใหม่แทนที่ลูกค้าเดิม 2. ขยายฐานตลาดที่มีศักยภาพ

ในการใช้จ่าย ในกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มตลาดที่มีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่อง 3. กระตุ้นการใช้จ่ายและรักษาฐานตลาดเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มตลาดระดับกลางขึ้นไป ได้แก่ กลุ่มผู้หญิงซึ่งเป็นตลาดแรงงานสำคัญของโลกที่กำลังเติบโตสูง มีอำนาจในการตัดสินใจซื้อและมีแนวโน้มใช้จ่ายสูง รวมทั้งกลุ่มครอบครัว และ กลุ่มสูงวัย (Baby Boomers) 4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศ ใน AEC โดยดึงดูดอาเซียนเดินทางท่องเที่ยวในอาเซียน รวมทั้งประสานความร่วมมือกับพันธมิตรในอาเซียน 5. การส่งเสริมตลาดในประเทศ : กำหนดเป้าหมายรายได้จากการท่องเที่ยวของคนไทยทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 6. สร้างความเข้มแข็งจากภายใน (Strength From Within) ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ทำให้คนไทยมองเห็นคุณค่าความเป็นไทย จนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในประเทศ สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ที่จะร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเอกลักษณ์ความเป็นไทย และเป็นเจ้าบ้านที่ดี และสอดคล้องกับ สำนักปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กล่าวถึง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561-2564 วิสัยทัศน์ เมืองมรดกโลกล้ำ เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมเมืองแห่งอารยธรรมและความสุขอย่างยั่งยืน คือ 1. การจัดทำฐานข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ในระบบสารสนเทศ และการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมหรือเทศกาลสำคัญ 2. การบริหารจัดการบุคลากรการท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลอำนวยความสะดวกในอุทยานประวัติศาสตร์ ในด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาจริยธรรมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ที่สำคัญการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยทุกภาคส่วนโดยเฉพาะชุมชนบริเวณใกล้เคียงต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา โดยให้ถือว่าทุกคนมีหน้าที่ดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ วิเคราะห์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย โดยการพัฒนาองค์ความรู้ด้าน

โบราณคดีและประวัติศาสตร์ พัฒนาและส่งเสริมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าผลิตภัณฑ์และบริการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพส่งเสริมการเชื่อมโยงความร่วมมือเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลกในภูมิภาคอาเซียน พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์วิชาการด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในระดับนานาชาติ พัฒนาส่งเสริมมาตรฐานการท่องเที่ยวสู่มาตรฐานที่เป็นสากลตามแนวทางเศรษฐกิจ และประชาสัมพันธ์ความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก โดยดำเนินการตามแผนพันธกิจ 3 ประการ 1. ประสาน กับหน่วยงานภาครัฐภาคีเครือข่ายภาคเอกชน และประชาชนทั้งด้านการใช้อำนาจและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2. ส่งเสริม ให้พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้มีการบริหารจัดการด้วยการระดมบุคคลากรงบประมาณเครื่องมือเครื่องใช้และองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุผล 3. สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก

1.1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ควรนำ กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มฯ ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการดำเนินงานด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร ต่อไป

1.2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก สามารถเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม หรือจำเป็น เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ฯ ได้ ประกอบด้วย

8. กลยุทธ์ดังนี้ 1. กลยุทธ์พัฒนาระบบการบริหารการตลาดการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ กลุ่มจังหวัดมรดกโลก 2. กลยุทธ์พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ 3. กลยุทธ์สร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก 4. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลกภายใต้กระแสเครือข่ายสังคมออนไลน์ 5. กลยุทธ์พัฒนาระบบการจัดการด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์กลุ่มจังหวัดมรดกโลก 6. กลยุทธ์เจาะตลาด (นักท่องเที่ยวกลุ่มปัจจุบัน) 7. กลยุทธ์พัฒนาตลาด (นักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่) 8. กลยุทธ์ส่งเสริมการรวมกลุ่มรวมพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการท่องเที่ยว

1.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ควรให้มีหน่วยงานด้านการตลาด ขึ้นมาดำเนินกิจกรรมเพื่อปฏิบัติงานด้านการตลาด ซึ่งประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า (นักท่องเที่ยว) 2. การวางแผนการตลาด 3. การนำแผนไปปฏิบัติ 4. การควบคุมการปฏิบัติงานด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก

2.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกสามารถนำกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการบูรณาการการดำเนินงานด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนช่วยสนับสนุนการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลกสามารถพัฒนาปัจจัยทางส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ของนักท่องเที่ยว เพื่อ

ให้สามารถดำเนินกิจกรรมการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นทางเลือกที่สำคัญที่สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไปได้

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยประสิทธิภาพของการใช้กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ของกลุ่มจังหวัดมรดกโลก ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้

2. ควรดำเนินการวิจัยการพัฒนาแบบการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนอย่างเจาะจง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2561–2564*. เข้าถึงได้จาก https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=393
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). *Tourism Thailand: Keep calm and Look forward to 2019*. เข้าถึงได้จาก <http://www.etatjournal.com/web/component/tags/tag/wr-tat-research>
- จิราณู โสภา และคณะ. (2554). *ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา : อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชรและอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. (2548). *การวางแผนการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกษตรศาสตร์.

- ณัฐินี ทองดีและกนก บุญศักดิ์. (2560). การจัดการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ชี มูลเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวประเทศไทยลาว และ เวียดนาม. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 9(2), 122-137.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2550). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จุดเริ่มต้นการพัฒนาที่ยั่งยืน. เอกสารสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว. 102-115.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2558). เชียงรายรำลึก : ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 55(1), 103-129
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. (2559). *ยล เยี่ยม เยือน หย้า : แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- ประเวศ วะสี. (2555). “วิจัยวัฒนธรรมครั้งที่ 2”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการทางวัฒนธรรมระดับชาติ. กรุงเทพฯ: โรงแรมบางกอกกษญา.
- เพชร บุดสีทา. (2548). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในเขตภูมิภาคเหนือล่าง: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการอุดมศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2560). *การวิจัยตลาด. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*.
- _____. (2561). *การจัดการการตลาด*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ภูเดช สันทัด. (2560). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ*, 5(2), 75- 90
- มณฑล ศรีสุข และวราวิชต์ มัธยมบุรุษ. (2560). การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพด้านการท่องเที่ยว ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 7(2), 97-106.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2548). *การวิจัยทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- สินธุ์ สโรบล. (2560). “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน”. *ประชาคมวิจัย*. 57,15-21.
- Bruner, Edward M. (1996). “Tourism in Ghana” in *American Anthropologist*. Vol. 98 (2), 209-305.
- Burkart, A. J. and S. Medrik. (1981). *Tourism: Part Present and Future*. Oxford: Butterworth-Hienemari Ltd.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D. & Wanhill, S. (2008) (4th Edition). *Tourism: Principles and Practice*. Pearson Education, Harlow
- David A. Fennell. (1999). *Tourism ethics*. Canada : Brock University.
- Dibb, S., P. Stern, and R. Wensley. (2002). Marketing knowledge and the value of segmentation. *Marketing Intelligence & Planning*, 20(2), 113-119.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏใน นวนิยายที่ได้รับรางวัล ของชัยภร แสงกระจ่าง

THE IMAGES OF FEMALE MAIN CHARACTERS PRESENTED IN AWARDED NOVELS
BY CHAMAIPORN SAENGKRAJANG

ไพลิน อินคำ*

Phailin InKham

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

Associate Professor Premvit Vivattanaseth, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์จากบทบาทตามสถานภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของชัยภร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ สถานภาพและบทบาท บุคลิกภาพ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และวิถีการดำเนินชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ได้รับรางวัล ของชัยภร แสงกระจ่าง ทั้ง 5 เรื่อง พบว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีสถานภาพที่หลากหลายในฐานะ บุตร ภรรยา มารดา และฐานะทางวิชาชีพ โดยด้านบุคลิกภาพ พบว่า บุคลิกภาพภายนอกของตัวละครเอกฝ่ายหญิงส่วนใหญ่มีความงดงามสมวัย ส่วนด้านบุคลิกภาพภายใน พบว่า ส่วนใหญ่อุปนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิงสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม พบว่า ส่วนใหญ่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ด้านวิถีการดำเนินชีวิต พบว่า ตัวละครเอกส่วนใหญ่ยึดแนวปฏิบัติคำสอนทางศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, ตัวละครเอกฝ่ายหญิง, ชัยภร แสงกระจ่าง

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา

ABSTRACT

This research aimed to investigate the images of female main characters presented in awarded novels by Chamaiporn Saengkrajang. There were five awarded novels which were analyzed on four aspects including personality, interaction to people and society and the ways of life.

The results revealed that there were different images of female main characters in awarded novels presenting as a child, a wife, a mother and the career status. In terms of personality, the outside personality of female characters was mostly beautiful of their ages. For inside personality, the female characters had self-control on their behaviors. According to interaction to people and society, they help and support others excellently. The most of females also believed and relied on religious teachings for their ways of life.

Keywords : The Images, Female Main Characters, Chamaiporn Saengkrajang

บทนำ

ค่านิยมของคนไทยในอดีตมักจะยึดถือระบบอำนาจชายเป็นใหญ่ โดยใช้อำนาจควบคุมบทบาทของผู้หญิงในหลายด้าน อันเนื่องมาจากโครงสร้างของการเมืองการปกครองที่ยึดมั่นว่าผู้หญิงต้องด้อยกว่าและต้องเป็นผู้ตามเสมอ จนเป็นที่มาของสำนวนที่ว่า “ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง” ซึ่งหากพิจารณาจากความหมายของสำนวนข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ชายและผู้หญิงต่างมีส่วนเกื้อกูลซึ่งกันและกันเปรียบเสมือนน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า แต่ในความเป็นจริงทางสังคมนั้นไม่เป็นเช่นนั้น

วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความข้องเกี่ยวกับในหลายลักษณะ กล่าวคือ วรรณกรรมจะสะท้อนสังคมให้เราได้รับรู้ว่ามีเกิดสิ่งใด ขึ้นในสังคมขณะนั้น ในขณะที่เดียวกันสังคมก็มีอิทธิพลต่อวรรณกรรม เรื่องราวความเป็นไปของสังคมมักจะสะท้อนในแง่มุมต่าง ๆ วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัยย่อมมีความเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมจึงแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อเหตุการณ์สำคัญ สภาพสังคม และวัฒนธรรม ดังที่สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2518, น.1) กล่าวว่า วรรณกรรมสะท้อนภาพสังคมและชีวิตผู้คนในแต่ละยุคสมัย แสดงความเป็นไปทางการเมือง ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ สภาพวัฒนธรรม ระดับการ

ศึกษา และการรับรู้ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนออกมาไม่ทางตรงก็ทางอ้อม จากแนวคิดดังกล่าวทำให้ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมบันทึกและได้ถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2545, น. 45) ที่ว่า การเมืองการปกครองของไทยในอดีตเชื่อในระบบศักดินาและยกย่องสิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ชายทั้งหมด ทำให้มีอิทธิพลต่อระบบความคิดของผู้หญิงที่เชื่อว่าตนเองควรต้องอยู่ในฐานะที่ต่ำต้อยและมีหน้าที่หลักเพียงการมีบุตรสืบสกุล การดูแลบ้านเรือน และการปรนนิบัติสามี จึงส่งผลต่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงถูกกดขี่ข่มเหงและไม่มีอำนาจทัดเทียมผู้ชาย สิ่งดังกล่าวนี้ได้หล่อหลอมทางความคิด ค่านิยม ความเชื่อ และศasanมาอย่างยาวนาน

ผู้หญิงในสังคมไทยปัจจุบันมิได้ถูกจำกัดบทบาทเพียงแค่บริเวณบ้านเท่านั้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่ขยายเข้ามาในประเทศไทย อีกทั้งระบบการเมืองการปกครองได้มีการปรับเปลี่ยนภาพของสตรีเพศให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น ผู้หญิงจึงต้องปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทของตนเองตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้หญิงจึงมีโอกาสดำเนินการศึกษา มีทางเลือกในการประกอบอาชีพการงาน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้การพึ่งพาสามีดังสมัยก่อนได้ลดน้อยลงไป ภาพของผู้หญิงสมัยใหม่ที่เก่ง ฉลาด และพึ่งพาตนเองได้ปรากฏแก่

สังคมและได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีผู้หญิงไทยอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังต้องพึ่งพาสามี จึงเป็นเหตุให้เธอต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงจากระบบชายเป็นใหญ่ที่ถูกส่งสมมาจากอดีต ยังคงปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง นับเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้นักเขียนได้ผลิตงานเขียนและสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมขึ้น เพื่อเป็นการเรียกร้องสิทธิสตรีให้มีความเสมอภาคทัดเทียมผู้ชาย (สุภาพ วรโครต, 2542, น.1)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในงานเขียนของนักเขียนหญิงที่นำเสนอตัวตนของผู้หญิงอย่างโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวรรณกรรม นั่นคือ ชมัยกร แสงกระจ่าง นักเขียนผู้มีผลงานหลากหลายรูปแบบ ซึ่งนอกจากจะเป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปแล้ว ยังมีผลงานหลากหลายประเภท ได้แก่ เรื่องสั้น นวนิยาย บทกวี และสารคดี ผลงานทุกประเภتل้วนเป็นผลงานคุณภาพที่ได้รับรางวัลจากหลากหลายองค์กร ซึ่งผลงานของชมัยกร แสงกระจ่าง ยังได้รับความสนใจจากผู้อ่านโดยทั่วไปดังปรากฏในงานเขียนของผู้สนใจงานทางด้านวรรณกรรม อาทิ นวลอนงค์ สุวรรณเรือง (2544, น.3) กล่าวว่า ลักษณะเด่นในงานเขียนประเภทนวนิยายของชมัยกร แสงกระจ่าง คือ การนำเสนอเรื่องราวชีวิตจริงในแง่มุมต่าง ๆ ที่ได้พบได้ทั่วไป เช่น ปัญหาครอบครัวในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับวัยรุ่น เรื่องราวเกี่ยวกับความรัก และเรื่องราวเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ซึ่งการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งในนวนิยายของชมัยกรจะมีความสมจริง สื่อภาพมายังผู้อ่านได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของวิถีชีวิตด้วยรูปแบบการนำเสนอที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ

จากประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของชมัยกร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ หยาดน้ำค้างพันปี ผลิตานในวันร้อน ดังดาวระยิบฟ้า ในสวนเมฆ และจับต้นมาชนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์จากบทบาทตามสถานภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของชมัยกร แสง

กระจ่าง โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ สถานภาพและบทบาท บุคลิกภาพ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และวิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชมัยกร แสงกระจ่างพบว่า ชมัยกร แสงกระจ่าง ได้กำหนดบทบาทของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายไว้อย่างโดดเด่น รวมทั้งนวนิยายที่ได้รับรางวัลดังกล่าวเป็นผลงานที่ได้รับการยอมรับในแวดวงวรรณกรรมและเป็นที่ประจักษ์ว่ามีคุณค่าจากรางวัลชมเชยของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะเป็นแรงผลักดันในการเสริมสร้างคุณค่าของสตรีเพศแล้ว ยังเป็นการจุดประกายแห่งการศึกษาบทบาทของผู้หญิง อีกทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีในบทบาทของสตรีเพศที่เป็นจริงในยุคปัจจุบันอีกด้วย

ขอบเขตการศึกษา

1. ตัวบทวรรณกรรมที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงจากนวนิยายของชมัยกร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง ซึ่งชมัยกร แสงกระจ่าง ระบุว่าเป็นเรื่องที่ได้กำหนดบทบาทของตัวละครเอกฝ่ายหญิงได้อย่างโดดเด่น ซึ่งมีตัวละครเอกฝ่ายหญิงจำนวน 5 ตัวละคร ได้แก่ สายน้ำ จากเรื่อง หยาดน้ำค้างพันปี, เอมิ จากเรื่อง ผลิตานในวันร้อน, เมฆา จากเรื่อง ดังดาวระยิบฟ้า, เจนดา จากเรื่อง ในสวนเมฆ และประพาพ จากเรื่อง จับต้นมาชนปลาย ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์เฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ทำหน้าที่ในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจบจบเพียง 1 ตัวละคร

2. ประเภทตัวบท

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากทฤษฎีทางจิตวิทยา คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมของอัลเฟรด แอดเลอร์และคาเรน ฮอร์นีย์ มาบูรณาการเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ประเด็นในการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ สถานภาพและบทบาท บุคลิกภาพ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และวิธีการดำเนินชีวิต โดยจะศึกษาบทบาทตามสถานภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงตามลำดับ

ผลการวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของชมัยกร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง ในด้านการแสดงบทบาทตามสถานภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยาย รวมทั้งบุคลิกภาพปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และวิธีการดำเนินชีวิตของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏ ดังนี้

1. ด้านสถานภาพและบทบาท

1.1 ฐานะบุตร

จากเรื่องปรากฏบทบาทของบุตรอันดิงาม พบว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงแสดงความกตัญญูต่อเวลาที่ต่อบุพการีประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีด้วยการตั้งใจเล่าเรียน เคารพเชื่อฟังบิดามารดา และยอมรับความผิดพลาด ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

เมฆามีความกตัญญูต่อเวลาที่ต่อมารดา ด้วยการที่เธอสอบบรรจุรับราชการได้ เพื่อให้แม่ของเธอคลายกังวลในความมั่นคงหน้าที่การงานของเธอ ดังที่คนในสมัยนั้นให้เกียรติบุคคลที่มีอาชีพดังกล่าว มักได้รับการยกย่องและการยอมรับจากคนในสังคม ดังข้อความต่อไปนี้

เธอจำความได้ความรู้สึกแรกที่ได้รับทราบการบรรจุเป็นข้าราชการครูได้ วันนั้นพอได้รับโทรศัพท์จากเพื่อนสนิทเธอก็กระโดดโลดเต้นอยู่คนเดียวด้วยความยินดี...เมฆาพูดพลางมองหน้าแม่ เธอรู้ตัวว่าแม่อยากให้เธอได้ทำงานมากแค่ไหน และข้อสำคัญแม่ก็เหมือนคนในสังคมนี้โดยทั่วไปที่อยากให้ลูกได้รับราชการ เพื่อที่จะเธอได้มีชีวิตที่มั่นคงแต่แรกเริ่ม (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2553, น.11)

ส่วนในด้านบทบาทของบุตรที่ไม่เหมาะสมปรากฏพฤติกรรมของตัวละครที่ทำให้บิดามารดาเสียใจต่อการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

เอมิแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังที่เอมิกล่าวถึงลูกสาวของเธอว่าเอมิเป็นความภาคภูมิใจโดยตลอด ไม่เคยแสดงการคบหากับเพื่อนผู้ชาย แต่ขณะนั้นลูกสาวของเธอได้ทำลายความดีที่เธอเคยกระทำไว้ด้วยการที่เธอต้องยอมรับความจริงที่ว่าลูกสาวของเธอตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรและกำลังจะคลอดลูกในอายุแค่ 15 ปี ดังข้อความต่อไปนี้

สำหรับเอมิ หลังจากได้ยินประโยคที่หมอบอก เขาเหมือนถูกก้อนอันใหญ่ทับหัว ทุกอย่างอื้ออึงลวนอยู่ข้างใน เขามีอาการมึนงงมากกว่าภรรยาเสียอีก เพราะเขาไม่รู้และไม่ระแคะระคายเรื่องอาการของลูกมาก่อนเลย ลูกสาวของเขา เอมิของเขาคือเป็นความภาคภูมิใจมาโดยตลอด เพราะเธอเป็นเด็กดีไม่ เคยมีอาการคบหาหรือแส่ส่ายอยากคบผู้ชายให้เขาได้เห็นมาก่อน รุ่งๆ หมอก็มาบอกว่า ลูกสาวของเขากำลังจะคลอดลูก (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2554, น.13)

1.2 ฐานะภรรยา

จากเรื่องปรากฏบทบาทของภรรยาอันดิงาม พบว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่รัก ดูแล ปกป้อง และช่วยเหลือสามี ดังข้อความต่อไปนี้

สายน้ำแสดงบทบาทของภรรยาที่ดี ด้วยการรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับธุรกิจของสามีที่ถูกเพื่อนโกงอย่างนิ่งเฉย แม้ภายในจิตใจของเธอโกรธเพียงใดก็ตาม แต่เธอก็ปล่อยให้เขาระบายความทุกข์ออกมาจนหมดสิ้นและเธอพร้อมเข้าใจและยื่นหยัดเคียงคู่เขาต่อไป ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

คุณเราถูกโกง ผมคงต้องเริ่มต้นใหม่ คำบอกเล่าของนายนิมิตพรั่งพรูออกมาเหมือนเปิดก๊อกน้ำ ดินฟ้ามีเสียงเหมือนเป็นบ้า อากาศร้อนกร๊อตออกมาสักสองสามครั้ง แต่ก็ได้แต่นั่งนิ่งอึ้งอยู่อย่างนั้น ปล่อยให้เสียงของเขาผ่านหูไป คำแล้วคำเล่า นายนิมิตไม่เคยเป็นอย่างนี้มาก่อนเลย เขาดูทุกข์ยาก ตรอมตรมหรือเป็นดินแดนที่ไม่เคยเห็นใบหน้าที่แท้จริงของเขามาก่อน เขาอาจจะเป็นอย่างนี้มานานหลายปีแล้ว แต่ดินฟ้าไม่ปรารถนาจะเห็นกระมัง (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, น.50)

อีกทั้งยังปรากฏบทบาทของภรรยาที่ไม่เหมาะสม ด้วยการมีพฤติกรรมเป็นผู้นำสามี พุดจาตุถูกเหยียดหยามอาละวาด หึงหวง ไม่ดูแลบ้านเรือน และไม่ปรนนิบัติสามีและลูก ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

ใจกายวิเคราะห้ประพาฬแม่ของเขาวามีคุณสมบัติเพียบพร้อมมากกว่าผู้หญิงคนใหม่ของพ่อ แต่ในบางครั้งเธอก็แสดงความเป็นผู้นำที่กดดันโยธาด้วยคำพูดที่ทำร้ายศักดิ์ศรีความเป็นผู้ชาย ทำให้เขาเลือกผู้หญิงอย่างสิริรัตน์ที่ยอมอ่อนข้อให้เขาในทุกเรื่อง ดังข้อความต่อไปนี้

เลขาฯ ของพ่อก็ไม่ใช้เด็ก ๆ เธออายุเกือบ 40 แล้ว และพ่อก็ 55 แล้ว ทำทางของเธอไม่ใช่คนคิดจะมาหลอกลวง พ่อ หากแต่น่าจะเป็นทางออกของชีวิตของพ่อมากกว่า ใจกาพย์คิดว่า แม่อาจกดดันพ่อมากเกินไป เพราะแม่เป็นผู้หญิงสวย เก่ง ผู้มีความสามารถเพียบพร้อม และหลายครั้ง เขาก็เห็นว่าแม่ก็ไม่ยอมลงให้พ่อ...สิริรัตน์หัวเราะ ไม่มีทำที่สนใจเรื่องที่เขายก ใจกาพย์รู้ทันทีว่าผู้หญิงคนนี้ชนะเขา ตรงไหน ผู้ชายทุกคนมีศักดิ์ศรีของตัวเอง การถูกผู้หญิงข่ม เป็นสิ่งที่เสียศักดิ์ศรีที่สุด แต่เขากลับเข้าใจแม่ของเขาดี แม้กระนั้นเขาก็ไม่ยอมอยู่ใกล้แม่เท่าไรนัก (ขมิยกร แสงกระจ่าง, 2556, น.48-49)

1.3 ฐานะมารดา

จากเรื่องปรากฏบทบาทอันดีงามของมารดาที่รัก ดูแล และอบรมสั่งสอนสิ่งดีงามแก่บุตร ดังข้อความต่อไปนี้

เจนตาแสดงบทบาทของความเป็นแม่ที่รักและห่วงใยลูกเป็นอย่างมาก ดังที่เธอร้องขอให้ลายเมฆซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานช่วยเหลือเธอและลูก ด้วยการรับเธอเข้าไปอยู่ในบ้าน เธอต้องการที่พักพิง เนื่องจากเธอถูกให้ออกจากงานและถูกพ่อเลี้ยงให้ออกจากบ้าน เธอจึงต้องมาขออาศัยบ้านของลายเมฆ เพื่อให้เธอและลูกน้อยมีชีวิตรอด ดังข้อความต่อไปนี้

เมฆ เรามาคิดดูแล้วนะ เธอเป็นคนพุดน้อย เรา กำลังไม่มีทางไป ถ้าเธอไม่ให้เราอยู่ด้วย เราก็จะต้องทำอย่าง ที่ทำมาแล้ว ไม่ได้ช่วยหรอกนะเมฆ แต่ชีวิตเราไม่มีทางเลือกให้ เหลืออยู่เลย เราไม่มีญาติ เราไม่มีแม่ ส่วนพ่อก็เป็นที่พักพิงของ เราไม่ได้เสียแล้ว เราหรือเด็กในท้องนี้ก็เท่ากัน เป็นชีวิตที่ไม่มี ทางเลือก” (ขมิยกร แสงกระจ่าง, 2552, น.57)

อย่างไรก็ตามปรากฏบทบาทของมารดาที่ไม่เหมาะสม ดังที่เธอไม่สามารถยอมรับบทบาทของความเป็น แม่ได้ เพราะเธอยังอยู่ในวัยเด็กที่ยังไม่มีวุฒิภาวะใน สถานภาพดังกล่าว ทำให้เธอปฏิเสธเป็นใจที่สาวร่วมห้องพัก คุณแม่หลังคลอดที่ชักชวนเธอไปห้องทารก เธอจึงแสดงออก ถึงพฤติกรรมที่ไม่ต้องการดูแลลูกของเธอ เนื่องมาจากความ ไม่พร้อมในบทบาทของความเป็นแม่ ดังข้อความต่อไปนี้

เอมิเจียบ เธอไม่มีความรู้สึกอยากไปเห็นลูกเลย แม้แต่น้อยเพราะเขาเป็นบางสิ่งบางอย่างที่งอกขึ้นมาในชีวิต

ใหม่ของเธอ โดยเธอก็ไม่ทันได้ตั้งตัว ไม่ถึงกับเกลียดชัง เพราะเธอได้รับการหล่อหลอมมาดี แต่ก็ไม่ถึงกับผูกพัน เพราะยังไม่รู้ว่าคืออะไร แม้แต่ตอนคลอดเอมิก็รู้สึกขัดใจอยู่ นิด ๆ ว่าสิ่งที่เกิดใหม่นี้ทำให้เธอเจ็บปวดเหลือกำลัง ทั้งที่ ตัวของเธอเล็กนิดเดียว... “ไปดูไหมคะ” เอมิส่ายหน้า “ยัง ไม่อยากเดินคะ” แต่ในใจจริง ๆ เอมียังรับไม่ได้ว่าเธอมีลูก จะรับได้อย่างไรกันเมื่อเธออายุแค่สิบห้าปีและยังเรียน หนังสืออยู่แท้ ๆ (ขมิยกร แสงกระจ่าง, 2554, น.42)

1.4 ฐานะทางวิชาชีพ

จากพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงปรากฏ บทบาททางวิชาชีพครูซึ่งมีปณิธานของครูที่ดีและเป็นกำลัง ขับเคลื่อนให้ลูกศิษย์มีอนาคต โดยแสดงบทบาทอันดีงาม คือ เสียสละ เมตตา ดูแลและเอาใจใส่นักเรียน และมุ่งมั่น พยายาม รวมทั้งยังใส่ใจปัญหาของนักเรียนและหาแนวทางใน การแก้ปัญหา ดังข้อความต่อไปนี้

เออ ทำไมไม่เลือกในกรุงเทพฯ ไม่มีโรงเรียนให้ เลือกแล้วรี จ๊ะ เมฆาตอบ บอกตัวเองว่าไม่ได้โกหก หากแต่ กำลังพูดความจริงกับตัวเอง ก็ไม่มีโรงเรียนให้เลือกจริง ๆ นั่นแหละ เพราะโรงเรียนที่เธออยากไปสอนนั่น เธอตั้ง ปณิธานเอาไว้ว่าขอให้มันเป็นโรงเรียนบ้านนอก เพราะเธออยาก ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ อยากสอนเด็กที่ขาดแคลน (ขมิยกร แสงกระจ่าง, 2553, น.12)

2. ด้านบุคลิกภาพ ปรากฏใน 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 บุคลิกภาพภายนอก หมายถึง รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย การแสดงออก สีลาท่าทาง และการพูดจา พบ ว่า ลักษณะภายนอกของตัวละครเอกฝ่ายหญิงปรากฏการ มีทักษะของการพูดที่ดี หน้าตาสวยงาม มีความสง่างาม ดูแลสุขภาพ การแต่งกายเหมาะสมกับยุคสมัย รักความ สะอาด ใฝ่เรียนรู้ และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ตามลำดับ รวมทั้งยังปรากฏลักษณะของผู้หญิงที่มีหน้าตาไม่สวยงาม ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

ประพาฬมีบุคลิกภาพที่สง่าและงดงาม ดังที่โยธา กล่าวถึงว่าเธอมีรูปสมบัติที่ดี ผู้คนที่พบเห็นมักจะเอ็นดูและ ด้วยความที่เธอเป็นคนคิดบวกในการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้คนที่พบเห็นชื่นชอบเธอเป็นอย่างมาก ดังข้อความต่อไปนี้

กรองในเจียบกริบ เพราะสิ่งที่เขาพูดมาไม่มีอยู่ใน
ประพาสเลยแม้แต่น้อย โยธาคะบอกลูกสาวว่า “แม่น่ะเขา
โชคตินะที่มีรูปสมบัติ ใครเห็นก็เอ็นดูและคิดบวกแต่แรก แต่
พอกรองในถามต่อว่า แล้วคุณสมบัติเล่าคะ” พ่อก็หัวเราะ
หิ ๆ แล้วว่า “ก็ตืออยู่ หนูดูเอาเองแล้วกัน” (ขมัยกร
แสงกระจ่าง, 2556, น.112)

2.2 บุคลิกภาพภายใน หมายถึง ลักษณะเฉพาะ
บุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน เช่น ความคิด จิตใจ ความรู้สึก
สติปัญญา ความถนัด ภูมิกายไหวพริบ และอารมณ์ขัน จาก
เรื่องปรากฏอุปนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีความ
อดทน ข้างสังเกต ควบคุมอารมณ์ได้ มีมนุษยสัมพันธ์อันดี
ยอมรับผิด กล้าแสดงออก มีสัมมาคารวะ สติปัญญาเฉลียว
ฉลาด ปรับตัวได้ รอบคอบ รักสันโดษ สมณะ ร่าเริง อหิยาชัย
ดี เต็ดเตียว ข้างสงสัย ช่วยเหลือผู้อื่น ตรงต่อเวลา ใช้เวลา
ว่างให้เกิดประโยชน์ ชอบเรียนรู้ รับผิดชอบ อดออม และ
เชื่อมั่นในตนเอง ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

เมษามีความช่างสังเกต ดังที่เธอมักจะสังเกต
รูปร่างลักษณะของเด็กนักเรียนทุกคน และยอมรับในความ
แตกต่าง อีกทั้งยังหาจุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียน เพื่อนำ
ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป ดังข้อความต่อไปนี้

เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาของเมษาช่างทำให้
เมษาตื่นเต้นได้ทุกวัน เธอบรรจุพวกเขาไว้ในใจอย่างรวดเร็ว
ขวัญยืนกับขวัญโดมที่ไม่ใช่พี่น้องกัน ตัวก็เล็กใหญ่ไม่เท่ากัน
และผิวก็ต่างกัน ขวัญยืนผิวขาวแต่ขวัญโดมผิวคล้ำ (ขมัยกร
แสงกระจ่าง, 2553, น.20)

ส่วนบุคลิกภาพภายในด้านที่ไม่เหมาะสม
ส่วนใหญ่ปรากฏอุปนิสัยในด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง
ไม่ได้ ไม่มีมารยาท พูดจาไม่ไพเราะ ใจร้อน โมโหง่าย
ไม่เคารพผู้อื่น วางแผนชีวิตมากเกินไป ไม่สร้างปฏิสัมพันธ์
อันดีกับผู้อื่น ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่มีความเกรงใจ ไม่สุภาพ
ไม่มีความเป็นกุลสตรี ไม่มีความรับผิดชอบ และไม่มีความ
มั่นใจในตนเอง ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

ประพาสถือเป็นลูกรักของขุนนางน้อมจิต ทำให้
เธอมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เธอไม่เคยให้ความเคารพ
พี่น้องร่วมสายเลือดคนใด เนื่องจากเธอถืออำนาจที่ขุนนาง

น้อมจิตภรรยาคนแรกของคุณพ่อให้มา เธอจึงแสดงพฤติกรรม
ที่ยึดตนเองเป็นใหญ่กว่าทุกคน ดังข้อความต่อไปนี้

ทุกคนจึงมองประพาสอย่างเด็กเล็ก และไม่สนิท
สนมด้วย ยิ่งขุนนางเอาใจประพาสมากเท่าไร พวกเขาก็ยิ่ง
เมินเฉยต่อประพาสมากเท่านั้น และด้วยความที่มีขุนนาง
ถือหาง ประพาสก็เต็มไปด้วย ความเย่อหยิ่งจองทอง เชื่อ
มั่นในตัวเองสูง ถือเอาความเห็นของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่สนพี่คน
ใด ยกเว้นประพาส พี่ชายคนเล็กสุดซึ่งมีอายุ 14 ปี กำลังเรียน
ชั้นมัธยม เป็นคนเดียวที่ยังพูดคุยกับประพาสอยู่บ้าง
(ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2556, น.151)

3. ด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม

3.1 ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ปรากฏ
ลักษณะของปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างคนรัก ได้แก่ การดักเตือน
ช่วยเหลือ และให้กำลังใจ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

เธอคอยเตือนสติให้ลายเมฆค้นพบถึงความรักของ
คนในครอบครัว ดังที่เธอกล่าวกับเขาว่าเธอเคยผิดพลาดใน
ชีวิตกับการไม่ยอมรับแม่ที่แท้จริง ทำให้เกิดความทุกข์
ทรมานทั้งสองฝ่าย เธอจึงต้องการให้เขามองเห็นถึงความรัก
ที่บริสุทธิ์ของแม่และย่าที่คอยช่วยเหลือและห่วงใยเขาตลอด
เวลาก่อนที่จะทุกอย่างจะสายเกินไป ดังข้อความต่อไปนี้

เมฆรู้มัย กว่าเราจะเรียนรู้ได้ว่าแม่รักเราแค่ไหน
เราใช้เวลาไปกว่าสิบปี เราใช้เวลากับการพุ่มพวยเสียใจและ
หลงอยู่ในความทุกข์นานจนแม่ตายจากเราไป เราใช้เวลา
เรียนรู้มานานเกินไป จนแม่เราก็คือเราไม่ได้ เมฆก็เหมือนกันนะ
ระวังเถอะ ยายกับแม่ของนายนะ รักนายมากนะ เรารู้ เรา
หวังว่านายจะเรียนรู้ได้เร็วกว่าเรา (ขมัยกร แสงกระจ่าง,
2552, น.115)

อีกทั้งด้านที่ไม่เหมาะสม ปรากฏปฏิสัมพันธ์ใน
ลักษณะของการที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงตัดขาดปฏิสัมพันธ์
อันดีกับบุคคลในครอบครัว ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

สายน้าไม่สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนใน
ครอบครัว ดังที่เธอตัดขาดการติดต่อสื่อสารกับสามีและ
ลูกชาย ซึ่งเธอไม่ทราบวิธีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของ
ทั้งสองคน เธอจมปลักกับการปักผ้าโครอสดิซเพียงลำพัง
จนกระทั่งทุกคนเริ่มห่างหายไปจากชีวิตของเธอ อันเนื่อง

มาจากเธอชอบเก็บตัวอยู่ในห้องนอนเพียงลำพังและไม่สนใจ การดูแลบ้านเรือน ลูกชาย และสามี ดังข้อความต่อไปนี้

ลูกชายเรียนตี๋ขึ้นหรือเปล่า ดิฉันก็ยังไม่รู้อีก เพราะไม่มีผลการเรียนหรือเอกสารใด ๆ มาจากโรงเรียนอีก ทุกครั้งที่นายนิมิตกลับบ้านมาบ้านกรุงเทพฯ เราจะเรียก ลูกชายไปพูดคุย โลกของดิฉันกับโลกของเขาทั้งสองดูเหมือน ถูกตัดขาด...เราสองคนค่อยห่างเหินกันออกไป เหมือนกับว่า เวลาสิบปีกว่านั้นทำให้เราชินชากับความรู้สึกร่วมทุกข์ร่วม ยากในคดีชีวิตขึ้นมาแล้ว ในขณะที่ดิฉันมีความรู้สึกว่า ลูกชายกับเขากลายเป็นหนึ่งเดียวกัน คือเป็นความแปลก แยกในบ้านของเราขึ้นมา น่ากลัวแค่ไหนที่ดิฉันจะต้อง ตัดขาดคนไปทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นในศาลหรือในบ้าน เหลือ อยู่สิ่งเดียวที่เป็นเพื่อนข้างกายคือผ้าโครสตีชที่ปักเป็น รูปสมบัติแผ่นดิน (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, น.64)

3.2 ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

จากเรื่องปรากฏการณ์ปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ช่วย เหลือ เสียสละ และให้อภัย ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

มีมิปฏิสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนที่ตืออย่างเด่นชัด เนื่องจากเธออยู่ในวัยเรียนช่วงวัยรุ่นตอนต้น จึงใช้เวลา ส่วนใหญ่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ทำให้ปรากฏความ สัมพันธ์ในฐานะเพื่อน ดังที่เอมิแสดงปฏิสัมพันธ์ในฐานะ เพื่อนที่ดีด้วยการปกป้องและช่วยเหลือเพื่อน เมื่อเธอได้ ทราบข่าวว่าวรีได้ตั้งครรภในวัยเรียนเช่นเดียวกับเธอ ทำให้ เธอไม่พอใจกับการที่กอล์ฟได้เลื่องลือว่าเขาทำให้วรีท้อง ด้วยความสงสารวรีที่ต้องเผชิญชะตากรรมเช่นเดียวกับเธอ เธอจึงปกป้องชื่อเสียงของเพื่อนด้วยการปฏิเสธข่าวดังกล่าว ว่าไม่เป็นความจริงและเธอได้ใช้อารมณ์ทำร้ายกอล์ฟ อีกทั้ง ยังกล่าวด้วยถ้อยคำที่รุนแรงกับกอล์ฟ ดังข้อความต่อไปนี้

ไอ้กอล์ฟมันพูด มันบอกว่าท้องกับมัน...เอมียินี่นึ่ง ความโชคดียของเอมิมีกว่าวรีแน่นอน เพราะเอมิท้องใหญ่ ตอนปิดเทอมพอดี ในขณะที่วรีมาท้องใหญ่เอาระหว่างเรียน ‘ไม่จริงหรอก ไอ้กอล์ฟมันพูด เองดิ’ เอมิบอกเพื่อน ทำ หน้าตาจริงจัง “ไอ้กอล์ฟมันเป็นคนเชื่อไม่ได้ละ มันใส่ร้ายวรี มันอิจฉาววรี...” “ไอ้กอล์ฟมันอยู่ไหนอะ” เอมิถาม “แกจะ ทำอะไรมัน ต่อหยหน้ามันดิ”...เอมิกระโดดพรวดเดียวไปถึง

ตัว หมดผู้หญิงเสือกพรวดเข้าไปตรงหน้า กอล์ฟเอามือจับไว้ “เฮ้ย อะไรวะ” กอล์ฟเอะอะ เอมิน้ำตาไหล “ไอ้ปาก หมา มึงพูดอะไรออกไป มึงรู้ตัวไหม” (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2554, น.281-282)

ส่วนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้านที่ไม่เหมาะสม ปรากฏ ลักษณะพฤติกรรมของการตัดขาดปฏิสัมพันธ์อันดีกับบุคคล รอบข้างและไม่มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ดังตัวอย่าง เหตุการณ์ต่อไปนี้

สายน้าตัดขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังที่เธอกล่าวถึงช่วงเวลาที่ประสบกับเหตุแห่งคดีปลอมแปลงสมบัติแผ่นดิน ทำให้เธอตกย้ำว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็น สิ่งที่ไม่ดีและสังคมอาจมองว่าเธอเป็นคนชั่ว จึงเป็นเหตุผล ที่เธอตัดขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบด้านและเหลือ เพียงแต่บุคคลที่อยู่ภายในครอบครัวเท่านั้น ดังตัวอย่าง ข้อความต่อไปนี้

การถูกกล่าวหาว่าเป็นคนชั่วทำให้ดิฉันหมดความปรารถนาที่จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ไปโดยอัตโนมัติ ไม่ใช่แค่กับจำเลยในคดีเดียวกันเท่านั้น หากแต่คนภายนอก คดีที่เคยรู้จักก็เช่นกัน จึงเหลือ แต่คนในครอบครัวของดิฉัน เท่านั้น (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, น.31)

4. วิธีการดำเนินชีวิต

4.1 การรักษารักรักรชาติและใช้ชีวิตแบบสมถะ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

ประพาสรักษารักรชาติ ดังที่จิโรจกล่าวถึงว่าเธอ ชอบปลูกต้นไม้และดอกไม้ประดับรอบ ๆ ร้าน เพื่อความ สวยงามและความร่มรื่น อีกทั้งยังมีเรือนต้นไม้สำหรับให้ ลูกค้าเข้าชม ดังข้อความต่อไปนี้

มาถึงวันนี้เธอก็ยังรักต้นไม้อยู่จริง เพราะรอบ ๆ ร้านอาหารที่ชื่อ “แก้วประพาส” ของเธอ มีแต่ต้นไม้ดอกไม้ สวยงามร่มรื่น รวมทั้งดอกดาวกระจายและดอกหญ้าสีนวล เขาก็เห็นมันมีอยู่บริเวณลานจอดรถของร้านอาหารด้วย ไกล ออกไปมีเรือนต้นไม้ที่ดูเหมือนว่าจะเอาไว้ให้ลูกค้าเข้าชม ส่วนจะขายไม้ดอกไม้หรือไม่ เขาไม่แน่ใจ (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2556, น. 12)

4.2 ความเชื่อที่ปรากฏในสังคมไทย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องสีที่ไม่เป็นมงคลและความเชื่อเรื่องเสียงเรียกขานในยามวิกาล ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

สายน้ำมีความเชื่อในเรื่องลี้ลับ ดังที่เธอกำลังทำสมาธิด้วยการเดินจงกรมในป่า เธอได้ยินเสียงดังสวบ ๆ ขึ้น และเรียกชื่อของเธอ แต่เธอจดจำได้ว่าแม่เคยสอนว่าหากยามกลางคืนได้ยินเสียงเรียกห้ามขานรับโดยเด็ดขาด เพราะอาจจะนำความโชคร้ายมาสู่ตนเองได้ ดังข้อความต่อไปนี้

เสียงยังคงดังสวบ ๆ คราวนี้มีดวงไฟแวบแวมปรากฏด้วย คุณน้ำ คุณน้ำ มันรู้จักชื่อดิฉันด้วย นานี่นั้นดิฉันคิดถึงแม่ขึ้นมาทันที แม่ที่ห่างหายไปเพราะทุกข์ของเราที่ไม่อยากให้แม่เขารู้ แม่เคยบอกตั้งแต่เล็กแต่น้อยแล้วว่ายามกลางคืนหากได้ยินเสียงเรียกห้ามขานรับ ดิฉันจึงนั่งหลับตา ใจสั้นระริก (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, น.186)

4.3 การยึดแนวปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ส่วนใหญ่ปรากฏการน้อมนำหลักธรรมคำสอนมาใช้ในการชีวิต การทำบุญตักบาตร และความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

สายน้ำเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ดังที่เธอได้นำจุดปัจจัยต่าง ๆ มาทำบุญตักบาตร เนื่องจากเธอยึดถือปฏิบัติสืบต่อมาจากบรรพบุรุษว่าการทำบุญตักบาตรนั้นจะช่วยสร้างบุญกุศลเพิ่มขึ้นและทำให้จิตใจที่หมกมุ่นกับความทุกข์นั้นได้พบกับความสงบสุข ดังข้อความต่อไปนี้

สายลมเย็น ๆ พัดมา ดิฉันมีความรู้สึกว่าร่ากายเบาไหลในหัวใจเรื่องราวใด ๆ ลืมไปแล้วว่าเอาระเป่าวงไว้ที่ไหน... ที่ถนนหน้าวัด หลวงตาเดินนำบิณฑบาต มีพระลู่วัดเดินตามมาเป็นแถวยาว สีเหลืองของจีวรอร่ามกระจ่าง เป็นครั้งแรกที่ดิฉันรู้สึกว่าขณะใส่บาตรนั้นหัวใจเบาสบาย ทั้งที่ชีวิตยังไม่มีเปลี่ยนแปลงใด ๆ (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2558, น.226)

รวมทั้งประพาสได้ยึดหลักพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิต ดังที่เธอได้จัดงานมงคลสมรสของลูกสาว ด้วยการนิมนต์พระสงฆ์ 9 รูปมาเลี้ยงทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาวและทำบุญบ้านไปพร้อมกัน เธอปฏิบัติตามจารีตประเพณีของไทยที่จะทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสสำคัญ เพื่อความเป็นสิริมงคลของตนเองและครอบครัว ดังข้อความต่อไปนี้

สามปีหลังการก่อสร้างบ้านเรือนไม้หลังใหญ่ของประพาสก็มีงานมงคลครั้งใหญ่ มีการนิมนต์พระ 9 รูปมาเลี้ยงทำบุญให้คู่บ่าวสาว ประพาสบอกว่า ถือโอกาสเลี้ยงพระทำบุญบ้านไปพร้อมกัน เพราะปลูกมาหลายปีแล้วไม่เคยมีงานมงคล (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2556, น.293)

4.4 การรับวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งปรากฏพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีอิสระทางความคิดและการตัดสินใจดำเนินชีวิต การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การอยู่ก่อนแต่งงาน การดำรงชีวิตแบบบ๊อบสังคมเมือง ตามกระแสสังคม มีอุดมการณ์ และมีส่วนร่วมในด้านการเมืองการปกครอง ดังตัวอย่างเหตุการณ์ต่อไปนี้

เอมิเป็นเด็กสาววัยรุ่นยุคใหม่ที่รับอิทธิพลตะวันตกมาใช้ในการดำเนินชีวิตในหลายด้าน ดังที่เอมิเป็นผู้หญิงยุคใหม่ เธอได้มีความสัมพันธ์ซึ่งคู่สาวกับต่อตระกูลในขณะที่ยังเป็นเด็กสาววัยรุ่นที่มีอายุเพียง 15 ปีซึ่งถือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่อิสระแบบตะวันตก ทำให้เอมิไม่ได้ยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติแบบไทยที่ผู้หญิงไทยต้องรักษาวลกล่วงตัวก่อนที่จะมีการสมรส แต่เอมิมองข้ามวิถีดังกล่าวและใช้อิสระในการดำเนินชีวิตแบบตะวันตกมาใช้ในการเรียนรู้เพศตรงข้ามด้วยการมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งจนตั้งครรภ์ในวัยเรียน ดังข้อความต่อไปนี้

การคบกันในฐานะเพื่อนได้แปรเปลี่ยนไปเพราะโอกาสและจังหวะเป็นใจ เริ่มต้นด้วยการจับมือและก่อกวนไปจนถึงแตะเนื้อต้องตัวกันจนถึงจุดที่ทั้งสองก็ไม่ว่าจะหยุดตรงไหน.....แต่ในใจจริง ๆ เอมียังรับไม่ได้ว่าเอมิลูก จะรับได้อย่างไรกันเมื่อเธออายุแค่สิบห้าปีและยังเรียนหนังสืออยู่แท้ ๆ มันเพราะอะไรกัน เอมิก็ก็นจะทำความเข้าใจ มันไม่น่าจะเป็นเพราะเธอไม่รู้ เธอก็รู้ดีนี่นา อะไรดี อะไรเลว ดูเหมือนว่า เธอก็รู้ดีเช่นกัน แต่ทำไมเราสองคนจึงไม่สามารถควบคุมมันไม่ได้ (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2554, น.32)

เมษาได้รับการศึกษาสูง จึงทำให้เธอมีแนวคิดทางการเมืองการปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นสตรียุคสมัยใหม่ที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง ด้วยการที่เธอมีส่วนร่วมในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อ 14 ตุลาคม ถือว่าเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของชาติไทยที่กล่าวถึงทุกยุคทุกสมัย ดังข้อความต่อไปนี้

เมษานิ่ง เธอสะเพีอนใจทุกครั้งที่มีคนเอ่ยถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม เมื่อสมัย 14 ตุลาคมเธอเรียนอยู่ที่บางแสน และเดินทางเข้าร่วมขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย ครั้น 6 ตุลา 2519 เธอกำลังตั้งท้องจะมา แต่ได้เกิดเหตุการณ์ขึ้นเสียก่อน และเธอเสียเพื่อนในเหตุการณ์ดังกล่าวสองคน (ขมัยกร แสงกระจ่าง, 2553, น.54)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ได้รับรางวัล ของขมัยกร แสงกระจ่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์จากบทบาตามสถานภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปรากฏในนวนิยายของขมัยกร แสงกระจ่างจำนวน 5 เรื่อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสถานภาพและบทบาท ด้านบุคลิกภาพ ด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และด้านวิถีการดำเนินชีวิต ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านสถานภาพและบทบาท ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษา 4 ลักษณะ คือ ประการที่หนึ่ง ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในฐานะบุตร พบว่า ส่วนใหญ่มีบทบาทของบุตรที่ติงตามโดยการกตัญญูทดแทนบุญพารา ส่วนบทบาทของบุตรที่ไม่เหมาะสมปรากฏพฤติกรรมของบุตรที่ทำให้บุพการีผิดหวังและเสียใจ ประการที่สอง คือฐานะภรรยา พบว่า ส่วนใหญ่ปรากฏบทบาทของภรรยาที่รักและช่วยเหลือสามี อีกทั้งบทบาทของภรรยาไม่เหมาะสม คือ การแสดงการทิ้งทวงสามี ประการที่สามคือ ฐานะมารดา พบว่า ส่วนใหญ่ปรากฏบทบาทของมารดาที่ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ในด้านการเลี้ยงดูบุตรอย่างดี โดยการให้ความรักและความอบอุ่น ส่วนบทบาทของมารดาที่ไม่เหมาะสม คือ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองในขณะที่เลี้ยงดูบุตร

นอกเหนือจากนี้ยังพบบทบาททางวิชาชีพครูที่มีอุดมการณ์และปณิธานอันแรงกล้าในการปรับตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งมั่นและทุ่มเท ดูแลและเอาใจใส่ผู้เรียน เมตตา กรุณา เสียสละ มีความรับผิดชอบ อบรมสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติในทางดีงาม และรักษจรรยาบรรณความเป็นครู

ด้านบุคลิกภาพ พบใน 2 ลักษณะ ได้แก่ บุคลิกภาพภายนอก พบว่า ตัวละครเอกฝ่ายหญิงส่วนใหญ่มีลักษณะ

ภายนอกที่มีความงดงามสมวัย ส่วนด้านบุคลิกภาพภายในพบว่า ส่วนใหญ่ปรากฏลักษณะอุปนิสัยตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้

ด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม พบความสัมพันธ์ 2 ลักษณะ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวหรือคนรัก ส่วนใหญ่ปรากฏปฏิสัมพันธ์ในทางที่ดีในด้านการให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ และปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับบุคคลอื่นและสังคม ส่วนใหญ่ปรากฏลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับบุคคลอื่น

วิถีในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่ปรากฏลักษณะของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ปฏิบัติตามคำสอนและพิธีกรรมทางศาสนาและรับอิทธิพลจากตะวันตกมาใช้ในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายผลในด้านการแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของขมัยกร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง พบตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีบุคลิกภาพสามลักษณะ คือ ผู้หญิงยุคดั้งเดิม ผู้หญิงร่วมสมัย และผู้หญิงยุคใหม่ ด้านปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม พบปฏิสัมพันธ์ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งปรากฏแง่มุมของความสัมพันธ์อันดีและความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้ง จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากตัวละครเอกฝ่ายหญิง และบทสรุปของเรื่องจะเป็นผู้แก้ไขปัญหาดังกล่าวเอง ด้านวิถีการดำเนินชีวิต พบว่า ผู้หญิงที่อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ มีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม และมีการยึดถือแนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่มีอุดมการณ์และอยู่ในวัยสูงอายุ ส่วนตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นเป็นผู้หญิงในวัยรุ่นและวัยทำงาน ด้านสถานภาพและบทบาทปรากฏให้เห็นในสังคัมทั่วไป คือ ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีบทบาทของในฐานะบุตร ภรรยา และมารดา นอกเหนือจากนี้ยังปรากฏบทบาททางวิชาชีพครูที่มีอุดมการณ์และปณิธานอันแรงกล้า

ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง 5 เรื่องนั้น ส่วนใหญ่จะมีรูปร่างหน้าตาสวยงามและดูแลรักษาให้สวยสมวัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีวัน ธรรมรงค์ (2537) ได้ศึกษาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครที่เป็นสตรีด้านกาย ลักษณะนิสัย ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และคตินิยมในการดำเนินชีวิตในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา ไกรสินธุ์ พบว่า ภาพของตัวละครเอกสตรีที่สวยงามทั้งรูปร่างหน้าตาและมีกิริยามารยาทเรียบร้อย ส่วนด้านวิถีในการดำเนินชีวิตนั้น พบว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงทุกเรื่องได้รับวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพร หงส์ทอง (2538) ที่ศึกษาแนวคิดสตรีในนวนิยายของทมยันตีระหว่างพุทธศักราช 2506-2534 พบว่า นวนิยายของทมยันตีสะท้อนภาพของตัวละครฝ่ายหญิงที่มีความเป็นกุลสตรีและเป็นภาพแทนของสตรียุคใหม่ที่มีความแข็งแกร่ง โดยเฉพาะความเข้มแข็งทางใจ อีกทั้งยังแสดงบทบาทของสตรีที่ประกอบอาชีพนอกบ้าน มีความสวยและมีสติปัญญาดี เป็นตัวแทนของสตรีที่เรียกร้องต่อสืบทอดสิทธิสตรีและสร้างสำนักของการเป็นเพศหญิงอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประดับ ภูมิลา (2542) ได้ศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพตัวละครเอกสตรีในนวนิยายของทมยันตี ช่วง พ.ศ. 2509 ถึง 2529 โดยช่วงทศวรรษหลังจะปรากฏภาพตัวละครเอกสตรีสมัยใหม่ที่มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน เด็ดเดี่ยว เชื่อมมั่นในตัวเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีลักษณะผู้นำที่เสียสละเพื่อครอบครัว มีสติ ปัญญาเฉียบแหลม แม้จะผจญกับปัญหาต่าง ๆ ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองและยังคงมีลักษณะของกุลสตรีไทยที่ยึดมั่นในค่านิยมของสังคมสมัยเก่า แต่ก็ยอมรับค่านิยมใหม่ ๆ ด้วย

ผลจากการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในงานวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏเฉพาะในนวนิยายที่นำมาศึกษา ซึ่งทำให้ไม่พบภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงครบทุกด้าน เนื่องจากนวนิยายที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 5 เรื่อง ปรากฏตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มีช่วงวัยที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้ปรากฏพฤติกรรมที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของชัยภร แสงกระจ่าง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรศึกษาภาพลักษณ์ของสตรีจากนวนิยายที่มีความหลากหลายของผู้แต่ง เพื่อศึกษาความเหมือนหรือความแตกต่างในประเด็นสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลในนวนิยายที่เป็นปัจจุบัน

2. ควรศึกษาบทบาทสตรีในนวนิยายในทุกยุคสมัย เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของภาพลักษณ์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในทุกบทบาท ทำให้การศึกษามีความครอบคลุมในขอบเขตประชากรที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยภร แสงกระจ่าง. (2552). *ในสวนเมฆ*. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- _____. (2553). *ดั่งดาวระยิบฟ้า*. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- _____. (2554). *ผลิบานในวันร้อน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คมบาง.
- _____. (2556). *จับต้นมาชนปลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คมบาง.
- _____. (2558). *หยาดน้ำค้างพันปี*. กรุงเทพฯ: คมบาง
- นวลอนงค์ สุวรรณเรือง. (2544). *สถาบันครอบครัวในนวนิยายของชัยภร แสงกระจ่าง : แนวคิด และวิธีนำเสนอ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประดับ ภูมิลา. (2542). *บุคลิกภาพตัวละครเอกสตรีในนวนิยายของทมยันตีช่วง พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2529*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2545). *วิถีชีวิต วิถีรู้ ขบวนการภาคประชาชนร่วมสมัย*. เชียงใหม่: ตรัสวิน.

- ภัทรพร หงส์ทอง. (2538). *การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของทมยันตีระหว่างพุทธศักราช 2506-2534*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีวิน ธรรมรังรอง. (2537). *บุคลิกภาพสตรีในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2518). *นักเขียนหนุ่ม : ความบันดาลใจอันหลากหลาย*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- สุภาพ วรโคตร (2542). *สตรีทัศน์ในนวนิยายของศรีบูรพา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพบริการ ความพึงพอใจและความไว้วางใจที่มีต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร

CAUSAL RELATIONSHIP OF SERVICE QUALITY, SATISFACTION AND TRUST TOWARD REVISIT OF CUSTOMERS ON RESTAURANTS BUSINESS

วัชรารณ อารีรัตนศักดิ์*

Watcharaporn Areerattanasak

บุญทวรรณ วิงวอน**

Boonthawan Wingwon

อมรรัตน์ ศรีวิโรจน์***

Amornrat Sriwiroj

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณภาพบริการ ความพึงพอใจ ความไว้วางใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร และ 2. ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพบริการ ความพึงพอใจและความไว้วางใจที่มีต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าที่มาใช้บริการของธุรกิจร้านอาหารมากกว่า 1 ครั้งในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงาน หรือ ลูกจ้างบริษัทเอกชน โดยมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-30,000 บาท ลูกค้าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ความไว้วางใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ ลำดับสุดท้ายคือ คุณภาพการให้บริการ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยสมการโครงสร้างพบว่า คุณภาพบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจ สัมประสิทธิ์เส้นทาง .89 รองลงมาคือ คุณภาพบริการมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจ สัมประสิทธิ์เส้นทาง .69 ความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ สัมประสิทธิ์เส้นทาง .54 ความพึงพอใจไม่มีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ สัมประสิทธิ์เส้นทาง .18 และคุณภาพบริการไม่มีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ สัมประสิทธิ์เส้นทาง .17 ตามแบบจำลองโมเดลการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ โดยมีค่า $X^2=23.712$, $X^2/df=1.98$, $P=1.24$, $RMSEA=.017$, $GFI=.98$, $CFI=.99$

คำสำคัญ : คุณภาพการบริการ, ความพึงพอใจ, ความไว้วางใจ, การกลับมาใช้บริการซ้ำ, ธุรกิจร้านอาหาร

*,*** อาจารย์สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Abstract

The objectives of this research were 1. to study service quality, satisfaction, trust and customers revisit in the restaurant business, and 2. to study the causal relationship of service quality satisfaction and trust on customers revisit are in the restaurant business in Uttaradit. This study is quantitative research. The sample group consisted of 400 customers of restaurant in Uttaradit. Research tool was questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage average and standard deviation, and inferential statistics using structural equations of the AMOS technique

The result of this study majority of restaurant customer are female, the ages between 20-30 years. Most of them are revealed that employees of private companies with monthly incomes between 10,001-30,000 baht. Most customers place their satisfaction the highest, followed by trust revisit and service quality.

The results of the structural equation analysis showed that service quality has a direct influence on satisfaction and trust, with a path coefficient .89 and .69, respectively. Also, trust has an influence on customer revisit, with or the path coefficient of .54. However, Satisfaction and services quality have not influence with a path coefficient .18 and .17, respectively. The customer revisit model was consistent with empirical data. Goodness of fit measures were found to be $X^2 = 23.712$, $X^2/df = 1.98$, $P = 1.24$, $RMSEA = .017$, $GFI = .98$, $CFI = .99$

Keywords : Service Quality, Satisfaction, Trust, Revisit, Restaurant Business

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจบริการมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการดำเนินชีวิตของคนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 อีกทั้งการขยายตัวของเมืองสนับสนุนการเติบโตของธุรกิจบริการผนวกกับประชาชนในเขตเมืองของไทยเติบโตถึงร้อยละ 4 ต่อปี ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนเปลี่ยนไป จากการพึ่งพาตนเองเป็นการเกื้อหนุนเชื่อมโยงกันของภาคการผลิตและการบริการ จากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (2562) พบว่า มูลค่าตลาดธุรกิจร้านอาหาร ในประเทศไทยปี 2560-2561 มีมูลค่าสูงกว่า 4 แสนล้านบาท และมีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผนวกกับความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจที่เพิ่มขึ้นทุกปี ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้ผู้ประกอบการรายใหม่ เข้าสู่

ตลาดธุรกิจ ร้านอาหารอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคยุคปัจจุบันที่รับแรงและต้องการความสะดวกรวดเร็ว ถือเป็นโอกาสของ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ในการนำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารต้นทุนการดำเนินการและเพิ่มช่องทางใหม่ในการให้บริการเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างหลากหลาย ธุรกิจร้านอาหารในปี 2562 ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยสะท้อนจากจำนวนนิติบุคคลที่ดำเนินกิจการอยู่ 8 เดือนแรกในปี 2562 มีจำนวน 15,263 ราย ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.5 จากสิ้นปี 2561 การคาดการณ์อัตราการเติบโตของรายได้รวมอยู่ที่ร้อยละ 5.9 สูงกว่าปี 2561 ที่เติบโตร้อยละ 0.2 โดยปัจจัยสนับสนุนมาจากการที่ผู้ประกอบการทุกขนาดยังคงเห็นโอกาสจากธุรกิจร้านอาหาร เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ตลอดจนความต้องการอาหารปรุงสำเร็จขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการ

สำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนย้อนหลัง 10 ปี (ปี พ.ศ. 2552-2561) พบว่าครัวเรือนไทยมีการใช้จ่ายสำหรับทานอาหารนอกบ้านหรือซื้ออาหารสำเร็จรูปมาทานเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.5 มากกว่าการใช้จ่ายเพื่อการปรุงอาหารเองที่บ้าน ที่ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.1 โดยเป็นผลมาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ต้องการความรวดเร็วและสะดวกสบาย อีกทั้งเทคโนโลยีในปัจจุบันช่วยให้ผู้บริโภคเข้าถึงร้านอาหารได้ง่ายขึ้น เช่น บริการเดลิเวอรี่หรือแอปพลิเคชันบริการรับส่งอาหาร จึงส่งผลทำให้มูลค่าตลาดธุรกิจอาหารเดลิเวอรี่มีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่อง (สิริทิพย์ฉลอง, 2562)

ประกอบกับมาตรการสนับสนุนจากรัฐบาล อาทิ มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ โดยสนับสนุนเงิน 1,000 บาท/คน สนับสนุนเงินชดเชย (Cash back) ร้อยละ 15 สำหรับผู้ใช้จ่ายเงินชำระค่าอาหาร เครื่องดื่มและที่พัก ทั้งนี้ ธุรกิจร้านอาหารมีความเชื่อมโยงและเป็นธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากมาตรการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งพบว่ามูลค่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมีการใช้จ่ายในด้านอาหารและเครื่องดื่มเป็นอันดับ 3 รองจากที่พักและการคมนาคม ผลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ปรับลดการคาดการณ์การขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวปี 2562 เหลือร้อยละ 9.5 จากเดิมขยายตัว ร้อยละ 10 และจะมีรายได้อยู่ที่ 3.38 ล้านบาท จากเดิม 3.4 ล้านบาท และปรับลดการคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 40.2 ล้านคน จากเดิมอยู่ที่ 41 ล้านคน ส่งผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดท่องเที่ยวหลักที่อาจมีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์, 2562)

แนวโน้มของธุรกิจร้านอาหารมีโอกาสเติบโตและทำกำไรได้สูง เนื่องจากมีการลงทุนไม่มากนัก อีกทั้งผู้ประกอบการรายใหญ่มีการเปิดตัวแบรนด์ร้านอาหารและขยายสาขาออกไปในทุกพื้นที่ ส่งผลให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็กต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงและถูกแย่งส่วนแบ่งจากยอดขาย (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2562) ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจนโยบายรัฐบาล เทคโนโลยีหรือนวัตกรรม

สังคมและวิถีชีวิตที่มีความรีบเร่งและความเป็นสังคมเมืองทำให้ผู้คนต้องทำงานตั้งแต่เช้า จนถึงเย็น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาร้านอาหารทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อเข้ามาหนุนเสริมวิถีการดำเนินชีวิตให้คนในชุมชนเมืองมีความสะดวกสบายมากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการร้านอาหารไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับรสชาติและคุณภาพของอาหารบรรยากาศภายในร้านเท่านั้น แต่คุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการก็มีความสำคัญเช่นกัน งานวิจัยของสรอรรถ ปานอุดมลักษณ์ (2558) พบว่าความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของร้านอาหารส่งผลต่อพฤติกรรมการบอกต่อและการกลับมาใช้บริการซ้ำ ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีการสร้างแรงดึงดูดใจให้ลูกค้ามีความประทับใจและท้ายที่สุดกลับมาใช้บริการซ้ำต่อไป รวมถึงวิจัยของอัมพล ชูสนุก และคณะ (2560) สนับสนุนว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพในเขตกรุงเทพมหานครและความไว้วางใจเชื่อใจและความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ภายใต้การคำนึงถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค และการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินการธุรกิจบริการเพื่อเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงลูกค้าและลดต้นทุนในการดำเนินการ ซึ่งในระยะยาวจะส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้น

จังหวัดอุดรธานีเป็น 1 ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่เป็นเส้นทางผ่านไปสู่ภาคเหนือมีธรรมชาติสมบูรณ์เป็นเมือง อู่น้ำลำน้ำ ป่าเขาลำน้ำไพร่แดง เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์เมืองลับแล มีอุทยานแห่งชาติภูสอยดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ดังนั้นจึงมีมีสถานประกอบการธุรกิจทางการค้าและธุรกิจบริการทั้งสิ้น 10,761 แห่ง ส่วนใหญ่อ้อยละ 49.1 ประกอบธุรกิจการขายปลีก รองลงมา คือ การประกอบธุรกิจการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ประมาณร้อยละ 16.7 (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี, 2561) ซึ่งร้านอาหารแต่ละประเภทมีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกันไปตามความต้องการและศักยภาพของผู้ประกอบการ โดย

เฉพาะร้านอาหารบางแห่งสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องและมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากผู้ประกอบการมีการปรับตัวและมีการวิเคราะห์สถานการณ์ในการดำเนินงานของกิจการ คำนึงถึงพฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงให้ความสำคัญถึงความพร้อมในการให้บริการเพื่อรองรับลูกค้าและคำนึงถึงคุณภาพอาหาร คุณภาพการบริการของพนักงานซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริการ (พิสิทธิ์ พิพัฒน์ โภคากุล, 2561) แต่ร้านอาหารบางแห่งก็ดำเนินธุรกิจเพียงระยะเวลาสั้นๆ เนื่องจากมีปัญหาเรื่องคุณภาพของอาหารที่อ่อนด้อยมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการไม่เป็นไปตามความคาดหวังของลูกค้า ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจหรือขาดความไว้วางใจในคุณภาพบริการของพนักงาน ท้ายที่สุดลูกค้าอาจจะไม่กลับมาใช้บริการอีกและทำให้ร้านอาหารบางแห่งปิดกิจการไปในที่สุด (กันตวัฒน์ สุวรรณราช, 2557) และมีผู้ประกอบการรายใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะการดำเนินธุรกิจร้านอาหารลงทุนไม่มากนักจึงมีการแข่งขันค่อนข้างสูง แต่ขาดความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจบริการเพราะขาดการดูแลหรือเอาใจใส่ในคุณภาพการให้บริการกับผู้ใช้บริการ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาคุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจ ความไว้วางใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดอุดรดิตถ์
2. ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจและความไว้วางใจที่มีต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดอุดรดิตถ์

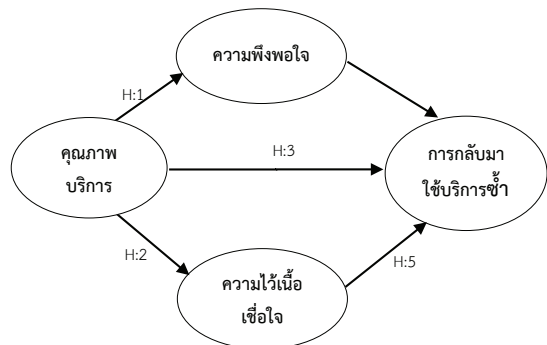
ขอบเขตการวิจัย

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการร้านอาหารระดับกลาง (Casual Dining) ที่ให้บริการแบบนั่งเต็มรูปแบบมีพนักงานคอยบริการ ซึ่งเป็นร้านที่มีการออกแบบตกแต่งแบบพอเหมาะสมควร เน้นบรรยากาศแบบสบาย ๆ

เป็นกันเอง ราคาอาหารระดับปานกลาง พนักงานบริการแบบเป็นกันเองและไม่มีพิธีรีตอง (กระทรวงพาณิชย์, 2560; ดวงพร ทรงวิศวะ, 2561, น.6-10) ซึ่งเปิดให้บริการตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 240 คน ตัวแปรต้น คือ คุณภาพการบริการ ตัวแปรต้นกลางประกอบด้วย ความพึงพอใจและความไว้วางใจ ตัวแปรตาม คือ การกลับมาใช้บริการซ้ำ ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน 2562

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลจากการทบทวนวรรณกรรม คณะผู้วิจัยได้ประมวลความคิดรวบยอดที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรที่ศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและความไว้วางใจ ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Arlanda, & Agus Suroso, 2018, pp. 28-37). และคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ ลำดับสุดท้ายความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปตัวแปรหลักได้ดังนี้

1. คุณภาพบริการ (Service Quality)

พาราซูรามานและคณะ (Parasuraman, Zeithaml

& Berry, 1985, pp.41-50; 1988, pp.12-40) และกรอนโรส (Groenroos, 1984, pp.36-44) ได้นำเสนอถึงคุณภาพบริการว่าเป็นทัศนคติของลูกค้าเกี่ยวกับผลที่ได้จากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของการให้บริการกับการรับรู้จากประสบการณ์จริง จากการศึกษามิติของคุณภาพบริการสามารถแบ่งเป็น 5 มิติ คือ 1. ด้านกายภาพ (Tangibles) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ การแต่งกายของพนักงาน 2. ความน่าเชื่อถือ (Reliability) สามารถให้บริการได้ตามสัญญาเชื่อถือได้และถูกต้องแม่นยำ 3. การตอบสนอง (Responsiveness) มีความเต็มใจที่จะช่วยเหลือลูกค้าและให้บริการที่รวดเร็วและยังรวมไปถึงการแก้ปัญหาในการให้บริการด้วย เช่น ในขณะที่พนักงานกำลังให้บริการอยู่นั้น สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้อย่างรวดเร็วตรงตามความต้องการของลูกค้าได้ถูกต้อง 4. การรับประกัน (Assurance) ความรู้ความสามารถในการให้บริการของพนักงาน ที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกไว้วางใจ มั่นใจในการมาใช้บริการ และ 5. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ให้ความสนใจเอาใจใส่ลูกค้า เข้าใจในความต้องการของลูกค้า โดยที่คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ (Arlanda, & Agus Suroso, 2018, pp.28-37). ความไว้วางใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ ดังสมมติฐานที่ 1,2,3 ต่อไปนี้

H1 : คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ

H2 : คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจ

H3 : คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ

2. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

อดีย์ และแอนเดอร์เซน (Aday & Anderson, 1975, p. 4) ให้ความหมายความพึงพอใจว่า “เป็นความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของคนที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผู้รับบริการเข้าไปในสถานที่ให้บริการนั้นๆ และประสบการณ์นั้นเป็นไปตามความคาดหวังของผู้รับบริการ ซึ่งความพึงพอใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ความพึงพอใจของผู้บริโภคยังมีความสำคัญต่อแนวคิดทางการตลาดนอกจากนี้ คอทเลอร์ (Kotler, 1998, pp.145-156) ให้ความหมายว่า ความ พึง

พอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) เป็นระดับความรู้สึกของลูกค้าที่เป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างผลที่ได้รับ หรือประสิทธิภาพการให้บริการตามที่เห็นหรือเข้าใจ กับความคาดหวังของลูกค้า กล่าวคือระดับของความพอใจของลูกค้าจะเกิดจากความแตกต่างระหว่างบริการที่ได้รับ เปรียบเทียบกับความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งความคาดหวัง (Expectation) เกิดจากประสบการณ์ และความรู้นในอดีตของลูกค้า โดยที่ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Han, Back & Barrett, 2013, pp.563-572) ดังสมมติฐานที่ 4 ต่อไปนี้

H4 : ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ

3. ความไว้วางใจ (Trust)

มอร์แกน และฮันท์ (Morgan & Hunt, 1994, p. 20-38; Kim, Ng, & Kim, 2009, p.10-17; Wong & Sohal, 2002, pp.34-50) นำเสนอว่าความไว้วางใจเกิดขึ้นเมื่อลูกค้าที่มาใช้บริการมีความมั่นใจในความน่าเชื่อถือและความซื่อสัตย์ของผู้ให้บริการ นอกจากนี้กวินเนอร์และคณะ (Gwinner, Gremler & Bitnerp, (1998, pp. 101-114) ได้นำเสนอว่าความไว้วางใจเป็นการรักษาสัมพันธภาพระยะยาวระหว่างผู้ให้บริการและลูกค้า สิ่งสำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งความไว้วางใจของลูกค้าประกอบด้วย 5C's ได้แก่ 1. การสื่อสาร (Communication) โดยเฉพาะพนักงานบริการควรจะสื่อสารกับลูกค้าและทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกอุ่นใจ แสดงความเปิดเผยจริงใจและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ลูกค้าเสมอเมื่อเกิดปัญหาในการเข้ารับบริการ 2. ความใส่ใจและการให้บริการ (Caring and Giving) เป็นคุณสมบัติของความสัมพันธ์ใกล้ชิด ประกอบไปด้วยความเอื้ออาทรซึ่งจะทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกที่ดีและมีความอบอุ่น 3. การให้สัญญาใจกับลูกค้า (Commitment) เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การรับประกัน รับเปลี่ยนหรือคืนเงินเป็นการแสดงให้ลูกค้าเห็นถึงความรับผิดชอบด้วยการยอมสูญเสียเพียงบางส่วนแต่ได้รับความไว้วางใจเพิ่มขึ้น 4. ความสะดวกสบาย (Comfort) ทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ตบอุ่น มั่นใจเมื่อเข้า

รับบริการ และ 5. การแก้ไขสถานการณ์ขัดแย้ง (Conflict Resolution) และการให้ความไว้วางใจ (Trust) ในกรณีของร้านอาหารควรจะทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกผ่อนคลายและได้รับความสะดวกสบายจากการให้บริการ หากเกิดข้อพิพาทงานต้องให้การสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า (Stern, 1997, pp.7-17) โดยที่ความไว้วางใจมีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการ (Kim, Ng, & Kim, 2009, pp. 10-17) ดังสมมติฐานที่ 5 ต่อไปนี้

H5 : ความไว้วางใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ

4. การกลับมาใช้บริการซ้ำ (Revisit)

เทลเลอร์ และเบเกอร์ (Taylor and Baker, 1994, pp. 163-178) กล่าวถึงการกลับมาใช้บริการซ้ำเป็นทัศนคติของลูกค้าที่เกิดจากประสบการณ์ในการใช้บริการแล้วเกิดความพึงพอใจที่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้ให้บริการ รวมถึงความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการ และส่งผลให้ทัศนคติเป็นไปในทางบวกซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอีกครั้งในอนาคต โอลิเวอร์ (Oliver, 1997, p. 145) นำเสนอว่า การกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประกอบธุรกิจเพราะเป็นการเพิ่มส่วนครองตลาด และรายได้ให้สูงขึ้นจากการซื้อซ้ำ นอกจากนี้บ็อลตัน และบรามเลต (Bolton & Bramlett, 2000, pp. 95-108) นำเสนอว่า การที่ลูกค้าหรือผู้รับบริการจะใช้บริการอีกครั้งขึ้นอยู่กับรับรู้คุณค่าของบริการครั้งแรก กล่าวได้ว่า การซื้อซ้ำในครั้งแรกมีผลโดยตรงต่อการซื้อในครั้งต่อ ๆ มา และการซื้อซ้ำขึ้นอยู่กับทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้คุณภาพบริการ และระดับความพึงพอใจของลูกค้าอีกด้วย

ผลจากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่าการกลับมาใช้บริการซ้ำมีความสัมพันธ์กับหลายปัจจัย โดยเฉพาะคุณภาพบริการของธุรกิจ (Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1985, pp. 41-50, 1988, pp. 12-40) ความไว้วางใจในกิจการ (Gwinner, Gremler & Bitner, 1998, pp. 101-114) หากธุรกิจมีการรักษามาตรฐานการบริการจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Aday & Anderson, 1975, pp. 4) เกิดความประทับใจส่งผลให้อยากกลับมาใช้

บริการซ้ำอีก (Taylor and Baker, 1994, pp. 163-178) นำไปสู่การเกิดความภักดี และมีการบอกต่อในเชิงบวกให้กับคนใกล้ชิดครอบครัว เพื่อน และบุคคลที่รู้จักเพราะอยากให้ได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการตามที่ตนเองได้รับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย และได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง รวมถึงให้นักศึกษาเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลผู้มาใช้บริการร้านอาหารระดับกลาง (Casual Dining) จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 28 แห่ง (สำนักพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดอุดรดิตถ์, 2562) ในช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่เคยใช้บริการร้านอาหารในจังหวัดอุดรดิตถ์มากกว่า 1 ครั้งขึ้นไป ซึ่งข้อมูลการประกอบธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 113 ร้าน (สำนักพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดอุดรดิตถ์, 2562) โดยเลือกธุรกิจที่ให้บริการอาหารแบบ Casual Dining จำนวน 28 ร้าน ซึ่งแนวคิดของ Nunnally (1978) แนะนำว่าการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยวิธีการประมาณค่าแบบ Maximum Likelihood ขนาดตัวอย่าง ควรมีอย่างน้อย 10-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ การวิจัยในครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมด 24 ตัวแปร ตัวแปรแฝงทั้งหมด 4 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ควรมีอย่างน้อย 10 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ $10 \times 24 = 240$ คน คณะผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง แบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยการเลือกตัวอย่างแบบอาศัยความสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 28 ร้าน โดยเก็บผู้มาใช้บริการร้านละ 15 ราย ซึ่งแบ่งเป็นสัดส่วนรวมจำนวน 420 คน ซึ่งเป็นร้านอาหารระดับกลาง (Casual Dining) ที่ให้บริการแบบนั่งและเต็มรูปแบบ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม

ตัวอย่างได้จำนวน 400 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความครอบคลุมและคิดแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ระดับความสำคัญของตัวแปร จำนวน 4 ด้าน พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 4 ตัวแปร คือ 2.1 คุณภาพบริการมีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ดัดแปลงจากมาตรวัดของ Parasuraman, Zeithaml & Berry, (1985, 1988) 2.2 ความพึงพอใจมีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ดัดแปลงจากมาตรวัดของ Aday & Anderson, (1975, p.4) 2.3 ความไว้วางใจมีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ดัดแปลงจากมาตรวัดของ Morgan & Hunt, (1994); Kim, Kim, & Kim, (2009) Wong & Sohal, (2002) และ 2.4

การกลับมาใช้บริการซ้ำมีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ดัดแปลงจากมาตรวัดของ Anderson, et al. (1994); Liang, Choi, & Joppe (2018) โดยมีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการหาค่า IOC ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC รวมทั้งหมดเท่ากับ 0.82 รวมถึงมีการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อหาความเชื่อถือได้ และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990, p. 204) ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตามเกณฑ์มีค่า 0.7 ขึ้นไป แต่สำหรับงานวิจัยนี้ โดยรวมทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.941 อีกทั้งได้ตรวจสอบความเที่ยงและการตรวจสอบความตรงแบบศูนย์รวม (ดังตารางที่ 1) โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วน ประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert, 1932, pp. 5-54) คือ 5 = มากที่สุด และ 1 = น้อยที่สุด

ตารางที่ 1 ตรวจสอบความเที่ยงและการตรวจสอบความตรงแบบศูนย์รวม

ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้	Factor Cronbach's			
	Loading (λ)	Alpha (α)	AVE	CR
1. คุณภาพบริการ		0.914	0.994	0.998
1.1 พนักงานของร้านมีความน่าเชื่อถือ	0.4873			
1.2 พนักงานให้บริการด้วยความเต็มใจ	0.952			
1.3 พนักงานมีความสามารถในการให้บริการในระยะเวลาที่เหมาะสม	0.952			
1.4 พนักงานให้บริการด้วยความรวดเร็ว สุภาพ อ่อนโยน	0.930			
1.5 พนักงานยินดีรับฟังในสิ่งที่ท่านร้องขอ	0.916			
1.6 พนักงานมีความชำนาญในการให้บริการ	0.916			
2. ความพึงพอใจ		0.926	0.994	0.998
2.1 ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการ	0.952			
2.2 ความพึงพอใจต่อราคาอาหาร	0.952			
2.3 ความพึงพอใจต่อพนักงานบริการ	0.930			
2.4 ความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับจากร้าน	0.916			
2.5 ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่ร้านจัด/ตกแต่งไว้	0.916			

2.6 ความพึงพอใจต่อบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม	0.4983			
3. ความไว้วางใจ		0.930	0.983	0.996
3.1 การดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์	0.9498			
3.2 ความไว้วางใจต่อการดำเนินงานของร้าน	0.9498			
3.3 การให้บริการด้วยความซื่อตรงและจริงใจ	0.9468			
3.4 การใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ	0.9208			
3.5 ราคาสมเหตุสมผล	0.4157			
3.6 ความมั่นใจต่อความซื่อสัตย์ในการดำเนินธุรกิจของร้าน	0.9168			
4. การกลับมาใช้บริการซ้ำ		0.943	0.891	0.970
4.1 ท่านจะกลับมาใช้บริการของร้านอีกครั้งถ้ามีโอกาส	0.925			
4.2 ท่านมีความผูกพันต่อร้านและต้องการกลับมาใช้บริการซ้ำ	0.916			
4.3 ท่านจะยังกลับมาใช้บริการอีกครั้งถึงแม้ว่าราคาจะสูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ	0.914			
4.4 ท่านจะแนะนำผู้อื่นให้มาใช้บริการ	0.914			
4.5 ท่านคิดว่าจะเป็นลูกค้าประจำของร้าน	0.911			
4.6 ท่านมีความตั้งใจจะกลับมาใช้บริการอีกครั้งในอนาคต	0.911			

จากตารางที่ 1 ตัวแปรแฝงหมวดคุณภาพบริการ ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 คือ 1.1 พนักงานของร้านมีความน่าเชื่อถือ ตัวแปรแฝงหมวดความพึงพอใจ ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 คือ 2.6 ความพึงพอใจต่อบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ตัวแปรแฝงหมวดความไว้วางใจ ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 คือ 3.5 ราคาสมเหตุสมผล โดยที่คณะผู้วิจัยได้ทำการตัดออกไป ส่วนภาพรวมตัวแปรแฝงจำนวน 4 หมวดพบว่าค่าความน่าเชื่อถือ (CR) มีค่ามากกว่า 0.500 (Fornell & Larcker, 1982, pp.440-453) และค่าความผันแปรที่สกัดได้เฉลี่ย (AVE) มีค่ามากกว่า 0.9 ซึ่งเป็นค่าขั้นต่ำของค่าประกอบที่มีค่ามากกว่า 0.500 จึงเป็นค่าที่มีความเหมาะสม (Hair et al., 2006, p.80) มีค่าความน่าเชื่อถือได้เหมาะสมและมีความเที่ยงตรงจำแนก (Discriminate Validity) (Hair et al., 2006, p.80)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย และได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง รวมถึงให้นักศึกษาเป็นผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลร้านอาหาร จำนวน 28 แห่ง ในจังหวัดอุดรธานีในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน 2562 ด้วยการประสานกับเจ้าของร้านอาหารและผู้จัดการร้านเพื่อขอดำเนินการเก็บข้อมูลลูกค้าที่มาใช้บริการมากกว่า 1 ครั้ง เพื่อให้ครบตามจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ ดังนี้

1. คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติอนุมานเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากทฤษฎีที่ได้ศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM)

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจและความไว้วางใจที่มีต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าในธุรกิจร้านอาหาร จังหวัดอุดรดิตถ์ มีรายละเอียดต่อไปนี้

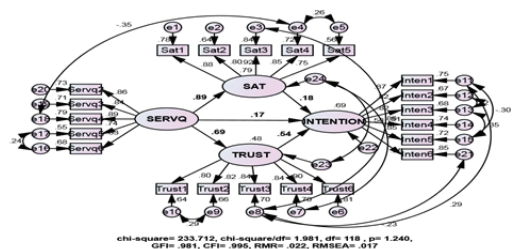
1. ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน โดยมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-30,000 บาท

2. ลูกค้าผู้มาใช้บริการร้านอาหารให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=4.07/S.D.=.73$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลูกค้าให้ความสำคัญกับความไว้วางใจ ($\bar{X}=4.17/S.D.=.68$) ความพึงพอใจต่อการบริการ ($\bar{X}=4.16/S.D.=.70$) ระดับมาก ส่วนการกลับมาใช้บริการซ้ำ ($\bar{X}=3.99/S.D.=.81$) และคุณภาพการให้บริการ ($\bar{X}=3.98/S.D.=.76$) ระดับปานกลาง

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจต่อการบริการ และความไว้วางใจที่มีต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าร้านอาหาร พบว่าคุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจมากที่สุด โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.89 รองลงมาคือ คุณภาพการบริการมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .69 ความไว้วางใจมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจใช้บริการ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .54 และความพึงพอใจไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .18 ส่วนคุณภาพการบริการไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ

โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.17

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการโครงสร้างพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 233.712 อัตราส่วนไคสแควร์กับ Degree of Freedom (χ^2/df) เท่ากับ 1.98 ค่าสถิติทดสอบ (p-Value) เท่ากับ 1.24 ค่าสถิติการวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .98 ค่าสถิติการวัดความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ .99 ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบในรูปของรากค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .017 ซึ่งค่าสถิติทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดทำให้ตัวแบบมาตรวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกัน (Model Fit) กับตัวแบบทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ในระดับที่ยอมรับได้ (Byrne, 2010, pp. 236-254) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้างของการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า

ตารางที่ 2 อิทธิพลของตัวแปรพหุปัจจัย (Antecedents) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ตัวแปรพหุปัจจัย (Antecedents)	R ²	อิทธิพล (Effect)	ตัวแปรตาม (Dependent Variable)		
			ความพึงพอใจ	ความไว้วางใจ	การกลับมาใช้บริการซ้ำ
คุณภาพบริการ		DE (อิทธิพลทางตรง)	.89	.69	.17
		IE (อิทธิพลทางอ้อม)	.00	.00	.53
		TE (อิทธิพลรวม)	.89	.69	.70

ความพึงพอใจ	.79	DE (อิทธิพลทางตรง)	N/A	N/A	.18
		IE (อิทธิพลทางอ้อม)	N/A	N/A	.00
		TE(อิทธิพลรวม)	N/A	N/A	.18
ความไว้น้อยเชื่อใจ	.48	DE (อิทธิพลทางตรง)	N/A	N/A	.54
		IE (อิทธิพลทางอ้อม)	N/A	N/A	.00
		TE (อิทธิพลรวม)	N/A	N/A	.54

หมายเหตุ: N/A

จากตารางที่ 2 อิทธิพลของตัวแปรพหุปัจจัย (Antecedents) ที่มีต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable) พบว่า คุณภาพบริการมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อความพึงพอใจ (.89) คุณภาพบริการมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อความไว้น้อยเชื่อใจ (.69) คุณภาพบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ (.17) อิทธิพลทางอ้อม (.53) อิทธิพลรวมต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ (.70) ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ (.18) ความไว้น้อยเชื่อใจอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ (.54)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	สัมประสิทธิ์เส้นทาง	T-Stat	P-values	สรุปผล
H1: คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ	.89	18.745	.000***	สนับสนุน
H2: คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความไว้น้อยเชื่อใจ	.69	13.956	.000***	สนับสนุน
H3: คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ	.17	1.940	.052	ไม่สนับสนุน
H4: ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ	.18	1.537	.124	ไม่สนับสนุน
H5: ความไว้น้อยเชื่อใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ	.54	7.897	.000***	สนับสนุน

หมายเหตุ T-Stat ≥ 1.96 แสดงว่าสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติมากที่ระดับ 0.05

T-Stat ≥ 2.57 แสดงว่าสมมติฐานมีนัยสำคัญทางสถิติมากที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 และ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่สนับสนุนสมมติฐาน ยกเว้นสมมติฐานที่ 3 คุณภาพบริการไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำและสมมติฐานที่ 4 ความพึงพอใจไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ผลการวิจัยยังพบว่า คุณภาพบริการมีระดับความสัมพันธ์มากที่สุดต่อความพึงพอใจ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .089 รองลงมาคือ คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความไว้น้อยเชื่อใจ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .69 และความไว้น้อยเชื่อใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ .54 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจเป็นอันดับแรก เพราะเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจบริการ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหารที่อร่อย บรรยากาศของร้าน สวยงามและพนักงานเสิร์ฟที่ต้องมีความพร้อมอยู่เสมอ เพื่อสร้างความประทับใจและพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการ เป็นไปตามทฤษฎีของ Aday & Anderson. (1978, pp.12-28) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก หรือความคิดเห็น ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของคนที่เกิดจากประสบการณ์ที่ ผู้รับบริการเข้าไปในสถานที่ให้บริการนั้นๆ และ ประสบการณ์นั้นเป็นไปตามความคาดหวังของผู้รับบริการ ซึ่งความพึงพอใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lien, Cao & Zhou (2017, pp.56-78) และแนวคิดของ Parasuraman, et al. (1988, pp.12-40) ที่กล่าวว่าหากพนักงานของร้านให้บริการด้วยความสุภาพอ่อนโยน มีการให้บริการที่รวดเร็ว ว่องไว มีทักษะ ความชำนาญในการให้บริการ สามารถแนะนำ รายการอาหารและอธิบายรายละเอียดของวัตถุดิบได้และ เข้าใจความต้องการของลูกค้าย่อมจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับจากร้าน สรุปได้ว่าหากลูกค้าที่มาใช้บริการรับรู้ถึงคุณภาพการให้บริการที่ดีแล้วก็จะส่งผลทำให้เกิดความพึงพอใจ ที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

2. คุณภาพบริการและความพึงพอใจไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำ เพราะว่าคุณภาพบริการของธุรกิจอาหารในจังหวัดอุดรดิตถ์ บางร้านอาจจะไม่คำนึงถึงความสะอาดเท่าใดนัก รสชาติของอาหารไม่ถูกใจผู้มาใช้บริการ บรรยากาศภายในร้านไม่ค่อยสวยงาม ความรวดเร็วในการให้บริการมีน้อยส่งผลทำให้ผู้มาใช้บริการบางคนไม่พึงพอใจเพราะไม่เป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้และทำให้ลูกค้ารับรู้ได้ว่ามีความพึงพอใจในระดับค่อนข้างต่ำจึงไม่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำอีก ดังข้อมูลของกรมธุรกิจการค้า (2562) ที่นำเสนอว่าหากผู้ประกอบการร้านอาหารไม่ให้ความสำคัญกับความสะอาดหรือความอร่อยของอาหารซึ่งเป็นหัวใจสำคัญหลักย่อมนำมาสู่ความไม่พอใจและจะไม่กลับมาใช้บริการอีกต่อไปได้เช่นกัน

3. คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจ เชื่อใจ เพราะการบริการเป็นรูปธรรมไม่สามารถวัดได้อย่างแท้จริง เป็นความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น ระดับของคุณภาพบริการจึงขึ้นอยู่กับว่าลูกค้าจะไว้วางใจเชื่อใจมากน้อยเพียงใดเป็นไปตามทฤษฎีของ Parasuraman et al. (1985, pp.41-50) สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้คือ คุณภาพบริการเป็นทัศนคติของลูกค้าเกี่ยวกับผลที่ได้จากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของการให้บริการกับการรับรู้จากประสบการณ์จริง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการที่ถูกต้องตรงกับความต้องการของลูกค้า การตอบสนองอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการให้บริการ ของพนักงาน ตลอดจนความสนใจและเอาใจใส่ต่อลูกค้า ส่งผลให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจและไว้วางใจเชื่อใจ หากร้านอาหาร มีการออกแบบร้านให้มีบรรยากาศที่ดี ตกแต่งสถานที่สวยงาม ที่จอดรถ สะดวก ห้องน้ำสะอาด พนักงานเอาใจใส่ลูกค้าและสามารถจดจำลูกค้าประจำได้ จะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจเชื่อใจมากขึ้นตามไปด้วย

4. ความไว้วางใจเชื่อใจมีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้บริการซ้ำเพราะเป็นสัมพันธ์ทางอ้อมของลูกค้ากับผู้ใช้บริการผ่านการสื่อสารของพนักงานที่ให้บริการด้วยความมีน้ำใจ มีความเป็นกันเองและความจริงใจยอมทำให้ลูกค้าประทับใจตามทฤษฎีความไว้วางใจของ Morgan and Hunt (1994, pp.20-38) ที่สรุปว่าหากลูกค้าให้ความไว้วางใจเชื่อใจต่อบริการของร้านอาหารจะส่งผลให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้นในการเลือกใช้บริการ หากลูกค้าที่มาใช้บริการร้านอาหารเกิดความไว้วางใจเชื่อใจแล้วจะส่งผลให้เกิดความผูกพันและมีความต้องการที่จะกลับมาใช้บริการซ้ำอีก หรืออาจจะมีการบอกต่อให้กับครอบครัว เพื่อนและคนรู้จักให้มาใช้บริการในสถานที่แห่งนี้ก็ นอกจากนั้นหากลูกค้ามีความไว้วางใจเชื่อใจต่อการดำเนินธุรกิจของร้านอาหารแล้วไม่จะเป็นการดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ การใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ การให้บริการด้วยความซื่อตรง ตลอดจนราคาที่เหมาะสม ผลลัพธ์ย่อมจะส่งผลให้ลูกค้าพูดโน้มน้าว กล่าวถึงร้านในทิศทางที่ดีและช่วยบอกต่อไปยังผู้อื่นให้มาใช้บริการต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดอุดรดิตถ์ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการบริการเป็นสำคัญเพราะจะสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งขึ้น เพื่อนำไปกำหนดกลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่ของธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อความไว้นื้อเชื่อใจของลูกค้าและทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาจำกัดเฉพาะธุรกิจร้านอาหารในจังหวัดอุดรดิตถ์เท่านั้น อีกทั้งตัวแปรด้านคุณภาพบริการและความพึงพอใจไม่มีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีพบว่าคุณภาพบริการและความพึงพอใจมีความสำคัญต่อธุรกิจบริการเป็นอย่างมาก อีกทั้งร้านอาหารในอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้อาจจะมีปัจจัยแทรกซ้อนที่แอบแฝงอยู่และมีอิทธิพลซ่อนเร้นก็เป็นได้ ดังนั้น จึงควมศึกษาตัวแปรคั่นกลางต่อไปที่ส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำอันนำไปสู่ความภักดีในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กนกพรรณ สุขฤทธิ. (2557). ส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นย่าน Community mall ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์.(2562). ธุรกิจร้านอาหาร : บทวิเคราะห์ธุรกิจ. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.dbd.go.th>.

กระทรวงพาณิชย์. (2560). ประเภทของร้านอาหาร. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.dbd.go.th>.

กันตวัฒน์ สุวรรณราช. (2557). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดและความเป็นได้ของพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคต่อร้านอาหารบุฟเฟต์สไตล์ญี่ปุ่น ประเภทนี้ย่าง.(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สิริทิพย์ ฉลอง. (2562). สถานการณ์ธุรกิจร้านอาหารที่น้ำจับตามอง. สืบค้น 4 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.gsbresearch.or.th/>

สรอรรถ ปานอุดมลักษณ์ (2558). ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการระหว่างร้านอาหารแฟรนไชส์ต่างประเทศกับร้านอาหารแฟรนไชส์ ประเทศไทยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบอกต่อและการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ดวงพร ทรงวิเศษ. (2559). การจัดการอาหารในร้านอาหารและภัตตาคาร. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการอาหารในสถาบัน. สุโขทัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

พิสิทธิ์ พิพัฒน์โกศลกุล. (2557). นวัตกรรมบริการ. วารสาร *Productivity Worlds*. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.ftpi.or.th/>

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรดิตถ์. (2561). ข้อมูลกิจการในจังหวัดอุดรดิตถ์. สืบค้น 8 กรกฎาคม 2562. จาก <http://www.aecthaibiz.com/province>

ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2562). สถานการณ์ธุรกิจร้านอาหาร. สืบค้น 7 กรกฎาคม 2562 , จาก <https://www.gsbresearch.or.th>

อัมพล ชูสนุก เมขลา สังตระกูล ฉวีวรรณ ชูสนุก และกิตติ เจริญพรพานิชกุล. (2560). อิทธิพลของคุณค่าที่รับรู้ต่อความไว้นื้อเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อและการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสาร *บริหารธุรกิจ นิตย*, 24(2); 96-113.

Aday, L. A. , & Andersen, R. (1978). "Theoretical and Methodological Issues in Sociological Studies of Consumer Satisfaction with Medical Car., *Social Science and Medicine*.

- Arlanda, R. , & Agus Suroso, R. (2018). The Influence of Food & Beverage Quality, Service Quality, Place, and Perceived Price to Customer Satisfaction and Repurchase Intention. *Journal of Research in Management*.
- Bolton, R. N. , & Bramlett, M. D. (2000). Implication of loyalty program membership and service experiences for customer retention and value. *Journal of the Academy of Marketing Science*.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming*. (2nd ed.). Routledge Taylor & Francis Group.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York : Harper and Row.
- Groenroos, C. (1984). A service quality model and its marketing implications. *European Journal of Marketing*.
- Gwinner, K. P. ; Gremler, D. D. , & Bitner, M. J. (1998). Relational benefits in service industries: The customer's perspective. *Journal of the Academy of Marketing Science*.
- Han, H. , Back, K. , & Barrett, B. (2013). Influencing factors on restaurant customers' revisit intention: The roles of emotions and switching barriers, *International Journal of Hospitality Management*.
- Kim, W. , Ng, C. , & Kim, Y. (2009). Influence of institutional DINESERV on customer satisfaction, return intention, and word-of-mouth. *International Journal of Hospitality Management*.
- Kotler, P. (1998). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control*. (9th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. , & Keller, K. L. (2009). *Marketing management*. (13th ed.). New Jersey : Prentice Hall.
- Lien, C. , Cao, Y. , & Zhou, X. (2017). *Service quality, satisfaction, stickiness, and usage intentions: An exploratory evaluation in the context of We Chat services*. Computers in Human Behavior. Elsevier Ltd.
- Likert, R. (1932). *A Technique for the Measurement of Attitudes*. Archives of Psychology.
- Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*.
- Oliver, R.L. (1997). *Satisfaction: A Behavioral Perspective on the Consumer*. New York : Mc Graw-Hill.
- Parasuraman, A. ; Zeithaml, V. A. & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*.
- Parasuraman, A. ; Zeithaml, V. A. , & Berry, L. L. (1988). A multiple item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*.
- Stern, S. (1997). *Approximate solutions to stochastic dynamic programs*. UK: Cambridge University.
- Taylor, S. A. , & Baker, T. L. (1994) An Assessment of the Relationship between Service Quality and Customer Satisfaction in the Formation of Customers' Purchase Intentions. *Journal of Retailing*.
- Wong, A. , & Sohal, A. (2002). An examination of the relationship between trust, commitment and relationship quality. *International Journal of Retail & Distribution Management*.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

การโต้กลับวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของ ลาวคำหอม

REACTION OF POLITICAL DISCOURSE IN LAO KHAMHOM SHORT STORIES

วัชรินทร์ แก่นจันทร์*

Vajrindra Kaencandra

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การโต้กลับวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม” ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการโต้กลับวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ศึกษาจากเรื่องสั้นจำนวน 49 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (CDA) ในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการโต้กลับวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม มีอยู่ 3 กระบวนการ คือ 1. กระบวนการสร้างวาทกรรมโต้กลับด้วยการประทุพพวจาก 2. กระบวนการสร้างวาทกรรมโต้กลับด้วยกลไกป้องกันตนเองแบบการย้ายที่ และ 3. กระบวนการสร้างวาทกรรมโต้กลับด้วยอารยะขัดขืน

คำสำคัญ: การโต้กลับ, วาทกรรม, การเมือง, เรื่องสั้น, ลาว คำหอม

ABSTRACT

The study entitled “Reaction of Political Discourse in LAO KHAMHOM Short Stories” aimed to analyze the reaction of political discourse forming processes in LAO KHAMHOM short stories. The data was 49 stories analyzed by using critical discourse analysis (CDA). The results revealed that there were three reaction of political discourse forming processes in LAO KHAMHOM short stories. These were 1. reaction of political discourse forming processes by hatch speech; 2. reaction of political discourse forming processes by displacement defense mechanisms; and 3. reaction of political discourse forming processes by civil disobedience.

Keywords: Reaction, Discourse, Political, Short stories, LAO KHAMHOM

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทนำ

สถานการณ์ทางการเมืองของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปะทะกันหลากหลายรูปแบบทั้งการใช้อำนาจ การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ทหาร การปะทะกันในรูปแบบความคิดและอุดมการณ์ ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในทางการเมือง หรืออาจเรียกรูปแบบนี้ว่าวาทกรรม จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งในการช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเกิดการขับเคี่ยวและปะทะกันในรูปแบบของความคิดและวาทกรรมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งส่วนแล้วเกี่ยวข้องกับอำนาจในการใช้ภาษาที่มีฐานะเป็นผู้กระทำและสังคมเป็นผู้ถูกกระทำ

เมื่อนำวาทกรรม มาพิจารณาร่วมกับการเมืองจะเห็นได้ว่าวาทกรรมถูกนำมาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของอำนาจ ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2550) กล่าวว่า การเมืองเป็นการต่อรองชิงอำนาจในการแย่งชิงผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม จัดสรรทรัพยากรโดยรัฐ อาจเป็นผลประโยชน์ อำนาจ เงินหรือตำแหน่งสถานะทางสังคมซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับบุคคลทางสังคมทุกคนขึ้นสอดคล้องกับนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2546) ได้กล่าวถึงวาทกรรมการเมือง (Political Discourse) ว่าเป็นกิจกรรมของการสื่อความหมายของภาษาแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และกลไกในการควบคุมการสื่อความหมายมีการถ่ายทอดและอบรมสั่งสอนเพื่อการบังคับธำรงรักษาหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปด้วยในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ วาทกรรมการเมืองยังเป็นกิจกรรมการสื่อความหมายทางภาษาและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นพฤติกรรมในการพูดและเขียน ไม่อาจแยกออกจากอำนาจในสังคมการเมือง และอำนาจยังกระจายอยู่ทั่วไปในทุกระดับชั้นของสังคมโดยมีพลังแสดงผ่านปฏิบัติการของวาทกรรมการเมืองที่มีระบบแบบแผนในการคิดและการให้เหตุผล อีกทั้งยังเป็นการจัดรูปแบบและความจริง ความรู้ ความคิด อุดมการณ์ให้กับบุคคลในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงหลักการดังกล่าว วรณกรรมก็ถือได้ว่าเป็นผลผลิตที่เกิดจากการสร้างวาทกรรมในรูปแบบหนึ่ง ผู้สร้างมีอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์ การสร้างความหมาย

อัตลักษณ์ เจื่อนใจ และอุดมการณ์ให้กับสังคม ซึ่งสะท้อนผ่านวรรณกรรมแทบทั้งสิ้น ดังที่นพพร ประชากุล (2548, อ้างใน เสนาะ เจริญพร, 2548) ได้อธิบายไว้ว่า วรรณกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งหนึ่งของวาทกรรมที่ ก่อร่างครอบงำความคิดของคนในสังคมให้เชื่อตาม เนื่องจากวาทกรรม (Discourse) ที่อยู่ในสังคมมีส่วนสำคัญ และมีอิทธิพลในการสร้างความคิดหรือประสบการณ์ให้กับนักเขียน โดยมักจะนำเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม วิถีชีวิตของคนในสังคมมาเป็นวัตถุดิบในการแต่งเติมเรื่องราวให้กลายเป็นวรรณกรรมด้วยกลวิธีต่าง ๆ ตามความถนัดของตน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหาวรรณกรรมทุกเล่มจะเป็นภาพสะท้อนวาทกรรมที่ปรากฏในสังคมทั้งหมดโดยตรงไปตรงมา เพียงแต่เป็นตัวแทนการแสดงออกทาง วาทกรรมบางอย่างเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่สนับสนุนประเด็นดังกล่าว ดังงานวิจัยของพัฒนาเดช กอวัฒนา (2554) ได้วิเคราะห์วาทกรรมในเรื่องสั้นรางวัล วรรณกรรมรามคำแหงประจำปี 2554 จำนวน 12 เรื่อง พบว่ามีวาทกรรมหลักอยู่ 2 ชุดคือ วาทกรรมของคนเมืองที่มองว่าคนต่างจังหวัดควรใช้ชีวิตอย่างพอเพียงอยู่ในบ้านเกิดไม่ควรเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ และวาทกรรมของปัญญาชนที่มองว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันมีผลมาจากการยุแยงปั่นป่วนและฟังความข้างเดียวของคนบางกลุ่ม ซึ่งมุมมองเช่นนี้ทำให้เรามองข้ามข้อเท็จจริงบางประการที่ว่า เดิมสังคมไทยก็มีปัญหาความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่นปัญหากฎหมายสองมาตรฐาน ปัญหานายทุนเอาเปรียบลูกจ้าง รวมถึงเรื่องชนบทที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐ ซึ่งเห็นได้ว่าวาทกรรมนั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อเอื้อผลประโยชน์ทางการเมือง และเป็นเครื่องมือของผู้ใช้อำนาจ สอดคล้องกับบัณฑิต ทิพย์เดช (2553) ที่ศึกษาวาทกรรมการเมืองในงานวรรณกรรมของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล แสดงให้เห็นถึงรูปแบบของอำนาจทางความคิดที่แสดงผ่านภาษาในรูปแบบงานวรรณกรรมที่ผู้แต่งได้ดัดสรรเคลือบแฝง ดัดแปลงรูปคำ หรือภาษาในวรรณกรรมมาแล้วเป็นอย่างดีในรูปแบบที่เรียกว่า “วาทกรรม” และใช้สิ่งเหล่านั้นมา เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ เบียดขับ หรือกดทับความรู้ ความคิดชนิดอื่น ๆ เพื่อครองความเป็นใหญ่

(Hegemony) นอกจากนี้ยังพบว่ามียุคสมัยการณ 3 รูปแบบที่แฝงในตัวบท ได้แก่ยุคสมัยการณอำนาจนิยม ยุคสมัยการณความรุนแรง และยุคสมัยการณชายเป็นใหญ่ ยุคสมัยการณทั้ง 3 ได้เคลือบแฝงมากับวาทกรรมการถูกเอารัดเอาเปรียบ การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนวาทกรรมประชาธิปไตยและวาทกรรมคอมมิวนิสต์เพื่อบ่งบอกอย่างเป็นนัยว่า เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยังนิยมใช้อำนาจครอบงำ

จากงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องข้างต้น ได้สะท้อนภาพตัวตนที่นักเขียนถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม เป็นการผลิตซ้ำทางวาทกรรมของสังคมนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่งและเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าวาทกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม รวมถึงการสร้างสำนึกในฐานะความจริงให้เป็นเรื่องสามัญธรรมดาที่สามารถยอมรับได้ ไม่ว่าจะเป็นวาทกรรมการเมืองที่ล้วนเกี่ยวข้องกับอำนาจ วาทกรรมของคนเมืองที่มีต่อชนบท วาทกรรมของกลุ่มปัญญาชนที่มีต่อพลเมืองชั้นสองของประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่า วาทกรรมมีความสัมพันธ์กับอำนาจ อำนาจในการสร้างวาทกรรมตลอดจนถึงการผลิตซ้ำทางวาทกรรมที่เกิดจากกลุ่มการเมือง กลุ่มผู้มีอำนาจใน เช่นเดียวกันกับวรรณกรรมเรื่องสั้นของ คำสิงห์ ศรีนอก เจ้าของนามปากกา “ลาว คำหอม” ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นนักเขียนที่สร้างมโนสำนึกในด้านสังคมและการเมืองอย่างมีคุณค่า ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม และกลืนอายของชนบทของภาคอีสาน นอกจากนี้ยังนำเสนอปัญหาที่เต็มไปด้วยความแร้นแค้น ความยากลำบาก และการถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบ ของคนชนบท จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้วรรณกรรมของลาว คำหอม มีการสอดแทรกวาทกรรมในรูปแบบของ “การเมือง” ให้เห็นอย่างชัดเจน เนื่องจากพื้นฐานของลาว คำหอม เป็นคนที่มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่ฝันที่จะเป็นนักหนังสือพิมพ์ เมื่อได้เข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ จึงเริ่มอ่านและศึกษางานเขียนต่าง ๆ ของศรีบูรพาจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบวรรณกรรมของลาว คำหอม ก่อปรกกับการที่มาจากชนบทอีสาน และต้องการถ่ายทอดและนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ จากถิ่นอีสานบ้านเกิด แม้จะมีบางช่วงที่ต้องหลบหนีเข้าป่าจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และลี้ภัยทางการเมืองในต่างประเทศ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของ

อำนาจ ความวุ่นวายทางการเมือง ความไม่เป็นธรรมของกฎหมายสองมาตรฐานการเลือกปฏิบัติ การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกดขี่ข่มเหงถูกเอารัดเอาเปรียบ และประสบการณ์ต่าง ๆ มาถ่ายทอดและนำเสนอในรูปแบบวรรณกรรมทั้งนิยายและเรื่องสั้น

นอกจากวรรณกรรมของลาว คำหอม จะสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างวาทกรรมทางการเมืองของรัฐที่พยายามเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง หรือใช้ความชอบธรรมในฐานะตัวแทนของรัฐเข้าจัดการพื้นที่หรือทรัพยากร ผ่านระบบ ระเบียบกฎหมาย ขณะเดียวกันก็ได้มีการท้าทายอำนาจทางวาทกรรมเป็นการปะทะกันด้านความคิดและปฏิเสธการยอมรับความหมาย อัตลักษณ์ที่สังคมหรือรัฐสร้างขึ้น พร้อมกันนั้นก็สร้างวาทกรรมโต้กลับกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคม เช่น นักการเมือง ข้าราชการ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาคประชาชน ทั้งชนชั้นกลางและชนชั้นล่างของสังคมที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและถูกข่มเหงโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ภาพความแตกต่างระหว่างคนรวยและคนจน พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางการต่อสู้กับนายทุนและอำนาจของรัฐเพื่อชีวิตที่ดีกว่าดังตัวอย่าง

“เออดี”

“เดี๋ยวนี้อะไร ๆ ก็พัฒนา จะซึ่งจะเยี่ยวจะชุดดินถางหญ้า ก็พัฒนา เดี่ยวชักชวนให้ทำไอนั่น เดี่ยวส่งเสริมไอนี้ ทำไปทำไม ไร่นาก็หายนาก็หด ไน่นไอนั้นที่ได้มัน พวกขายปุยขายยา พวกผู้รับเหมา พวกเจ้าแก้งโรมัน โรงบ่อ เจ้าแก้ง รถบรรทุกกับนายทุนในเมืองโน่น เห็นเขาพัฒนา แล้วจะบ้าตาย”

(นิทานชาวบ้าน, 2543, น.18)

จากตัวอย่างในเรื่องนิทานชาวบ้าน จะพบว่าชาวบ้านรู้สึกเบื่อหน่าย และสับสนกับการพัฒนาของรัฐเต็มที่ เนื่องจากชาวบ้านไม่ได้ผลประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าวเลยแม้แต่น้อย ในขณะที่เดียวกันผลประโยชน์จากการพัฒนาของรัฐกลับตกอยู่ที่ชนชั้นผู้มีอำนาจทางสังคม เช่นกลุ่มพ่อค่านายทุน จากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นจึงก่อให้เกิดการโต้กลับในเชิงบริภาษเสียดสี ซึ่งเป็นการสร้างวาทกรรมรองที่สวนกระแสกับวาทกรรมหลัก

ด้วยเหตุผลและความอธิบายข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ของการโต้กลับกลับวาทกรรมทางการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ที่ถือว่าเป็นนักคิดนักเขียนและนักต่อสู้ทางการเมืองในยุค 6 ตุลาคม 2519 ตลอดจนเพื่อเผยให้เห็นถึงสภาพสังคม การเมือง ตลอดจนการปะทะกันทางความคิดในมิติต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางการประนีประนอมในการหาทางออกร่วมกันผ่านเรื่องสั้นของลาว คำหอมอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการโต้กลับวาทกรรมทางการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม

กรอบคิดที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการอธิบายความสัมพันธ์อันซับซ้อนของสังคมกับอำนาจ และถูกต่อยอดพัฒนาเกิดเป็นแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) นักภาษาศาสตร์คนหนึ่งที่ยพยายามนำเอาแนวคิดนี้มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทางสังคมศาสตร์คือ นอร์แมน แฟร์เคลอฟ (Norman Fairclough) เขาพยายามทำให้เห็นว่าโครงสร้างทางภาษา (วาทกรรม) มีการประกอบสร้าง มีกระบวนการผลิต มีการตอกย้ำ และมีการรับรู้ที่ยึดโยงกับเงื่อนไขทางสังคมและกิจกรรมทางสังคม (กฤษฎาธรรม หงส์ถาวรเมธ, จันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549, น 43-45)

ในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ตามแนวคิดของนอร์แมน แฟร์เคลอฟ (Norman Fairclough, 2003, อ้างถึงใน ญาณิศภาค กาญจนวิศิษฐ์, 2547, น.17-18) เขาได้เสนอแนวการวิเคราะห์ไว้ 3 มิติ คือ

มิติแรกคือมิติด้านตัวบท (Text) คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร วิเคราะห์การสร้างความหมายในวรรณกรรม รูปแบบ ตลอดจนวิเคราะห์การสร้างภาพของภาษา ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ จะเน้นหลักการทางภาษาศาสตร์ประยุกต์มาวิเคราะห์ เช่น คำศัพท์ ไวยากรณ์ ความหมาย การเชื่อมโยงความของลักษณะวาทกรรมที่ปรากฏจากตัวบท

มิติที่สองคือมิตีภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) คือ มิติของเหตุการณ์สื่อสารที่สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของกระบวนการผลิต (Text Production) ว่าผู้สร้างวาทกรรมทำให้วาทกรรมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร นำเอาบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมมาสร้างเป็นวาทกรรมได้อย่างไร และมีการถ่ายทอดออกมาอย่างไร อีกทั้งยังให้ความสนใจกับการวิเคราะห์การบริโภคตัวบท (Text Consumption) ว่าผู้รับได้รับตัวบทอย่างไร มีการบริโภคและวิเคราะห์ตัวบทอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสาร

มิติที่สามคือมิติด้านภาคปฏิบัติการด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) คือ บริบทที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดวาทกรรมโดยสามารถพิจารณาได้ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจตามกรอบแนวคิดปฏิบัติการวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับปฏิบัติการสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยตัวบทถูกกำหนดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านทางปฏิบัติการวาทกรรม ในขณะที่เดียวกันตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เช่นกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหนังสือเรื่องสั้นและรวมเรื่องสั้นของลาว คำหอม จำนวน 4 เล่ม รวมเรื่องสั้นทั้งหมด 49 เรื่อง ได้แก่
 - 1.1 หนังสือเรื่องสั้น ประเพณี จำนวน 1 เรื่อง พิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2539
 - 1.2 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด ลมแล้ง จำนวน 14 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2540
 - 1.3 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด กำแพงลม จำนวน 17 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2543
 - 1.4 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด ฟ้าปกกัน จำนวน 17 เรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 16 ปี พ.ศ. 2547
2. สืบค้นและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กระบวนการได้กลับ
วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว คำหอม โดยใช้แนวคิด
วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และจัดประเภทของ
กระบวนการได้กลับวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นของลาว
คำหอม พร้อมกับยกตัวอย่างและอธิบายแบบพรรณนาเชิง
วิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัยแบบ
พรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกระบวนการสร้างวาทกรรม
ได้กลับในเรื่องสั้นของลาว คำหอม โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า
ภาคประชาชนซึ่งมีฐานะเป็นผู้ถูกกระทำหรือตกเป็นเหยื่อทาง
สังคมจากการปกครองและการใช้อำนาจรัฐ หรือได้รับผล
กระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการใช้อำนาจและความ
รุนแรงดังกล่าว มิได้หยุดนิ่งและเพิกเฉยหรือสยบยอมต่อการ
ใช้อำนาจของรัฐเสมอไป แต่ได้มีการลุกขึ้นเพื่อตอบโต้ ท้าทาน
และสวนกลับการใช้อำนาจของรัฐนั้นด้วย ในรูปแบบของการ
สร้างวาทกรรมได้กลับจากการวิจัยพบกระบวนการสร้าง
วาทกรรมได้กลับในเรื่องสั้นของลาว คำหอม ผู้วิจัยสามารถจัด
กลุ่มกระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วยการประทุษวาจา
จากการวิจัยพบว่าภาคประชาชนได้สร้างวาทกรรมได้
กลับ กับการใช้อำนาจของรัฐ ขนชั้นผู้มีอำนาจและกลุ่มของ
นายทุน ในลักษณะของการบริภาษ/เสียดสีออกมาในรูปแบบ
ของการกล่าวกระทบเหน็บแนม แดกดัน ตีเถียน ถากถาง เพื่อ
แสดงออกให้เห็นว่าภาคประชาชนไม่พอใจกลุ่มผู้ใช้อำนาจ ใน
ฐานะคู่ตรงข้ามและเป็นผู้กระทำทางสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้
“ได้มีผู้ใหญ่ขีตลันป่า ซึ่งคำนวณหยาบ ๆ เอาจาก
เครื่องหมายชั้นยศ เงินดาว เงินเดือนของท่านก็จะตก
น้อง ๆ หมิ่น ได้มาทำพิธีเปิดอบรมและให้โอวาทให้ผู้
เข้ารับการอบรมจงมีความเสียสละ มีความหยิ่งใน
หน้าที่การงาน รักษาเกียรติและคุณธรรมของแต่ละคน
ไว้ด้วยชีวิต เนื่องจากสภาพของสังคมในปัจจุบันสิ่ง
บันเทิงเร้าใจยั่วให้เกิด ความโลภความหลงมีมาก

เพื่อจะรักษาคุณธรรมไว้ได้ ทุกคนจึงมีความจำเป็นต้อง
เข้มแข็ง อดทน และอดออม เห็นช้างซึ่งจ้อย่าขี่ตาม
ช้าง... ครูเฒ่า ระลึกได้ว่า เมื่อฟังโอวาทมาถึงตอนนี้
ตนเองรู้สึก ปวดมวนในท้องและปวดถ่วงตรงปลา
ลำไส้ใหญ่ ขำเลิ่ดดูหน้าเพื่อน ๆ ที่เข้ารับการอบรม
บางคน หน้าเหลืองเหมือนเปลือกกล้วยน้ำว้าสุก
บางหน้า ก็ซีดจางเหมือน กระจกสา

‘ที่มันยุ่งกันทุกวันนี้ก็ไอ้พระพรหมที่ทิ้ง วิหาร
เหล่านี้แหละ’ เพื่อนครูที่มีภูมิหลังทาง การศึกษา
คนหนึ่งกระซิบกระซาบขึ้น

‘ก็เอาแต่หลบลี้หลบลี้ตาพาลามบ่าไอ้เราจะกิน
เข้าไปแต่ละมื้อก็ยังไม่รู้จะอิ่มแล้วยังต้อง มานั่งฟัง
โอวาทให้อดให้ออม ไม่ให้ฟุ้งเฟ้อ ให้รักษาเกียรติ ให้
เสียสละ โอวาทบ้า ๆ นี่ให้พูดกับตัวผู้พูดเองยัง
จะเข้าท่ากว่า”

(กวางเกตุใหม่, 2540, น.86)

จากตัวอย่างในเรื่องกวางเกตุใหม่ แสดงให้เห็นความ
ไม่พอใจในคำสั่งและนโยบายของผู้บังคับบัญชาที่ต้องการให้
ผู้ใต้บังคับบัญชารักษาเกียรติ มีวินัยและประหยัดอดออม แต่
ในทางกลับกันผู้บังคับบัญชากลับทำตัวฟุ้งเฟ้อ ไม่รู้จักเสียสละ
รวมไปถึงการทุจริตคอร์รัปชันเสียเอง ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา
ต้องปฏิบัติงานด้วยความเหน็ดเหนื่อยและยากลำบาก ขาด
ขวัญและกำลังใจในการทำงาน และรู้สึกว่าตนเองถูก
เอาเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงได้ได้กลับด้วยการ
บริภาษเสียดสีในโอวาทของผู้บังคับบัญชา ในลักษณะของการ
สร้างวาทกรรมได้กลับ

การใช้ประทุษวาจาอีกรูปแบบหนึ่งที่พบก็คือการใส่
กลวิธีทางภาษาเพื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีลักษณะไม่พึง
ประสงค์หรือเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวม ดังตัวอย่าง

“จ่อย กันคิดว่าไอ้ผู้จัดการกระทำการเป็นภัยต่อสังคม
วะ มื่ออย่างไหน ไม่ต้องเสี่ยงอะไรสักนิด นั่งเฝ้าคอย
หักเงินเดือนเพื่อนอยู่กับโต๊ะ พ่อยัง ฟาดดอกเบี้ยยตั้ง
ร้อยละสิบต่อเดือน ปีหนึ่งก็ร้อยละ ยี่สิบ ผู้ร้ายแหง ๆ
ไอ้เสือร้าย สะพายปืนออกปล้น เสียทั้งลูกปืนและ
คุศตะราง จับได้เขายังส่งเข้าจองจำจนกระทั่งตัดหัวถึง

ยิงเป้า ดอกเบี้ยปีละร้อยละสิบเปอร์เซ็นต์ นี่มันไอ้โจรนั่ง
ปล้นบนโต๊ะชด ๆ”

(เสือโต๊ะ, 2543, น.36-37)

จากตัวอย่างในเรื่องเสือโต๊ะจะพบว่าผู้จัดการซึ่งมีฐานะ
เป็นผู้ใช้อำนาจและเป็นผู้กระทำทางสังคม ได้หักเงินเดือน และ
คิดอัตราดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงินของพนักงานที่สูงกว่า
ธนาคารทั่วไป ซึ่งเปรียบเสมือนกับการได้เปล่า เป็นการทำนา
บนหลังคนโดยไม่ต้องลงทุนลงแรงแต่กลับได้ผลตอบแทน
ค่อนข้างสูง เป็นการเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ทาง
ฝ่ายของผู้ถูกรกระทำซึ่งมีฐานะเป็นคู่ตรงข้ามเองก็มีได้เพิกเฉย
ต่อการแสดงพฤติกรรมเอารัดเอาเปรียบของผู้จัดการจึงได้ได้
กลับพฤติกรรมดังกล่าวด้วยการเปรียบเทียบกับนิสัยของโจร
จากกระบวนการดังกล่าวจึงถือว่าการสร้างวาทกรรมได้
กลับเช่นกัน จะเห็นได้ว่าภาคประชาชนที่ไร้ซึ่งอำนาจและมัก
จะเป็นฝ่ายผู้ถูกรกระทำทางสังคม มิได้สยบยอม หรือเพิกเฉย
ต่อการกระทำดังกล่าว ในขณะที่ภาคประชาชนนั้นก็ได้ลุกขึ้น
เพื่อต่อสู้เช่นเดียวกัน แต่เป็นการต่อสู้ในรูปแบบของการหลีกเลี่ยง
การเผชิญหน้าโดยตรง ซึ่งในกระบวนการนี้ภาค
ประชาชนได้เปลี่ยนจากผู้ถูกรกระทำเป็นฝ่ายผู้กระทำ โดยที่
มีอำนาจในการสรรสร้างวาทกรรมกระแสรอง หรือวาทกรรม
ทวนกระแส เพื่อโต้กลับวาทกรรมกระแสหลักของสังคม

2. กระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วยกลไกป้องกัน
ตนเองแบบการย้ายที่

จากการวิจัยพบว่าคนชายขอบซึ่งเป็นผู้ถูกรกระทำได้พยายาม
สร้างวาทกรรมได้กลับให้กับชนชั้นสูงที่เป็น ราชินิกุลในฐานะคู่ตรง
ข้ามโดยการกล่าวคำสบถเชิงประทุษร้ายออกมาในรูปแบบของการ
ถากถาง และแสดงออกถึงความรุนแรงด้านพฤติกรรมเพื่อทำการ
ตอบโต้ แกะแค้นชนชั้นสูงด้วยการเลี่ยงการเผชิญหน้าและปะทะ
โดยตรง โดยการทำลายสิ่งของ ของมีค่า หรืออื่น ๆ ที่คู่ตรงข้าม
นั้นเป็นเจ้าของแทนเพื่อทำให้หายแค้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขาชักขอเหล็กสับหัวข้างจากเอวขึ้นมาหวดวิวตวาดไป
มาในสายหมอกสลัว

“เมื่อใดคิงจะปึก หา? เมื่อใดคิงจะปึก? บ่าเจ้า วอนี้”
พร้อมกับตะโกนก้อง สั่นขอเหล็กกระหน่ำลงบน

หลังคาบางพักอย่างไม่ต้องนับ ตั้งสนั่นหวั่นไหว
คนงานกระจายกันมองดูอย่าง ตกตะลึง หม่อมราชวงศ์
ปายปิ่นจ้วงเงยขึ้นมามิย่นอำ ปากค้าง

(ไพร่ฟ้า, 2547, น.51)

จากตัวอย่างในเรื่องไพร่ฟ้า จะพบว่าอินทราซึ่งเป็น
คนชายขอบและได้รับการศึกษาถูกชนชั้นสูงที่เป็นหม่อมราชวงศ์
ดูถูกเหยียดหยามและแหย่คนรักไป อินทราจึงได้กล่าวคำสบถ
ออกไปด้วยความคั่งแค้น โดยเฉพาะการใช้คำว่า “บ่าเจ้าวอนี้”
ซึ่งหมายถึงหม่อมราชวงศ์คนนี้เป็นคนเจ้าเล่ห์ชั่วร้าย ซึ่ง
เป็นการใช้คำรุนแรง พร้อมกับใช้ขอเหล็กทำลายบางพักของ
หม่อมราชวงศ์จนเสียหาย การกระทำของตัวละครดังกล่าวรู้
อยู่เต็มอกว่าไม่สามารถที่จะตอบโต้กับตัวละครสูงศักดิ์ได้
โดยตรง ด้วยฐานันดร ตำแหน่งหน้าที่ รวมถึงอำนาจต่าง ๆ ตก
เป็นรองอยู่มาก ด้วยความคับข้องใจและคับแค้นใจนี้จึงการได้
กลับด้วยการย้ายที่ไปทำลายที่พักจนเสียหายแทน

3. กระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วยอารยะขัดขืน

จากการวิจัยพบว่าภาคประชาชนได้ทำการสร้างวาทกรรมได้
กลับให้กับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะของการท้าทาย
อำนาจโดยอารยะขัดขืนเพื่อเป็นการชี้ให้เห็นว่าภาคประชาชนไม่ได้เป็น
ฝ่ายผู้ถูกรกระทำเพียงฝ่ายเดียวและไม่สยบยอมหรือมีความเกรงกลัว
การใช้อำนาจของรัฐแต่อย่างใด ในทางกลับกันฝ่ายของผู้ถูกรกระทำได้
ปฏิเสธการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐและทำตัวเป็นปรีชาชาญรัฐแสดง
ให้เห็นถึงการท้าทายอำนาจอย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ยังงี้ก็ตาม การกระทำอวดดีอย่างงี้ ๆ ของทิดสี
คราวนี้ถือว่าการกระทำไม่ถูกต้องครั้งแรกท่านกำนันจึง
ยอมยกโทษให้เพียงแต่อยากเรียกตัวมาทำทัณฑ์บนไว้
ต่อหน้าผู้ใหญ่บ้านและต่อหน้า ชาวบ้าน ถ้าในเวลาต่อ
ไปทิดสีขึ้นทำงี้ ๆ ยังงี้อีกนอกจากจะต้องเสียค่าชานา
แล้ว ควายก็ต้องถูกยึด” สารวัตรหนูหยุดพักหายใจเอือก
ใหญ่ก่อนพูดว่า “ยังงี้ก็ทิด ในฐานะที่ถูกรู้จักกัน คราวนี้
ทิดสีต้องเสียค่าไถ่ของตนเองเป็นค่าน้ำมันรถของกำนัน
หนึ่งร้อย บาท” เมื่อเรื่องขึ้นต้นมาด้วยดีอันจะจบลงใน
ลักษณะนั้นเช่นกันประกอบกับความรู้จักโกรธที่ถูก
ประณามว่าโง่งน้อย ๆ เมื่อสารวัตรพูดจบ ทิดสีก็ขึ้นเสียง
เถียงเอาบ้าง “ฉันอาจทำไม่ถูก แต่ฉันก็ไม่โง่งงเรา

ก็คนบ้านเดียวกัน **สารวัตรจะมาพูดตักเตือนยังงั้นมัน
ก็ไม่สวย**” “ทิดสิดคิดว่าตนเองได้คิดได้ทำอย่างฉลาดนั้น
รี” “ก็ยังงั้นลี”

(ควายเขาแดง, 2543, น.51)

จากตัวอย่างในเรื่องควายเขาแดงจะพบว่า ทิดสิดมียอม
เป็นฝ่ายผู้กระทำเพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการ
ทำทนายอำนาจและอิทธิพลของสารวัตรซึ่งเป็นคู่ตรงข้ามด้วย
การโต้เถียงและชี้ให้เห็นว่าตนนั้นไม่ได้เกรงกลัว หรือสยบยอม
ต่ออำนาจของสารวัตรแต่อย่างใด เป็นการชี้ให้เห็นถึงความ
กล้าหาญของภาคประชาชนที่ต่อสู้กับการใช้อำนาจ
ของรัฐด้วยการต่อต้าน ทัดทานและการปฏิเสธการยอมรับ
อำนาจ รวมไปถึงการทำอารยะขัดขืนและทำตัวเป็นปรปักษ์
ต่อการใช้อำนาจของรัฐ เพื่อแสดงจุดยืนว่าภาคประชาชนจะ
ไม่ยอมเป็นผู้ถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

กล่าวโดยสรุป กระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับใน
เรื่องสั้นของลาว คำหอม ได้ถ่ายทอดผ่านบทสนทนา อารมณ์
และความคิดของตัวละครในเรื่อง โดยใช้ตัวละครซึ่งเป็น
ภาพแสดงแทนของคนในสังคมและมีฐานะเป็นฝ่ายผู้ถูก
กระทำหรือได้รับผลกระทบจากการถูกกระทำเป็นผู้สร้าง
วาทกรรมทวนกระแสเพื่อโต้กลับวาทกรรมกระแสหลักใน
ฐานะคู่ตรงข้าม ทั้งการเผชิญหน้าโดยตรง และการหลีกเลี่ยง
การเผชิญหน้า เช่น การทำทนายด้วยการใช้วาจาเหน็บแนม
เสียสติ ดุหมั่น สวนกลับ และการแก้แค้นโดยตรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยในเรื่องของการต่อรองเชิงอำนาจและการวางอำนาจ

อภิปรายและสรุปผล

จากการวิจัยพบกระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับทางการ
เมืองในเรื่องสั้นของ ลาว คำหอม 3 กระบวนการ ได้แก่
กระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วยการประทุษวาจา
กระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วยกลไกป้องกันตนเอง
แบบการย่ำยี และกระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วย
อารยะขัดขืน

จากการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างวาทกรรม ได้กลับ
ด้วยการประทุษวาจาปรากฏมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าถึง
แม้ประชาชนจะถูกกระทำและได้รับผลกระทบจากภาครัฐ

และสังคมมากเพียงใด แต่ประชาชนก็ไม่อาจที่จะเอาชนะหรือ
ต่อต้านอำนาจที่มีอยู่ของรัฐได้ หรือแม้กระทั่งการทัดทานและ
ต่อสู้การใช้อำนาจของรัฐ ทำได้เพียงออกมาโต้กลับในรูปแบบ
ของการบริภาษเสียสติ ตีเถียน หรือกล่าวกระทบเหน็บแนม
เท่านั้น รองลงมาคือกระบวนการสร้างวาทกรรมได้กลับด้วย
กลไกป้องกันตนเองแบบการย่ำยี และกระบวนการสร้าง
วาทกรรมได้กลับด้วยอารยะขัดขืน ตามลำดับ ซึ่งทำได้เพียง
การโต้กลับในลักษณะของการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรง
หรือการกล่าวลับหลังเท่านั้น มากที่สุดก็คือการกล่าวซึ่งหน้า
และยุติลงโดยไม่มีการพัฒนาหรือนำไปสู่การสร้างผลกระทบ
ต่อภาครัฐแต่อย่างใด เนื่องจากรัฐมีอำนาจในการควบคุม
ต่อรอง และมีความชอบธรรมจากกฎหมาย โดยเฉพาะความ
ชอบธรรมการเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ผ่าน
วาทกรรมการพัฒนา ดังนั้นจึงพบการโต้กลับในประเด็นนี้อยู่
ตลอดทั้งเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของชนิดตา โชติช่วง
(2555) ที่กล่าวในเรื่องสั้นชนบทไทย ระหว่าง พ.ศ.2530-2539 ว่า
ปรากฏการโต้ตอบระหว่างวาทกรรมพัฒนากับประชาสังคม
โดยมีวาทกรรมการพัฒนาเป็นวาทกรรมกระแสหลักของสังคม
และมีวาทกรรมประชาสังคมเป็นวาทกรรมกระแสรองที่สร้าง
ขึ้นใหม่เพื่อมาปะทะในลักษณะต่อต้านหรือท้าทาย เรื่องสั้น
ในช่วงดังกล่าวมีการนำเสนอสังคมในชนบทที่ได้รับผลกระทบ
จากวาทกรรมพัฒนาของรัฐที่มุ่งพัฒนาวัตถุ โครงสร้าง
พื้นฐาน และความเติบโตทางเศรษฐกิจรวมถึงการพัฒนา
อุตสาหกรรมของภาคเอกชนที่มีเป้าหมายในการพัฒนา
ประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ส่งผลให้การจัดสรร
ทรัพยากรในชนบทเป็นไปอย่างไม่เป็นธรรมก่อให้เกิดความ
เปลี่ยนแปลงในการดำรงวิถีชีวิต การเสื่อมทรุดของสังคมใน
ชนบทที่วิถีชีวิต อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ ถูกทำลาย
จากนโยบายการพัฒนาของรัฐผ่านวิถียุทธศาสตร์ กระแส
ทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ การเสนอภาพความเลวร้ายของคน
ชนบทที่ได้รับผลกระทบจากวาทกรรมพัฒนาถือได้ว่าเป็น
การตอบโต้วาทกรรมพัฒนาของรัฐจากนักเขียนที่
เสมือนเป็นเสียงหนึ่งของคนในสังคมชนบทที่ถูกปิดกั้น ให้เป็น
พื้นที่รองรับการพัฒนาได้คัดค้านวาทกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้น
ในสังคมขณะนั้น

นอกจากนั้นยังพบประเด็นการโต้กลับทางการเมืองที่แตกต่างออกไปตั้งในงานเขียนของวัชรินทร์ แก่นจันทร์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องความเป็นอื่นในสังคมล้านนา: ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมสุพรรณิการ์ของความเป็นอื่นและการโต้กลับของกลุ่มชาติพันธุ์ งานเขียนชิ้นนี้พยายามอธิบายให้เห็นว่าการโต้กลับไม่ใช่การขัดขืนหรือการตอบโต้ด้วยกำลังและความรุนแรงแต่อย่างใด หากแต่เป็นการตอบโต้หรือโต้กลับโดยการเลื่อนชั้นทางสังคมผ่านระบบการศึกษา ผ่านระบบที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ ดังนั้นการสำเร็จการศึกษาและเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจึงเสมือนหนึ่งการเลื่อนฐานะทางสังคมอยู่ในระดับที่สูงขึ้น รวมไปถึงการเปิดเผยตัวตนในพื้นที่สาธารณะผ่านการทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ แม้ว่างานเขียนเรื่องนี้จะมิมีประเด็นโต้กลับที่ต่างออกไป แต่หากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นจุดร่วมเดียวกันคือการต้องการหนีให้พ้นจากการถูกกดขี่ และพยายามช่วงชิงพื้นที่เพื่อให้ตนเองมีที่ยืนอยู่ในสังคม ตลอดจนเรียกร้องความเสมอภาคในฐานะมนุษย์ชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าอำนาจของรัฐนั้นสามารถกดทับ ปิดกั้นประชาชนหรือบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้การบังคับใช้อำนาจของรัฐ ถึงแม้จะต่อสู้และโต้กลับรัฐในรูปแบบใดก็ตามในท้ายที่สุดแล้วประชาชนในฐานะผู้ถูกระงับก็ไม่สามารถที่จะท้าทายและต่อสู้กับอำนาจเหล่านั้นได้เพราะขาดอำนาจ โอกาส และเงื่อนไขทางสังคม

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยเล่มนี้ เป็นเพียงผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องสั้นของ ลาว คำหอมเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ที่ได้อาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหากมีการเพิ่มเติมวรรณกรรม หรือเปลี่ยนไปศึกษาวรรณกรรมของนักเขียนท่านอื่น ทั้งนี้กระบวนการสร้างวาทกรรมการโต้กลับย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามปัจจัยบางประการ เช่น มุมมองและประสบการณ์ของนักเขียน สถานการณ์การเมืองการปกครอง สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้

1. เป็นมิติหนึ่งในการอธิบายวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรม โดยใช้มุมมองทางภาษาศาสตร์บูรณาการกับแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

2. เป็นแนวทางหรือกลยุทธ์ในการจัดการความรุนแรงอันเนื่องมาจากการโต้กลับทางวาทกรรมของคนในสังคม ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมผ่านตัววรรณกรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ใช้แนวคิดอื่น ๆ เพื่อมาอธิบายได้ครอบคลุมทุกมิติและบูรณาการข้ามศาสตร์ เช่น การใช้แนวคิดทางจิตวิทยาวิเคราะห์หัตถ์ละคร เพื่ออธิบายความคับข้องใจจนเกิดเป็นความขัดแย้งหรือการตอบโต้ของคนในสังคม เป็นต้น

2. เปรียบเทียบกับวรรณกรรมในช่วงเดียวกัน เพื่อดูความเหมือนและความต่าง หรือเปรียบเทียบต่างเวลา เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเกิดวาทกรรมโต้กลับ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์ (บรรณาธิการ). (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดดา โชติพิชิต. (2555). *วาทกรรมการพัฒนาและประชาธิปไตยในเรื่องสั้นชนบทไทย พ.ศ.2530-2539*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ญาณิศาภา กาญจนวิศิษฐ์. (2547). *กระบวนการสร้างความหมายและบทบาทวาทกรรม รายการนายกฯ ทักซิโตนคุยกับประชาชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2546). *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และรังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2550). *วิเคราะห์ร่างรัฐธรรมนูญ ปี 50 : ฉบับขุนนางรัฐประหาร*. สืบค้น 12 มีนาคม 2563, จาก <http://www.midnightuniv.org/midnight2544/0009999681.html>
- บัณฑิต ทิพย์เดช. (2553). *วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พัฒนาเดช กอวัฒนา. (2554). วิเคราะห์วรรณกรรมในเรื่อง
 สำนวนวลีวรรณกรรมรามคำแหงประจำปี 2554.
 วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์). 14,27-39.
- ลาว คำหอม. (2539). *ประเพณี*. กรุงเทพฯ: แพร่สำนักพิมพ์.
_____. (2540). *ลมแล้ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
 แพร่อสำนักพิมพ์.
_____. (2543). *กำแพงลม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
 แพร่อสำนักพิมพ์.
_____. (2547). *ฟ้าบ่กั้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ:
 แพร่อสำนักพิมพ์.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2557). ความเป็นอื่นในสังคมล้านนา:
 ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมสู่พลวัตของความเป็นอื่น
 และการโต้กลับของกลุ่มชาติพันธุ์. *วารสารวิชาการ*
 มหาวิทยาลัยพายัพ. 8,77-92.
- เสนาะ เจริญพร. (2548). *ผู้หญิงกับสังคมไทยในวรรณกรรม*
 ยุคทองสุบู่. กรุงเทพฯ: มติชน.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

การเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่นในบริบท สังคมไทย

CIVIL POLITICS LOCAL LEVEL IN THAI SOCIETY CONTEXT

วินิจ ผาเจริญ*

Winit Pharcharuen

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้นำเสนอให้เห็นถึงการเมืองภาคพลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่และความรับผิดชอบและร่วมแก้ไข ปัญหาของสังคม ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองทั้งทาง ตรงและทางอ้อม พร้อมสนับสนุนบทบาทที่เข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น การกระจายอำนาจสู่การบริหารท้องถิ่นโดยการมี ส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่น โดยผ่านกลไกตามระบอบประชาธิปไตยเช่น การเลือกตั้ง การยื่น ถอดถอน การทำประชามติ เป็นต้น นอกจากนี้ลักษณะของการเมืองภาคพลเมืองช่วยหนุนเสริมให้การเมืองภาคตัวแทนได้ สามารถตอบสนองปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วม ในการเมืองการบริหารท้องถิ่น เช่น การร่วมประชุมประชาคม การแสดงความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ การร่วมปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจ การกำกับ และการตรวจสอบ เป็นต้น ดังนั้น จึงหวังว่าบทความนี้อาจเป็นหนึ่งช่องทางที่จะสามารถจุดประกาย ให้กระแสมือเมืองภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่นที่เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง “พลังพลเมือง” จึงเป็นคำตอบสุดท้าย ของการปฏิรูปท้องถิ่นให้เกิดความก้าวหน้าสู่ความมั่นคงยั่งยืนในสังคมไทย

คำสำคัญ : การเมืองภาคพลเมือง, การเมืองภาคประชาชน, การปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

This article is to demonstrate the concept of civil politics that recognizes the rights, freedoms, duties and responsibilities and helps solve social problems. In this regard, the current constitution provides an opportunity for citizens to directly and indirectly participate in civil politics. While supporting the strong role

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

of the local community Decentralization To local administration by participation of local people in driving local development Through democratic mechanisms such as elections, filing and withdrawing Referendum etc. In addition, civil politics can help strengthen the representative politics to respond to the problem. The needs of the people in the local community that have greater governance. By participating in local administrative politics such as community meetings Comment Suggestions Collaboration Joint decision making, supervision and inspection, etc. The author hopes that this article may be one way that will spark the local political instability that is an important force in national development. "Citizen power" is therefore the last answer to local reform for progress towards stability and sustainability in Thai society.

Keyword: Civic Politics, People's Politics, Local Government

บทนำ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้เริ่มวางรูปแบบและจัดระเบียบการบริหารราชการประเทศ ออกกฎหมาย “พ.ร.บ.จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476” แต่การสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ยังไม่ได้มีลักษณะของการฝึกให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองและมีความรักต่อท้องถิ่นมากนัก เพราะคณะราษฎรให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยระดับชาติมากกว่า ดังนั้น หลักการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งที่ถูกละเลยและถูกลดความสำคัญลงไปตามขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้จากหน่วยการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ได้ทำงานต่าง ๆ แทนหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงก่อนจะมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แต่การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นภายหลังการกระจายอำนาจกลับไม่ได้ทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเป็นไปตามหลักการปกครองตนเองอย่างแท้จริง เพราะให้ความสำคัญกับการใช้ประชาธิปไตยผ่านตัวแทน เช่นเดียวกับประชาธิปไตยระดับชาติ โดยมีการเลือกผู้แทนสำหรับทำหน้าที่การบริหาร และหน้าที่นิติบัญญัติในสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละ

ระดับ ทำให้ประชาธิปไตยท้องถิ่นที่เกิดขึ้นมีปัญหาไม่ต่างจากประชาธิปไตยระดับชาติ (สถาบันพระปกเกล้า, 2563)

เพราะเหตุนี้ การเมืองภาคพลเมืองจึงมีสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายของประชาธิปไตยท้องถิ่น (Local Democracy) คือ การปลูกความตื่นตัวความตระหนักถึงสิทธิของคนในท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นได้ขึ้นมาปกป้องและจัดการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองด้วยความเสมอภาค มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมรับประโยชน์โดยตรง ทำให้เป็นประชาธิปไตยที่กินได้คือ ประชาธิปไตยที่สามารถแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้านได้จริง กระบวนการประชาธิปไตยชุมชน จึงเป็นเครื่องมือหรือเป็นกลไกหนึ่งที่จะสามารถรวมคนให้มาเรียนรู้ร่วมกัน มาแก้ไขปัญหาร่วมกันและมาทำงานพัฒนาโดยมีมิติทางการเมือง คือ การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งยกระดับจิตสำนึกของคนขึ้น ให้มีความกล้าหาญ มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง และต่อการเมืองที่ได้เลือกมาด้วย (สน รูปสูง, 2553 และ พลกฤต แสงอาวุธ, 2563) ดังนั้น บทบาทการเมืองภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารปกครองท้องถิ่นโดยตรง โดยประชาชนในท้องถิ่นอาจจะอาศัยช่องทางที่มีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ เช่น การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การเข้าชื่อเสนอลงคะแนนเสียง

หรือถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ฯลฯ หรือประชาชนในท้องถิ่นอาจจะอาศัยช่องทางการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการในรูปแบบของการรวมกลุ่มประท้วงเป็น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อรักษาสีทธิและผลประโยชน์ของตนเอง อาจจะได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ของท้องถิ่น เช่น ปัญหาผลกระทบจาก นิคมอุตสาหกรรมในท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย การก่อสร้าง โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ การแย่งชิงทรัพยากร ในท้องถิ่นระหว่างชาวบ้านกับนายทุน ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง ดังจะเห็น ได้จากกรณีที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนจนคนด้อยโอกาสในสังคม ได้แก่ เครือข่ายชาติพันธุ์ เครือข่ายเกษตรกร เครือข่ายคน ไร้สัญชาติ เครือข่ายเยาวชนเรียกร้องประชาธิปไตย เป็นต้น

บทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเมือง ภาคพลเมือง โดยนำเสนอเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต่อการ พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่น ที่เป็นฐานราก สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งและ ยั่งยืนในสังคมไทย ถ้าการพัฒนาการเมืองการปกครองใน ระบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีโดยกำหนดให้ประชาชน ทุกระดับ มีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมาย และมีผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ก็จะทำให้เกิดการ ตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย ผู้เขียนมีความ หวังว่าบทความนี้อาจเป็นหนึ่งช่องทางที่สามารถจุดประกาย กระแสการเมืองภาคพลเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนในสังคม ไทยต่อไป

2. ความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

จากกระแสของการให้ความสำคัญการเมืองภาค พลเมืองของประชาชนที่หลายฝ่ายคาดหวังว่าจะสามารถช่วย แก้ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศได้นั้น แต่ก็ยังมีบุคคลจำนวนมาก ที่ยังไม่เข้าใจในความหมายคำว่า “พลเมือง” (citizens) เป็น คำที่มีนัยความหมายมากกว่าคำว่า “ประชาชน” (peoples) ซึ่งหมายถึง คนทั่วไปหรือคนที่อาศัยอยู่ในประเทศนั้น ๆ เท่านั้น แต่พลเมืองนอกจากเป็นคนที่มีสิทธิตามกฎหมายของ สังคมประเทศนั้นแล้ว ยังควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในสิทธิและหน้าที่ของตน รวมถึงตระหนักและใช้สิทธิที่มีอย่าง

ถูกต้องเหมาะสมอีกด้วย ดังนั้น แบงค์ เจ เอ (Banks, J.A., 2004) ได้ให้คำนิยามพลเมือง คือ สมาชิกพื้นเมืองของรัฐหรือชาติ ซึ่ง มีความจงรักภักดีต่อรัฐบาลและมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง พลเมือง เป็นคนที่อาศัยอยู่ในรัฐ ทำหน้าที่เป็น “กำลังสำคัญ” ของรัฐในด้านต่าง ๆ นายเชิง “การมีสำนึกในสิทธิหน้าที่และ ความรับผิดชอบ” ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และรัฐและพลเมือง ที่ดีทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน และเจอร์ส ตัน แอล เอ็ม (Gerston, L. N., 2008) มองว่า “พลเมืองคือ ผู้ดำเนินกิจการสาธารณะร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมหรือ ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ทุกคนในสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ กำลังเผชิญอยู่ร่วมกัน” และสถาบันพระปกเกล้า (2559) ได้ กล่าวถึงความเป็นพลเมือง หมายถึง การที่บุคคลที่แสดงออก ถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสีทธิและผลประโยชน์ของตนเอง และส่วนรวม แสดงความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการ แสดงออกซึ่งสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

สำหรับประเวศ วะสี (2555) ให้ความหมายการเมือง ภาคพลเมือง หมายถึง พลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายสาธารณะ การวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และ เวนชเด (Wednesday, 2010) ได้อธิบายการเมืองภาคพลเมืองไว้ว่า การเมืองที่ประชาชนในทุกส่วนภาคสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นการเมืองที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีบทบาทและเข้าใจถึง สิทธิในการแสดงออกซึ่งความต้องการของตนเพื่อนำไปสู่การ ผลักดันให้รัฐออกกฎหมายหรือกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ สอดคล้องกับความต้องการของตนได้ ส่วน ปธาน สุวรรณ มงคล (2560) ให้ความหมายการเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่ประชาชนที่มีความตื่นรู้ ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองใน การจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับองค์กรบริหาร ส่วนท้องถิ่นโดยการร่วมรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ งาน ร่วมตัดสินใจ และร่วมกำกับตรวจสอบ สำหรับสถาบัน พระปกเกล้า (2559) ได้กล่าวถึงการเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การรวมตัวของประชาชน เพื่อแสดงพลังความ คิดเห็นตามสิทธิและอำนาจอันพึงมีพึงได้ในการมีส่วนร่วม กำหนดการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำของท้องถิ่นรัฐบาล

เพื่อประโยชน์ของสาธารณะคือ ประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น การเมืองภาคพลเมืองจึงต้องให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะเป็เนื่อหลักของระบบประชาธิปไตย ที่จะช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา หรือโครงการและงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลเป็นไปด้วยความรอบคอบ ลดความขัดแย้งในสังคม และจะสร้างประโยชน์สูงสุดทั้งเกิดขึ้นแก่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

จากความหมายของการเมืองภาคพลเมืองที่นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการเมืองภาคพลเมือง หมายถึงพลเมืองที่ต้องตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพหน้าที่และความรับผิดชอบและร่วมแก้ไขปัญหาของสังคม ทั้งนี้จะต้องมีความเคารพผู้อื่นและเคารพกฎกติกาที่ใช้ร่วมกันในสังคม และพลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

3. ลักษณะการเมืองภาคพลเมือง

ลักษณะการเมืองภาคพลเมืองมีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ได้แก่ ปรีญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้อธิบายถึงลักษณะพลเมืองในระบบประชาธิปไตยว่า พลเมืองที่ดีจะปฏิเสธระบบอุปถัมภ์และพลเมืองเหล่านี้จะรวมตัวกัน กลายเป็นสังคมพลเมืองที่ประชาชนใส่ใจในความเป็นไปและปัญหาของประเทศ จึงสรุปลักษณะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยไว้ 6 ประการ คือ 1. มีอิสระภาพและพึ่งตนเองได้ 2. เห็นคนเท่าเทียมกัน 3. ยอมรับความแตกต่าง 4. เคารพสิทธิผู้อื่น 5. รับผิดชอบต่อสังคม และ 6. เข้าใจระบอบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมและพลเมืองที่ดีว่ามีหน้าที่ที่ต้องสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ตนเองครอบครัว สังคม และประเทศ และสถาบันพระปกเกล้า (2559) ได้อธิบายถึงการพัฒนาคูณลักษณะของพลเมืองในระบบประชาธิปไตยไว้ 9 ประการ ประกอบด้วย 1. การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพ 2. การทำหน้าที่และมีสำนึกรับผิดชอบ 3. การดำรงไว้ซึ่งเสรีภาพของตนเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 4. การยึดหลักกฎหมายในการกระทำการต่าง ๆ 5. การเคารพระเบียบ กติกา

ข้อบังคับของสังคม 6. การใช้เหตุผลในการพิจารณา 7. การยึดมั่นในความยุติธรรม ความถูกต้องชอบธรรม 8. การยึดหลักสันติวิธีและธรรมาภิบาลในการดำเนินการและจัดการปัญหาต่าง ๆ และ 9. การมีส่วนร่วมและการเป็นเจ้าของประเทศ ส่วนสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า (2563) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองมีคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ 1. ความรับผิดชอบ 2. ความมีระเบียบวินัย 3. จิตสาธารณะ 4. ความซื่อสัตย์ และ 5. ความมีเหตุผล สำหรับวิชัย ญูโยธินและคณะ (2552) ได้กล่าวว่า พลเมืองดีถูกนำมากำหนดในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในบริบทของสังคมที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยไว้คือ 1. เคารพกฎหมายบ้านเมืองและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม 2. เป็นผู้มีเหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3. ยอมรับมติเสียงส่วนใหญ่ 4. เป็นผู้มีความสนใจประชาธิปไตยและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 5. เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 6. มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน ประเทศชาติ 7. มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง 8. มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และ 9. มีคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรม ขณะทีศรีณยู หมั่นทรัพย์ (2563) ได้อธิบายการเมืองภาคพลเมืองว่าเป็นการรวมตัวของพลเมืองที่เป็นเจ้าของอำนาจการปกครองตนเอง มีความเชื่อมั่นในการกำหนดอนาคตในประเทศ มีอำนาจในการถ่วงดุลการใช้ อำนาจของตัวแทนที่ได้รับการเลือกเข้าไปโดยชอบธรรม รวมทั้งพลังทางการเมืองภาคพลเมืองมีลักษณะอำนาจ 3 ประการ คือ 1. อำนาจโดยความรู้ หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ โครงสร้างรัฐ อำนาจของรัฐ องค์การและสถาบันที่เกี่ยวข้องสิทธิ เสรีภาพ ช่องทางการใช้อำนาจของตน หน้าที่ของตน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมโลก เป็นต้น 2. อำนาจในการปฏิบัติหมายถึง การมีทักษะทางการเมืองที่มีใช่เพียงการเลือกตั้ง แต่รวมถึงทักษะการรวมกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น และการอภิปรายอย่างมีเหตุผล การมีส่วนร่วม การคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองและใคร่ครวญ และการค้นหาและการใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงและการเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นต้น

และ 3. อำนาจของความคิดและทัศนคติของพลเมือง หมายถึง การมีทัศนคติและแนวโน้มของความคิดตามวิถีประชาธิปไตยซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย เช่น การยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติ การแสดงความคิดเห็น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพความแตกต่างและความเห็นต่างของบุคคล มีความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองของตน เป็นต้น นอกจากนี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (2557) ได้กำหนดคุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) ไว้ 8 ระดับ คือ 1. เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามที่กฎหมายกำหนด 2. ทำหน้าที่ทางสังคม รู้หน้าที่การใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษี เข้ารับการเกณฑ์ทหาร 3. ติดตามข่าวสารบ้านเมือง สนใจกับปัญหาสังคม สามารถวิเคราะห์ ประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ 4. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ช่วยเหลืองานพัฒนางานในชุมชน 5. กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยสามารถแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานหลักการประชาธิปไตยในการรับฟังซึ่งกันและกัน 6. ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่าง ๆ ในสังคม แสดงออกในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยต่อความยุติธรรมต่อผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่เสียเปรียบ 7. อาสาสมัคร เข้าร่วมในสถานการณ์ต่างๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ต้องการแค่เงินช่วยเหลือ แต่ต้องการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือในเหตุการณ์เหล่านั้น และ 8. มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ มีธรรมาภิบาล พร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

จากประเด็นลักษณะการเมืองภาคพลเมืองดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะการเมืองภาคพลเมือง หมายถึง ผู้ที่เป็นสมาชิกของประเทศเป็นกำลังของบ้านเมือง มีความตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่และความรับผิดชอบไปพร้อม ๆ กับเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย รู้จักแสวงหาความรู้มีเหตุผล มีจิตอาสา มีความตื่นตัวต่อปัญหาของส่วนรวมและพร้อมที่จะลงมือกระทำการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อแก้ไข ปัญหาและสร้างความเจริญแก่ชาติบ้านโดยไม่ต้องการร้องขอ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคพลเมืองตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เพื่อใช้ในการจัดระเบียบการปกครองของประเทศ ซึ่งตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เรามีรัฐธรรมนูญแล้วทั้งสิ้น 20 ฉบับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 ซึ่งมีเนื้อหาด้านสิทธิ เสรีภาพ และกลไกสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการบริหารและการปกครองได้มีการกำหนดเป็นแนวนโยบายของรัฐอย่างชัดเจนต่อเนื่องนับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยบัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมให้ข้อมูล ตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบ ถอดถอนผู้ทุจริต การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐ ในส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 ให้รัฐต้องดำเนินส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการจัดบริการสาธารณะ รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มาตรา 287 ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวไว้ด้วย (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ ได้กำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายมาตราโดยมาตรา 78 กำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง

และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

เนื้อหาสาระสำคัญตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและระดับชาติไว้ดังนี้คือ 1. ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น 2. การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจนสอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. การดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น 4. คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น 5. การลงคะแนนเสียงถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น 6. การเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น 7. การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8. องค์การพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น 9. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และ 10. การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การกระจายอำนาจจากรัฐส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกทางหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาคม และองค์กรชาวบ้านต่าง ๆ

5. องค์ความรู้ใหม่การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมภาคพลเมืองระดับท้องถิ่นที่เป็นฐานรากสำคัญในสังคมไทย

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จะต้องให้

ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นระดับฐานรากที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การเมืองระดับท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับวิถีในการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยตรง และยังเป็นเสมือนสถาบันฝึกสอนให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าและบทบาทของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในระดับท้องถิ่น ยังเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

การมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นเครื่องยืนยันว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง ฉะนั้น จึงเป็นความชอบธรรมที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกำหนดวิถีทางและกติกาแห่งบ้านเมืองของตน ด้วยเหตุนี้ การเมืองภาคพลเมืองมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเมืองบริหารท้องถิ่นอย่างมาก รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้ภาคพลเมืองเข้ามาปฏิรูปการเมืองการบริหารส่วนท้องถิ่นหลายวิธีดังต่อไปนี้ (ประธานสุวรรณมงคล, 2560)

1. การเมืองภาคพลเมืองเป็นการเมืองของคนในชุมชน โดยคนในชุมชน และเพื่อคนในชุมชน จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการเมืองภาคพลเมืองก็คือ การเมืองของคนในชุมชนนั้นที่เข้ามามีบทบาทเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนของตน ในแง่นี้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะองค์กรที่คนในชุมชนจัดตั้งขึ้นมาเองหรือรัฐจัดตั้งขึ้นเท่านั้น แต่ที่สำคัญคือ คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสมัครใจและผลักดันให้เกิดผลตามที่มุ่งหวังไว้

2. การเมืองภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่อยู่ใกล้ชิดกับคนในชุมชนท้องถิ่นมากที่สุดทำให้การเมืองภาคพลเมืองได้ตระหนักถึงปัญหา ความต้องการของคนในท้องถิ่นมากกว่าผู้ใดหรือองค์กรใดจึงเป็นภาคส่วนสำคัญในการปฏิรูปการเมืองและการบริหารท้องถิ่น

3. การเมืองภาคพลเมืองเป็นพลังสำคัญพื้นฐานในการขับเคลื่อนพลังประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นไปสู่การทำให้การเมืองภาคตัวแทนมีความสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้นโดยอาศัยกลไกตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง การยื่นถอดถอน การทำประชามติ เป็นต้น

4. การเมืองภาคพลเมืองช่วยหนุนเสริมให้การเมืองภาคตัวแทนได้สามารถตอบสนองปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วมในการเมืองการบริหารท้องถิ่น เช่น การร่วมประชุมประชาคม การแสดงความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ การร่วมปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจ การกำกับ การตรวจสอบ เป็นต้น

ดังนั้น การเมืองภาคพลเมืองเป็นสิ่งที่พลเมืองตื่นรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการบริหารท้องถิ่นได้ตั้งแต่การร่วมรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมดำเนินการ การร่วมตัดสินใจ การร่วมกำกับ ตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่ในองค์กรทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

บทสรุป

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 จนถึงฉบับปัจจุบัน มีสาระสำคัญที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อบทบาทภาคพลเมือง และเน้นที่จะสร้างความพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยด้วยการเพิ่มเติมและปรับขยายจากรัฐธรรมนูญปี 2540 และ 2550 ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 นี้มีน้ำหนักในการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม สนับสนุนบทบาทที่เข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น การกระจายอำนาจสู่การบริหารท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการขับเคลื่อนพลังประชาชน ในการคัดสรรเลือกการเมืองภาคตัวแทนที่มีความสำนึกผิดชอบต่อประชาชน โดยผ่านกลไกตามระบบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง การยื่นถอดถอน การทำประชามติ เป็นต้น นอกจากนี้การเมืองภาคพลเมืองช่วยหนุนเสริมให้การเมืองภาคตัวแทน ได้สามารถตอบสนองปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น โดยการมีส่วนร่วมในการเมืองการบริหารท้องถิ่น เช่น การร่วมประชุมประชาคม การแสดงความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ การร่วมปฏิบัติงาน การร่วมตัดสินใจ การกำกับ การตรวจสอบ เป็นต้น

บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะเกิดจิตสำนึกใหม่ สร้างการเมืองภาคพลเมืองให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อจะส่งผลไปถึงการเมืองภาคตัวแทนที่จะได้คนดีมีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้มีจิตสาธารณะที่อาสาเข้าไปเป็นตัวแทนเพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ประธาน สุวรรณมงคล. (2560). การปฏิรูปการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 15 (1). 87-103.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- ประเวศ วะสี. (2555). *การเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- พลกฤต แสงอาวุธ. (2563). ความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอศรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 3 (1), 1-9.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 134 ตอนที่ 40ก 6 เมษายน 2560
- วิชัย ภูโยธิน, สุนันท์ สีนธพานนท์, พิวรรษา นภารัตน์ และ ดิษยา กุศลภูษณพงศ์. (2552). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม. 4 - ม. 6*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2563). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง*. สืบค้น 26 มีนาคม 2563 จาก http://kpi.ac.th/media/pda/M7_135.pdf.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). *ประชาธิปไตยท้องถิ่น*. สืบค้น 26 มีนาคม 2563 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). *พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. สืบค้น 26 มีนาคม 2563 จาก <https://kaewpanya.rmutl.ac.th/kservice/lpkpi/admin/courses/kpi2.pdf>

สน รูปสูง. (2553). *คู่มือประชาธิปไตยชุมชน*. กรุงเทพฯ :
สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง.

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). *รายงานของคณะ
กรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการ
ปกครองท้องถิ่น เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การปกครองท้องถิ่น*. สืบค้น 26 มีนาคม 2563
จาก [https://library2.parliament.go.th/giventake/
content_nrsa2558/d070559-02.pdf](https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrsa2558/d070559-02.pdf)

Banks, J.A. (Ed). (2004). *Diversity and citizenship
education: Global Perspectives*. San Francisco,
CA: Jossey-Bass.

Gerston, L. N. (2008). *Public policymaking in a
democratic society: A guide to civic engagement*.
(2nd ed.). Armonk, New York: M.E. Sharpe.

Wednesday. (2010). (October 20, 2010). *การเมืองของ
พลเมืองหรือการเมืองภาคประชาชน*. สืบค้น 26
มีนาคม 2563 จาก http://article-spadm.com/blog-post_7779.html

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

THE DEVELOPMENT OF MECCA MODEL TO ENHANCE CRITICAL READING ABILITIES FOR UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

สกุลการ สังข์ทอง*
Sakunkarn Sangthong

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา

Associate Professor Meechai Iemjinda, Ph.D.

อาจารย์ ดร.นงนุช โรจนเลิศ

Nongnueh Otjanalert, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา

Associate Professor Narin Sungrugsa, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2. ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนาและขยายผล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4. การประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 5. การขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบแผนการวิจัยแบบทดลอง 1 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/11 โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA 2. คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. แผนการจัดการเรียนรู้ 4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่าง

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร

มีวิจารณ์ 5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ สถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีองค์ประกอบหลัก คือ 1. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Motivation) ขั้นที่ 2 สำรวจและศึกษาบทอ่าน (Exploration) ขั้นที่ 3 วิเคราะห์บทอ่าน (Critical thinking) ขั้นที่ 4 สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Construction of knowledge) ขั้นที่ 5 ประยุกต์ใช้ (Application) 4. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 5. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ผลจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า 2.1 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ การขยายผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า 1. นักเรียนกลุ่มขยายผลมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มขยายผลที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, พุทธิปัญญา, การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1. to develop a MECCA Model to enhance critical reading abilities for upper secondary school students. 2. to study the effectiveness of the MECCA Model to enhance critical reading abilities for upper secondary school students through research and development and moment which consist of five stages as follows : 1. Studying the base data for developing the learning model ; 2. Designing and Developing a learning model ; 3. Trying out the learning model ; 4. Evaluating the efficiency of the learning model ; and 5. Momenting using the learning model. The research was pre-experimental study, involving the one group pretest – posttest design. The sample consisted of 38 students that were selected by simple random sampling who studied at Benchamatheputhit Phetchaburi School in second semester of the 2018 academic year. The research instruments were 1. a MECCA Model 2. handbook for a learning model 3. lesson plans 4. critical reading abilities tests. 5. questionnaires and reflective journals. The data was analyzed by using mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.), t-test dependent and content analysis.

The findings of this study are as follows:

1. The MECCA Model to enhance critical reading abilities for upper secondary school students, this model consists of four components which are; 1. principle of learning model 2. objective of learning model

3. learning activities (consisting of 5 steps, which are; (i) Motivation; (ii) Exploration; (iii) Critical thinking; (iv) Construction of knowledge; and (v) Application) 4. evaluation of learning model and 5. factors supporting learning.

2. The effectiveness of MECCA Model for upper secondary school students indicated that; 2.1 The average post-test score of critical reading abilities were significantly higher than of the pre-test score at .05 level. 2.2 Students' opinions toward the MECCA Model to enhance critical reading abilities for upper secondary school students were at the high level.

In addition, the results of the moment using the learning model indicated that; 1. The average post-test score of critical reading abilities were significantly higher than of the pre-test score at .05 level. 2. Students' opinions toward the MECCA Model to enhance critical reading abilities for upper secondary school students were at the high level.

Keywords: Instructional model, Cognitive, Critical reading

บทนำ

ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและทันสมัยทำให้มนุษย์รับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ง่ายดายและไม่สิ้นสุด ซึ่งในการรับข้อมูลหรือวิทยาการใหม่ ๆ ที่เข้ามาในชีวิตประจำวันนั้น ทักษะจำเป็นที่เป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งคือ ทักษะการอ่าน เพราะช่วยพัฒนามนุษย์ให้มีสติปัญญาให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การเป็นผู้ที่อ่านมากจึงช่วยให้มีความรู้มากขึ้นด้วย การอ่านนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วย เพราะการอ่านได้แทรกซึมไปในทุกกิจกรรมของมนุษย์ เป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาของทุกระดับชั้นและเป็นรากฐานในการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งการจะพัฒนาระดับสติปัญญาของมนุษย์ให้สูงขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความสามารถในการอ่านพินิจ พิจารณา วิเคราะห์แยกแยะ ตัดสินใจ ประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่านและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการอ่านดังกล่าวข้างต้นก็คือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านระดับสูงที่ต้องใช้กระบวนการคิดที่ซับซ้อน คือต้องใช้สติปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่อ่านอย่าง

รอบคอบและมีเหตุผล ด้วยการสรุปความ ตีความ วิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าจากสิ่งที่อ่าน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีสื่อมากมายหลายประเภททั้งเป็นคุณและโทษ หากผู้เรียนไม่มีวิจารณญาณในการอ่าน จะทำให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อได้โดยง่าย (ประพนธ์ เรืองณรงค์และคณะ, 2545, น.8) สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 สาระการอ่านไว้ว่า ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน และได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสรุปที่เกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า นักเรียนสามารถเข้าใจ ตีความ แลกเปลี่ยนความ วิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็นโต้แย้ง และเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน และนำความรู้ความคิดจากการอ่านมาพัฒนาตน พัฒนาการเรียนและพัฒนาความรู้ทางอาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ จะเห็นได้ว่าการที่ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดได้นั้น ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการอ่านสื่อต่าง ๆ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งนั่นก็คือผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง แต่ปัจจุบันพบว่าผู้เรียนยังไม่ประสบความสำเร็จในการอ่านเท่าที่ควร เห็นได้จากข้อมูลผลการทดสอบ O-Net ของสำนักทดสอบทางการศึกษา (สทศ.) ปีการศึกษา 2558 - 2560 ในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ ร้อยละ 50 ซึ่งจากผลการทดสอบ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 42.64, 46.36 และ 48.29 ตามลำดับ และผลการทดสอบ O-Net วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศก็อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ คือนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 49.36, 52.29 และ 49.25 ตามลำดับ ซึ่งจากผลการทดสอบดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าความสามารถในการอ่านภาษาไทยของผู้เรียนทั่วประเทศโดยเฉลี่ยก็อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจด้วยเช่นกัน เพราะเมื่อผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือประเมินค่าสิ่งที่อ่านไม่ได้ ผู้เรียนก็ไม่สามารถทำข้อสอบ หรือทำคะแนนจากการทดสอบได้ดีด้วยเช่นกัน

ผลการประเมินการอ่านจากโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ในปี ค.ศ. 2015 พบว่า ผู้เรียนในประเทศไทยมีความรู้และทักษะด้านการอ่านต่ำกว่าการประเมินในทุกปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่เริ่มมีการประเมินและที่สำคัญยังมีคะแนนเฉลี่ยวัดความรู้และทักษะด้านการอ่านต่ำสุดในการประเมินทั้งสามด้าน คือมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าด้านคณิตศาสตร์และด้านวิทยาศาสตร์ โดยคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน PISA ในปี 2015 มีคะแนนเฉลี่ยมาตรฐานอยู่ที่ 493 คะแนน ผู้เรียนในประเทศไทยได้คะแนนเฉลี่ย 409 คะแนน (สสวท., 2559) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน PISA ในปี ค.ศ. 2012 ที่ผ่านมาพบว่า ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของไทยไม่เปลี่ยนแปลง แต่ผลการประเมินด้านการอ่านมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษในจังหวัด

เพชรบุรี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนแต่ละโรงเรียน สรุปได้ว่า ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นปัญหาสำคัญคือ ปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอน ครูผู้สอนขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ในเรื่องที่เรียน ขาดการสร้างแรงจูงใจในการเรียน อีกทั้งไม่มีวิธีสอนหรือเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่เพื่อที่จะนำมาพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ยังคงใช้การสอนแบบเดิม ๆ ไม่มีการฝึกให้คิดหรือมีกิจกรรมฝึกคิดน้อย เมื่อผู้เรียนปฏิบัติน้อยความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนจึงน้อยตามไปด้วย ส่งผลให้ผู้เรียนคิดไม่เป็น ไม่รอบคอบ ไม่มีเหตุผลและขาดวิจารณญาณในการอ่านในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเบญจมเทพวิทยาคาร จังหวัดเพชรบุรี ที่ผ่านการเรียนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมาแล้ว โดยสรุปพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ครูผู้สอนไม่มีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนก่อนการอ่านสื่อต่าง ๆ ใช้น้ำเสียงราบเรียบ ไม่น่าสนใจ สอนไม่สนุก ใช้วิธีสอนไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่บรรยายอย่างเดียวทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโรงเรียนเบญจมเทพวิทยาคารจังหวัดเพชรบุรีดังกล่าว แสดงให้เห็นอีกว่า การจัดการเรียนรู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการสอบ O-Net วิชาภาษาไทยไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้คือ ต้องเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี แต่ในทางกลับกันตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 - 2560 คะแนนเฉลี่ย O-Net วิชาภาษาไทย กลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง คือได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 61.63 61.55 และ 60.56 ตามลำดับ ซึ่งหากปล่อยไว้อาจจะเกิดปัญหาใหญ่ตามมา ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนและได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างแท้จริง โดยได้ศึกษาค้นคว้าหารูปแบบวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

พุทธิปัญญา (Cognitive) เป็นแนวคิดหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับกระบวนการทางปัญญาหรือความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในสมองของมนุษย์เป็นแนวคิดทางจิตวิทยาของนักจิตวิทยากลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเท่านั้น แต่มีความซับซ้อนกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูล และการดึงข้อมูลมาใช้ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับความสามารถในการคิด การจำ การวางแผน การตัดสินใจ และการให้ความหมายกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากประสบการณ์อันหลากหลาย แนวคิดนี้เชื่อว่ามนุษย์ต้องนำสิ่งเร้าเหล่านั้นมาคิดวิเคราะห์ และให้ความหมายกับสิ่งเร้าเพื่อการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น

การเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) จะเน้นในเรื่องของกระบวนการทำงานในสมอง (Mental Process) ของมนุษย์เป็นสำคัญ ไม่ได้มุ่งเฉพาะสิ่งเร้าและการตอบสนองเท่านั้น แนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) เชื่อว่าความรู้เป็นการสร้างสัญลักษณ์ในจิตของบุคคลและการเรียนรู้เป็นกระบวนการรับเอาตัวแทนของสัญลักษณ์เข้าไปในหน่วยความจำ ซึ่งจะทำการประมวลผลสัญลักษณ์หรือสารสนเทศออกมา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของการกระทำ สิ่งที่ต้องใช้สติปัญญาในการจินตนาการมาก ๆ หรือเนื้อหาสาระที่มีความซับซ้อน การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) จะเป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่สามารถเอื้อและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้ผลดีขึ้น (อลงกรณ์ พรหมที, 2556, น.3)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทางด้านความคิดและสติปัญญาสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่าง

มีวิจารณญาณของผู้เรียนได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับพุทธิปัญญา (Cognitive) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจ รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ที่ล้นหลามเข้ามาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเบญจมเทพวิทยาสังเคราะห์เพชรบุรีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 13 ห้องเรียน มีนักเรียน จำนวน 513 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/11 โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน จำนวน 38 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

2.1 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงได้กำหนดบทอ่านที่เป็นร้อยแก้วและบทอ่านที่เป็นร้อยกรองจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (needs analysis) ดังนี้

1. บทอ่านร้อยแก้ว ได้แก่ โฆษณา ข่าว บทความ สารคดี นิทานและเรื่องสั้น

2. บทอ่านร้อยกรอง ได้แก่ เพลง และกวีนิพนธ์

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 16 คาบ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) และการขยายผล (Moment) โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R_1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แนวคิดที่เกี่ยวกับ Cognitive การสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นและข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การหาค่าร้อยละ (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) ออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D&D) เป็นการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงระบบและตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus group discussion) จำนวน 5 คน และรับรองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการประเมิน (check list) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านภาษาไทย และด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าเฉลี่ย (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R_2) ทดลองใช้ (Implementation : I) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/11 โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 38 คน โดยทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบปรนัยและอัตนัย สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเขียนแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ซึ่งใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (X) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบค่าที (t-test) ที่ไม่อิสระต่อกันและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) ประเมินผล (Evaluation: E) เป็นการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (X) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบค่าที (t-test) ที่ไม่อิสระต่อกันและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 5 การขยายผล (Moment) เป็นการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปขยายผลกับผู้เรียนกลุ่มอื่นที่มีลักษณะไม่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้สอนเอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1, 6/4, 6/6 และ 6/11 โรงเรียนเบญจมเทพวิทยาคารจังหวัดเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (X) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบค่าที (t-test) ที่ไม่อิสระต่อกันและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1.1 การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือข้อมูลใหม่ให้เข้ากับโครงสร้างความรู้เดิม การจัดสิ่งเร้าหรือ

สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมตรงกับความสนใจของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้

1.1.2 ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากการได้ลงมือปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแสดงความคิดเห็นอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. สร้างความสนใจ (Motivation) 2. สำรวจและศึกษาบทอ่าน (Exploration) 3. วิเคราะห์บทอ่าน (Critical thinking) 4. สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Self-construction of knowledge) และ 5. ประยุกต์ใช้ (Application)

1.4 การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.4.1 วัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

1.4.2 วัดความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.5 ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

1.5.1 ระบบสังคม การเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนต้องเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนต้องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น

1.5.2 หลักการตอบสนอง การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ครูผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสอนตามขั้นตอนและกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดในระดับสูง

1.5.3 ระบบสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในเชิงบวกและให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่าง

อิสระ นอกจากนี้ควรจัดหาบทอ่านที่มีความน่าสนใจและมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.1 คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมี

วิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์และแสดงผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	38	60	30.08	3.13	-51.15*	.000
หลังเรียน	38	60	49.29	3.64		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน ($\bar{X}=49.29$, S.D. = 3.64) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=30.08$, S.D. = 3.13) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}= 4.49$, S.D. = 0.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.51$, S.D. = 0.62) รองลงมาด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}= 4.49$, S.D. = 0.60) และด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X}= 4.48$, S.D. = 0.60) นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปขยายผลการใช้

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปขยายผลการใช้โดยขอให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นำไปใช้กับนักเรียนที่สอน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยไม่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1, 6/4, 6/6 และ 6/11 โรงเรียนเบญจมเทพอทิศจังหวัดเพชรบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งจากการขยายผลพบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนทุกห้องหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/6 จำนวน 39 คน ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	39	60	29.51	2.71	-42.98*	.000
หลังเรียน	39	60	48.21	3.74		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียน ($\bar{X}$ = 48.21, S.D. = 3.74) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 29.51, S.D. = 2.71) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนกลุ่มขยายผล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.63) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.60) รองลงมาด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.60) และด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.68) นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Motivation) ขั้นที่ 2 สำรวจและศึกษาบทอ่าน (Exploration) ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ บทอ่าน (Critical thinking)

ขั้นที่ 4 สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Self-construction of knowledge) ขั้นที่ 5 ประยุกต์ใช้ (Application) 4.การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และ 5. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus group discussion) และรับรองรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยการประเมิน (check list)

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผลการศึกษา

2.1 การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านสื่อการเรียนรู้และด้านเนื้อหาสาระ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากตามลำดับ

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Motivation) ขั้นที่ 2 สำรวจและศึกษาบทอ่าน (Exploration) ขั้นที่ 3 วิเคราะห์บทอ่าน (Critical thinking) ขั้นที่ 4 สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Construction of knowledge) ขั้นที่ 5 ประยุกต์ใช้ (Application) 4. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 5. ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

เห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ประการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น มีความสอดคล้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบในแต่ละขั้นตอน ซึ่งเมื่อมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วได้ค่าความสอดคล้องในระดับมากที่สุด จึงทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของทิตนา แฉมณี (2557, น.221-222) ที่สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดได้นั้น สิ่งสำคัญคือต้องมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงต้องมีการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun (2009) ที่สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น ทุกส่วนต้องมีความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะจะเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ของแบบแผนการจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนของหลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้สอนและผู้เรียน และการวัดและประเมินผล ต้องผ่านขั้นตอนการสร้าง

และพัฒนาอย่างเป็นระบบจึงจะทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเห็นได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจะช่วยให้การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน ดังนั้นวิจัยของกิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านตีความของนักเรียนระดับปริญญาบัณฑิต แล้วพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เพราะได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ และมีการดำเนินการตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ศศิณัฐ์ สรรคบุรณารักษ์ (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาจีนเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งรูปแบบนอกจากจะผ่านการหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วยังนำไปหาค่าประสิทธิภาพแล้วได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.76/98.00 ดังนั้นการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพดีสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกเป็นคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนตามประเภทของงานเขียนพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านร้อยแก้วและร้อยกรองอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนเช่นเดียวกัน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้

ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายตอบสนองความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน มีการใช้สื่อและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และต่อเนื่องและเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาให้ได้มากที่สุด โดยให้ผู้เรียนรู้จักใช้สติปัญญาของตนเองในการแก้ไขปัญหาเมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ในขั้นการวิเคราะห์ และขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่ให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ ความคิดของกันและกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นถึงแนวทางในการค้นหาคำตอบ ช่วยให้เห็นองเห็นวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย แจ่มุม มีการสะท้อนเหตุและผลของการตัดสินใจเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหา ผู้เรียนมองเห็นความหนักแน่นของเหตุผลที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกคำตอบที่ใช้หรือไม่ใช่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ซึ่งการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การได้พูดคุยหรือได้รับฟังการแสดงความคิดเห็นที่ได้แย้งกันหรือยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น เป็นการสั่งสมความรู้ ความคิด และมุมมองต่าง ๆ ซึ่งจะถูกเก็บไว้ในตัวผู้เรียนและผู้เรียนสามารถดึงข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้ได้ในการประยุกต์ใช้ ด้วยเหตุนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจึงสูงขึ้น ดังที่ Driver And Bell (1986 , pp.5-7) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดจากการอภิปรายและการสาธิต ผู้เรียนจะมองเห็นแนวทาง แบบวิธีการที่หลากหลายในการตีความประสบการณ์ หรือเหตุการณ์ แล้วกำหนดเป็นความรู้ใหม่ได้สอดคล้องกับคริสโตเฟอร์ จอห์นสัน (2551, น.5) ที่กล่าวว่า การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนจำได้ถึงร้อยละ 50 และการได้ทดลองปฏิบัติเอง จะช่วยให้จำได้มากขึ้นถึงร้อยละ 75 และสอดคล้องกับ Joyce and Weil (1989) ที่สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือกัน ช่วยพัฒนาผู้เรียนด้านสติปัญญา โดยเพื่อนในกลุ่มจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะผู้เรียนที่อยู่ในวัยเดียวกันจะสามารถสื่อสารกันได้ง่ายกว่าครูสอน

นอกจากนี้ การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นด้วย ดังงานวิจัยของชลธิชา หอมพุ่ม (2557) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนด้วยรูปแบบการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตตรา พิกุลทอง (2559) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านเนื้อหาสาระ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเด่นคือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาด้วยตนเองในการหาคำตอบโดยมีการใช้สื่อบทอ่านอย่างหลากหลายในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่าง

เพื่อนด้วยกันและระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนาน ไม่ตึงเครียด ผู้เรียนจึงเกิดความรู้สึกสบายใจในการเรียนและมั่นใจในการเลือกมุมมองใดมุมมองหนึ่งเพื่อตัดสินใจข้อเท็จจริงนั้น สอดคล้องกับบอกลกรรมพรมที (2556) ที่กล่าวไว้ว่า การแบ่งกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนสังเคราะห์ประเด็นที่สำคัญและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน โดยมีครูผู้สอนให้การช่วยเหลือในประเด็นที่ผู้เรียนตัดสินใจไม่ได้ ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับดวงใจ บุญยะภาส (2559) ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนเพราะการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนในรูปแบบที่ตนเองพึงพอใจจะประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรเลือกสื่ออ่านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีความยาวและความซับซ้อนของเรื่องเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนและควรเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากขึ้นและส่งผลให้ผลการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นด้วย

1.2 ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคอยสังเกตการณ์และอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน ซึ่งจากการทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่ ทำให้บรรยากาศในการเรียนไม่เงียบเหงาและไม่เคร่งเครียด มีความเป็นกันเอง และเกิดความรู้สึกสนุกสนาน

1.3 ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการพิจารณาเลือกประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม โดยเน้นให้สมาชิกเลือกประธานกลุ่มที่มีความกระตือรือร้น มีพลัง เสียงดังฟังชัด มีความรับผิดชอบและที่สำคัญมีบุคลิกภาพที่เป็นมิตรกับทุกคน มาทำหน้าที่เป็นประธานเพื่อที่จะสามารถกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็นออกมาได้ ไม่เกิดความเกร็ง มีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในตัวประธาน การทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้จึงจะประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี

1.4 การแสดงความคิดเห็นควรให้อิสระแก่ผู้เรียนไม่ตำหนิหรือต่อว่าแต่ควรอธิบายเกี่ยวโยงให้เข้าใจถึงหลักคุณธรรมและศีลธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

1.5 การจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีเวลาในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองและควรเลือกชิ้นงานที่มีความถูกต้อง ชัดเจน น่าสนใจ และแปลกใหม่ มาแสดงให้ผู้เรียนอื่น ๆ ได้ดูเพื่อที่จะได้มีแนวคิดในการนำเสนอผลงานชิ้นต่อไปที่แตกต่างไปจากเดิม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) สามารถส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประยุกต์แนวคิดอื่น ๆ มาสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนต่อไป เช่น แนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนิยม แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธศาสนา เป็นต้น

2.2 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการประยุกต์แนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) มาใช้เสริมสร้างความสามารถด้านอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ การอ่านตีความ การอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาแนวคิดพุทธิปัญญา (Cognitive) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้น หรือกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านตีความของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.(วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คริสโตเฟอร์ จอห์นสัน. (2551). การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนชาวไทย. กรุงเทพฯ : ส.การเจริญการพิมพ์.
- จิตตรา พิกุลทอง. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.(วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจลีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรคของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงใจ บุญยะภาส. (2559). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบประสานสัมพันธ์ครอบครัวและโรงเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.(พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์และคณะ. (2545). กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่2 (4-6). กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.
- ศศิณัฐ สรรคบุรานุรักษ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นภาระงานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาจีนเพื่อความเข้าใจสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สสวท. (2559). สรุปผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์. สืบค้น 11 มกราคม 2560. จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2015summaryreport/>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อลงกรณ์ พรหมที.(2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยมเรื่องคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและการแพร่กระจายสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมไฟฟ้า. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Driver, R.H. and Bell, (1986). Students thinking and the learning of science: A constructivist view. *The School Review*. 67 (240):443-456.
- Joyce, B and Well, M. (1986). *Model of Teaching*. (3ed.). London: Prentice-Hall.
- Joyce, Bruce., Weil, Marsha.and Calhoun, Emily. (2009). *Models of Teaching*. New York: Pearson Education, Inc.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

MARKETING MIX FACTORS INFLUENCING THE DECISION OF FITNESS CENTER FOR HEALTH

อภิชนา ฐานโชติ*
Apichaya Thanachot

อาจารย์ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ รุ่งประพันธ์
Assistant Professor Kajornsak Roonprapunta, Ph.D.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิศักดิ์ สว่างเมฆ
Assistant Professor Taweesak Sawangmak, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการบริการ และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ที่เป็นสมาชิกหรือเข้าใช้เป็นประจำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 390 คน และผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการแบบ Enter Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬา มหาวิทยาลัยนเรศวร

1. การตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า การตัดสินใจเลือกใช้สถานออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 50.30 ระยะเวลาในการใช้บริการส่วนใหญ่ คือ 1-2 ชั่วโมงขึ้นไปต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 82.80 ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการ อยู่ระหว่างช่วงเวลา 15.01 – 19.00 น. คิดเป็นร้อยละ 56.20 วันที่เข้าใช้บริการส่วนมาก คือ วันจันทร์ – วันศุกร์ คิดเป็นร้อยละ 92.10 ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ ตนเอง คิดเป็นร้อยละ 55.10 และวัตถุประสงค์ที่เลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนมาก เพื่อต้องการลดน้ำหนัก/เสริมสร้างรูปร่างกล้ามเนื้อ คิดเป็นร้อยละ 64.40

2. การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และสามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ร้อยละ 70.10

3. การสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 0.073 + 0.302(X7) + 0.352(X5) + 0.181(X6) + 0.151(X1) + 0.157(X3) + 0.156(X4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$ZY = 0.349(ZX5) + 0.292(ZX7) + 0.182(ZX6) + 0.159(ZX3) + 0.153(ZX4) + 0.147(ZX1)$$

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด;การตัดสินใจ;สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกาย

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the decision to choose fitness center for health, to study the marketing mix factors affecting the decision to choose the Fitness Center for Health, including product factors, price, distribution channels, personnel, physical characteristics and service process, and to create predictions marketing mix affecting consumers' decision of using health service fitness establishment in Muang district, Phitsanulok province classified by personal characteristics such as genders, ages, education levels, occupations, monthly income and health service fitness establishments that they are members or regularly use. The data were collected by survey questionnaires of 390 consumers who use health service fitness center for health in Mueang district, Phitsanulok province by the stratified random sampling. Data were analyzed in term of the rating scale in 5 levels and the total confidence was at 0.95 and statistical analysis was conducted through percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment coefficient of correlation and enter multiple regression analysis were as:

1. The study of the decision to use the fitness center for health found that most of users come to the fitness center 2 – 3 times per week (50.3%), the duration in using the service is 1 – 2 hours or more a time (82.8%). Period of service is between 3.01 – 7.00 p.m. (56.2%), the days of using the

service are mostly Monday – Friday (92.1%) and the influential persons in the decision of fitness center for health were themselves (55.1%). The main purposes in choosing the fitness center to exercise for health are to lose weight and to build muscular shape up (64.4%).

2. Marketing mix factors that affect the decision to use the fitness center for health, found that level of priority of marketing mix which affects the decision to use fitness center for health was in the high level. Considering each point with an average of the top 3 highest priorities namely personnel, followed by product and the distribution channels respectively. The points with an average of the least point was marketing promotion and forecasting the decision to use the fitness center for health (70.10).

3. Creating forecasting equations marketing mix factors affecting the decision to use the fitness center for health is able to form the forecasting equations in the form of raw scores and standard scores as follows

Forecasting equations in raw scores;

$$Y = 0.073 + 0.302(X7) + 0.352(X5) + 0.181(X6) + 0.151(X1) + 0.157(X3) + 0.156(X4)$$

Forecasting equations in standard scores;

$$ZY = 0.349(ZX5) + 0.292(ZX7) + 0.182(ZX6) + 0.159(ZX3) + 0.153(ZX4) + 0.147(ZX1)$$

Keywords: Marketing Mix; Decision; Fitness Center for health

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 – 2564 (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 48) กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ทุนมนุษย์ของประเทศไทยยังมีปัญหาใน ด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และ ทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและ เลือกรับ 12 วัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อวิกฤต ค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวาง รากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมี ทศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้ รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น

รวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ในด้านสุขภาพ คือ ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ อาทิ ส่งเสริมให้ มีกิจกรรมทางสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายและ ภาษีในการควบคุม ผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพการ บริหารจัดการระบบสุขภาพ ภาครัฐและปรับระบบการเงิน การคลังด้านสุขภาพ อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการ ทรัพยากรร่วมกันระหว่าง สถานพยาบาลทุกสังกัดในเขต พื้นที่สุขภาพ พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับ สังคมสูงวัย อาทิ ผลักดันให้มี กฎหมายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

การส่งเสริมสุขภาพของคนไทยตามแผนพัฒนา สุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) มีเป้าหมายให้ ประชาชนมีการออกกำลังกาย ร้อยละ 60 (กระทรวง

สาธารณสุข, 2560, น.25) ในแนวทางเดียวกันวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนากีฬาแห่งชาติ ตามแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) ของการกีฬาแห่งประเทศไทย ตามแผนงานหลักที่ 2 เรื่องการพัฒนากีฬาเพื่อมวลชน มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเป็นประจำร้อยละ 60 ที่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2560)

จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของประชากรมีการเคลื่อนไหวในกิจวัตรประจำวันน้อยลง การทำงานต้องนั่งครั้งละนาน ๆ ไม่ได้เปลี่ยนอิริยาบถ ขาดความตระหนักในการออกกำลังกาย วิธีการดำเนินชีวิตขาดความสมดุล โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะการทำงานไม่ต้องใช้แรงกายมาก เช่น งานวิชาการ งานผู้บริหาร งานเสมียน และคนที่ไม่มียาชีพ โดยสัดส่วนของประชากรไทยที่อายุ 15 ปีขึ้นไป มีกิจกรรมทางกายเพียงร้อยละ 19.2 (ชายร้อยละ 18.4 และ หญิงร้อยละ 20.0) (วิชัย เอกพลากร, 2557, น.4) กลายเป็นมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และโรคอ้วนลงพุง โดยระหว่างปี พ.ศ.2551 – 2552 คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีภาวะน้ำหนักเกินร้อยละ 24.7 คิดเป็น 17.6 ล้านคน อ้วนลงพุงร้อยละ 32.1 คิดเป็น 16.2 ล้านคน มีภาวะโรคเบาหวานร้อยละ 6.9 เป็นโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 21.4 และภาวะไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 19.4 (คณะอนุกรรมการสถิติสาธารณสุข และคณะทำงานสถิติสาธารณสุข, 2557, หน้า 9) และในปี พ.ศ.2557 ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากโรคหัวใจและหลอดเลือดทั้งหมด 58,681 คน และด้วยโรคหัวใจขาดเลือดจำนวน 18,079 คน (นิตยา พันธุเวทย์, 2557, น.1) จะพบว่าพฤติกรรมที่ขาดการออกกำลังกายที่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ ในทางตรงข้ามหากประชากรไทยมีกิจกรรมทางกายที่พอเพียง มีการออกกำลังกายอย่างถูกต้องเหมาะสมและ

สม่ำเสมอ สามารถช่วยลดอัตราการเสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด, โรคหัวใจขาดเลือด, โรคหลอดเลือดสมอง และโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง

การออกกำลังกาย (Exercise) เป็นกิจกรรมที่ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเกิดความเคลื่อนไหว และมีผลต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้ร่างกายเกิดความสมบูรณ์ แข็งแรง และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มนัส ยอดคำ, 2548 น.49) การออกกำลังกายอย่างถูกต้องจะเกิดประโยชน์ทางด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านสติปัญญา และด้านสังคม การออกกำลังกายช่วยเพิ่มความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิตและปอด เพิ่มการใช้ออกซิเจนในการเผาผลาญเกิดเป็นพลังงาน ประโยชน์ของการออกกำลังกายสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกายช่วยในเรื่องระบบการไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ, ด้านจิตใจ ช่วยลดความเครียด เพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ (EQ), ด้านสติปัญญา ผู้ที่ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะมีความสามารถในการแก้ปัญหา เพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ และด้านสังคม การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนมีปฏิสัมพันธ์ จึงนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมที่ดี ซึ่งการออกกำลังกายในปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 การออกกำลังกายแบบแอโรบิก (Aerobic exercise) ได้แก่ การเดิน (walking) การวิ่ง (jogging) การขี่จักรยาน (cycling) การว่ายน้ำ (swimming) และการเต้นรำ (dancing) เน้นการใช้ออกซิเจนของร่างกายและการไหลเวียนโลหิต ประเภทที่ 2 การออกกำลังกายแบบ Resistance ได้แก่ การยกน้ำหนัก เป็นการสร้างความทนทาน และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (ธราดล เก่งการพานิช และคณะ, 2547, หน้า 3) ประชาชนสามารถเลือกออกกำลังกายได้ตามความสะดวก ความชอบของแต่ละบุคคล การเตรียมความพร้อมสถานที่ในการออกกำลังกาย จึงมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนได้ออกกำลังกายมากขึ้น ภาครัฐได้กำหนดมาตรการการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย เช่น จัดสวนสาธารณะ สนาม หรือสถานที่นันทนาการให้เข้าถึงได้ง่าย มีความสะดวก สวยงาม มีสุนทรีภาพ และความปลอดภัย (ธราดล เก่งการพานิช และคณะ, 2547, น.40)

จังหวัดพิษณุโลกมีประชากรจำนวน 863,404 คน แบ่งเป็นชาย 423,089 คน และเป็นหญิง 440,315 คน โดยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 286,631 คน (ประทีป ตระกูลสา, 2559, น.4) เปรียบเทียบกับพื้นที่สวนสาธารณะ หรือสถานที่นันทนาการ จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรในจังหวัดพิษณุโลก และด้วยรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชากรมีความหลากหลายของอาชีพ มีข้อจำกัดด้านเวลาและวัตถุประสงค์ในการออกกำลังกายที่แตกต่างกัน ประชากรวัยทำงานมีความต้องการในการเข้าถึงการออกกำลังกายที่รวดเร็ว การสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อการออกกำลังกายของภาครัฐ จึงไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ประชาชนจังหวัดพิษณุโลก จึงมีผู้ประกอบการภาคเอกชนเข้ามาสร้างสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในจังหวัดพิษณุโลกเป็นธุรกิจหลายแห่ง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนอำเภอเมืองพิษณุโลก

สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เป็นสถานที่ที่มีเครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากรในการให้บริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีการเก็บค่าใช้จ่าย เช่น เป็นค่าสมาชิก หรือค่าบริการรายครั้ง (กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, 2557) ภายในสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีการจัดสรรพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน เช่น จุดติดต่อประชาสัมพันธ์, พื้นที่วางเครื่องมือออกกำลังกาย, ห้องน้ำ ห้องสุขา และตู้ล็อกเกอร์ เป็นต้น มีบุคลากรที่มีความรู้ ให้คำแนะนำการออกกำลังกายอย่างถูกวิธี สาธิตการใช้เครื่องมือออกกำลังกาย ช่วยหาเป้าหมายและสร้างแรงผลักดันให้ผู้บริโภคได้บรรลุเป้าหมาย สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ได้เน้นสร้างความสะดวกสบาย และความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค ประชาชนได้ประโยชน์จากการเปิดสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ประชาชนสามารถเข้าถึงการออกกำลังกายได้มากขึ้น สามารถเลือกรูปแบบการออกกำลังกายได้หลากหลายจากเครื่องมือออกกำลังกาย เช่น กลุ่มเครื่องมือพัฒนาระบบหัวใจและการไหลเวียนโลหิต (Cardio Machine) และกลุ่มเครื่องมือฝึกความแข็งแรง

ของกล้ามเนื้อ (Strength Machine) ธุรกิจสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จึงต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลตอบแทนเป็นกำไร การสร้างความน่าเชื่อถือและแรงจูงใจจากสื่อประชาสัมพันธ์ หรือกิจกรรมส่งเสริมการขายขึ้น ส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางการตลาด เกิดประโยชน์ต่อผู้บริโภค ผู้บริโภคมีสิทธิและอำนาจในการเลือกสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายที่ตรงกับความต้องการ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค ให้ธุรกิจสามารถนำไปวางแผนกลยุทธ์ วิธีการ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด ส่งผลถึงผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้น ด้วยแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 4P (Marketing Mix 4P's) ได้ถูกถ่ายทอดมาจากแนวคิดของ นีล เฮช บอร์ดเดน (Niel H. Borden) (อรรถการ สัตยพาณิขย์, 2558, น.247) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สามารถเป็นได้ ทั้งสินค้าและบริการ, ปัจจัยด้านราคา (Price) การกำหนดราคาที่เหมาะสม, ปัจจัยกิจกรรมส่งเสริมการตลาด (Promotion) และปัจจัยสถานที่จัดจำหน่าย (Place) ซึ่งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4P ไม่เพียงพอในการวิเคราะห์ความต้องการในธุรกิจที่เน้นการให้บริการ Booms และ Bitner นักวิชาการชาวอเมริกา ได้พิจารณาเพิ่มปัจจัยสำหรับธุรกิจบริการ เป็นแนวคิดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7P (Marketing Mix 7P's) โดยเพิ่ม 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคคล (People), ปัจจัยด้านกายภาพ (Physical Evidence) และ ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546, น.182) ธุรกิจสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ คือเป็นธุรกิจที่เน้นงานบริการด้วยเช่นกัน

จึงมีความสนใจศึกษาถึงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้านของ Booms and Bitner. (Marketing Mix 7P's) เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มและทิศทางการตัดสินใจตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานออกกำลังกายของผู้บริโภค ในจังหวัด

พิษณุโลก และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุง กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค และเป็นประโยชน์กับผู้สนใจลงทุนประกอบธุรกิจสถานออกกำลังกายในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแตกต่างกัน
2. ข้อมูลพฤติกรรมการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแตกต่างกัน
3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการบริการ กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีความสัมพันธ์กันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญอย่างน้อย 1 ด้าน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจะทำการศึกษสถานประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะครอบคลุมถึงส่วนบุคคลและส่วนประสมทางการตลาด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้ใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จังหวัดพิษณุโลก ทั้งเพศชายและเพศหญิง

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จำนวน 10 แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้วิธีการคำนวณหา กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรสำหรับกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (กัลยา วาณิชขันธ์, 2545, น.26) และกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างเป็น 390 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 ปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

1.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้านของ Boom and Bitner. (Marketing Mix 7P's) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา(Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และด้านกระบวนการบริการ (Process)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

การตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ปัจจัย ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเลือกใช้สถานออกกำลังกาย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เนื้อหาของแบบสอบถามมีจำนวน 4 ตอน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำถามแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย ด้านต่าง ๆ 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา หรือค่าใช้จ่ายบริการ ด้านสถานที่และช่องทางการจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการบริการ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยคำถามแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงเจ้าของกิจการสถานออกกำลังกายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ลูกค้าสมาชิกตอบแบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของลูกค้า
2. ติดต่อประสานงานกับสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับวัน เวลาที่จะขอรับข้อมูล

3. นำแบบสอบถาม ขอข้อมูลจากผู้ให้บริการ จากสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

4. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้ระยะเวลา 30 วัน

5. รวบรวมแบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานออกกำลังกายของลูกค้า จากสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 390 ฉบับ

6. นำข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของลูกค้า นำไปวิเคราะห์ สรุป และรายงานผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และพฤติกรรมการใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ จำนวนร้อยละ ความถี่
2. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกำลังกาย วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการแบบ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวพยากรณ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้เทคนิคทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐาน ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ทำการวิเคราะห์โดยใช้ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 กลุ่ม และ Regression Analysis ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีลำดับ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ตาราง 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวม (n=390)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.38	0.60	มาก
ด้านราคา	4.26	0.59	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.37	0.58	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.01	0.71	มาก
ด้านบุคลากร	4.47	0.61	มาก
ด้านกระบวนการบริการ	4.27	0.64	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.23	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย	4.29	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=4.38$) และด้าน

กระบวนการบริการ ($\bar{X}=4.37$) ตามลำดับ ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญน้อยสุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}=4.01$)

2. ผลการศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ตาราง 2: แสดงจำนวนและร้อยละของการตัดสินใจใช้บริการที่สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (n=390)

การตัดสินใจใช้บริการที่สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการเข้าใช้บริการ ต่อสัปดาห์		
ใช้บริการ 1 ครั้ง	7	1.70
ใช้บริการ 2 - 3 ครั้ง	196	50.30
ใช้บริการ 4 - 5 ครั้ง	136	34.90
ใช้บริการ มากกว่า 5 ครั้ง	51	13.10

ระยะเวลาในการใช้บริการ ต่อครั้ง		
น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	4	1.03
ใช้บริการ 1 - 2 ชั่วโมง	323	82.80
ใช้บริการ 3 - 4 ชั่วโมง	47	12.10
ใช้บริการ 5 ชั่วโมงขึ้นไป	16	4.07
ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการ		
ตั้งแต่เปิด - 11.00 น.	10	2.56
เวลา 11.01 - 15.00 น.	14	3.54
เวลา 15.01 - 19.00 น.	219	56.20
เวลา 19.01 - ปิดให้บริการ	147	37.70
วันที่เข้าใช้บริการ		
จันทร์ - ศุกร์	359	92.10
เสาร์ - อาทิตย์	31	7.90
บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้สถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อ		
สุขภาพ	120	30.80
เพื่อน	44	11.30
ครอบครัว	215	55.10
ตนเอง	11	2.8
สื่อประชาสัมพันธ์		
วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้สถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ		
ต้องการลดน้ำหนัก/ เสริมสร้างรูปร่างกล้ามเนื้อ	251	64.40
ต้องการมีสุขภาพที่แข็งแรงยิ่งขึ้น/ บรรเทาอาการเจ็บป่วยทางโรคประจำตัว	114	29.20
ต้องการไปใช้บริการพร้อมกับเพื่อน/ ครอบครัว	12	3.08
ต้องการสร้างเครือข่ายทางสังคมใหม่ / หาเพื่อนกลุ่มใหม่ๆ	8	2.05
ต้องการพบปะต่อเพศตรงข้าม	5	1.27

จากตาราง 2 พบว่า การตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการ 2 - 3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 ระยะเวลาในการใช้บริการส่วนใหญ่ คือ 1-2 ชั่วโมงขึ้นไปต่อครั้ง จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 82.80 ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการอยู่ระหว่างช่วงเวลา 15.01 - 19.00 น. จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 56.20 วันที่เข้าใช้บริการส่วนมากคือ วันจันทร์-วันศุกร์ จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 92.10 ประกอบกับ

บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้สถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ ตนเอง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 และวัตถุประสงค์ที่เลือกใช้สถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนมากเพื่อต้องการลดน้ำหนักหรือเสริมสร้างรูปร่างกล้ามเนื้อ จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 64.40

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ตาราง 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (n=390)

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	Y
X1	1.000							
X2	.763**	1.000						
X3	.658**	.715**	1.000					
X4	.701**	.714**	.737**	1.000				
X5	.660**	.714**	.647**	.731**	1.000			
X6	.614**	.655**	.630**	.714**	.618**	1.000		
X7	.664**	.648**	.651**	.712**	.633**	.723**	1.000	
Y	.679**	.651**	.672**	.659**	.733**	.689**	.735**	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า มีจำนวน 36 คู่ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.763 ถึง 0.614 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกทุกคู่ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกคู่ โดยตัวแปรพยากรณ์กับพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1) กับด้านราคา (X_2) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.763 และตัวแปรพยากรณ์กับพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1) กับด้านกระบวนการบริการ (X_6) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.614 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_7) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.735 และส่วนตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านราคา (X_2) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.651

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (n=390)

Model	R	R ²	R ² _{adj}	SE	F	Sig
Enter	.837	.701	.696	.249	149.34**	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ มีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ (n=390)

ตัวแปร	b	SEb	β	t	Sig
X5	0.352	0.044	0.349	7.913**	0.000
X7	0.302	0.048	0.292	6.278**	0.000
X6	0.181	0.045	0.182	4.046**	0.000
X3	0.157	0.044	0.159	3.555**	0.000
X4	0.156	0.054	0.153	2.890*	0.004
X1	0.151	0.045	0.147	3.362*	0.001
a = 0.073		R = 0.837		SEest = 0.249	
F = 149.35		R ² = 0.701		R ² _{adj} = 0.696	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 6 ตัวแปร โดยทั้ง 6 ตัวแปร สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ร้อยละ 70.10 ทั้งนี้สามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 0.073 + 0.302(X_7) + 0.352(X_5) + 0.181(X_6) + 0.151(X_1) + 0.157(X_3) + 0.156(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.349(ZX_5) + 0.292(ZX_7) + 0.182(ZX_6) + 0.159(ZX_3) + 0.153(ZX_4) + 0.147(ZX_1)$$

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุ 18 – 25 ปี มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท การตัดสินใจเลือกใช้สถานออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการ 2-3 ครั้งแต่สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 50.30 ระยะเวลาในการใช้บริการส่วนใหญ่ คือ 1 - 2 ชั่วโมงขึ้นไปต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 82.80 ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการอยู่ระหว่างช่วงเวลา 15.01 – 19.00 น. คิดเป็นร้อยละ 56.20 วันที่เข้าใช้บริการส่วนมาก คือ วันจันทร์ – วันศุกร์ คิดเป็นร้อยละ 92.10 ประกอบกับบุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ ตนเอง คิดเป็นร้อยละ 55.10 และวัตถุประสงค์ที่เลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนมาก เพื่อต้องการลดน้ำหนักหรือเสริมสร้างรูปร่างกล้ามเนื้อ คิดเป็นร้อยละ 64.40

2. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้

สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาทางด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.47$) รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.38$) และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.37$) ตามลำดับ ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.01$) ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ อุปกรณ์ออกกำลังกายอยู่ในสภาพที่แข็งแรงและมีความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.47$) อุปกรณ์ออกกำลังกายมีความสะอาดสวยงามพร้อมใช้งาน ($\bar{X} = 4.39$) และอุปกรณ์ออกกำลังกายมีความทันสมัยตอบสนองความต้องการ ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อุปกรณ์ออกกำลังกายมีความหลากหลายและเพียงพอต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 4.32$)

2.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านราคา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ราคาค่าใช้บริการมีการกำหนดและแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.33$) ราคาค่าใช้บริการมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับความพึงพอใจในบริการ ($\bar{X} = 4.27$) และราคาค่าสมาชิกอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับบริการที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.23$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ราคาค่าใช้บริการมีให้เลือกได้หลายระดับตามต้องการ ($\bar{X} = 4.20$)

2.3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อ

พิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สถานที่ตั้งมีความสะดวกต่อการเดินทางเพื่อเข้ามาใช้บริการ ($\bar{X} = 4.43$) สถานที่มีความสะอาดปลอดภัย และแบ่งพื้นที่ในการให้บริการอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.37$) และการจัดวางอุปกรณ์มีความสะดวกในการใช้บริการ ($\bar{X} = 4.35$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สถานที่จอดรถมีเพียงพอต่อจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการ ($\bar{X} = 4.33$)

2.4 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีการลดราคาหรือให้ของสมนาคุณ เมื่อสมัครเป็นสมาชิก ($\bar{X} = 4.22$) มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรม และโปรโมชั่นต่างๆ ตามสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X} = 4.03$) และมีการให้ทดลองใช้บริการ ก่อนตัดสินใจเป็นสมาชิก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการจัดทำใบปลิว แผ่นพับที่ให้รายละเอียดบริการ ($\bar{X} = 3.89$)

2.5 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ พนักงานให้บริการด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมและเป็นมิตร ($\bar{X} = 4.52$) พนักงานมีความกระตือรือร้น และยินดีให้บริการอย่างเสมอภาค ($\bar{X} = 4.47$) และเมื่อมีข้อซักถามพนักงานสามารถให้คำแนะนำเพิ่มเติม/ตอบคำถามได้ ($\bar{X} = 4.45$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ พนักงานมีความรู้และทักษะในการให้บริการ ($\bar{X} = 4.44$)

2.6 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านกระบวนการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อ

พิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ได้รับความรวดเร็วในการใช้บริการ ($\bar{X}=4.37$) ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ ($\bar{X}=4.36$) และมีการแนะนำข้อมูลด้านสุขภาพ ก่อนการให้บริการ ($\bar{X}=4.25$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ สม่าเสมอ ($\bar{X}=4.09$)

2.7 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นในด้านลักษณะทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สถานที่ออกกำลังกาย มีความกว้างขวางและสะดวกสบาย ($\bar{X}=4.34$) สภาพแวดล้อมภายใน มีการจัดบรรยากาศ เช่น แสง เสียง ที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการออกกำลังกาย ($\bar{X}=4.34$) และห้องน้ำ ห้องแต่งตัว ห้องเก็บของมีความสะอาดและปลอดภัย ($\bar{X}=4.27$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุดเครื่องแบบพนักงานมีความเป็นเอกลักษณ์ ($\bar{X}=3.96$)

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีความสัมพันธ์ในทางบวกทุกตัวและมีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ 0.05 ทุกคู่ ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์และด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านส่งเสริมการตลาด ด้านส่งเสริมการตลาดและด้านบุคลากร ตัวแปรพยากรณ์กับพยากรณ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์กับด้านกระบวนการบริการ ส่วนตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ และส่วนตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรพยากรณ์เกณฑ์ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านราคา

3.2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดย มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีระดับ .05 มีจำนวน 6 ตัวแปร โดยทั้ง 6 ตัวแปรสามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ได้ร้อยละ 70.10 สามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 0.073 + 0.302(X_1) + 0.352(X_2) + 0.181(X_3) + 0.151(X_4) + 0.157(X_5) + 0.156(X_6)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.349(ZX_1) + 0.292(ZX_2) + 0.182(ZX_3) + 0.159(ZX_4) + 0.153(ZX_5) + 0.147(ZX_6)$$

อภิปรายผล

จากข้อสรุปของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบการออกกำลังกายส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการ 2-3 ครั้งแต่สัปดาห์ ระยะเวลาในการใช้บริการส่วนใหญ่ คือ 1 - 2 ชั่วโมงขึ้นไปต่อครั้ง ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการ อยู่ระหว่างช่วงเวลา 15.01 - 19.00 น. วันที่เข้าใช้บริการส่วนมากคือ วันจันทร์ - วันศุกร์ กับบุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากที่สุดคือ ตนเอง และวัตถุประสงค์ที่เลือกใช้สถานประกอบการบริการด้านการ

ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนมาก เพื่อต้องการลดน้ำหนัก หรือเสริมสร้างรูปร่างกล้ามเนื้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเพศชายมีความต้องการเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายให้แข็งแรง มีอาชีพที่มีเงินเดือนประจำหรือมีรายได้ที่เพียงพอ ซึ่งเงินเดือนที่ได้รับหลังจากจบปริญญาตรีสามารถใช้จ่ายในการสมัครสมาชิกสถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ มีเวลาว่างที่จะเข้าใช้บริการสถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สัปดาห์ 2-3 ครั้ง หลังจากเลิกงาน ตลอดจนต้องการให้ตัวเองมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และ ลดน้ำหนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของขุนทร จีรวัฒนอมร (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “ความต้องการส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคทางการกีฬาและการออกกำลังกายในสนามกีฬาแห่งชาติ” พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 18-25 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพเป็นนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 – 25,000 บาท เข้าใช้บริการช่วงวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 15.01-18.00 น. เข้าใช้บริการออกกำลังกาย สัปดาห์ละ 1-2 วัน และมากับเพื่อน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของศิลาพร ศรีศิลป์ (2558) ได้ศึกษา เรื่องการศึกษากฎการณ์การตลาดตัดสินใจเลือกใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์และการประเมินโครงการฟิตเนสเซ็นเตอร์ อำเภอเมืองนนทบุรี พบว่า ผู้ที่สนใจเข้าใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย สนใจในเรื่องการออกกำลังกายมากกว่า เพศหญิง และส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยทำงานระหว่าง 26-30 ปี มีความสามารถในการใช้จ่ายตามความหมายด้านพฤติกรรม คือ เป็นผู้บริโภคมที่มีอำนาจในการซื้อ (Purchasing Power) มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,001-30,000 บาท ส่วนใหญ่จะมาใช้บริการคนเดียว และตั้งใจมาเพื่อออกกำลังกายโดยเฉพาะ ซึ่งจะมีผู้ใช้บริการหนาแน่นในช่วงเวลา 19.00-22.00 น. เนื่องจากเป็นหลังเลิกงาน โดยผู้ใช้บริการแต่ละคนจะใช้เวลาในการออกกำลังกาย 1-2 ชั่วโมง โดยประมาณ

2. ผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการกิจการ

ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พบว่า ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29) เมื่อพิจารณาารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.47) รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.38) และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X}$ = 4.37) ตามลำดับ ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X}$ = 4.03) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคลากรที่ให้บริการในสถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ได้แก่ เทรนเนอร์ หรือพนักงานที่คอยให้คำแนะนำในการใช้เครื่อง หรืออุปกรณ์ในการออกกำลังกาย การออกแบบโปรแกรมการออกกำลังกาย ที่เหมาะสมกับผู้ใช้บริการที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ตลอดจนบุคลิกภาพ การพูดจา หรือหน้าตาของบุคลากร จึงสามารถเป็นปัจจัยในการเลือกใช้บริการสถานประกอบการกิจการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับรุจิพจน์ อินทร์สุวรรณ (2555) ที่ทำการศึกษปัจจัยที่มีผลพฤติกรรมการใช้บริการที่ศูนย์ออกกำลังกาย อนันต์ไอนด์ ฟิตเนส ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร มีผลต่อการใช้บริการการออกกำลังกายอยู่ในระดับมาก โดยต้องการรับบริการในด้านต่าง ๆ เช่น เวลาในการให้คำแนะนำ การเป็นมืออาชีพ และทักษะในการบริการลูกค้า ทัศนคติและพฤติกรรม ตลอดจนความไว้วางใจและความซื่อสัตย์ของผู้ให้บริการ และสอดคล้องกับดินทร์ เจริญประดับกุล (2558) ได้ทำการศึกษปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการของลูกค้าในเขตกรุงเทพฯ กรณีศึกษาผู้ใช้บริการสถานออกกำลังกาย ฟิตเนส เฟิร์สท์ พบว่า การตัดสินใจทางด้านส่วนประสมทางการตลาดผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานออกกำลังกายฟิตเนส เฟิร์สท์ ในการเลือกใช้บริการด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า การตัดสินใจในการเลือกใช้บริการมากที่สุด คือ ความหลากหลายของอุปกรณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤตล สิทธิเดช (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการฟิตเนส กรณีศึกษา ฟิต ฟิต ฟิต ฟิตเนสบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อคุณภาพของอุปกรณ์การออกกำลังกายระดับมาก เช่นเดียวกัน

3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการฟิตเนส พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการฟิตเนสกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีความสัมพันธ์ในทางบวกทุกตัวและมีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ 0.05 ทุกคู่ ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์และด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการฟิตเนสกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากฟิตเนสมีชื่อเสียง มีผู้ใช้บริการจำนวนมาก มีการให้บริการอย่างเพียงพอ มีประเภทของสมาชิกที่หลากหลาย มีคลาสออกกำลังกายที่หลากหลาย และมีล็อกเกอร์เพียงพอกับสมาชิก ก็จะทำให้มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิพจน์ อินทร์สุวรรณ (2555) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลพฤติกรรมการใช้บริการที่ศูนย์ออกกำลังกาย อนันต์ไอร์แลนด์ ฟิตเนส ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสัมพันธ์โดยรวมด้านตัวแปรด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก ในด้านอุปกรณ์มีความทันสมัยตอบสนองความต้องการ และสวยงามน่าใช้

ตัวแปรด้านราคา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านราคาค่าสมาชิกอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับบริการที่ได้รับ ราคาค่าใช้บริการมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับความพึงพอใจในบริการ ราคาค่าใช้บริการมีให้เลือกได้หลายระดับตามต้องการ ราคาค่าใช้บริการ มีการกำหนดและแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรศักดิ์ ชาพรมา (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนส

เซ็นเตอร์ที่เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในด้านราคา ควรมีอัตราค่าสมาชิกเหมาะสมกับคุณภาพการให้บริการ อัตราค่าสมาชิกถูกกว่าสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอื่น ค่าบริการเทรนเนอร์มีความเหมาะสมกับคุณภาพการให้บริการ ค่าธรรมเนียมแรกเข้ามีความเหมาะสม แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องความคุ้มค่ากับราคาที่จ่าย

ตัวแปรด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานที่ตั้งมีผลต่อความสะดวกต่อการเดินทางเพื่อเข้ามาใช้บริการ การมีสถานที่จอดรถมีเพียงพอต่อจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการ รวมไปถึงการจัดวางอุปกรณ์มีความสะดวกในการใช้บริการสถานที่มีความสะอาด ปลอดภัย และแบ่งพื้นที่ในการให้บริการอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของจิราภา พึ่งบางกรวย (2552) ได้ทำการศึกษา เรื่องส่วนประสมการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์ในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์ด้านสถานที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจฟิตเนสเซ็นเตอร์ประสบความสำเร็จ 3 ปัจจัย ได้แก่การตั้งอยู่ในสถานที่เดินทางสะดวก สถานที่ให้บริการสะอาดและมีที่จอดรถให้บริการสะดวก จากปัจจัยดังกล่าวพบว่าธุรกิจฟิตเนสเซ็นเตอร์ในกรุงเทพมหานครที่ส่วนใหญ่เน้นการให้บริการในห้างสรรพสินค้า ควรตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ และง่ายต่อการเดินทางมาใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ประกอบการธุรกิจสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ควรมีการพิจารณานำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ผู้ใช้บริการสถานประกอบการด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพส่วนใหญ่ คือ เพศชาย มากกว่าเพศหญิง ดังนั้นควรเพิ่มกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อดึงดูดเพศหญิงให้เข้ามาใช้บริการมากยิ่งขึ้น เช่น คลาสการเต้น โยคะประเภทต่าง ๆ

2. การตัดสินใจเลือกใช้สถานออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการ 2-3 ครั้งแต่สัปดาห์ ซึ่งควรมีการส่งเสริมกิจกรรมให้ผู้ใช้งานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เพิ่มจำนวนครั้งให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้ใช้บริการรายวัน จนมีความสนใจสมัครสมาชิกรายเดือนหรือรายปีต่อไป

3. ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในด้านบุคลากร ที่ให้บริการในสถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ได้แก่ เทรนเนอร์ หรือพนักงานที่คอยให้คำแนะนำในการใช้เครื่อง หรืออุปกรณ์ในการออกกกำลังกาย การออกแบบโปรแกรมการออกกกำลังกาย ที่เหมาะสมกับผู้ใช้งานที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน มีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้ามากที่สุด ดังนั้นควรส่งเสริมและพัฒนาด้านบุคลิกภาพ การพูดจา การดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนการวางตัว มีจรรยาบรรณในการให้บริการ และรักษาความลับของลูกค้า

4. ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ หากสถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพมีการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การจัดทำกิจกรรมสัมพันธ์กับผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น จะทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคและส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากขึ้น

5. ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้สถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ด้านลักษณะทางกายภาพ ควรมีการจัดแบ่งพื้นที่ให้บริการแยกส่วนอย่างชัดเจน เช่น ห้องล็อกเกอร์ ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ พื้นที่พักผ่อน พื้นที่ยืดเหยียด รวมถึงแสงสว่างในพื้นที่ ตลอดจนความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะสุขภาพสตรี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางและแนวโน้มการให้บริการสถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เช่นเตอร์ เพื่อส่งเสริมการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
2. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการของสถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. (2557). *คู่มือข้อเสนอแนะมาตรฐานสถานประกอบกิจการด้านการออกกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ฉบับที่ 1*. นนทบุรี: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์ แก้วเจ้าจอม.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.dmsic.moph.go.th>
- กองสุศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2551). *สุขบัญญัติแห่งชาติ*. (4). กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี: กองสุศึกษากระทรวงสาธารณสุขนนทบุรี.
- คณะกรรมการสถิติสาขาสุขภาพ. (2557). *แผนพัฒนาสถิติสาขาสุขภาพ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2557 – 2558*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2559, จาก http://osthailand.nic.go.th/files/social_sector/SDP_health291057-new6.pdf.
- จิรศักดิ์ ชาพรหมมา. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์ที่เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขุนทร ธีรวัฒนอมร และเทพประสิทธิ์ กุลธวัชชัย. (2555). ความต้องการส่วนประสมทางการตลาดของผู้ใช้บริการทางกายภาพและการออกกกำลังกายในสนามกีฬาแห่งชาติ. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*. 13(3), 52-64.

- ธราดล เก่งการพานิช และคณะ. (2547). *ทบทวนการจัด
สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกายและ
มาตรการทางภาษี. กองออกกำลังกายเพื่อ
สุขภาพ : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.*
- นฤตล สิทธิเขต. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือก
ใช้บริการฟิตเนส กรณีศึกษา สมาชิกฟิต ฟิต ฟิต
ฟิตเนสบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- นิตยา พันธุเวทย์. (29 กันยายน 2557). *ประเด็นสาร
รณรงค์วันหัวใจโลก ปี พ.ศ.2557. สืบค้น 30
พฤศจิกายน 2559, จาก [http://www.ddc.moph.
go.th/login/filedata/57-WorldHeart290957.pdf](http://www.ddc.moph.go.th/login/filedata/57-WorldHeart290957.pdf).*
- บดีนทร์ เจริญประดับกุล. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อ
พฤติกรรมการเลือกใช้บริการของลูกค้าในเขต
กรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษาผู้ใช้บริการสถานออกกำลังกาย
ฟิตเนส เฟิร์สท์. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.*
- ประทีป ตระกูลสา. (ผู้บรรยาย). (พฤษภาคม 2559).
*บรรยายสรุปจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: สำนักงาน
จังหวัดพิษณุโลก.*
- มนัส ยอดคำ. (2548). *สุขภาพกับการออกกำลังกาย.
กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.*
- รุจิพจน์ อินทร์สุวรรณ. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม
การใช้บริการที่ศูนย์ออกกำลังกาย อนันต์ไลน์
ฟิตเนส ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- วิชัย เอกพลากร. (2557). *การสำรวจสุขภาพประชาชน
ไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ.2557.
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข: สำนักพิมพ์อักษร
กราฟิคแอนด์ดีไซน์.*
- ศิวาพร ศรีศิลป์ (2558). *การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจ
เลือกใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์และการประเมิน
โครงการฟิตเนสเซ็นเตอร์อำเภอเมืองนนทบุรี.
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ศรียรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). *การบริหารการตลาด
ยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.*
- อรรถการ สัตยพาณิชย์. (2558). *50ปี ส่วนประสมทางการ
ตลาดสู่การเติบโตของศาสตร์การสื่อสารการตลาด
แบบครบวงจร จากมุมมองนักวิชาการและ
นักสื่อสารการตลาด.1.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย,23(42), 247-267.*

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

อลิศรา แก้วชนะเนตร*
Alisara Kaewchanate
ปาริชาติ กันธาททรัพย์*
Parichart Kuntasup
สุรียา คำกุนะ*
Suriya Khamkuna
รัตนารณณ์ สวยกกลาง*
Rattanaporn Suayklang

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง การศึกษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากวรรณกรรมสังข์ทองฉบับ
ทุ่งยั้ง ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ศึกษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากวรรณกรรมสังข์ทองฉบับ
ทุ่งยั้ง ดำเนินการวิจัยโดยรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่อง “สังข์ทอง” ฉบับทุ่งยั้ง จากการศึกษา
ข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง และคณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล
ภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการบันทึกเสียงและการบันทึกวิดีโอประจักษ์ชาวบ้านที่ให้
ข้อมูลในเรื่องนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทอง

Journal of Graduate Studies and Social Sciences,
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

ฉบับทุ่งยังอย่างไร มีวิธีถอดความหมายอย่างไร พบความเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ ในพื้นที่ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ มีภูมิบ้านนามเมืองที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองฉบับทุ่งยัง ในลักษณะของตำนานที่สะท้อนประวัติศาสตร์ของชุมชนโดยอ้างถึงสถานที่ที่มีอยู่จริงและในจินตนาการ อธิบายเหตุผลการเกิดสถานที่ต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงกับตำนาน เช่น เวียงเจ้าเงาะ บ้านไผ่ล้อม คลองสามแสน บ้านหนองหิน เป็นต้น

คำสำคัญ : ภูมิบ้าน, นิทานพื้นบ้าน

ABSTRACT

This paper is part of the research study entitled “a study of the cultural wisdom heritage of the Thung Yang’s local version of Sang Thong folktale of Thungyang Subdistrict, Lablae District, Uttaradit Province”, aiming to investigate the cultural wisdom heritage of the Thung Yang’s local version of Sang Thong folktale. The study was conducted through literature review on the Thung Yang’s local version of Sang Thong folktale from related sources and through field data collection by interviewing and audio-video recording local sages. in terms of literary knowledge of a long-told folk story and history behind the names of important places in Thung Yang Sub-district, Lablae District, Uttaradit Province from the story.

The study placed the focus on Thungyang Subdistrict, Lablae District, Uttaradit Province, showing intriguing information about the “toponymy” or place names associated with the local folktale including villages and geographical names, and giving details about the origin of places in Thungyang: associations of the places with the folktale and interpretation of the place names. The study shows toponymic associations of places with the folktale by retelling history of the community, referring to physical and imaginary places and also explaining the origin of various places in connection with the legend such as Wiang Chao Ngo, Ban Phai Lom, Khlong Sam Saen, Ban Nong Hin, etc.

Keywords: Toponymy, Folktales

บทนำ

ภูมิบ้านนามเมือง หมายถึง คำเรียกชื่อบ้านเมือง และองค์ประกอบทางกายภาพอื่น ๆ จนกลายเป็นคำเรียกขานในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น เช่น ชื่ออำเภอ ชื่อหมู่บ้าน หรือแม่น้ำ การตั้งนามของสถานที่แต่ละแห่งนั้น ภูมิบ้านมีสาเหตุหรือความเป็นมาที่ต่างกัน เช่น ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ชื่อบุคคลสำคัญ ชื่อพืชหรือลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่คนในท้องถิ่นนั้นกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และเรื่องเดช ปันเชื่อนขัตติย (2538, น.21) ได้

กล่าวถึงการตั้งชื่อนามของสถานที่และจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย สรุปได้ว่า มีการตั้งชื่อตามประวัติศาสตร์ของสถานที่ที่เรียกชื่อตามสิ่งที่มีความสำคัญที่มีอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ เรียกชื่อตามชื่อท้องถิ่นเป็นภาษาถิ่นของจังหวัดนั้น และการตั้งชื่อใหม่ซึ่งอาจจะตั้งให้มีเสียงใกล้เคียงกับชื่อเดิมของเมืองนั้นหรือตั้งชื่อให้มีความหมายดี

การศึกษาภูมิบ้านนามเมืองเป็นการศึกษาที่มาของการตั้งชื่อสถานที่และมักมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี

ความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2543, น.51) กล่าวว่าการศึกษาภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรืออาจมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจ และตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นฐานที่อยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น นอกจากนี้ สุพล จินตเมฆา, พัทธินันท์ จินนุ และปริยารัตน์ เขาวลิตประพันธ์ (2563) ได้กล่าวถึงการตั้งชื่อภูมินามในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ด้านการใช้ภาษามักตั้งชื่อภูมินามในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การทับศัพท์ การแปลศัพท์ การยืมปน และการแปรเสียง และการตั้งชื่อภูมินามจะสัมพันธ์กับบริบทสังคมวัฒนธรรมของหมู่บ้าน โดยจะปรากฏร่องรอยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในภูมินามหมู่บ้าน ทั้งที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญ กลุ่มชนหรือชาติพันธุ์ สถานที่สำคัญ ตำแหน่งที่ตั้งและขนาดของชุมชน อีกทั้งวัตถุหรือสิ่งของสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ ภูมินามหมู่บ้านยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน ประกอบด้วย วิถีชีวิต ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนความสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในชุมชน การกำเนิดชุมชน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ การตั้งชื่อภูมินามยังเป็นหนึ่งในการศึกษาข้อมูลสำหรับเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวอีกด้วย ดังที่สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และอัญชลี สิงห์น้อย (2547, น.2) ได้กล่าวถึงการศึกษาภูมินามว่าผลการศึกษาภูมินามของหมู่บ้านมีความสำคัญสำหรับเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนมีความสำคัญในการอนุรักษ์ชื่อสถานที่ ซึ่งชื่อสถานที่ต่าง ๆ เป็นที่มาของประวัติศาสตร์ตำนาน แสดงลักษณะภูมิประเทศ สะท้อนลักษณะชีวิตการประกอบอาชีพและแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษา ภูมินามสามารถสะท้อนให้เห็นประเพณีวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ หรือที่เรียกโดยรวมว่าภูมิศาสตร์ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อีกด้วย

เวียงเจ้าเงาะและเมืองทุ่งยั้ง เป็นชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งทั้งสองเมืองตั้งทับซ้อนอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยเมืองทุ่งยั้งเป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนเนินสูงที่เทลาดมาจากเขาและที่สูงในเขตวัดพระแท่นศิลาอาสน์ทางทิศตะวันตก ส่วนเวียงเจ้าเงาะอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมืองเมืองทุ่งยั้งมีลักษณะเป็นเวียงขนาดเล็กที่มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ ซึ่งทั้งสองแห่งเป็นชุมชนที่มีประเด็นเรื่อง “ภูมิบ้านนามเมือง” ที่ชื่อของหมู่บ้าน สถานที่ทางธรรมชาติเกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทอง

สังข์ทองเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านและเป็นนิทานพื้นบ้านไทยที่มีเนื้อเรื่องสนุกสนานเป็นที่นิยมและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมีตัวละครที่เป็นรู้จักกันเป็นอย่างดีคือ เจ้าเงาะหรือพระสังข์และนางจันทา เป็นนิทานที่คนไทยในท้องถิ่นต่างๆ ค้นเคยและชื่นชอบ ดังปรากฏแพร่หลายในท้องถิ่นต่างๆ หลากหลายสำนวนนอกจากความนิยมนิทานสังข์ทองในรูปแบบของวรรณกรรมแล้วนิทานสังข์ทองยังมีความสัมพันธ์และบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยในด้านต่างๆ เช่น ชื่อสถานที่ สำนวนไทย เพลงพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย ตำราพยากรณ์ชีวิต จิตกรรมตลอดจนศิลปะแขนงต่างๆ

วรรณกรรมสังข์ทองฉบับทุ่งยั้งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภาษาที่เป็นความภาคภูมิใจของชาวทุ่งยั้งอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ด้วยเชื่อว่าเป็นต้นแบบวรรณคดีเรื่องสังข์ทองที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น สอดคล้องกับที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวไว้ในคำนำในบทละครเรื่องสังข์ทองว่า “นิทานเรื่องสังข์ทองนี้มีในคัมภีร์ปัญญาสาตก เรียกว่าสุวัณณสังฆาตก ถึงเชื่อถือกันว่าเป็นเรื่องจริง พวกชาวเมืองเหนืออ้างว่าเมืองทุ่งยั้งเป็นเมืองท้าวสามล ยังมีลานศิลาแลงแห่ง ๑ ว่าเป็นสนามคลีของพระสังข์ อยู่ไม่ห่างวัดพระมหาธาตุนัก ที่ในวิหารหลวงวัดพระมหาธาตุ ฝาผนังก็เขียนเรื่องสังข์ทอง เป็นฝีมือช่างครั้งกรุงเก่ายังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้”

การวิเคราะห์ภูมิบ้านนามเมืองที่สัมพันธ์วัฒนธรรม
พื้นบ้านจากนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง ตำบล
ทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ช่วยสามารถสะท้อนให้
เห็นประวัติศาสตร์ และความเชื่ออันเป็นที่มาของภูมิบ้าน
นามเมืองที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นอันเป็นการช่วยสร้างความ
ภาคภูมิใจและความสามัคคีให้กับคนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

วิเคราะห์ภูมิบ้านนามเมืองที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม
พื้นบ้านเรื่องสังข์ทอง

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ของภูมิบ้านนามเมืองกับ
นิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน
เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เรื่อง “สังข์ทอง” ฉบับทุ่งยั้ง
เป็นการเก็บข้อมูลแบบภาคสนามโดยขอความร่วมมือจาก
ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลของเรื่องราว
เวียงเจ้าเงาะ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
จากการสัมภาษณ์ บันทึกเสียงและการบันทึกวิดีโอ ซึ่งมี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร
ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเวียงเจ้าเงาะ ก่อนที่จะเข้าไป
เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสาร
สนเทศ (IT) หนังสือและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ในการศึกษาข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้เป็นการ
เก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Source) คณะผู้วิจัยได้
ลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามในเบื้องต้นเพื่อค้นหาปราชญ์
ชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องของเวียงเจ้าเงาะ ซึ่งเป็นการ
สัมภาษณ์ชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไปแบบไม่เป็นทางการ เพื่อ

สืบหาปราชญ์ชาวบ้านหรือคนประวัตินของปราชญ์ชาวบ้าน
ที่มีความรู้ภูมิหลังของเวียงเจ้าเงาะที่แท้จริง

3. นำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาวิเคราะห์ความสัมพันธ์
ของภูมิบ้านนามเมืองกับนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองฉบับ
ทุ่งยั้ง ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

4. สรุปผลการวิจัย เรียบเรียง และนำเสนอ ผลการศึกษา

ผลการศึกษา

ชื่อของภูมิบ้านนามเมือง และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ใน
ท้องถิ่น ถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้ของคนในชุมชนภายใต้
บริบทต่าง ๆ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ เรื่องเล่าทาง
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วรรณกรรมพื้นบ้าน โดยชื่อของ
สถานที่ต่าง ๆ อาจเกิดจากการที่คนในท้องถิ่นใช้
วรรณกรรมพื้นบ้านยึดโยงกับสถานที่ต่าง ๆ ไว้ วรรณกรรม
สังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง ปรากฏเรื่องราวที่มีการเล่าขานสืบต่อกันมา
ประวัติชื่อสถานที่สำคัญของ ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ดังต่อไปนี้ วรรณกรรมเรื่อง
เจ้าเงาะหรือสังข์ทองฉบับทุ่งยั้งเป็นตำนานหรือเรื่องเล่าที่
ผู้เฒ่าผู้แก่เล่ากันสืบต่อมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ซึ่งตามตำนาน
กล่าวไว้ว่า เมื่อพระสังข์สมรสกับเจ้าเงาะเพื่อหลบหนีจาก
นางยักษ์พันธุรัตน์มารดาบุญธรรม โดยเจ้าเงาะได้พาเขา
ที่ทุ่งนาแห่งหนึ่ง และพักอาศัยอยู่กับเด็กเลี้ยงควาย เมือง
ที่เจ้าเงาะพาเขาอาศัยก็คือ เมืองของท้าวสามล ท้าวสามล
มีพระมเหสีพระนามว่า “มณฑา” ทรงมีพระธิดา 7
พระองค์ ท้าวสามลจะให้พระธิดาทั้ง 7 พระองค์เลือกคู่
โดยรับสั่งให้ทหารออกไปร้องประกาศให้เจ้าชายเมืองต่าง ๆ
มาให้พระธิดาเลี้ยงพวงมาลัยเลือกคู่ครอง เมื่อถึงวันที่
กำหนด พระธิดาทั้ง 6 พระองค์ก็เลือกเจ้าชายจากเมือง
ต่าง ๆ มาเป็นคู่ครองกันครบถ้วน ยังเหลือแต่พระธิดาองค์
สุดท้ายชื่อพระนามว่า “รจนา” ที่ไม่ยอมเลี้ยงพวงมาลัยเลือก
ชายใดมาเป็นคู่ครอง เป็นเหตุให้ท้าวสามลรู้สึกไม่ค่อยพอใจ
พระทัยนัก จึงสั่งให้ทหารออกไปร้องประกาศให้ผู้ชายที่
อาศัยอยู่ในเมืองทั้งหมดออกมาให้นางรจนาเลือกเป็นคู่
ครอง เมื่อผู้ชายทั้งเมืองมารวมกันแล้วท้าวสามลก็ให้นาง
รจนาเลี้ยงพวงมาลัยเลือกคู่ครอง แต่นางรजनาก็ยังไม่ยอม

เลือกใคร ท้าวสามลทรงกวีเป็นอันมากจึงได้ถามทหารว่า ในเมืองของเราที่ยังเหลือชายใดที่ยังไม่ได้มาเลือกคู่อีก ทหารก็กราบทูลว่านอกเมืองยังเหลือ “เจ้าเงาะ” เป็นบ่าว เป็นใบ้อาศัยอยู่กับเด็กเลี้ยงควายนอกเมือง ท้าวสามลจึงสั่งให้ไพร่พลทหารจำนวน 300,000 คนออกไปจับตัว เจ้าเงาะมาเลือกคู่ พวกไพร่พลทหารจึงไปล้อมจับเจ้าเงาะ (สถานที่นั้นชาวบ้านจึงเรียกว่า “ไพร่ล้อม” แต่ต่อมาก็เพี้ยนมาเป็น “ไผ่ล้อม” คำว่า “ไผ่ล้อม” เป็นชื่อของหมู่บ้าน และตำบล อยู่ใน อ.สลับแล จ.อุตรดิตถ์) พวกไพร่พลทหารก็จับตัวเจ้าเงาะไม่ได้สักที เจ้าเงาะก็วิ่งไปเรื่อยจึงไปถึงไร่แห่งนี้ ทหารเห็นว่ามิชวบ้านอยู่ข้างหน้าก็ตะโกนบอกชาวบ้านว่า จับเงาะได้แล้ว (ต่อมาใครตรงนั้นก็เรียกว่า “ไร่จับเงาะแล้ว”) ต่อมาก็เพี้ยนมาเป็น “ไร่ละว้า” ปัจจุบันอยู่ที่ ชุมชนบ้านทุ่งยังใต้ หมู่ 3 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) ทหารก็ยังจับตัวเจ้าเงาะไม่ได้จึงคิดแผนการใหม่โดยการใช้เชือกขนาดใหญ่มัดไว้ที่เอวเจ้าเงาะ แล้วช่วยกันดึง แต่ว่าเจ้าเงาะนั้นมีฤทธิ์มาก ได้ดึงทหารทั้ง 300,000 คนล้มเป็นทางจนเกิดเป็นคลอง (ชาวบ้านเรียกคลองนั้นว่า “คลองสามแสน” ปัจจุบันอยู่ที่ ชุมชนบ้านทุ่งยังใต้ หมู่ 3 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) พอตั้งเสร็จเจ้าเงาะก็เหนื่อยจึงได้เข้าไปพักใต้ต้นโพธิ์ต้นหนึ่ง ชาวบ้านเรียกต้นโพธิ์นั้นว่า “โพธิ์เจ้าเงาะ” (ปัจจุบันถูกโค่นไปแล้ว อยู่ที่ชุมชนบ้านไผ่ล้อม หมู่ 1 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) ทหารจึงคิดอุบายใหม่โดยการเอาดอกไม้สีแดงมาล่อเจ้าเงาะ เจ้าเงาะขึ้นขอบดอกไม้สีแดงจึงยอมเข้าไปในวังเพื่อให้นางรจนาเลือกคู่ เมื่อท้าวสามลทราบเจ้าเงาะยอมเข้ามาในวังแล้ว ท้าวสามลจึงรับสั่งให้นางรจนาออกไปเสียงพวงมาลัยเลือกคู่ เจ้าเงาะเมื่อเห็นนางรจนาจึงเกิดความรักและพึงพอใจในตัวนาง เขาจึงอธิษฐานขอให้นางรจนามองเห็นรูปทองที่อยู่ภายในรูปเงาะป่าบ้าใบ้ ด้วยผลของการอธิษฐานนั้นทำให้นางรจนาสามารถมองเห็นรูปทองที่ซ่อนอยู่ นางรจนาจึงตัดสินใจเสียงพวงมาลัยให้กับเจ้าเงาะในทันที ท้าวสามลก็รู้เป็นอันมากที่นางรจนาเลือกชายที่มีรูปร่างอัปลักษณ์ และซ้ายังเป็นบ้าใบ้ เป็นที่น่าอัศจรรย์ท้าวสามลจึงคิดจะ

กำจัดเจ้าเงาะโดยคิดแผนการว่า จะให้เขยทั้ง 6 รวมทั้งเจ้าเงาะออกไปหาปลาหากใครไม่ได้ปลามาจะต้องถูกลงพระอาญา ท้าวสามลคิดว่าเจ้าเงาะคงหาปลาไม่ได้แน่เมื่อเข้าไปในป่าเพื่อหาปลาแล้วเจ้าเงาะก็ได้ถอดรูปเงาะออกเป็นพระสังข์นั่งบนแท่นหินใกล้หนองน้ำแล้วทองคำตามหาจินตามนต์ (สถานที่ที่พระสังข์ทองออกไปนั่งร้ายคานานั้นปัจจุบันเรียกว่า “บ้านหนองหิน” อยู่ที่ บ้านหนองหิน หมู่ 6 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) เขยทั้ง 6 ก็หาปลาไม่ได้สักตัวเดียวจึงเดินไปถึงหนองน้ำแห่งหนึ่งเห็นมีปลาอยู่เป็นจำนวนมากแต่ไม่กล้าจับเพราะเห็นเทวดานั่งอยู่บนแท่นหิน เขยทั้ง 6 ก็เข้าไปขอปลากับเทวดาที่นั่งอยู่ ณ ตรงนั้น เจ้าเงาะซึ่งแกล้งเป็นเทวดาจึงกล่าวว่า หากท่านอยากได้ก็ต้องมีข้อแลกเปลี่ยนคือขอตัดปลายจมูกของแต่ละคนเพื่อแลกกับปลา เขยทั้ง 6 ก็จำใจยอมให้ตัดปลายจมูกเพราะเกรงจะถูกพระอาญาของท้าวสามลเมื่อได้ปลาแล้วเขยทั้ง 6 ก็กลับไปในวัง ส่วนพระสังข์ก็สวมรูปเงาะตามเดิมแล้วนำปลากลับไปเป็นจำนวนมาก ครั้นใกล้จะเข้าเมืองเจ้าเงาะเห็นว่าเนื้อตัวประอะเปื้อนจึงได้ลงไปล้างตัวในบ่อแห่งหนึ่ง (ชาวบ้านเรียกว่า “บ่อล้าง” แต่ต่อมาก็เพี้ยนมาเป็น “บ่อลาง” ปัจจุบันอยู่ที่ ชุมชนบ้านทุ่งยังใต้ หมู่ 3 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) เมื่อเจ้าเงาะเข้าไปในวังแล้วก็ทำให้ท้าวสามลไม่พอพระทัยที่เจ้าเงาะสามารถหาปลามาได้เป็นจำนวนมาก และทรงสงสัยว่าทำไมเจ้าเงาะจึงสามารถหาปลาได้มากมายขนาดนี้ จึงคิดออกอุบายใหม่โดยการใช้เขยทั้ง 6 และเจ้าเงาะออกไปจับสัตว์มาถวาย หากใครจับไม่ได้จะถูกลงพระอาญา เขยทั้ง 6 ก็ออกไปตามพระบัญชาแต่ปรากฏว่าวันนั้นทั้งวันไม่พบสัตว์แม้แต่ตัวเดียว แต่กลับพบเทวดาองค์เดิม แล้วเขยทั้ง 6 ก็เห็นสัตว์จำนวนมากมาชุมนุมกัน ณ สถานที่แห่งนั้น เขยทั้ง 6 จึงพากันเข้าไปขอสัตว์จากเทวดา เทวดาจึงขอตัดปลายหูเป็นการแลกเปลี่ยน เขยทั้ง 6 ก็จำใจยอมอีกครั้งเพราะเกรงพระอาญาของท้าวสามล เมื่อเขยทั้ง 6 กลับมาก็ปรากฏว่าเจ้าเงาะหาสัตว์มาได้มากกว่าใคร ทำให้ท้าวสามลก็รู้หนักขึ้นไปอีก จึงสั่งให้เจ้าเงาะและนางรจนาออกจากวังไปอยู่ที่ปลายนาของเศรษฐีแล้วปลุกกระท่อมอยู่

(สถานที่ที่เจ้าเงาะไปปลูกกระท่อมอยู่นั้นเรียกว่า“เวียงเจ้าเงาะ” อยู่ที่บ้านทุ่งยังได้ หมู่ 3 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) ต่อมาพระอินทร์สงสารอยากให้พระสังข์ทอง ถอดรูปเสียที่จึงได้เข้ามาทำตึลีสักกับท้าวสามลและเขยทั้ง 6 แต่ก็ไม่มีการล้ารับคำทำ และในที่สุดเจ้าเงาะก็ยอมถอดรูปเงาะออกมาเป็นพระสังข์ทอง และรับคำที่จะตึลีสักให้ท้าวสามลรู้ว่าแท้จริงแล้วเจ้าเงาะนั้นเป็นรูปเงาะที่สวมไว้ พระสังข์ทองและพระอินทร์ได้แข่งตึลีสักกันซึ่งในการตึลีสักครั้งนั้นพระอินทร์ก็ได้พ่ายแพ้ไป (การตึลีสักในครั้งนี้จึงเกิดเป็นหลุมจำนวนมาก ชาวบ้านเรียกว่า สนามตึลีสัก อยู่หน้า โรงเรียนวัดพระบรมธาตุทุ่งยัง แต่ปัจจุบันถูกดินทับถมไปแล้วเหลือแต่ตรงด้านหลังวัดพระบรมธาตุทุ่งยังบ้านทุ่งยังได้ หมู่ 3 ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์) เมื่อพระสังข์ทองตึลีสักชนะแล้วก็ได้ปกครองเมืองต่อจากท้าวสามล

ภาพที่ 1 ศาลเจ้าเงาะและนางรจนาวัดพระบรมธาตุทุ่งยัง

ภาพที่ 2 รูปปั้นเจ้าเงาะและนางรจนาวัดศาลเจ้าเงาะวัดพระบรมธาตุทุ่งยัง

ภาพที่ 3 บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์บริเวณเวียงเจ้าเงาะ

จากวรรณกรรมสังข์ทองฉบับทุ่งยัง ปรากฏความสัมพันธ์กับภูมิบ้านนามเมืองของ ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังต่อไปนี้

เวียงเจ้าเงาะ ตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำน่าน เวียงเจ้าเงาะพบร่องรอยหลักฐาน การสร้างเมือง เทียบเคียงกับการสร้างเมืองสุโขทัย ราวศตวรรษที่ 18 ร่องรอยที่ค้นพบ มีกำแพงล้อมรอบพื้นที่กว้างขวาง จากการศึกษาหลักฐาน ด้านโบราณคดีสันนิษฐานว่า เป็นเมืองรุ่นเดียวกับศรีสัชนาลัย และสุโขทัย เพราะกำแพงที่เหลืออยู่มีลักษณะสามชั้น แบบตรีบูร อันเป็นลักษณะเฉพาะของสุโขทัย โดยรับอิทธิพลมาจากอาณาจักรขอม ซึ่งเรื่องอำนาจมาก่อน

จากที่กล่าวมาแล้ว กำแพงเมืองของเวียงเจ้าเงาะนั้น หรือเรียกอีกอย่างว่าคูเมือง ปัจจุบัน คันคูเมือง ส่วนที่ขุดลงไปในศิลาแลงบางตอนตื้นเขินมาก ส่วนคันคูเมืองด้านที่เป็นคันดินถูกราษฎรบุกรุกทำลาย พื้นที่ในบริเวณ คูเมืองด้านในมีต้นไม้ ต้นหญ้าปกคลุมขึ้นรก นักโบราณคดีของสำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 5 สุโขทัย ได้ให้ความเห็นว่า ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย คือระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18 นั้นได้สร้างเวียงเจ้าเงาะขึ้นเป็นเมืองหน้าด่าน โดยขุดคันดินเป็นกำแพงเมือง แต่จากมุมกำแพงด้านตะวันออกเฉียงเหนือ และด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ออกไป แล้วได้ปรับปรุงเวียงเจ้าเงาะขึ้น เป็นเมืองขึ้นอีก

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระราชดำรัสว่า “เมืองทุ่งยั้ง เวียงเจ้าเงาะ เป็นเมืองที่แปลกกว่าเมืองอื่นๆมาก เพราะได้ขุดศิลาแลงเป็นคันคูเมือง” พระสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงมีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเวียงเจ้าเงาะไว้ในหนังสือ “เที่ยวเมืองพระร่วง” มีข้อความตอนหนึ่งว่า “เวียงเจ้าเงาะเป็นเทือกป้อมหรือค่าย ซึ่งสร้างขึ้นเป็นที่รวบรวมครัวเข้าไปไว้เป็นมั่น ในคราวมีศึก บางทีจะได้สร้างขึ้น ให้เห็นว่า เวียงเจ้าเงาะเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการศึก ระหว่างสุโขทัยกับเชียงใหม่”

บริเวณพื้นที่เวียงเจ้าเงาะมีลักษณะพื้นที่เป็นรูปไข่ ต่างจากเมืองโบราณอื่นๆ ตรงที่มีกำแพงเมืองเจาะลึกลงไปในชั้นศิลาแลงถึง 3 ชั้นด้วยกัน มีพื้นที่ประมาณ 129 ไร่เศษ บางท่านก็กล่าวว่า เคยเป็นเส้นทางลัดของพระร่วงในอดีต จะมีความยาวอุโมงค์ทะลุไปถึงวัดศรีชุมจังหวัดสุโขทัย

ในหนังสือเรื่อง “เที่ยวเมืองเหนือ” ว่า เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ ตั้งแต่ก่อนชาติไทยมาเป็นใหญ่ในประเทศไทย เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุในสมัยที่กล่าวนั้นในบริเวณเมืองโบราณแห่งนี้อยู่หลายแห่ง ตามข้อสันนิษฐานของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ว่า บางทีจะได้สร้างขึ้นครั้ง ทราบข่าวศึกพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก เมืองเชียงใหม่ จะมาติดตาม พงศาวดารเหนือมีข้อความปรากฏว่า พระเจ้าพงศุกราช เมืองศรีสัชนาลัย

ครั้งได้ทราบข่าวศึกพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ก็ให้ตกแต่งพระนครป้องกันไว้ กลับทั้งหัวเมืองทั้งปวง ให้เตรียมการที่จะต่อสู้ข้าศึก แล้วให้กำหนดกฎหมายสื่อกันไปถึงเมืองศรี เมืองสวางคบุรี เมืองยางบุรี เมืองขอนแก่น เมืองเหล็ก เมืองทั้งนี้ขึ้นกับเมืองกัมโพชนคร

ชาวบ้านทั่วไปรวมขนานนามเมืองโบราณแห่งนี้ว่า เวียงเจ้าเงาะและเวียงท้าวสามลตั้งอยู่ในบริเวณ ตำบลทุ่งยั้ง มีคูล้อมอยู่โดยรอบ เวียงเจ้าเงาะตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเวียงท้าวสามล ห่างกันประมาณ 12 เส้น มีคูล้อมรอบ คันคูชั้นนอก บางตอน ก่อด้วยศิลาแลงสูงจากพื้นดินประมาณ 2 ศอกเศษกว้าง 6 ศอก บางตอนมี คูสามชั้น บางตอนมีคู ๒ ชั้น ถัดจากคูชั้นนอกเป็นร่องน้ำลึกประมาณ 8 ศอก มีที่ดินอยู่แปลงหนึ่งอยู่ระหว่างบ้านทุ่งยั้งและบ้านตาล ชาวบ้านเรียกสืบทอดกันมาว่าไร่ละว่า กล่าวกันว่า เคยเป็นที่ไล่จับเจ้าเงาะ พระราชนิพนธ์เรื่องสังข์ทอง ในรัชกาลที่ 2 เข้าใจว่าคงเพี้ยนมาจากข้อความตอนหนึ่ง คือ ไล่จับเจ้าเงาะกันเถาะว่า บางคนก็ให้ข้อสันนิษฐานว่าคงเคยเป็นที่ปลูกฝักของพวกละว่า นอกจากนี้ยังคงมีต้นโพธิ์อีกต้นหนึ่งเป็นที่พักนอนของเจ้าเงาะ เรียกว่า โพธิ์เจ้าเงาะ บริเวณใกล้ๆเวียงเจ้าเงาะทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเวียงท้าวสามลไปประมาณ 5 เส้นเศษ อีกแห่งหนึ่งมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าเรียกว่าสระสะพานนาง หรือสระพังนาง หรือสระสัตะนาง มีความหมายมาจากนางทั้งเจ็ด ซึ่งเป็นธิดาของท้าวสามล ได้มาอาบน้ำเสวยอาหารที่สระแห่งนี้ ถัดออกไปประมาณ 20 เส้นเศษ มีคลองเล็กๆ อยู่คลองหนึ่ง ชื่อคลองสามเสน ลำคลองมีความยาวประมาณ 100วา กว้างประมาณ 4 ศอกเศษ อยู่ในเขตตำบลเทศบาล ฝั่ล้อม เล่ากันว่า เกิดจากเสนาของท้าวสามล นุดกระซากลากเจ้าเงาะ เพื่อให้เข้าไปในเมือง เมื่อคราวเลือกคู่ธิดาทั้ง 7 ของท้าวสามล ด้วยกำลังพลเสนา 3 แสนคน ที่แห่งนั้นจึงเกิดเป็นลำคลอง ขึ้นดังนั้น บ้านฝั่ล้อมจึงมีมูลเหตุในการตั้งชื่อมาจากเหตุ 2 ประการ คือ ตามภูมิประเทศที่มีกอไผ่ขึ้นโดยรอบ หรือเป็นชื่อที่มโนสุรณมาจาก ลักษณะการที่ไพร่พลของท้าวสามล มาล้อมจับเจ้าเงาะ คือ ไพร่ล้อม นานวันเข้าจึงเพี้ยนเป็นฝั่ล้อม

นอกจากนี้ ยังได้พบบ่อน้ำทิพย์ อยู่ใต้กำแพงศิลาแลงของเวียงเจ้าเงาะด้วย เรื่อง ของบ่อน้ำทิพย์ จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโส (เสียชีวิตหมดแล้ว) เรายังมีบ่อน้ำในเวียงเจ้าเงาะและบ่อใต้กำแพง จากคำบอกเล่าของอาจารย์สุเวทย์ ไพจิตรบุญชู อดีตเจ้าอาวาสวัดพระยืน เจ้าคณะตำบลทุ่งยั้ง ต่อมาได้ลาสิกขา ออกมาเป็นครูใหญ่โรงเรียนศิลปศาสตร์วิทยาได้เล่าว่าในปี พ.ศ. 2485 ขณะที่ยังบวชเป็นสามเณรอยู่ที่วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง หลวงคลัง ทุนคณิตคณาการ ได้นำเอาสมุดข่อยสีดา ตัวอักษรสีขาวมาอ่าน ปรากฏใจความเท่าที่พอจำได้ดังนี้ “สมัยนั้น พวกเรา ได้โดนโรคระบาดเป็นตาแดง ติดต่อกันรักษาไม่หาย กลับเพิ่มทวีจำนวนจนทั่วหมู่บ้าน ทำให้ไม่สามารถออกไปทำอะไรทำนาได้ นานวันเข้าอาหารการกินก็หมดลง ต้องนอนชมอยู่ในบ้าน บังเอิญมีพระมหาเถรไทยรูปหนึ่งได้รู้ดังคมมาถึงหมู่บ้านลว่า และพบว่าคนในหมู่บ้านล้มป่วยด้วยโรคตาแดงระบาด จึงได้เดินทางไปทีบ่อน้ำทิพย์ในเวียงเจ้าเงาะพร้อมกับลูกศิษย์อีก 2 คน ชื่อ เจ้าอ้ายกับเจ้ายอด เมื่อมาถึงยังบริเวณปากบ่อ ได้สั่งให้เจ้าอ้ายกับเจ้ายอดนำดอกไม้ธูปเทียน บายศรี มะพร้าวอ่อน มาทำพิธีขอน้ำทิพย์ นำกลับไปรักษาคคน จากนั้น และนำน้ำทิพย์ไปให้พวกเราได้หายอดตา ช่วงระยะเวลาเพียง 3 วัน โรคตาแดง ที่พวกเรา มาเป็น แม้รักษาไม่หายนั้น ปรากฏว่า ไปหยดน้ำทิพย์ที่เวียงเจ้าเงาะแล้ว ทุกคนก็หายเป็นปลิดทิ้ง จึงพากันเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

สังข์ทองเมืองทุ่งยั้ง จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสชาวทุ่งยั้ง หลายท่าน ยังไม่สามารถสรุปได้ว่า เหตุใดจึงมาปรากฏที่เมืองทุ่งยั้ง ฟังท่านเล่าว่า ทุ่งยั้งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และมีความสำคัญ มาตั้งแต่ครั้งสุโขทัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ มีเจ้านายจากเมืองหลวงเสด็จมาหลายคราว จึงได้นำละครเรื่องสังข์ทองมาแสดงเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของชาวบ้าน ทุ่งยั้งในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี บางกล่าวว่าเมืองทุ่งยั้งเป็นเมืองท่าสามลมูลูกสาว 7 คนและมีหลักฐานยืนยันตามองค์ประกอบของเนื้อเรื่องในเรื่องสังข์ทองอย่างครบถ้วน บริเวณตัวเมือง สระ 7 นาง สถานที่พระสังข์ไปหาเนื้อหา

ปลา เวียงเจ้าเงาะ ที่ทำนา กระท่อมปลายนา สนามคลี หลุมคลี นอกจากนี้ในวิหารหลวงวัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง ยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเขียนเรื่องสังข์ทองไว้ คาดว่า เป็นฝีมือช่าง ครั่งกรุงเก่าปรากฏให้เห็นอยู่บ้าง รวมถึงรูปเจ้าเงาะและรจนาแกะด้วยศิลาแลง ค้นพบที่เวียงเจ้าเงาะต่อมานำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นถือเป็นหลักฐานสำคัญในเรื่อง ความเชื่อของคนในอดีตหาวิเคราะห์ตามหลักฐานเอกสาร วรรณกรรมเรื่องสังข์ทอง ฉบับตำบลทุ่งยั้ง ก็ปรากฏว่าเป็นของหลวงพิโต วัดพระยืน ต้นฉบับสมุดไทยของคุณสมชาย ปงศรีชัย อำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์ คาดว่าฉบับที่กั้นในสมัยอยุธยา ที่สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและความรู้ต่างๆ ที่ชาวทุ่งยั้ง ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน แม้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งอิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่จะส่งผลกระทบมากมาย แต่ชาวทุ่งยั้งก็ยังคงสืบทอดคำบอกเล่าของบรรพบุรุษจนเป็นสมบัติชาติมาถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ภูมิบ้านนามเมืองที่สัมพันธ์วรรณกรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาพื้นที่บ้านเรื่องสังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้พบว่าภูมิบ้านนามเมืองในบริเวณเวียงเจ้าเงาะและบ้านทุ่งยั้งมีความสัมพันธ์กับนิทานพื้นบ้านเรื่องสังข์ทองฉบับทุ่งยั้ง ยังปรากฏการกลายเสียง คือการเปลี่ยนแปลงเสียงไปตามธรรมชาติของภาษา โดยกลายเสียงทั้งเสียงสระและเสียงพยัญชนะ ดังนี้

1. การกลายเสียงสระ เช่น
 - คลองสามแสน – คลองสามแสน คำในภาษาเดิมเสียงยาว มีการทอนเสียงให้เป็นเสียงสั้น
2. การกลายเสียงพยัญชนะ เช่น
 - ไพร่ล้อม – ฝั่ล้อม กลายเสียงพยัญชนะตามที่เกิดที่ใกล้เคียงกัน [พ-],[ผ-]

3. การกลายเสียงโดยการตัดวรรณยุกต์ เช่น
- บ่อล่าง - บ่อล่าง การกลายเสียงโดยการตัดวรรณยุกต์

4. การกลายเสียงโดยการตัดกลางคำ เช่น
ไร้จั้งเงาแต่ัว - ไร้ละว้า การกลายเสียงโดยการตัดกลางคำ
กล่าวได้ว่า วรรณกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเรียกว่า
“เวียงเจ้าเงาะ” หรือ “สังข์ทอง” ฉบับต่างๆ มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องและสืบเนื่องกับวรรณกรรมเรื่อง
“สังข์ทอง” หรือที่คนในชุมชนเรียกกันว่า “เวียงเจ้าเงาะ”
ซึ่งนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาแบบมุขปาฐะ (การเล่าเรื่อง) โดย
ไม่มีข้อมูลหรือหลักฐานที่เป็นรูปเล่ม จนทำให้เกิดข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนไปบ้างในแต่ละตอนแต่ละยุคสมัยและ
เป็นการสมควรที่จะได้รับการเก็บหลักฐานรวบรวมข้อมูล
เรื่องราวให้ชัดเจนเพื่อสะดวกในการค้นหาหรือสืบทอด
มรดกทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง
“สังข์ทอง” ฉบับต่างๆ นี้ และยังเป็นมรดกภูมิปัญญาทาง
วรรณกรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดจาก
รุ่นหนึ่งมาสู่อีกหนึ่งรุ่น ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อให้คน
รุ่นหลังได้นำมาศึกษาเรียนรู้คุณค่าทางความเชื่อ วิถีชีวิต
และภูมิปัญญา การศึกษานี้ทำให้คนในพื้นที่เกิดความภาค
ภูมิใจที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานในการอนุรักษ์มรดกที่
เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความหมายและคุณค่า
ของภูมิปัญญาจากเรื่องเล่า/ตำนาน นิทาน พื้นบ้านในชุมชน
อื่นๆต่อไป
2. ควรมีการศึกษาความหมายและคุณค่าของภูมิ
ปัญญาพื้นบ้านในจังหวัดอุดรธานีที่ไม่ปรากฏชื่อในเขตพื้นที่
การปกครองแต่ยังคงมีการเรียกขานกันมาจนถึงในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2465).
พระราชหัตถเลขาคราวเสด็จมณฑลฝ่ายเหนือ. พิมพ์
ในงานฉลองอายุครบ 60 ทศ เมื่อปีจอ พ.ศ.2465.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไท.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ กรมพระยา. *การเสด็จตรวจ
ราชการหัวเมืองของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*. กรุงเทพฯ : สถาบัน
ดำรงราชานุภาพ.
- นคร พันธุ์รงค์. (2522). *วัฒนธรรมพื้นบ้านเมืองทุ่งยั้ง*.
ม.ป.ท. : ศูนย์สื่อศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2540).
บทละครนอกรวม 6 เรื่อง. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ
: ศิลปาบรรณาการ.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. (2538). การศึกษาชื่อสถานที่
ภาษาไทยและภาษาจีนในภาษาไทย. *วารสารภาษา
และวัฒนธรรม*. 14(2),20-37.
- สุจริตลักษณ์ ดิมตุง. (2543). ชื่อหมู่บ้านในจังหวัด
นครปฐม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 19(1),51-75.
- สุพล จินตเมฆา, พิชลินจ จินนุ และปรียารัตน์ เชาวลิ
ประพันธ์. (2563). ภาษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
และสภาพสังคมวัฒนธรรมภาพสะท้อนจากภูมิปัญญา
หมู่บ้านในจังหวัดสตูล. *วารสารวิชาการและวิจัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 10(2),188-198.
- สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย. (2547).
*ภูมิปัญญาของหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง
จังหวัดเพชรบูรณ์*. พิษณุโลก : สาขาภาษาศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
AND SOCIAL SCIENCES

UTTARADIT

RAJABHAT UNIVERSITY

ผลของการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรม ก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

EFFECTS OF GROUP COUNSELLING PROGRAM BASED ON BEHAVIORISM ON REDUCING AGGRESSIVE BEHAVIOR OF SIXTH GRADE STUDENTS

อุสมาน สะอิด*

Usamarn Sa-id

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา

Assistant Professor Ariya Kuha, Ph.D.

อาจารย์ ดร.มัธติ แวดราแม

Mahdee Waedramae, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม 2. เพื่อศึกษาพัฒนาการสัมพันธภาพของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม 3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภายหลังจากการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยจับฉลากแบบไม่ใส่กลับแล้วแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการให้การปรึกษาโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม และกลุ่มควบคุมเข้ารับการเรียนวิชาเพิ่มเติมในวิชาหน้าที่พลเมือง กิจกรรมลูกเสือและกิจกรรมชุมนุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 2. โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวจำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนพัฒนาการสัมพันธภาพและการทดสอบของวิลคอกซัน (Wilcoxon's Matched Pairs Signed Rank Test) ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมหลังการทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. พัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 30.10 ระดับกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การปรึกษาแบบกลุ่ม, พฤติกรรมก้าวร้าว

ABSTRACT

The objectives of this experimental research were 1. to compare aggressive behavior of sixth grade students between before and after treatment of group counseling program based on behaviorism of experimental group 2. to determine the relative gain score of students in the experimental group between before and after using group counseling program based on behaviorism 3. to compare aggressive behavior of prathom sukka six students after using group counseling program by using behaviorism between experimental group and control group. The subjects in this study consisted of 30 students, using simple random sampling technique, by lottery pick up and pair into 15 of experimental and control groups each. The experimental group received group counseling based on behaviorism and the control group taking additional courses in civics duties, Scout activities and gathering activities. The Instruments were 1. Aggressive behavior scale with the reliability of 0.97. 2. Program of counseling to reduce aggressive behavior 10 time and 60 minutes each. Statistically analysis used SD, relative gain score and test of Wilcoxon s Matched Pairs Signed – Rank Test. The results revealed that students who were treated by group counseling program based on behaviorism showed the reduce of aggressive behavior with significantly difference at level of .01. The relative again score of experimental group students between before and after treatment of counseling program using behaviorism had an average increase of 30.10 percent which at the moderate level. The comparison of aggressive behavior between the experimental group and the control group showed the reduced aggressive behavior at the significant level of .01.

Keywords : Group Counseling, Aggressive Behavior

บทนำ

“นักเรียนที่ยังก่อเรื่องวิวาท จนเกิดความเสียหายแก่ตน แก่โรงเรียน ขอให้สำนึกว่าการกระทำเช่นนั้น อาจกลายเป็นการทำลายอนาคตของตนไปได้อย่างคิดไม่ถึง ฉะนั้น ขอให้พยายามฝึกฝนอบรมตนเองให้มีค่า เป็นคนเต็มคน ให้เป็นคนดีมีประโยชน์ให้จงได้”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ในพิธีเปิดงานกรีฑา ศิลปหัตถกรรมนักเรียนประจำปี ๒๕๑๒ ณ กรีฑาสถานแห่งชาติวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๒

จากพระราชดำรัสข้างต้นที่เน้นการปลูกฝังคุณลักษณะแก่เยาวชน โดยจะต้องเริ่มจากเด็กและเยาวชน

ก่อนช่วงชีวิตอื่น เนื่องจากเด็กและเยาวชนอยู่ในวัยที่สอนง่าย รับรู้และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ในคุณลักษณะดังกล่าว ก็จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพของสังคม (ฉัตรพันธ์ดุสิตกุล, 2554, น.1)

จากสภาพปัจจุบันกระแสเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากความพยายามในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีต่างๆ ให้ทัดเทียมกับนานาประเทศในแถบตะวันตก ก่อให้เกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของเด็กไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมความก้าวร้าวของเด็กวัยเรียนซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากเด็กเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้ชิดตัวก่อน โดยเฉพาะครอบครัว โรงเรียนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ รอบตัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมตั้งแต่การให้มีพฤติกรรมมุ่งม่วนล่อเลียนจนถึงก้าวร้าว จักรี อย่างเสียสัดย (2556, น.1) พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดปัญหา สังเกตได้จากเด็กนักเรียนในยุคสมัยนี้มีการแสดงออกของพฤติกรรมทางวาจาและพฤติกรรมทางกายที่ไม่เหมาะสมทั้งต่อเพื่อน ครอบครัว ครูผู้สอน และบุคคลอื่นๆ

ดุษณี นิวงษา (2554) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นอารมณ์อย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่แสดงออกมาในรูปของอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด มีลักษณะของการแสดงออกที่รุนแรงผิดปกติ โดยมุ่งให้เกิดผลด้านความเสียหายหรือบาดเจ็บ อาจเป็นคำพูดหรือการกระทำที่แสดงออกทั้งต่อสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

ศิริธร เรียบสันเทียะ (2553, น.10) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว คือการแสดงออกของพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางความคิดทางวาจาหรือทางการกระทำ เมื่อแสดงออกมาแล้วทำให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ด้านร่างกายหรือด้านทรัพย์สินต่างๆ ทั้งนี้การตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวหรือไม่ ต้องอาศัย

ปัจจัยหลายอย่างเข้าร่วมพิจารณา ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สภาพภาพทางเศรษฐกิจ สภาพครอบครัวและ

เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของผู้กระทำเจตนาในการกระทำ พฤติกรรมตลอดจนบริบทรอบ ๆ ตัว หรือสิ่งแวดล้อมที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมนั้น ๆ อีกด้วย

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยมีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหามากขึ้น กรมสุขภาพจิต (2561) ได้ย้าเตือนผู้ปกครองอย่าเมินปัญหาลูกก้าวร้าว รังแก ทำร้ายคนอื่น พุดจาหายบคาย ซึ่งไม่ใช่ลักษณะเด็กที่มีความกล้าตามปกติ แต่เป็นโรคทางพฤติกรรมที่ต้องรีบแก้ไข ควรปรับปรุงแบบการเลี้ยงดูหรือพาไปบำบัดรักษาตั้งแต่เด็กจะได้มีโอกาสดีขึ้น จากผลการสำรวจของกรมสุขภาพจิตในปี 2559 ในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 13 - 17 ปี ที่มีประมาณ 4 ล้านกว่าคน พบว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวร้อยละ 3.8 คาดว่ามีประมาณ 1.5 แสนคนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนก้าวร้าวมีหลายปัจจัย ส่วนหนึ่งมาจากการพื้นฐานของการเลี้ยงดูยาก เป็นเด็กเจ้าอารมณ์ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 15 เปอร์เซ็นต์ เกิดจากความผิดปกติของสารเคมีในสมอง เช่น เด็กที่เป็นโรคสมาธิสั้นหรือโรคออทิสติก โรคซึมเศร้าและสมองพิการ หรือมาจากสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งพบว่าเด็กที่ดูหนัง เล่นเกมที่มีเนื้อหาต่อสู้นรุนแรงบ่อยๆ จะมีผลทำให้เด็กมีจิตใจอีกเหิม อยากรู้อยากเห็น แต่ปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดคือครอบครัวและการเลี้ยงดู เพื่อเป็นการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่เกิดขึ้นการได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ ของการให้คำปรึกษาพบว่า แนวคิดพฤติกรรมนิยมเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการให้การปรึกษาเพื่อลดความก้าวร้าวของนักเรียน ซึ่งการให้การปรึกษาตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมนี้เป็นสิ่งที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษาแต่ละราย เป้าหมายที่กำหนดขึ้นนั้น ต้องมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมและดำเนินการตกลงร่วมกันเป็นสัญญา เพื่อชี้นำการปรึกษาและการบำบัด (ดวงมณี จงรักษ์, 2556, น.189) กำหนดจุดมุ่งหมาย

หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน โดยเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และพยายามให้ผู้รับคำปรึกษาได้เรียนรู้ที่จะสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขึ้นมาใหม่

(พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2556, น.144) ซึ่งมนุษย์มีความสามารถที่จะควบคุมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้แม้จะตกอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมก็ตาม (ลักษณะ สรวิวัฒน์, 2560, น.142-143)

การให้การปรึกษาแนวพฤติกรรมนิยม เป็นการให้การปรึกษาที่สำคัญต่อพฤติกรรมที่สังเกตเห็นและวัดได้ ซึ่งแนวคิดจะยึดหลักด้านพฤติกรรมของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ โดยการเลือกใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมกับผู้รับการปรึกษาแต่ละคน เทคนิคที่ใช้ในการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม มีหลายวิธี เช่น เทคนิคการเสริมแรง (Reinforcement Technique) เทคนิคการเรียนรู้จากตัวแบบ (Model) เทคนิคการฝึกทักษะทางสังคม (Social Skills Training Technique) และเทคนิคการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) (ดวงมณี จงรักษ์, 2556, น.190-195)

สุพจน์ เปลี่ยวสงัด (2557) ได้ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีระดับจิตสาธารณะในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และในกลุ่มทดลองมีระดับจิตสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

นฤมล เปี่ยมปัญญา (2552) ศึกษาผลของการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมในการเผชิญความโกรธของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนมหาชิราวุธ จังหวัดสงขลา พบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎี

พฤติกรรมนิยมมีการแสดงออกที่เหมาะสมในการเผชิญความโกรธ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมสามารถพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมในการเผชิญความโกรธของนักเรียน

จะเห็นได้ว่าการให้การปรึกษาตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมสามารถใช้พัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนได้ ดังนั้น จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ติดตามศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านบางปูอย่างต่อเนื่อง พบว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มักแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาบ่อยและเด่นชัดกว่าช่วงชั้นอื่น ๆ เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าชั้นอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ผลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันของนักเรียนพบว่านักเรียน 46 คน ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 60 คน พบว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกทางวาจาและทางกาย อาทิเช่น ทำลายของ การด่า ตี ตะโกน ตะเลาะ ทำร้ายร่างกาย ชกต่อย โด่เถียง พุดไม่ไพเราะ การด่าว่า ชูชบิณินทา การกล่าวหา เป็นต้น

ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรทางการศึกษาและใส่ใจกับพฤติกรรมของนักเรียนภายในโรงเรียน ด้วยระยะเวลาพอสมควรได้ตระหนักเห็นว่าควรให้ความสำคัญและเอาใจใส่ที่จะแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังโดยเฉพาะเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอันจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต หากไม่เช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศชาติได้ทั้งนี้ เพราะพฤติกรรมก้าวร้าว หากมีการแสดงออกบ่อยครั้ง จะก่อให้เกิดความเสี่ยงอย่างหนัก ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม รวมทั้งอาจเกิดปัญหาอาชญากรรมตามมาได้ ทินกร มากมูล (2552)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเพื่อที่จะช่วยเหลือปรับและดัดพฤติกรรมนักเรียนดังกล่าว เนื่องจากนักเรียนระดับนี้เป็นช่วงวัยที่จะเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ โดยการใช้กระบวนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม โดยใช้รูปแบบการปรึกษาแนวพฤติกรรม

นิยม ได้แก่ เทคนิคการเสริมแรง (Reinforcement Technique) เทคนิคการเรียนรู้จากตัวแบบ (Model) และเทคนิคการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Assertive Training) ซึ่งในระหว่างการให้การปรึกษา นักเรียนสามารถได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และได้เรียนรู้วิธีการใหม่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตและนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าในชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภายหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง
2. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้ประโยชน์ ดังนี้

1. ด้านความรู้

1.1 ทราบถึงผลการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

1.2 ช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถรู้จักจัดการถึงความรู้สึกที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ส่งผลร้ายของนักเรียนและผู้อื่น

2. ด้านการนำไปใช้

เป็นแนวทางให้ครู อาจารย์ ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำหลักการและวิธีการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมไปช่วยเหลือเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านบางปู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 จำนวน 60 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่ได้รับการประเมินว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงโดยจัดลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย จำนวน 30 คน จากนั้นสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากแยกแต่ละคู่ให้อยู่ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้นักเรียนเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน หลังจากนั้นถามความสมัครใจจากนักเรียนในการเข้าร่วมการทดลอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง กระบวนการการให้การปรึกษาตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม มีการดำเนินการทั้งหมด 10 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้เวลาทั้งสิ้น 5 สัปดาห์

2. แนวคิดพฤติกรรมนิยม หมายถึง กลุ่มความเชื่อของนักจิตวิทยาที่ได้รับความนิยมและบทบาทสำคัญที่เชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างเกิดจากการเรียนรู้และสามารถสังเกตได้

3. พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การกระทำหรือแสดงกิริยาท่าทางในลักษณะที่รุนแรง ซึ่งทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจหรือทรัพย์สิน ไม่เป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม ในที่นี้ผู้วิจัยเน้นพฤติกรรมก้าวร้าว 2 ประเภท คือ

3.1 พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะทำลายสิ่งของ การตบ ตี เตะ กัด ทะเลาะ ทำร้ายร่างกาย ขกต้อย

3.2 พฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกทางวาจา ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะโต้เถียง พูดไม่ไพเราะ การด่าว่า ชุบชิบนิินทา และการกล่าวหาผู้อื่น

4. นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านบางปู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1

รูปแบบและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ Control group pretest – posttest design (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2540) ซึ่งมีรูปแบบการทดลอง ดังนี้

E-Group	O ₁ E	X	O ₂ E
C-group	O ₁ C		O ₂ C

โดยที่

E-Group แทน กลุ่มทดลอง

C-Group แทน กลุ่มควบคุม

X แทน การจัดการกระทำตามโปรแกรม

การให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม

O₁E แทน การวัดคะแนนของนักเรียนก่อนได้รับโปรแกรมการให้การ ปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม (Pretest)

O₂E แทน การวัดคะแนนของนักเรียนหลังได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้จิตพฤติกรรมนิยม (Posttest)

O₁C แทน การวัดคะแนนของนักเรียนก่อนได้รับการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมตามปกติ

O₂C แทน การวัดคะแนนของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรายวิชาเพิ่มเติม ตามปกติ

คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเข้าศึกษา (Inclusion Criteria)

1. เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. สามารถอ่าน ฟัง เขียนและสื่อสารภาษาไทยได้
3. มีระยะเวลาในการเข้าร่วมเกินร้อยละ 90
4. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มีระยะเวลาในการเข้าร่วมต่ำกว่าร้อยละ 90 และไม่สามารถอ่าน ฟัง เขียน และสื่อสารภาษาไทยได้

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำโครงร่างวิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประจำวิทยาเขตปัตตานี เพื่อพิจารณาขอเอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรอง REC Number : psu.pn.2-006/62

2. ผู้วิจัยนำหนังสือเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบางปู เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยได้เข้าพบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัวอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมทั้งชี้แจงกับกลุ่มตัวอย่าง ว่าการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ และจะให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยชี้แจงในการเข้าร่วมเข้าโครงการวิจัยแล้ว หากกลุ่มตัวอย่างต้องการถอนตัวจากการวิจัยสามารถทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างถือเป็นความลับ และในการรวบรวมข้อมูล จะไม่ระบุชื่อ หรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง โดยจะนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ส่วนผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมและข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวของฮาหมาด รบานา (2556, น.72) มีลักษณะเป็นแบบมาตราวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถามพฤติกรรมก้าวร้าว 2 ทาง คือ ก้าวร้าวทางกาย และก้าวร้าวทางวาจา รวมทั้ง 26 ข้อ โดยแยกคำถามคือ ด้านก้าวร้าวทางกาย 10 ข้อ และด้านการก้าวร้าวทางวาจา 16 ข้อ ซึ่งมีการให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน ฮาหมาด รบานา (2556, น.72)

5	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติ	มากที่สุด
4	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติ	มาก
3	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติ	ปานกลาง
2	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติ	น้อย
1	หมายถึง	นักเรียนปฏิบัติ	น้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสารจากหนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ในที่นี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวของฮาหมาด รบานา (2556) มีทั้งหมด 2 ด้าน ด้านก้าวร้าวทางกาย 15 ข้อ ด้านก้าวร้าวทางวาจา 18 ข้อ จากนั้นนำไปเสนอให้กับอาจารย์

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก นำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ข้อความและภาษาของแบบวัด และนำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาพัฒนา ปรับปรุง จากนั้นนำมาหาค่า IOC และคัดเลือกข้อความที่มีค่าระหว่าง 0.33 – 1.00 ได้ข้อความจำนวน 26 ข้อคือ ด้านก้าวร้าวทางกาย 10 ข้อ และด้านก้าวร้าวทางวาจา 16 ข้อ ที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 และปรับปรุงข้อความตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง นำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านป่าตา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ซึ่งมีคุณสมบัติและลักษณะที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

2. โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เอกสารจากหนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม โดยกำหนดรูปแบบเนื้อหาและขั้นตอนในการสร้างโปรแกรมให้การปรึกษาแบบกลุ่มที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย สร้างโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มทั้งหมด 10 ครั้ง ละครึ่ง 60 นาที ดำเนินการจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จากนั้นนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก นำโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมที่ผ่านการตรวจสอบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา จุดมุ่งหมายและขั้นตอนการให้การปรึกษา และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบอีกครั้ง

นำโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมที่ปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านป่าตา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 15 คน จำนวน 1 ครั้ง เพื่อสังเกตพฤติกรรมและพิจารณาความเหมาะสมวิธีการ และเวลาที่ใช้ในการทดลอง แล้วนำกลับไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง

รายละเอียดของโปรแกรมดำเนินการตามตารางโดยสรุปดังนี้

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม
1	ฉันและเธอ
2	คิดต่าง
3	ไม่ตื่นะ
4	ยอมรับมัน
5	แล้วก็แล้วไป
6	คิดบวก
7	แบบอย่างที่ดี
8	ยังไม่สาย
9	ทบทวน
10	สัญญาของเรา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบวัด
2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha)
3. หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. หาค่าคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง
5. หาค่าการเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนและหลังของนักเรียนกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon's Matched Pairs Signed – Rank Test)
6. หาค่าการเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรม

ก้าวร้าวหลังทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติทดสอบ (The Mann-Whitney U Test.)

เกณฑ์การแปลระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ มีดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2540)

0 – 24.9 %	มีพัฒนาการระดับต้น
25 – 49.9 %	มีพัฒนาการระดับกลาง
50 – 74.9 %	มีพัฒนาการระดับสูง
75 – 100 %	มีพัฒนาการระดับสูงมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มตัวอย่าง (n = 30)	
	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	27	90.0
หญิง	3	10.0
อายุ (ปี)		
11 ปี	13	43.3
12 ปี	15	50.0
13 ปี	2	6.7
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6		
ห้อง 1	11	36.7
ห้อง 2	19	63.3
สถานภาพของครอบครัว		
พ่อแม่อยู่ด้วยกัน	24	80.0
พ่อแม่หย่าร้างกัน	2	6.7
พ่อแม่เสียชีวิต	4	13.3

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชาย คิดเป็นร้อยละ 90.0 อายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 ศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 2 คิดเป็นร้อยละ 63.3 และมีสถานภาพทางครอบครัวคือ พ่อแม่อยู่ด้วยกันคิดเป็น ร้อยละ 80.0

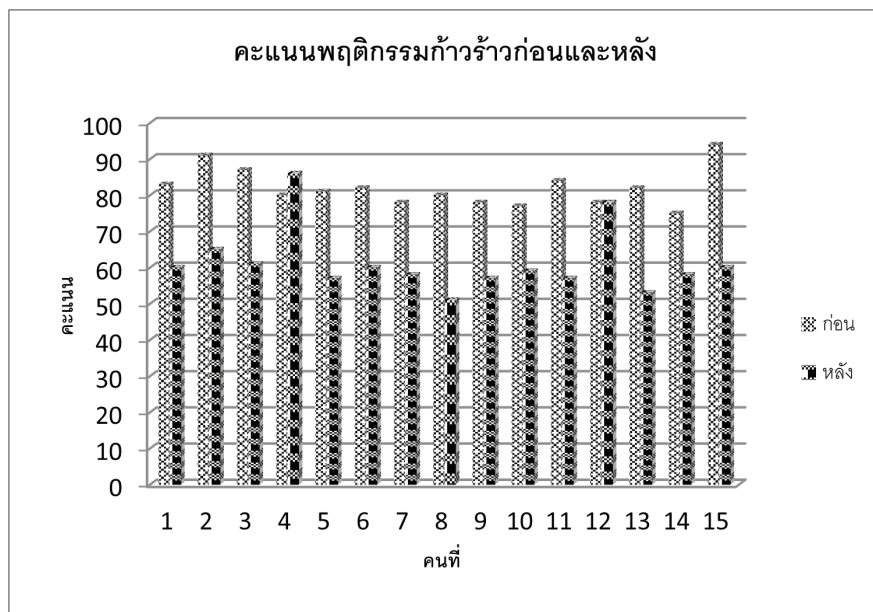
ตารางที่ 2 แสดงคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวระหว่างก่อนและหลังของนักเรียนหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม โดยใช้สถิติ (The Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test)

พฤติกรรม ก้าวร้าว	n	$\bar{X}$	S.D.	Z	P-value
ก่อนทดลอง	15	82.00	5.25	-3.235	.001
หลังทดลอง	15	61.33	9.12		

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 82.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.25 พฤติกรรมก้าวร้าวหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 61.33 คะแนน และค่า

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.12 คะแนน ผลการทดลองสรุปได้ว่า นักเรียนกลุ่มทดลองหลังการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแท่งแสดงคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง

จากภาพประกอบ 1 แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวระหว่างก่อนและหลังการได้รับการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยม ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนหลังทดลองลดลงกว่าก่อนทดลอง แต่จะมีนักเรียนคนที่ 4 ซึ่งมีคะแนนหลังทดลองสูงขึ้นและนักเรียนคนที่ 12 มีคะแนนก่อนและหลังการทดลองเท่ากัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนทดลองและคะแนนหลังทดลอง และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง

นักเรียน	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ	พัฒนาการสัมพัทธ์	แปลผล
1	83	ระดับกลาง	60	ระดับต่ำ	32.86	ระดับกลาง
2	91	ระดับสูง	65	ระดับต่ำ	40.00	ระดับกลาง
3	87	ระดับกลาง	61	ระดับต่ำ	37.68	ระดับกลาง
4	80	ระดับกลาง	86	ระดับกลาง	-13.64	ระดับถดถอย
5	81	ระดับกลาง	57	ระดับต่ำ	32.88	ระดับกลาง
6	82	ระดับกลาง	60	ระดับต่ำ	31.43	ระดับกลาง
7	78	ระดับกลาง	58	ระดับต่ำ	27.78	ระดับกลาง
8	80	ระดับกลาง	51	ระดับต่ำ	36.71	ระดับกลาง
9	78	ระดับกลาง	57	ระดับต่ำ	28.77	ระดับกลาง
10	77	ระดับกลาง	59	ระดับต่ำ	25.35	ระดับกลาง
11	84	ระดับกลาง	57	ระดับต่ำ	36.99	ระดับกลาง
12	78	ระดับกลาง	78	ระดับกลาง	0.00	ไม่มีพัฒนาการ
13	82	ระดับกลาง	53	ระดับต่ำ	37.66	ระดับกลาง
14	75	ระดับกลาง	58	ระดับต่ำ	23.61	ระดับต้น
15	94	ระดับกลาง	60	ระดับต่ำ	48.57	ระดับกลาง
$\bar{X}$	82.00	ระดับกลาง	61.33	ระดับต่ำ	30.10	ระดับกลาง
S.D.	5.25		9.12			

จากตารางที่ 3 พบว่า ก่อนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 82.00 หลังทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 61.33 โดยเฉลี่ยนักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 30.10 อยู่ในระดับกลาง ยกเว้นนักเรียนคนที่ 4 มีพัฒนาการระดับถดถอย และนักเรียนคนที่ 12 ไม่มีพัฒนาการ

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวหลังทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของนักเรียนโดยใช้สถิติ The Mann Withney U Test.

	หลังทดลอง		Z	P--value
	$\bar{X}$	S.D.		
กลุ่มทดลอง	61.33	9.12	-3.697	.000
กลุ่มควบคุม	75.40	7.62		

ผลจากตารางที่ 4 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยที่สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 แสดงคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนและหลังทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของนักเรียน โดยใช้สถิติ The Mann Withney U Test.

	ก่อนทดลอง	ระดับ	หลังทดลอง	ระดับ	พัฒนาการสัมพัทธ์
กลุ่มทดลอง	82.00	ระดับกลาง	61.33	ระดับต่ำ	30.10
กลุ่มควบคุม	79.00	ระดับกลาง	75.40	ระดับกลาง	6.59

ผลจากตารางที่ 5 พบว่า พัฒนาการสัมพัทธ์ของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.10 และพัฒนาการสัมพัทธ์ของกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.59 สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสรุปผลตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง สมมติฐานนี้จึงได้รับการสนับสนุน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการให้การปรึกษาและในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดให้มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกกับผู้นำกลุ่ม มีการสร้างบรรยากาศภายในกลุ่ม เพื่อความรู้สึกร่วมกันและกล้าเปิดเผยปัญหาความคับข้องใจของตน มีกระบวนการที่ได้ทำกิจกรรมสะท้อนคิดร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งมีบรรยากาศได้ช่วยสร้างให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ มั่นคงทางอารมณ์ มีความภาคภูมิใจ นักเรียนได้ใช้เทคนิคการระบายออกเชิงบวกได้รับคำแนะนำหลักการช่วยเหลือ มีความร่วมมือ ความรับผิดชอบ เรียนรู้และศึกษาปัญหาได้รับรู้ระดับความรุนแรงของปัญหา และเล็งเห็นผลกระทบต่อการดำเนิน

ชีวิตประจำวัน ตลอดจนเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ขณะเข้าร่วมกิจกรรมจึงส่งผลให้ลดพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเองลง ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำกระบวนการการปรึกษาตามแนวคิดของ Trotzer (1989, pp.177-185) อันประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ขั้นยอมรับกลุ่ม ขั้นรับผิดชอบตนเอง ขั้นแก้ไขเปลี่ยนแปลงและขั้นปิดกลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำทักษะต่างๆ มาใช้ในการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม เช่น ทักษะการสร้างสายสัมพันธ์ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการทำความเข้าใจ ทักษะการสะท้อนความรู้สึก ทักษะการจับใจและการฟัง ทักษะการทบทวนประโยค ทักษะการให้ความเข้าใจและทักษะการสรุป เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มสามารถพัฒนาชีวิตของตนเองให้เป็นไปตามเป้าหมายของพฤติกรรมที่นักเรียนระบุไว้ ในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม ได้รับการชี้แนะ การทำความเข้าใจหากมีคำถามที่สงสัยในบางขณะ เรียนรู้การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้ระบายความรู้สึกภายในจิตใจ อีกทั้งความรู้สึกที่ฝังใจ จึงส่งผลให้ผู้รับการปรึกษาได้พัฒนาตนเอง พัฒนาความคิด และทักษะการตัดสินใจ สอดคล้องกับอภิญา ทองปาน (2554) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการให้การปรึกษากลุ่มระหว่างทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางและทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้น

ประณตศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีบุคคลเป็นศูนย์กลางมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทินกร มากมูล (2552) ได้ศึกษาผลของการปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอมตะวิทยา อำเภอสองห้อง จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 จึงสรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมหลังการทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

สมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม จากผลการทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม สมมติฐานนี้จึงได้รับการสนับสนุน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมนั้น เพียงแต่เข้าเรียนในรายวิชาเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการเรียนในคาบของการจัดการเรียนการสอนตามปกติในโรงเรียน และส่วนนักเรียนที่ไม่มีพัฒนาการและที่มีพัฒนาการสัมพัทธ์ถดถอยนั้น อาจเป็นเพราะนักเรียนขาดการเข้าร่วมกิจกรรม 2 ครั้ง จึงทำให้ขาดประสบการณ์ในการได้รับการพัฒนาจากกิจกรรมและการช่วยเหลือ การพัฒนาตนเอง การให้คำแนะนำ การเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อมให้มีทักษะในการตัดสินใจและหาทางออกที่เหมาะสม จึงไม่อาจจัดอารมณ์ได้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพที่จะให้สามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับวิทวัส เหล่านายอ (2553) ที่ศึกษาผลของการปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนอนุบาลเซกา อำเภอนากลาง จังหวัดหนองคาย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 อรอนงค์ รอดพันธ์ (2559) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เหตุนี้นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมนิยมมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาควรต้องมีความรู้และทักษะการให้คำปรึกษาเป็นพื้นฐาน เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน
 - 1.2 ผู้ใช้โปรแกรมการปรึกษาควรมีความคิดเชิงบวก มีทักษะและมีวิจรรย์ญาณในการแก้ปัญหา
 - 1.3 ควรนำไปขยายผลกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับชั้นอื่นๆ ไปสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพื่อให้สามารถนำไปขยายผลทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวได้มากขึ้น เช่น พฤติกรรมการเสพติด พฤติกรรมการหนีไม่เข้าชั้นเรียน
 - 2.2 ควรมีการติดตามผลเพื่อนำไปขยายผลสู่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2561). หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. ฉบับที่ 3 มิถุนายน 2561.

จักรี ออย่าเสียสัตย์. (2556). ผลของการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพโดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านไทยเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรพันธ์ ดุสิตสกุล. (2554). ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงมณี จงรักษ์. (2556). ทฤษฎีการให้การปรึกษาและจิตบำบัดเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ดัชนีย์ นิงงา. (2554). การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีหนาด จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทินกร มากมูล. (2552). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

ลักขณา สรวิวัฒน์. (2560). ทฤษฎีและเทคนิคการให้การปรึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2540). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริธร เรียบสันเทียะ. (2553). ผลของโปรแกรมพัฒนาเข้าถึงใจตามแนวคิดของโรเจอร์ที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุพจน์ เปลี่ยวสงัด. (2557). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อภิญญา ทองปาน. (2554). การเปรียบเทียบผลการให้การปรึกษาแบบกลุ่มระหว่างทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางและ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อรอนงค์ รอดพันธ์ (2559). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเพื่อลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ฮาหมัด รบบานา. (2556). พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต). หาดใหญ่: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Trotter J P (1989). *The Counselor and The Groups : Integrating Theory Training and Practice*. Monterey: Calif Books / Cole Publishing.

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่พิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย (Research articles) บทความวิจารณ์ หนังสือ (Book review) และบทความวิจัยแบบสั้น (Communication letter) ในสาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือเดือนมกราคม – มิถุนายน และเดือนกรกฎาคม–ธันวาคม ผู้เขียนบทความทุกท่านสามารถส่งเรื่องมาลงตีพิมพ์ได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกหรือสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลงานที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน พร้อมทั้งได้รับการพิจารณาจากผู้ประเมินอิสระ (Peer review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขคำสำนวน และรูปแบบการนำเสนอตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควรผู้เขียนบทความสามารถค้นรายละเอียดต่างๆ ของการจัดเตรียมต้นฉบับได้จากเว็บไซต์ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/GRAURU/announcement>

วิธีการเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และข้อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนภาษาไทยโดยไม่จำเป็น กรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยในวงเล็บภาษาอังกฤษ โดยคำแรกให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนอักษรและคำที่เหลือทั้งหมดให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะทุกคำ ให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาก่อน

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word โดยจัดหน้ากระดาษ ขนาด A4 (8.5 x 11 นิ้ว) ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.5 เซนติเมตร) จัดคอลัมน์เดียวใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้า และหัวข้อย่อยต่างๆ ให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับกับหัวข้อดังกล่าว เช่น หัวข้อรอง หมายเลข 1 หัวข้อย่อย หมายเลข 1.1 หัวข้อย่อยๆ หมายเลข 1.1.1 เป็นต้น

3. รูปแบบตัวอักษร ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้แบบ THSarabunPSK และให้ใช้แบบ ขนาดตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ขนาดตัวอักษรอย่างเดียวกัน ดังนี้ชื่อเรื่องขนาด 16 pt. ชื่อผู้เขียนบทความและหัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 14pt. ตัวหนา หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา เนื้อความทุกส่วนใช้ตัวเลขอักษร ขนาด 14 pt. ตัวปกติเชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นชื่อตำแหน่งทางวิชาการของผู้เขียนบทความ และที่อยู่ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า รวมตาราง รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง

5. ตาราง รูปภาพ ภาพลายเส้น แผนภูมิ และกราฟ (Tables, Pictures, Figures, Diagrams and Graphs) ให้แทรกไว้ในเนื้อเรื่องอาจจัดทำเป็นข้อความหรือสไลด์ก็ได้โดยผู้เขียนบทความคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ชื่อตารางให้อยู่ด้านบนของตาราง ส่วนชื่อรูปภาพแผนภูมิและกราฟให้อยู่ด้านล่างพร้อมคำอธิบายสั้นๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน

5.1 ตาราง เมื่อวางตารางข้อมูลเรียบร้อยแล้วต้อง "กำกับ" ไว้ที่ด้านบนของด้านบนของตารางด้วยข้อความที่เป็น "ตารางที่ และชื่อตาราง" ส่วน "ที่มา" ของตาราง (ถ้ามี) ให้มีอยู่ด้านล่างตาราง โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงทุกประการ คือ (ชื่อ-สกุล, ปี, เลขหน้า) หากเป็นตารางที่สร้างเองไม่ต้องระบุที่มาก็ได้

5.2 ภาพ เป็นภาพที่ใช้ประกอบในเนื้อหา เมื่อจัดภาพเสร็จต้อง "กำกับ" ไว้ที่ใต้ภาพด้วยข้อความที่เป็น "ภาพที่... และชื่อภาพหรือคำอธิบายภาพสั้น ๆ" และบรรทัดถัดลงมาคือ "ที่มา..." ของภาพ "ที่มา" ของภาพใช้รูปแบบเดียวกับ "ที่มา" ของตารางทุกประการ

6. การส่งต้นฉบับส่งทาง <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/GRAURU> โดยดำเนินการตามระบบ

การอ้างอิง

บรรณานุกรม หรือเอกสารอ้างอิง เป็นส่วนที่สำคัญของการเขียนงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย หรือที่เราเห็นกันมากก็คือวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะปรากฏอยู่ท้ายเล่มของผลงานที่เป็นแหล่งรวบรวมรายการข้อมูลทั้งงานเขียนนั้น ๆ ได้อ้างอิงถึง อีกทั้งยังเป็นส่วนที่จะเชื่อมโยงไปยังต้นทางของแหล่งข้อมูลให้ผู้อ่านสามารถค้นหาและสืบค้นเพิ่มเติมได้

โดยส่วนใหญ่แล้วการเขียนบรรณานุกรม หรือเอกสารอ้างอิง จะนิยมใช้มาตรฐานการเขียนที่ชื่อว่า APA หรือ (American Psychological Association) พัฒนามาจากนักสังคมศาสตร์และนักพฤติกรรมศาสตร์มากกว่า 80 ปี เพื่อเป็นมาตรฐาน ในการเขียนอย่างเป็นระบบสำหรับการทำวิจัย รายงานการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม บทความและกรณีศึกษา สำหรับนักเขียนและนักศึกษานำมาใช้ในวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย คือรูปแบบ APA โดยทางสำนักพิมพ์ ม.นเรศวร เราได้ใช้เวอร์ชันที่ 6 ที่มีมาตรฐานที่มีการแปลงจากเวอร์ชันเก่าไปพอสมควร ในบทความนี้เราจะยกตัวอย่างการเขียนบรรณานุกรม ที่จำเป็นและใช้เป็นแหล่งอ้างอิงกันมาก เช่น หนังสือ งานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ สื่อออนไลน์

การใช้อักษรย่อ

ม.ป.ท.	แทนคำเต็มว่า	(ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์)
N.P.	แทนคำเต็มว่า	(no Place of publication)
ม.ป.พ.	แทนคำเต็มว่า	(ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์)
n.p.	แทนคำเต็มว่า	(no publisher)
(ม.ป.ป.)	แทนคำเต็มว่า	ไม่ปรากฏปีพิมพ์
(n.d.)	แทนคำเต็มว่า	no date
(บ.ก.)	แทนคำเต็มว่า	บรรณาธิการ
(Ed.) หรือ (Eds.)	แทนคำเต็มว่า	Editor หรือ Editors

การเขียนชื่อผู้แต่ง

ไม่ต้องลงคำนำหน้านามตำแหน่งทางวิชาการคำเรียกทางวิชาชีพและตำแหน่งยศต่าง ๆ (ยกเว้น มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ และสมณศักดิ์)

ผู้เขียน 1 คน

ผู้แต่ง1./ (ปีพิมพ์) // ชื่อเรื่อง / (พิมพ์ครั้งที่) // สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 2 คน

ผู้แต่ง1./ และผู้แต่ง2. // (ปีพิมพ์) // ชื่อเรื่อง / (พิมพ์ครั้งที่) // สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 3 คน

ผู้แต่ง1./ ผู้แต่ง2./ และผู้แต่ง3. // (ปีพิมพ์) // ชื่อเรื่อง / (พิมพ์ครั้งที่) // สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ผู้เขียนมากกว่า 7 คน

ผู้แต่ง1./ ผู้แต่ง2./ ผู้แต่ง3./ ผู้แต่ง4./ ผู้แต่ง5./ ผู้แต่ง6./ ... ผู้แต่งคนสุดท้าย.

1. หนังสือ

ผู้แต่ง 1./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)/ สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์.

สุกัญญา รอส. (2561). วัสดุชีวภาพ. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

หนังสือไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)/ (ปีพิมพ์)/ สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์.

หลากหลายความคิดชีวิตคนทำงาน. (2551). กรุงเทพฯ: แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน สำนักงานกองทุน
/////////สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

บทความหรือบทในหนังสือ

ชื่อผู้แต่งบทความหรือบท./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อบทความหรือบท./ ใน หรือ In/ ชื่อบรรณาธิการ/ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.),
///////// ชื่อหนังสือ/ (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า)/ สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์.

วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำทางการเมืองของกิตาโน มอสก้า กับชนชั้นนำทางการ
/////////เมืองไทยในยุคมาลาคาไทย. ใน วัชรพล ศุภจักรวัฒนา และวัชรพล พุทธรักษา (บ.ก.), ว่าด้วยทฤษฎี
/////////รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). (น. 47-68). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์
/////////มหาวิทยาลัยนเรศวร.

*หมายเหตุ (พิมพ์ครั้งที่) ให้ระบุตั้งแต่ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป

2. หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อเรื่องที่แปล/ [ชื่อต้นฉบับ]/ (ชื่อผู้แปล, แปล)/ สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์.
///////// (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.)

แบร์รี สมาร. (2555). มิเชล ฟูโกต์ [Michel Foucault] (จามะรี เชียงทอง และสุนทร สราญจิต, แปล). กรุงเทพฯ:
/////////ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

3. E-book

ผู้แต่ง 1./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)/ /สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์. //จาก หรือ from/http://www.xxxxxxx
Howitt, D. (2011). Introduction to research methods in psychology. Retrieved from
/////////https://www.dawsonera.com.

จักรพันธ์ เท็ชรภูมิ. (2562). พฤติกรรมสุขภาพ: แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้.
///////// (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก https://www.ookbee.com

Haslam, S. (2003). Research Methods and Statistics in Psychology (SAGE Foundations
/////////of Psychology series).[Kindle DX version]. Retrieved from http://www.amazon.com

4. รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อเรื่อง(รายงานผลการวิจัย)/สถานที่พิมพ์/ สำนักพิมพ์.

พินิจทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของ
/////////ประเทศไทย (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

5. วิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์แบบรูปเล่ม

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อเรื่อง/ (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation หรือ วิทยานิพนธ์
/////////ปริญญามหาบัณฑิต หรือ master's thesis)/สถานที่พิมพ์/ ชื่อสถาบัน.

วันชนะ จุบรรจง. (2560). ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการบริโภคอาหาร (วิทยานิพนธ์
/////////ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ฐานข้อมูลออนไลน์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อเรื่อง/ (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation หรือ วิทยานิพนธ์
/////////ปริญญามหาบัณฑิต หรือ master's thesis)/สถานที่พิมพ์/ ชื่อสถาบัน. สืบค้นจาก หรือ Retrieved from
/////////http://www.xxxxxxxxxx

พรทิพย์ ว่องไวพิทยา. (2551). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการมอบหมายและ
/////////ติดตามความก้าวหน้าของงาน กรณีศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร (วิทยานิพนธ์
/////////ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก. มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/

6. วารสาร

วารสารแบบเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์) ./ ชื่อบทความ ./ ชื่อวารสาร ./ เลขของปีที่ / (เลขของฉบับที่) ./ เลขหน้า.

วิชัย พานิชย์สวส, สุมณ ไวยบุญญา, พัชรพร ศุภกิจ, และรัตนกร หลวงแก้ว. (2562). ผลของการใช้บทเรียน PISA
///////// ที่มีต่อความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา.
///////// วารสารการวิจัยพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 12(3), 133-160.

วารสารออนไลน์

กรณีไม่มีเลข DOI

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์) ./ ชื่อบทความ ./ ชื่อวารสาร ./ เลขของปีที่ / (เลขของฉบับที่) ./ เลขหน้า. สืบค้นจาก หรือ
///////// Retrieved from <http://www.xxxxxxxx>

Pattaratumrong, M., & Wongkhamhaeng, K. (2019). The Molecular Identification of Nephtys
///////// species (Polychaeta: Phyllodocida) from Songkhla Lake, Southern Thailand. Naresuan
///////// University Journal: Science And Technology (NUJST), 27(3), 1-9.
///////// <http://www.journal.nu.ac.th/NUJST/article/view/Vol-27-No-3-2019-1-9>

กรณีมีเลข DOI

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์) ./ ชื่อบทความ ./ ชื่อวารสาร ./ เลขของปีที่ / (เลขของฉบับที่) ./ เลขหน้า.
///////// doi: xxxxxxxx

Chantana, C. (2019). A Cooling System for a Mushroom House for Use in the Upper Central
///////// Region Climate of Thailand. Naresuan University Journal: Science And Technology
///////// (NUJST), 27(3), 10-19. doi:10.14456/nujst.2019.22

ธมนวรรณกัญญาหัตถ์, และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อ
///////// ประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. ในชนัญชิ่งก้านนธ์ (บ.ก.), กระบวนทัศน์มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของ
///////// เอเชียปาซิฟิก (น. 119-121). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

7. Conferences papers and proceedings

แบบเล่ม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง./ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ. (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.),/ชื่อ Proceedings/
////////(น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

Piyasiripon, N. (2016). Factors affecting Policy Implementation Effectiveness toward National Security
////////Policy in Southernmost Provinces of Thailand. The 38th National Graduate Research Conference
////////(Humanities and Social Science)(pp. 169-176). Phitsanulok. Naresuan University Publishing House.

ฉมนวรรณกัญญาหัตถ์, และศรีณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มี
////////ต่อประโยชน์ของสมาร์ตโฟน. ในชนัญชีภักคานนท์(บ.ก.), กระบวนทัศน์มหาวิทยาลัยไทยบนความท้าทายของ
////////เอเชียปาสซิฟิก (น. 119-121). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

แบบออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง./ชื่อ Proceedings หรือชื่องานประชุม
////////(น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า)/สถานที่จัดงาน/ประเทศ//สืบค้นจาก หรือ Retrieved from/URL or DOI

ภูเบศร์สันติสุข, สิริภาพ ภูมิภูติกุล, และจารุวรรณ ทองสนิท โอคุมุระ. (2563). การคัดแยกและการสกัดเอนไซม์ไลเปส
////////และโปรตีนเอสให้บริสุทธิ์จากแบคทีเรียกรดแลกติก. การประชุมวิชาการระดับชาติ “นเรศวรวิจัยและนวัตกรรม”
////////ครั้งที่ 16 “NU Research Foresight: Beyond 30 years” (น. 48-61). มหาวิทยาลัยนเรศวร. ไทย. สืบค้นจาก
////////http://conference.nu.ac.th/nrc16/dFiles/nrc16full.pdf

8. Website

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ./สืบค้น หรือ Retrieved วัน/เดือน/ปี./จาก หรือ from/http://www.xxxxx

สรญา แสงเย็นพันธ์. (2563). พฤติกรรมสุขภาพ. สืบค้น 18 กันยายน
////////2563, จาก https://www.nupress.grad.nu.ac.th/behavior

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2563). การวิจัยเชิงคุณภาพ. สืบค้น 12 ตุลาคม
////////2563, จาก https://www.nupress.grad.nu.ac.th/qualitative-research/

Healey, R.G. (2011). The History of Policy Analysis. Retrieved 24 March 2019
////////from https://econ.duke.edu/uploads/media_items/what-is-the-history
////////-of-policy-analysis-9-2011.original.pdf

เอกสารอ้างอิง

- บุญทา วิศวไพศาล. (ม.ป.ป). มนุษยศาสตร์สาร. สืบค้น 18 กันยายน 2562, จาก <http://journal.human.cmu.ac.th/files/form2.pdf>
- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ม.ป.ป). การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA. สืบค้น 18 กันยายน 2562, จาก http://www.jba.tbs.tu.ac.th/files/APA_Style.pdf
- American University of Sharjah. (n.d.). APA 6th Edition Citation Style. Retrieved September 18, 2019, from <https://aus.libguides.com/apa/apa-website>
- Himmelfarb Health Sciences Library. (n.d.). APA Citation Style, 6th edition. Retrieved September 18, 2019, from <https://guides.himmelfarb.gwu.edu/APA>

วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
เลขที่ 27 ถนนอินใจมี ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ 53000

โทรศัพท์ : 055-416601 ต่อ 1649

โทรศัพท์สายตรง : 089-9617457

Website : <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/GRAURU>